

Ἡ ΠΡΩΤΙΚΗ

ἜΣΤΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Η'

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 90ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1955

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
 ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡ. ΜΑΝΟΣ
 ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚῆ ἙΣΤΙΑ

Ἐπιτροπὴ Ἐπιμελῶν ὁδῶν:
 ΑΡΣΕΝΗΣ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ
 ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
 ΓΕΩΡΓ. Π. ΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
 ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ
 ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
 ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :

Κ

Ἐσωτερικοῦ : Ἑτησίᾳ Δραχ. 150.—
 Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—
 Ἐξωτερικοῦ : Ἑτησίᾳ Δολλ. 10—
 ἢ Δύο Ἑτῶν Ἀγγλίας 3 1/2
 ΤΜΗ ΤΙΜΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 12.50

Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς:
 ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΥΣ (Βενετία)
 ΛΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήναι)
 ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΪΑ (Θεσ/νίκη)
 ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήναι)
 Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ (Ἀθήναι)

Ἐμβλήματα : «Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ ἙΣΤΙΑ». Ὅδῳ 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννινα — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βασιλείου Πυρτινέλλα :	Ἡ ἔδρα τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ὄνομασία αὐτῶν (ἱστ. μελ.) σελ. 761
ROBERT CURZON :	Ταξίδι στὴν Ἡπειρὸ τὸ 1834 (μετάφρασις I. E. A.), » 770
Κων. Α. Παπαγεωργίου :	Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐπανástεισις τοῦ 1854 (ἱστορία), » 775
Φιλαρ. Α. Βιτάλη :	Ἰερόθεος Μπάλλχος (ἱστορικὴ μονογραφία) . . . » 783
Κων. Δ. Μέρτζιου :	Μικρὸς Ἑλληνομνήμων (Τεῦχος Δεύτερον) [ἱστοριοδιφ.] » 786
Σταύρου Ι. Παπαδάτου :	Αἱ νομικαὶ Βάσεις τῆς Ἀγιορείτικης πολιτείας (ἱστ. μελ.) » 795
Ἀναστ. Χρήστου :	Τοῦ Λάμπρου τὸ τραγούδι (φιλολογ. λαογραφ. ἀνάπτυξις) » 804
Δημ. Σαλαμάγκα :	Ὁ Μπεῦλέρ Μπέης τῆς Ρούμελης καὶ ὁ θρύλος τῆς Παναγίας Ντουραχάν (Γιαννιώτικὸι θρύλοι), . . . » 807
Ἐπιθεώρησις Ἀναπτύξεως Ἡπειροῦ :	Τὸ Πρόγραμμα Ἀναπτύξεως Ἡπειροῦ (μελέτη) » 815
Χρυσάνθης Ζιτσαίας :	Αἰσιοδοξία (ποίημα), . . . » 823
Τάκης Σωτήρχου :	Τρεῖς εἰκόνες (ποίημα) . . . » 824
Κώστα Ἐπιταλιώτη :	Στὸ διάβα σου (ποίημα), . . . » 824
Κ. Καζαντζή :	Ὁργὴ Κυρίου (διήγημα), . . . » 825
Τάσου Πορφύρη :	Ἐνας ἀπαρηγόρητος ἀνεμος (ποίημα), . . . » 830
Πέτρου Λύρα :	Ἑαρινὴ συμφωνία (ποίημα), . . . » 831
Ἀλεξ. Ζακυθηνεῦ :	Φιλολογία (ποίημα), . . . » 831
Νίκου Τσοῦρα :	Τάκης Δόξας (μελέτη) . . . » 832
Σαράντου Παυλέα :	Τὸ λαβωμένο πουλι (νουβέλλα), . . . » 835
Λένας Παπᾶ :	Σὰν Δημοτικὸ (ποίημα), . . . » 839

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα: Ὁ θρύλος (Τ. Σιωμοπούλου)—Ἐπαρχιακὴ πνευματικὴ κίνησις (Δ. Σαλαμάγκα)—Δησμονοῦν τὸ χρέος των (I. N. N.)—Ἡπειρωτικὴ Ἑστία καὶ Ἡπειρωτικὰ Χρονικά (I. N. N.)—Οἱ Φίλοι τῶν Ἰωαννίνων (Δ. Γεροντικοῦ)—Νὰ τιμηθοῦν οἱ Μεγίλοι (Δ. Γεροντικοῦ)—Κριτικὴ τῶν Βιβλίων: Βασ. Μοσκόβη: «Ἡ αὐλὴ τῆς μητέρας» (Δ. Γιάκου)—Νικ. Δελιαλῆ: «Ἐφημερίδες ἐκδοθεῖσαι ἐν Κοζάνη» (Δ. Σαλαμάγκα)—Ἰωαν. Κιτσαρᾶ: «Τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ μας καὶ ἡ τοποθέτησις τῆς Ἑλλάδος» (I. N. Νικολαΐδου)—Ἰωαν. Κιτσαρᾶ: «Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς» (I. N. Νικολαΐδου)—Γ. Τσιούτη: «Κορυδαλὸς» (Δ. Σαλαμάγκα)—Δημ. Σαλαμάγκα: «Τὰ Ἰονάφια καὶ τὰ Ἐπαγγέλματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας οὐτὰ Γιάννινα» (Ἐθ. Σούρα)—Νικ. Σφυρόερα: «Ἱστορίες τοῦ Νικολοῦ» (Δ. Σαλαμάγκα)—Κ. Δ. Μέρτζιου: «Μιά διαθήκη ἐκ Σίφνου τοῦ 1662» (Δ. Σαλαμάγκα).—Ἐπιστολαί: Μιά πρώτη ἀπάντησις (Δ. Σαλαμάγκα).—Βιβλία πού λὰ βὰ μ ε.—Παροράματα.

· 28^Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1959

ΝΙΚΟΛΑ: «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ» 1940

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Η'

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1959

ΤΕΥΧΟΣ 90ον

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΥΡΣΙΝΕΛΛΑ

Πρώην Δημάρχου και Βουλευτοῦ Ἰωαννίνων

Ἡ Ἰδρυσις τῶν Ἰωαννίνων και Ἡ Ὄνομασις αὐτῶν*

(Ἱστορικὴ μελέτη)

Ἐκ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω περικοπῆς δεδαιούμεθα και περὶ ἑνὸς ἄλλου ζητήματος, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ὀμιλήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω: ὅτι ἡ μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων, δηλαδὴ ἡ κατοικία τοῦ μητροπολίτου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κινήματος ἦτο ἐντὸς τοῦ Φρουρίου: «τὸν ἔφερες και ἐφύλαγες τὸν ἐχθρὸν τοῦ κόσμου μέσα εἰς τὸ ἐπαινετὸν τοῦτο κάστρον». Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι, μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν Χριστιανῶν ἐκ τοῦ Φρουρίου και τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως, μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων ἐγένετο ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου και πλησίον αὐτῆς ἠγέρθη και ἡ κατοικία τοῦ Μητροπολίτου, δὲν γνωρίζομεν δὲ καμμίαν μεσοβασιλείαν, οὕτως εἰπεῖν, δηλαδὴ ἐποχὴν καθ' ἣν ἄλλη τις ἐκκλησία και οὐχὶ ὁ Ταξιάρχης νὰ ἐχρησίμευσεν ὡς μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Ἰωαννίνων, ὥστε νὰ αἰτιολογῆται και ἡ ἐκεῖ ἐγκατάστασις τοῦ Μητροπολίτου.

Ἐπιπροσθέτως δὲ μανθάνομεν ἐκ τῆς ἄνω περικοπῆς ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἐκρυσπεν εἰς τὴν Μητρόπολιν του τὸν καταδιωκόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκικων ἀρχῶν Διονύσιον διὰ τὴν προκληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ στάσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, και ὡς συνέπεια τούτου ἔρχεται ἡ σκέψις ὅτι, ἐὰν εἰς τὸ Φρούριον ἦσαν ἐγκατεστημένοι Τούρκοι, ἡ ἀπόκρυψις αὐτοῦ και τὰ συνεχῆ ταξείδια τοῦ Διονυσίου ἐκ τῆς Παραμυθίας εἰς τὰ Ἰωάννινα θὰ ἦσαν προβληματικά.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν λεπτομερειῶν τῆς συλλήψεως τοῦ Διονυσίου, εἰς τὸ Χρονικόν, προκύπτει ὅτι δὲν ὑπῆρχον Τούρκοι εἰς τὸ Φρούριον, διότι, ἂν εἶχαν ἐγκατασταθῆ οἱ Τούρκοι ἐν αὐτῷ, θὰ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς τὸν Διονύσιον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Τοῦτον δὲ ἀναφέρει ρητῶς τὸ Χρονικόν ὅτι ἀνεκάλυψαν και συνέλαβον οἱ Ἑβραῖοι, οἱ κατοικοῦντες μετὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὸ Φρούριον και παρέδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ ἄλλα στοιχεῖα, εἰς ἃ παραπέμπει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ὁ Δ. Σάρρος ἐδημοσίευσεν ἐπανειλημμένως μίαν σημείωσιν, τὴν ὁποίαν ἀνεῦρεν εἰς ἕν Τριψίδιον, ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τὴν Μοῆν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Νήσου και ἀποκείμενον εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Ρογκοβοῦ τοῦ Ζαγορίου. Τὴν σημείωσιν ταύτην ἀνέγνωσεν ὡς ἑξῆς:

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 677.

Ἔτος (ε) ζ ρ ε' ἐπάροθη ἡ μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ συνδρομῆς τοῦ τρισηκονταεταίου Μουσταφᾶ Τσιαούση καὶ τὸ αὐτὸν ἔτος ἔσκησε μοναχὸς καὶ διὰ πρεσβειῶν τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐκρεμίστηκε καὶ ἐσυντριφθήκε εἰς λεπτὰ μέρη

Παραλείπομεν τὴν συνέχειαν, ὡς ἀναγράφουσαν ἀσχετα μὲ τὸ ὑπὸ μελέτην θέμα γεγονότα, παρατηροῦντες μόνον ὅτι ἡ σημείωσις δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβῆς ὡς πρὸς τὰ γεγονότα ταῦτα, διότι γράφει ὅτι ὁ Ματθαῖος ἔγινε Πατριάρχης ἀρχιερατεύοντας ἐν Ἰωαννίνοις τοῦ Νεοφύτου, ἐνῶ τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἐξελέγη οὗτος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, μητροπολίτης ὧν τῶν Ἰωαννίνων, ἐν ἔτος δὲ μετὰ ταῦτα διωρίσθη μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὁ Νεόφυτος(!), ὅπερ ἀποδεικνύει συγκεχυμένην γνῶσιν τῶν πραγμάτων, καὶ διεγείρει τὴν ὑπόψιν ὅτι ἡ σημείωσις δὲν εἶναι ἀπολύτως σύγχρονος πρὸς αὐτὰ.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ζήτημα, ἡ σημείωσις, ὡς εἶναι συντεταγμένη, δίδει τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν μὴ γνωρίζοντα τὰ πράγματα ὅτι οἱ Τούρκοι καταλοβόντες τὴν παλαιάν τῶν Ἰωαννίνων μητρόπολιν τῶν Ταξιαρχῶν, μετέτρεψαν αὐτὴν εἰς Τζαμίον, εἰς τὸ ὅποιον μετὰ ἐν ἔτος ἀνήγειρον καὶ μιναρὸν, πρᾶγμα τελείως ἀνυπόστατον, διότι οὐδεμία ἐκκλησία μεταβεβλημένη εἰς Τζαμίον ὑπάρχει ἢ ὑπῆρξε ποτὲ εἰς τὸ Φρούριον τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐκ τοῦ ἀναφερομένου δὲ μὴ ἐνόματος τοῦ Μουσταφᾶ Τσιαούση ὁδηγοῦμενοι, ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ σημειώματος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Τσιαούση ἢ Ντεφτερντάρη Μουσταφᾶ, σημαίνοντος μουσουλμάνου ἐξ Ἰωαννίνων, συγγενοῦς ἐξ ἐπιγαμίας τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ, ὁ ὅποιος ὄχι μόνον ἔκτισε τὸ Τζαμίον Φειχιγιέ τοῦ Φρουρίου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπροικοδόμησε πλουσιοπαρόχως.

Τὰ ἀξιώματα τοῦ Τσιαούση καὶ Ντεφτερντάρη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὸ ὅτι κατήντησαν νὰ σημαίνουν ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους αἱ λέξεις αὗται, δηλαδὴ λογίας τοῦ στρατοῦ τὸ πρῶτον καὶ οἰκονομικὸς ἔφορος τὸ δεύτερον. Ἦταν σπουδαῖα τότε ἀξιώματα: Ὁ Τσιαούσης ἦτο μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ τμήματος τῆς ὑψηλῆς Πύλης καὶ ὁ Ντεφτερντάρης, ἀναλόγως τῆς διαβαθμίσεως ἣν εἶχε, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἢ εἰς τῶν τριῶν ὑπουργῶν τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ τότε Τουρκικοῦ Κράτους.

Τὸ Τζαμίον Φειχιγιέ ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ, εἶναι κτίριον τὸ ὅποιον ἀνηγέρθη ἐκ θεμελίων διὰ Τζαμίον, σῴζεται δὲ μέχρι σήμερον χρησιμοποιοῦμενον μέχρι πρό τινας ὡς Φαρμοκαποθήκη τοῦ παρακειμένου Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου, ὅπως εὐρέθη χρησιμοποιοῦμενον καὶ παρὰ τῶν Τούρκων ὅταν κατελήφθησαν τὰ Ἰωάννινα παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Λιηγοῦνται δὲ ὅτι ὁ μιναρὸς τοῦ πρᾶγματι ἐπεσε, βληθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ, ἐναντίον τοῦ ὁποῦ τὸ εἶδε ἀπὸ πότε προφυλάσσεται ὑπὸ ἀλεξικεραύνου, ὅπως ὁ μιναρὸς τοῦ Τζαμίου τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Τὸ Τζαμίον τοῦτο, ὅταν ἔκτισεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς πλησίον του, περὶ τὸ 1795, τὸ Σεράγιόν του, ἐκκενώσας τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐκ τῶν οἰκιῶν, αἵτινες τὸ κατελάμβανον, καὶ μετοικίας τοὺς μουσουλμάνους κατοίκους αὐτῶν ἔξω τοῦ Φρουρίου, τὸ μετέβαλεν εἰς Τζαμίον τῆς οἰκογενείας του, παραπλεύρως δὲ αὐτοῦ ἀνήγειρον καὶ τὸν οἰκογενειακὸν του Τάφον, εἰς τὸν ὅποιον ἔχουν ταφῆ μίαν τῶν συζύγων του, μικρὰ τινα παιδία καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἰδίου, τῆς κεφαλῆς του ἀποσταλέσης καὶ ταφείσης, ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Πλησίον τοῦ Τζαμίου τούτου ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ταξιαρχοῦ Μιχαήλ, ἡ παλαιὰ μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων, καὶ κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1780 εἰς κατάστασιν ἐρειπίου μέρος τῶν πλευρῶν τῆς ἐκκλησίας, ἀνεῦ τοῦ Ἱεροῦ δῆματος, φέρουσαι ἀκόμη τὰς τοιχογραφίας των.

Τὸ Τζαμίον τοῦτο δὲν ἔχει ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ ὁ δάκρυ—ναμές, τὸ ἀφιερωτῆριον αὐτοῦ, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων Τζαμιῶν τῶν Ἰωαννίνων, ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Κατῆ τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ὁποῦ ὑπήγοντο ὄλαι αἰθακρυφαὶ καὶ ὑποθέσεις, κατεστράφη δὲ μεθ' ὄλων τῶν παλαιῶν τουρκικῶν ἀρχείων κατὰ τὴν τελευταίαν πυρκαϊάν τοῦ Διοικητηρίου τῶν Ἰωαννίνων τὴν συμβᾶσαν κατὰ τὸ 1929(1).

Τὰ ἀφιερωτήρια εἶναι τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, διὰ τῶν ὁποῶν οἱ ἱδρυταὶ τῶν Τζαμιῶν ἀφιέρωναν τὸ κτισθὲν παρ' αὐτῶν Τέμενος εἰς τὴν θείαν λατρείαν καὶ ὠρίζαν ἐν αὐτῷ τὰ κτήματα μετὰ τὰ ὅποια τὰ ἐπρὸς κοδοῦν, ὅπως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν πληρῶν ὄντων οἱ μισθοὶ τῶν θρησκευτικῶν λειτουργῶν καὶ ἐξασφαλίζονται ἐν γένει ἢ λειτουργία τῶν, καὶ ἀπετέλουν ταῦτα τὸν ἐπίσημον τίτλον τῆς συστάσεως τοῦ ἱεροῦ ἱδρύματος, ὁ ὁποῖος Τουρκιστὶ ἐλέγετο *Βακφναμές*. Τὰ ἀφιερωτήρια ἐξεδίδοντο τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κατῆ τοῦ τόπου, ὅπου ἀνεγείρετο τὸ νέον Τζαμίον, ἀπεστέλλοντο δὲ ἔπειτα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπεστρέφετο ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐπικυρωμένον.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ δυνάμενοι νὰ γνωρίζουν Τούρκοι τῶν Ἰωαννίνων, μηδὲ τοῦ Μουφτῆ Φουὰτ Μουσταφᾶ ἐξαιρουμένου, ὅστις ἐπὶ σειράν ἐτῶν, πρὶν ἐκλεγεῖν μουφτῆς παρὰ τῶν μουσουλμάνων, ἦτο ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Κατῆ Ἰωαννίνων καὶ πολλάκις ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ συμβουλευθῆ τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον διὰ τὴν ἐκδοσὶν ἀποφάσεων, ἀφορωσῶν τὴν διαχείρησιν ἢ διαθέσιν τῶν προσόδων τοῦ Τζαμιῦ Φετχιγιέ, ἀποφάνονται, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἐνθυμηθοῦν τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς συντάξεώς του, ὅτι τὸ Τζαμίον τοῦτο ἦτο σύγχρονον ἢ κατὰ τι νεώτερον τοῦ Τζαμιῦ τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ.

Δυστυχῶς, δταν διεσώζετο τοῦτο, ἡμεῖς ἀσχολούμενοι εἰς ἄλλας ὑποθέσεις δὲν εἶχαμεν τὸν καιρὸν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν ἰδίῳις ὀμμασι. Πρὸ ὀλίγου δὲ ἐζητήσαμε παρὰ γνωστῶν μας, διαμενόντων ἐν Ἀγκύρᾳ, ὅπου ὑφίσταται σήμερον τὸ πρῶτον τύπον νὰ μᾶς σταλῆ σημειώσις τῆς χρονολογίας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, διότι ἀντίγραφον ὀλοκλήρου τοῦ ἀφιερωτηρίου, γεγραμμένου ἐπὶ ταινίας χάρτου, πλάτους 0,60 καὶ μήκους πέντε καὶ πλέον μέτρων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν, ἀλλὰ μέχρι σήμερον δὲν κατωρθώσαμεν νὰ τὴν λάβωμεν.

Ὁμολογοῦμεν ὁμῶς ὅτι μετὰ τῆς ὁμοφώνου μαρτυρίας τῶν μουσουλμάνων συμπατριωτῶν μας καὶ τῆς χρονολογίας, ὡς ἀνεγνώσθη, τοῦ σημειώματος, θεωροῦμεν τὴν πρώτην ὡς ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Τὸ Τζαμίον τοῦτο ἐκτίσθη μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν χριστιανῶν ἐκ τοῦ Φρουρίου, ἐκεῖ περίπου ὅπου ἀνεγείρετο ὁ βυζαντινὸς ναός, ὁ ὑπενθυμίζων τοὺς χρόνους τοῦ Δεσποτάτου, καὶ ὡς μαρτυρία τοῦ γεγονότος ὅτι διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Φρουρίου ὑπὸ τῶν Τούρκων συνετελέσθη ἡ πλήρης τῶν Ἰωαννίνων κατάκτησις ὠνομάσθη τοῦτο, διακόσια ἔτη μετὰ τὴν πρώτην, Φετχιγιέ, δηλαδὴ θριαμβευτικόν.

Ἐχομεν ἀρκετὴν πείραν τῶν σφαλμάτων, τὰ ὅποια ἐμπεριέχονται εἰς τὰ σημειώματα, καὶ δύο ἀναφέρωμεν ὡς παράδειγμα σημειώματα, δύο διαφόρων τοιούτων συλλόγων ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἰωαννίνων τοῦ 1869 αἰτινα ἐδίδον διαφόρους χρονολογίας, ἀμφοτέρως ἀποδειχθεῖσας ἐσφαλμένας, δταν εὔρομεν εἰς Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς τὴν πραγματικὴν.

Διότι πῶς θὰ πεισθῶμεν ὅτι ἀνεγνώσθη ὀρθῶς ἡ χρονολογία αὕτη, δταν γνωρίζωμεν τὴν κακογραφίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κυρίως παρὰ τοῖς ἀγραμμάτοις, ὅπως ὁ συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ σημειώματος, πρᾶγμα ὅπερ ἀποδεικνύεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ὀλοκλήρως λέξις τοῦ σημειώματος δὲν κατωρθώθη νὰ ἀναγνωσθῆ κατὰ τρόπον δίδοντα πλήρες τὸ νόημα τῆς περὶ τοῦ Ματθαίου φράσεώς του:

1. Βακφ εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν σημαίνει τὸ ἀφιέρωμα ἢ τοῦ κτήμα ἢ πρόσδοσις ἀφιερωμένη ὑπὲρ Τζαμιῦ ἢ φιλανθρωπικοῦ καθιδρύματος, κοινῶς βακούφι.

Καλῶς γνωρίζοντες ἐκ τῆς ἀνγνώσεως τοιούτων παλαιῶν κακογεγραμμένων χειρογράφων ὅτι τὸ εὐσηθέστατα συγχέεται μὲ τὸ η, διατὶ νὰ μὴν υποθέσωμεν ὅτι δὲν συμβαίνει τοῦτο καὶ ἐδῶ, καὶ ὅτι συνεπῶς, ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ χρονολογία, ὅπως ἀνεγνώσθη, ζρε' δὲν εἶναι ζρη' ἢ ζρκ', ὁπότε ἀντὶ τῆς ὑποτεθείσης χρονολογίας 1597 θὰ ἔχωμεν 1612, χρονολογίαν δηλαδὴ προσεγγίζουσαν πρὸς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν μουσουλμάνων;

Τοιαύτας ἀμφιβολίας πάντοτε θὰ γεννοῦν τὰ σημειώματα, ὅταν ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἄλλας μαρτυρίας, ἔχομεν δὲ τὴν γνώμην ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ ἡ πραγματικὴ ἱστορία τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, ὅταν βασίζεται αὕτη ἐπὶ τοιούτων μόνον ἀκροσφαλῶν δάσεων ἢ χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ τουρκικαὶ πηγαί.

Ἐκτὸς τοῦ ἄνω σημειώματος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος εἰς τὴν ἐν λέγω μελέτην τοῦ παραπέμπει καὶ εἰς τι σημείωμα τοῦ 1778, ἀνευρεθὲν καὶ δημοσιευθὲν παρὰ τοῦ Σεβ. Αθηναγόρα εἰς παλαιὸν βιβλίον ἑφημερίων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου.

Τὸ σημείωμα τοῦτο ὁμῶς δὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τὸ Φρούριον τῶν Ἰωαννίνων κατώκουν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καὶ χριστιανοί, διότι κατὰ τὴν γενικῶς κρατοῦσαν συνήθειαν ἐν Ἰωαννίνοις *Κάστρο* λέγεται καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον. *Καστρινοί* δὲ λέγονται μόνον οἱ Ἀργυροκαστρίται καὶ οὐδέποτε οἱ κάτοικοι τοῦ Φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων(1).

Συνεπῶς αἱ ἐν τῷ σημείωματι ἀναφερόμεναι γυναῖκες ἦσαν προφανῶς ἐξ Ἀργυροκάστρου καὶ διέμενον εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ ἑφημερίου, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὑπήγοντο ἄλλως τε, ἂν κατώκουν εἰς τὸ Φρούριον, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου φυσικὸν ἦτο νὰ ὑπάγωνται εἰς τὰς ἐνορίας τῆς πλησίον αὐτῶν κειμένης Μητροπόλεως.

Πρὸς τούτοις παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης καὶ εἰς τὴν «Χρονογραφίαν τῆς Ἠπείρου» τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Ἄλλ' οὗτος ζήσας ὄλην του τὴν ζωὴν εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ἤλθε νεώτατος ἐκ τῆς πατρίδος του Πάργας, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγνοῇ τὴν διαίαν ἔξωσιν τῶν Χριστιανῶν ἐκ τοῦ Φρουρίου, τὴν ὁποίαν πολλάκις θὰ ἤκουσεν ἀναφερομένην ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν. Καὶ πράγματι, ὁμιλῶν περὶ αὐτῆς εἰς πολλὰ μέρη τῆς Χρονογραφίας του καὶ διὰ τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀποτυχόντος κινήματος τοῦ Διονυσίου, τὰ ὁποῖα ἐν συντομίᾳ ἐκθέτει τὸ Χρονικόν, εἶναι ἀκριδέστατος.

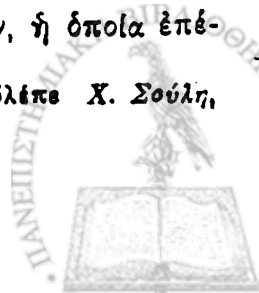
Τὸ Φρούριον τῶν Ἰωαννίνων ἀπολέσαν τὰ παλαιὰ του κειμήλια καὶ τὴν Ἑλληνικὴν του ὄψιν, ἔλαβε ἔκτοτε διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν δύο Τζαμιῶν ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων του τελείως τουρκικὸν χαρακτῆρα.

Οἱ κάτοικοι του ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐδεινοπάθησαν καὶ αἱ πιέσεις τῶν Τούρκων αἰσθανομένων πλῆρον τὴν ἀποκαρδιωτικὴν των μόνωσιν ἐντὸς τοῦ ἀκραιφνῶς ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος τῆς ὑπαίθρου, τοῦ ὁποίου τὰς διαθέσεις ἐδοκίμασαν, ηὐξήθησαν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οὐδὲν κακὸν εἶναι ἀμιγῆς καλοῦ, τὸ κίνημα τοῦ Διονυσίου δὲν ἐπέφερε μόνον ζημίαν, ὅπως ἐπροέβλεπεν ὁ Μάξιμος, εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων. Συνετέλεσεν ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν πρόοδόν της. Ἐγένετο πρόξενον τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἰωαννιτῶν, ἧτις ἐπέφερε μεγάλας ὀφελείας ὅχι μόνον εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἀλλ' εἰς ὅλοκληρον τὸ ἔθνος, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ὀφείλομεν ἴσως χάριτας εἰς τὸν ἀτίθασσον ἐκείνον πρωτοπόρον μοναχόν, τὸν ἐξαγνίσαντα διὰ τοῦ πρωτοφανοῦς σκληροῦ μαρτυρίου του τὴν ἀπερίσχεπτον τόλμην του.

Ἡ βία ἐξωτὶς τῶν παλαιῶν Ἰωαννιτῶν ἀπὸ τὰς ἐστίας των, ἡ ὁποία ἐπέ-

1. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ Ἀργυρόκαστρον λέγεται *Κάστρον* ἐν Ἰωαννίνοις, βλέπε Χ. Σούλη, Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις Ἠπειρωτικαί, Ἠπειρ. Χρον. 1934, σ. 118.

φερε τὴν διακοπὴν τοῦ συνδέσμου των πρὸς τὸ ἔδαφος εἰς τὸ ὁποῖον ἦσαν ἀπὸ αἰ-
 ὶνων καθηλωμένοι, καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῆς ἀγριότητος τῶν Τούρκων ἐγέννησεν
 εἰς αὐτοὺς τὴν σκέψιν τῆς μεταναστεύσεως.

Ἡ σκέψις μετεβλήθη εἰς πράξιν καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Φρουρίου ἤρχι-
 σαν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ μεταναστεύουν πρὸς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα
 τῆς Δύσεως καὶ δὴ εἰς τὸ πλησιέστερον ἐξ αὐτῶν, τὴν Βενετίαν. Καὶ οὕτως ἐξη-
 γεῖται τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἰωαννιτῶν, ὅτι
 ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀποδημήσαντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἦσαν γόνοι τῶν μεγαλυτέρων οἰ-
 κογενειῶν τῆς πόλεως.

Ἐκεῖ εὐρόντες οὗτοι τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν, ἀφωσιώθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον
 καὶ ἀποκτήσαντες σὺν τῷ χρόνῳ μέγαν πλοῦτον, τὸν διέθεσαν, πατριῶται ὡς ἦσαν,
 εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως των, τὴν ὁποίαν κατέστησαν διὰ τῶν διατεθέντων ὑπ'
 αὐτῶν πόρων ἐν τῶν πνευματικῶν κέντρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀκριβὴς ἀπολογισμὸς τῆς λεγομένης ἀποστασίας Διονυσίου τοῦ
 Σκυλοσόφου.

Τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ Τουρκοκρατίας

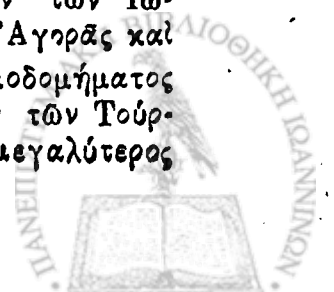
Ἀπὸ τὸ τέλος τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ τέλους τῆς 18ης, ἐπὶ
 διακόσια σχεδὸν ἔτη, μία καὶ μόνη οἰκογένεια, ἡ τοῦ Ἀρσλάν ἢ Ἀσλάν Πασᾶ,
 ὅπως κοινῶς λέγεται, διώκησε τὰ Ἰωάννινα. Ἔδωκε κατὰ σειρὰν δέκα ἑπτὰ διοι-
 κητάς, ἀπὸ τοῦ Ζουλφικάρρα μέχρι τοῦ Ἀλή Πασᾶ, ὁ ὁποῖος τὴν κατέλυσε.

Ἡ ἀρχὴ δὲ μὴ νομίση τις ὅτι μετεβιβάζετο ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κατὰ τὸ ἐπι-
 κρατοῦν ἐν Εὐρώπῃ σύστημα προκειμένου περὶ τῶν Φεουδαρχῶν ἢ τῶν Βασιλέων.
 Τὴν ἐξουσίαν ἀνελάμβανε τὸ ἰσχυρότερον καὶ μᾶλλον ὑπακούμενον μέλος τῆς οἰ-
 κογενείας: υἱός, γαμβρός, ἀδελφός ἢ ἀνεψιός τοῦ προκατόχου διοικητοῦ, διορι-
 ζόμενος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, συνεπεῖα ἀναφορᾶς τοῦ Κατῆ, ὁ ὁποῖος διεβίβαζε τὴν
 γνώμην τῶν ἐξεχόντων Τούρκων ὑπὲρ τοῦ διορισμοῦ του.

Ἡ οἰκογένεια αὕτη ὠνομάζετο παρὰ τῶν Τούρκων, οἰκογένεια τοῦ Ἀσλάν
 Πασᾶ, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῆ, οἰκογένεια τοῦ Ζουλφικάρ, διότι αὐτὸν παραδέ-
 χονται ὡς γενάρχην οἱ Τούρκοι. Ἄλλ' ἐξηγοῦν αὐτοὶ ὅτι τοῦτο συνέβη, διότι τὸ
 σπουδαιότερον πρόσωπον τῆς οἰκογενείας ἦτο ὁ Ἀσλάν Πασᾶς, ὁ ὁποῖος, συγ-
 κεντρώσας εἰς ἑαυτὸν ὅλα τὰ μεγαλύτερα ἀξιώματα τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, ἐπε-
 σκίασε τὸν πατέρα του, ἀπλοῦν μόνον Μουτεσελίμην ἢ ἀναπληρωτὴν διοικητὴν τῶν
 Ἰωαννίνων χρηματίσαντα.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ Ζ ο υ λ φ ι κ ἄ ρ δὲν ἦτο διοικητὴς τῶν Ἰωαν-
 νίνων, ἦτο ἀναπληρωτὴς Γενικοῦ Διοικητοῦ, λαβόντος μὲν τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἀλλὰ
 διαμένοντος εἰς τὸ Κέντρον, πράγμα ὅπερ συχνάκις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Τουρ-
 κίᾳ συνέβαινε. Πολλάκις δηλαδὴ μεγάλοι πασάδες τοῦ Κράτους διωρίζοντο διοικη-
 ται μίᾳ ἐπαρχίας καὶ παρέμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστέλλοντες εἰς τὴν
 ἐπαρχίαν ἀντιπρόσωπόν των, ὁ ὁποῖος εἰσέπραττε τὰς ἀποδοχὰς τοῦ διοικητοῦ, τὰς
 ὁποίας τοῦ ἀπέστειλε, κρατῶν ἕνα ποσὸν δι' ἑαυτὸν.

Δὲν γνωρίζομεν τίνας ὑψηλοῦ προσώπου ἀντιπρόσωπος ἀπεστάλη ὁ Ζουλφι-
 κάρ εἰς Ἰωάννινα, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι οὗτος ἐλθὼν ἐνταῦθα διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ
 ἔτη ἀρκετὰ δεξιῶς τὸν τόπον καὶ ἀποθανὼν συνέστησεν ἀρκετὰ κληροδοτήματα,
 ὥστε νὰ ἀξιωθῆ μεγάλων τιμῶν ἐκ μέρους τῶν μουσουλμάνων κατοίκων τῶν Ἰω-
 αννίνων. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὕρισκετο παραπλεύρως τοῦ Τζαμιῦ τῆς Ἀγορᾶς καὶ
 διεσώζετο μέχρι ἐσχάτων, εὕρισκετο δὲ ἐντὸς θολωτοῦ μικροῦ οἰκοδομήματος
 (τουρμπέ) κατὰ τὴν τηρουμένην διὰ τοὺς μεγάλους νεκροὺς συνήθειαν τῶν Τούρ-
 κων. Ἦτο δὲ ἐξ ἐκείνων τῶν ὀλίγων προσώπων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ μεγαλύτερος

χότζας τῶν μουσουλμάνων, ὁ Σέχης τοῦ Φρουρίου, προσηύχεται εἰς τὸν τάφον τοῦ καθ' ἑκάστην Τρίτην, συμφώνως πρὸς διατάξιν τῆς διαθήκης αὐτοῦ, λαμβάνων 1000 γρόσια τὸ ἔτος.

Ἐκ τῶν κληροδοτημάτων τοῦ Ζουλφικάρ ἦτο καὶ ἓν Καρβανσεράγι, δηλαδή πανδοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἀπέναντι τοῦ ἐν λόγῳ Τζαμίου, τοῦ ὁποῖου τὰ εἰσοδήματα διεδίθητο εἰς τοὺς πτωχοὺς μουσουλμάνους καὶ τὸ ὁποῖον κατεστράφη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Υἱὸς τοῦ Ζουλφικάρ τούτου ἦτο ὁ Ἀσλάν Πασᾶς.

Ὁ Π. Ἀραβαντινὸς δίδει τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Ἀσλάν Πασᾶς ἦτο ἐκ Ζαγορίου καὶ ὅτι ἀνηρπάγη κατὰ τὸ παιδομάζωμ καὶ ἔχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Διοικητοῦ. Τὰ ἴδια ἐπανελάθεν καὶ ὁ Λαμπρίδης, προσθέτων μάλιστα ὅτι τὰ ἐρεπια τῆς οἰκίας του ἐσώζοντο κάπου εἰς τὸ Ζαγόρι. Αἱ πληροφορίες αὗται προέρχονται ἀπὸ τὸ Δοκίμιον περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἰ. Φιλίμονος.

Δυστυχῶς ἔμως, καίτοι οἱ ἀνωτέρω δὲν εἶναι σύγχρονοι τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ, δὲν ἐσκέφθησαν νὰ γράψουν πόθεν ἠρύσθησαν τὰς πληροφορίας ταύτας. Οἱ Τούρκοι εἶχον εἰς χεῖρας τῶν μέχοι τῆς ἀνταλλαγῆς τὰ ἀφιερωτήρια τοῦ Ζουλφικάρ, ἔπως καὶ τὰ τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ, καὶ διεβεβαλοῦν ὅτι ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τούτων ἐστηρίζεται ἡ γνώμη τῶν.

Ἡμεῖς δὲν ἐμελετήσαμεν τὰ ἐγγράφα ταῦτα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν πλέον εἰς τὰ Ἰωάννινα, διότι τὰ παρέλαβον οἱ μουτεβελῆδες (ἐπίτροποι κληροδοτημάτων) μεθ' ἑαυτῶν. Οὐχ ἦτον, εὐρισκόμενοι μεταξὺ δύο γνωμῶν, ἐκ τῶν ὑποίων ἢ πρώτης περιορίζεται εἰς ἀπλᾶς διαβεβαιώσεις, δεχόμεθα τὴν δευτέραν, τὴν Τουρκικὴν, ἢ ὁποῖα λέγει τουλάχιστον ποῦ στηρίζεται.

Ἀπὸ τοῦ Ζουλφικάρ καὶ ἐντεῦθεν τὸ διοικητικὸν κέντρον τῶν Ἰωαννίνων μεταφέρθη ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται σήμερον. Τὸ οἰκοδομικὸν τετράγωνον τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀσλανιδῶν, οἱ ὁποῖοι διώκησαν τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ δύο αἰῶνας, ἦτο τὸ ἀπέραντον τετράγωνον τὸ κείμενον μεταξὺ τῶν σημερινῶν ὁδῶν Γεωρ τοῦ Α', Οὐλσωνος καὶ Σουλίου. Εἰς τὸ τετράγωνον τοῦτο ἦτο τὸ μέγαρον ὅπου ἤδρευεν ὁ Διοικητὴς τῶν Ἰωαννίνων, διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Τουρκίᾳ ἡ κατοικία τοῦ διοικητοῦ ἦτο καὶ κτᾶσθημα τῆς διοικήσεως.

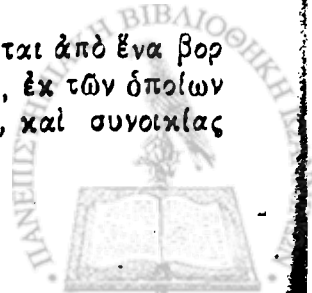
Αὐτοῦ ἐκάθητο ὁ Ἀσλανίδης Ὁσμάν, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἡ ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου. Ὁ Ἀραβαντινὸς γράφει ὅτι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ οἰκία του ἔκειτο εἰς Καλουτσεσμέ. Ἡ παράδοσις τὴν ὑπόψιν εἶχεν ὅτι ὁ Ἀραβαντινός, θὰ ἦτο ἐσφαλμένη, ἐκτὸς ἂν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάζετο ἐπίσης Καλουτσεσμέ, διότι ὁ ἀντιᾶς (=νῆσος) τῶν Ἀσλανιδῶν εἶναι γνωστός.

Αἱ πλεῖστα τῶν οἰκιῶν, ὅσαι ἀνηγέρθησαν διὰ τῆς εἰς τοὺς ἀπογόνους διανομῆς τοῦ ἀρχικοῦ οἰκοπέδου, ἀνήκον ἢ εἰς Ἀσλανίδας ἢ ἠγοράσθησαν παρὰ τρίτου ἐκ τινος τούτων: Οἰκία Μουτζῆ—μπέη, κατοικοῦ μέχρις ἐσχάτων τῶν Ἰωαννίνων, Θέατρον Εὐστρατιάδη, οἰκία Τζελάλ Πασᾶ, Πασιόμπεη, Χεῖρεντίν πασᾶ κ.τ.λ., ὅλων γνωστῶν ἀπογόνων τοῦ οἴκου τοῦ Ἀσλάν.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐπροτίμησε κατ' ἀρχὰς διὰ λόγους ἀσφαλείας νὰ ἔχη τὴν ἔδραν του εἰς τὸ Φρούριον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ 1807 εἶχε τοιοῦτην καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως, εἰς τὰ Λιθαρίτσια καὶ ἐκεῖ ὅπου συνήθως διέμενε, καθόσον τὸ Φρούριον ἦτο πρὸ πολλοῦ μίαν τῶν ἀποκέντρων συνοικιῶν τῆς πόλεως.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὁ Πουκεβίλ περιγράφει ὡς ἑξῆς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων:

«Γὰ νέκ Ἰωάννινα, ὅπως ὄλαι αἱ τουρκαὶ πόλεις, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα βόρ βρωῶδες παζάρι, γειτονεῖον μὲ τὸ Φρούριον, ἀπὸ σκολινοὺς δρόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἀφίξει γὰ ἀναφέρωμεν παρὰ τὸν ὀνομαζόμενον Σαράϊ—μαχαλά, καὶ συνοικίας

διακοπτομένας από νεκροταφεία, άλλα περιμανδρωμένα και άλλα εγκαταλελειμμένα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν κἄν τὸ κοινὸν προσὸν τοῦ νὰ προσφέρουν μερικοὺς περιποιημένους τάφους».

Εἰς τὴν ἄνω σύντομον ἀλλ' ἀκριβῆ περιγραφὴν ὁ Πουκεβίλ διαστέλλει τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τῶν συνοικιῶν, διότι πράγματι ἡ ἀγορὰ τῶν Ἰωαννίνων ἦτο ἰδιαιτέρον μέρος τῆς πόλεως προωρισμένον διὰ τὸ ἐμπόριον, ὅπου οὐδεὶς παρέμεινε τὴν νύκτα, πλὴν τῶν φρουρῶν αὐτῆς, τῶν λεγομένων παζαμπασιάδων.

Εἰς τὰ ἄκρα αὐτῆς, ἦτοι εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ Ἀθέρωφ, εἰς τὸ λεγόμενον Κριθαροπάζαρον, εἶχε Ἐυλίνας θύρας, αἱ ὁποῖαι ἐκλείοντο τὴν νύκτα, οὐδενὸς ἐπιτρεπομένου νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν.

Ἡ σπουδαιοτέρα ὁδὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης ἦτο ἡ ὁδὸς τοῦ Σαράϊ—μαχαλᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο τὰ μεγάλα χριστιανικὰ σπίτια τῆς ἐποχῆς.

Εἰς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ ταύτης, τὸ ὀνομαζόμενον σήμερον ὁδὸς Παύλου Μελά, ἐκεῖτο ἡ παλαιὰ οἰκία τῆς οἰκογενείας Μελά.

Εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἐκεῖτο ἡ οἰκία τοῦ πατρὸς Γεωργίου Σταύρου, Σταύρου Τσαπαλάμου, ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

Ὀλίγον παρακάτω, πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πλευρὰν εἰς τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, ἐκεῖτο ἡ οἰκία Καραγιάννη.

Χαμηλότερα καὶ ἀπέναντι ἡ οἰκία Κολοβοῦ, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τοῦ ὁποῦ ἡ σύζυγος, ὀνομαζομένη Δράκω, ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Δημητρίου Δρόσου καὶ ἀνεψιὰ τῶν Μαρουτζαίων. Ὁ Σπυρίδων Κολοβὸς εἶχε ἓνα υἱὸν ἀποθανόντα ἀγαμὸν ἐν Κερκύρᾳ καὶ θυγατέραν ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Κερκυραῖον Βέγιαν.

Ἀπέναντι ταύτης ἦτο ἡ οἰκία τοῦ Δημητρίου Μακρῆ, ἡ ὁποία ἄνωθεν τῆς θύρας εἶχε ἓνα μεγάλο πεταχτὸν παράθυρον ἢ μικρὸν κλειστὸν ἐξώστην, εἰς τὸν ὁποῖον μετέβαιναν καὶ ἐκάθητο ὁ Ἀλῆ Πασᾶς κατὰ τὰς ἀπόκρευ, διὰ νὰ ἴδῃ τὸ Γαϊτανάκι, τὸ ὁποῖον ἐχόρευαν οἱ προσωπιδοφόροι κάτω καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἔριπτε ὡς δῶρον μικρὰ φλωράκια, τοῦς «ρουπιέδες» καλουμένους.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ οἰκία τοῦ Κωνσταντίνου Ἀθανασίου, ἡ οἰκία τοῦ Ἀργύρη Βρετού ἦτο εἰς τὴν ὁδὸν Λόρδου Βύρωνος.

Ἡ παλαιὰ οἰκία τῆς οἰκογενείας Μισίου ἐκεῖτο εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκεται ἡ σημερινή, ἀνοικοδομηθεῖσα μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

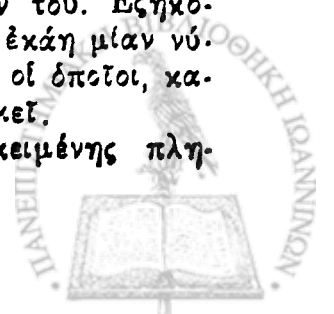
Ἡ παλαιὰ οἰκία τῆς οἰκογενείας Δρόσου ἐπίσης ὅπου καὶ ἡ σημερινή. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν οἰκίαν Μαρῶ τση, αὕτη ἐκεῖτο εἰς τὰ Λιθαρῖτσια, ἐκεῖ περίπου ὅπου κεῖνται σήμερον τὰ μαγειρεῖα τῶν Στρατῶνων, κατερρίφθη δέ, ὅταν ἐκτίσεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁ Ἀλῆ πασᾶς τὸ νέον τοῦ Φρουρίου τῶν Λιθαρῖσιων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Σαράϊ ἐκεῖντο καὶ τὰ Προξενεῖα, τῆς Γαλλίας τῆς ὁποίας Πρόξενος ἦτο ὁ Πουκεβίλ, καὶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ 1813 ὁ ἑπτανήσιος Φορέστης.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς, μὴ ἔχων ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς μουσουλμάνους τῶν Ἰωαννίνων, ἠθέλησε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἐκ μέρους ἐκείνων ἐπιθέσεως, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέλεξεν ὡς ἀσφαλεστέρην θέσιν τὴν μίαν γωνίαν τοῦ Φρουρίου, ὅπου ἀποχωρίσας τοῦ ὑπολοίπου Φρουρίου ἔκτασιν 30 στρεμμάτων, ἧτις ἦτο κατειλημμένη ἀπὸ μουσουλμανικὸν συνοικισμόν τὸν ὁποῖον μετετόπισεν ἐξω τοῦ Φρουρίου, ἐκτίσεν τὸ ἀνάκτορόν του, περιμανδρώσας αὐτὸ δι' ἰσχυρῶν τειχῶν μετ' ἐπάλλξεων ἐφωδιασμένων δι' ἀψίδων πυροβόλων.

Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλῆ δὲν ἔπαθε τίποτε κατὰ τὴν πολιορκίαν του. Ἐξηκολούθησε νὰ χρησιμοποιηθῆται ὡς Διοικητήριον μέχρι τοῦ 1870, ὅποτε ἐκάη μίαν νύκτα ἐμπρησθὲν, ὡς ἐλέγετο, παρὰ τῶν ἰδίων Τούρκων ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι, κατοικοῦντες ὅλοι σχεδὸν μακρὰν αὐτοῦ, ἐβαρύνοντο νὰ μεταβαίνουν ἐκεῖ.

Ἡ κυρία εἰσοδος τοῦ ἀνακτόρου ἦτο ἐκ τῆς ἄνω θύρας τῆς κειμένης πλη-

σιον τῶν κατερειπωμένων φυλακῶν, ἀνωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ θέσις τῆς μεγάλης ἐπιγραφῆς τῆς ἀφαιρεθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἄλῃ, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐκεῖθεν οἱ λέοντες, ἀνάγλυφοι ἐπὶ λευκῶν πλακῶν, τὸ σύμβολον τοῦ Ἄλῃ, τὸ ἀπονεμγθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τὰς σφαγὰς τῶν χριστιανῶν κατοίκων χωρίων τινῶν τῆς Χιμάρας κατὰ τὸ 1788. Οἱ λέοντες ἄλλως τε εἶναι εἰς ὄλας τὰς θύρας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ Φρουρίου, μετὰ τὴν διαφορὰν οὗτι τὰ ἀνάγλυφα τῶν θυρῶν τοῦ πρώτου εἶναι πολὺ καλυτέρας τέχνης.

Ἄριστερὰ τῆς θύρας, ὡς καὶ ἀνωθεν αὐτῆς, ὑπῆρχον οἱ θάλαμοι τῶν σωματοφυλάκων.

Ἄριστερὰ δὲ καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἦτο τὸ κτίριον τὸ ὁποῖον κατελάμβανεν ὀλόκληρον τὸ οἰκόπεδον μέχρι σχεδὸν τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν, ἐξ ἀνασκαφῶν ἐνεργηθεισῶν ἐκεῖ πρὸ τινῶν ἐτῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν περιφῆμων θησαυρῶν τοῦ Πασᾶ, ἦτο σκεπασμένη κλιμαξ ὁδηγοῦσα εἰς θύραν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήρχοντο εἰς τὴν λίμνην.

Ὁ γυναικωνίτης ἤρχιζεν ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ διευθύνετο πρὸς μεσημβριανὰ ἀνωθεν τῶν ἐπάλξεων. Τὸ πρῶτον πάτωμα αὐτοῦ ἦτο χαμηλὸν καὶ εἶχε δωμάτια ὑπηρεσίας καὶ τὰ λουτρά. Τὰ λουτρά ταῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐλούετο ἡ κυρὰ Βασιλική, σώζονται μέχρι σήμερον.

Ἐκ τοῦ γυναικωνίτου ἤρχιζε μία κλιμαξ λιθίνη, ἡ ὁποία ἐτερματιζέτο εἰς μίαν πύλην, τοιχοσμένην σήμερον. Ἡ πύλη αὕτη ἀνήκειν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Τὴν ἰδίαν λιθίνην αὐτὴν κλιμακα ἀνήλθε καὶ κατήλθε πλειστάκις ἡ κυρὰ Βασιλική, ὡς καὶ αἱ ἀρχόντισσαι τῆς Ἀληπασαδικῆς ἐποχῆς, διατηρεῖται δὲ αὕτη εἰς καλλίστην κατάστασιν.

Ἡ ἐπομένη τρίτη θύρα ἦτο ἡ τῆς Φρουρᾶς καὶ τῶν ὑπηρετῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας σώζεται ἡ ἐπιγραφή τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ ὡς καὶ οἱ δύο λέοντες.

Τὸ ἕτερον Φρούριόν του ὁ Ἄλῃ πασᾶς εἶχεν ἐκεῖ ὅπου ἠγέρθη κατόπιν ὁ στρατῶν, ἐξ αὐτοῦ δὲ σώζονται μόνον αἱ βάσεις τοῦ πύργου μετὰ τῶν ὑπογείων του, οὐδὲν δὲ ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε κτίσει διὰ διαφόρους σκοποὺς, διεσώθη, οὗτε καὶ καμμίαν μεταβολὴν ἐπέφερεν οὗτος εἰς τὴν πόλιν.

Ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἄλῃ πασᾶ μόνον οἱ χριστιανοὶ ἐδεινοπάθησαν, διότι αἱ χριστιανικαὶ συνοικίαι ἦσαν μετὰ τοῦ Φρουρίου καὶ τοῦ πολιορκητικοῦ στρατοῦ. Οἱ Τούρκοι κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων, ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως ἢ ἐντὸς τοῦ Φρουρίου, οὐδὲν ἔπαθον, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ τις οὗτι τὰ τηλεβόλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἔρριπτον πλέον τῶν 500 μέτρων.

Τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ, τὴν δῆωσιν τῆς πόλεως, καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν οἰκιῶν περιγράφει συμφωνότερον πρὸς τὴν παράδοσιν ὁ Κωνσταντῖνος Τζουκαλάς.

Ὅφειλομεν παρὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν δοκιμασίαν, νὰ ὁμολογήσωμεν οὗτι ἐπὶ Ἄλῃ πασᾶ ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων ἐφθασεν εἰς ἀκμὴν τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε πρότερον. Τὸ ἔμποριον καὶ ἡ βιοτεχνία ἀνεπτύχθησαν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν ἀφ' ἑνὸς τὰ κολοσιαῖα εἰσοδήματα τοῦ Ἄλῃ πασᾶ καὶ τῶν υἱῶν του, τὰ ὁποῖα ἐξωδεύοντο ἐπὶ τόπου, καὶ ἡ συνεχὴς παραμονὴ εἰς Ἰωάννινα πολλῶν ἐγχωρίων καὶ ξένων ἐπισκεπτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ξένοι ἔφερον ἀνώτατα εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη ἀξιώματα.

Μ' ὄλα ταῦτα ὅμως, ἐκ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης ἐποχῆς οὐδὲν—ἀπολύτως οὐδὲν—μνημεῖον σώζεται εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ τοῦτο εἶναι μοναδικὸν φαινόμενον, διότι αἱ διάφοροι ἄλλαι ἐποχαὶ ἄφησαν ἀπὸ τῆς ἰχνη τῆς διαβάσεώς των.

* *

Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ οἱ Διοικηταὶ τοῦ τόπου ἔπαυσαν πλέον νὰ εἶναι αὐτόχθονες, κατηργήθη ἡ ἰδιότυπος αὐτῆ αὐτοδιοίκησις καὶ τὸ κέντρον

ἵσταλλε πλέον ὑπαλλήλους ἐξαρτωμένους ἀπολύτως ἀπὸ αὐτό.

Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰωαννίνων Ρασήμ πασᾶ οὐδὲν σημαντικὸν γεγονός συνέβη εἰς τὴν πόλιν. Οὗτος ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1868-1872, καὶ ἀπὸ τοῦ 1878—1880.

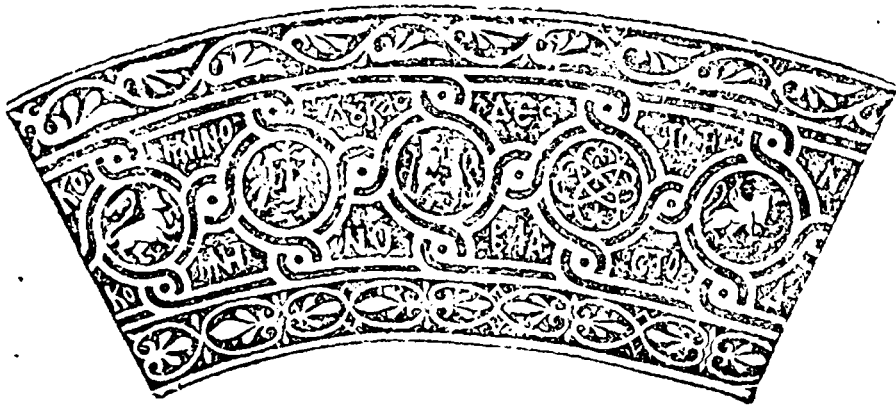
Ὁ Ἀχμέτ—Ρασήμ—πασᾶς ἦτο φυσιογνωμία δλως ἐξαιρετικῆ. Ὑπῆρξεν υἱὸς Τούρκου μεγιστᾶνος καὶ χριστιανῆς ἀρπαγείσης ὑπὸ τοῦ πατρὸς του πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις παραμονὴν του ἠρέσκετο νὰ συναναστρέφεται μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ δὴ τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος καταγομένων. Ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν ὠμίλει δεβζίως καλῶς καὶ ἐγνώριζε κατὰ βάθος, ἐγνώριζεν ὁμοίως καὶ τὴν Γαλλικὴν, τὴν δὲ Τουρκικὴν ἀτελέστατα. Ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ ἦτο ζωηρά, καὶ ἡ συνομιλία του πνευματώδης, ἀλλὰ ἦτο φανατικὸς Τούρκος καὶ δεσποτικὸς τὸν χαρακτηῖρα.

Ἐπὶ τῆς Διοικήσεως ὁμοῦς τούτου συνέβη ἐν γεγονόσι, τὸ ὁποῖον ἐπέφερε τελείαν ἀλλαγὴν τοῦ κέντρου τῆς πόλεως.

Οὗτος ἰδὼν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν, εἰς ἣν εὕρισκετο ἡ ἀγορὰ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν διορθώσῃ, ἐκάλεσε τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν καταστημάτων, ὅπως συννενοηθῆ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς θὰ ἐδέχοντο νὰ ρυμοτομηθοῦν τὰ κτήματά των. Ἄλλ' οἱ ἰδιοκτῆται, πλείστοι τῶν ὁποίων ἦσαν μουσουλμάνοι, ἀντέταξαν ἐπίμονον ἀρνησιν εἰς τὰς προτάσεις του ἀποκρούοντες πᾶσαν περὶ ρυμοτομίας σκέψιν. Ὁ Ἀχμέτ Ρασήμ πασᾶς ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόφασίν του καὶ μὴ εὕρισκων ἄλλην λύσιν, ἀπεφάσισε νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ διὰ τῆς πυρπολήσεως τῆς ἀγορᾶς, συμφωνοῦντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς πόλεως ὥστε νὰ ἔχη τὴν βοήθειαν τοῦ Στρατοῦ. Ὅπως δὲ διασκεδάσῃ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ ὑποψίαν, ἀνχωρεῖ ἐξ Ἰωαννίνων πρὸς περιόδειαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἣ ὁποία ὑπήγετο τότε ὑπὸ τὴν Γεν. Διοίκησιν τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 28 πρὸς 29 Ἰουλίου 1869 ἡ πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς καταστρέφει ταύτην ὀλόκληρον.

(Συνεχίζεται)

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΤΟ 1834*

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ
ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

5 Νοεμβρίου. Τὴν ἄλλη μέρα πῆγα πάλι σὶ τὸ κάστρο νὰ ἰδῶ τὸν Βεζύρη, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε νὰ μὲ διχτή, γιατί εἶχαν φτάσει νέα ὅτι οἱ ἐπαναστάτες ἢ κλέφτες—εἶχαν καὶ τὰ δυὸ ὀνόματα—εἶχαν μαζέψει τὶς δυνάμεις τους καὶ πολιορκήσαν τὸ Μπεράτι. Πρὶν ἂπ' αὐτὸ ὑπῆρχε στὰ Γιάννινα σύγχυση, ἀλλὰ τώρα φαίνονταν ὅτι ἔφτυσε σὶ τὸ κορυφωμὰ της. Ἡ αὐλὴ τοῦ κάστρου ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἄλογα δεμένα σὲ πασάλους μὲ τριχιές σὲ μακρὺς σειρές παρές ἀνδρῶν, ἀνάλογα μὲ τὶς διάφορες συνήθειες τους, μιλοῦσαν γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας—οἱ Ἀρβανίτες φλυαροῦσαν κι' ἐπαιροῦσαν πόζα· οἱ Ἀρναούτοι ἢ Μωαμεθανοὶ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, περηφανεύονταν γιὰ τὰ ἱπποτικά κατορθώματα πού σκοπεύαν νὰ πετύχουν κι' οἱ σοβαροὶ Τούρκοι κάθονταν ἤρεμα χάμω, κάπνιζαν τὰ αἰῶνια τσιμπούκια τους καὶ τὰ θεωροῦσαν ὅλα εὐκόλα, σὰν αὐτοὶ νὰ μὴν εἶχαν καμμιά σχέση μ' ὅλα αὐτά. Καὶ προηγουμένως, ἀλλὰ καὶ τώρα ἔχω ἰδεῖ πολλοὺς Τούρκους, καὶ ἂν καὶ δὲν τοὺς ἐκτιμῶ σὰν ἔθνος γιὰ πολλοὺς λόγους, ὅμως δὲ μπορῶ νὰ μὴν τοὺς θαυμάσω γιὰ τὴν ἡρεμία καὶ τὴν αὐτοκνηρία τους σὲ στιγμὲς δυσκολίας καὶ κινδύνου. Ὑπάρχει κάποια εὐγένεια καὶ ἀξιοπρέπεια στὴν ἡρεμία τους στὶς περιπτώσεις αὐτές. Σπάνια ἔχω ἰδεῖ Τούρκο ταραγμένον· σοβαρὸς καὶ συγκεντρωμένος κάθεται καὶ περιμένει τὸν καιρὸ του· ὅταν ὅμως ἔρθῃ ἡ στιγμὴ γιὰ δράση, τινάζεται ξαφνικά καὶ γεμίζει φωτιά, ζωνότητα καὶ δραστηριότητα. Τότε βλέπεις τοὺς

ἀπογόνους τῶν κατακτητῶν ἐκείνων τῆς Ἀνατολῆς, πού ἡ δυνατὴ θέλησή τους καὶ τὸ ἄγριο θάρρος τοὺς ἔδωσαν τὴν κυριαρχία πάνω σ' ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ Ἰσλάμ.

Ἄν καὶ δὲν μποροῦσα νὰ πετύχω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ Βεζύρη, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀνδρῶν πους πού ἦταν μαζί μου, κατάφερε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ὅτι θὰ ἤθελα νὰ μοῦ δώσῃ τὸ γράμμα ἢ φερμάνι μὲ τὸ ὁποῖο ἰάμου ἔδιναν συνοδό, ἂν τὸν χρειάζομαι. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε ἐπιρροὴ στὸν γραμματικὸ τοῦ Βεζύρη, ἢ πρωθυπουργό του, ἔιναι πονηρὸ Ἕλληνα, πού εἶχα γνωρίσει ἔδῳ καὶ δύο μέρες. Ὁ τσιμπουκισῆς, μαλακωμένος ἀπὸ ἓνα ἀσήμαντο δῶρο, μίλησε στὸν ἀφέντη του κι' αὐτὸς ὕστερα στὸν Βεζύρη, πού ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ μοῦ ἔδινε τὸ γράμμα. Μοῦ τὸ ἔφεραν τὸ βράδυ κανονικά ὑπογεγραμμένο καὶ σφραγισμένο, γραμμένο Ἕλληνικά καὶ διαβάζοντάς το καταλάβαινα καμμιά λέξη ἔδῳ κι' ἐκεῖ, ὅμως τί ἀκριβῶς ἔλεγε δὲν μποροῦσα καθόλου νὰ καταλάβω.

Ἐνῶ περίμενα τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν διαπραγματεύσεων, εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ παρατηρήσω τὶς πολεμικὲς ἐτοιμασεῖς πού γίνονταν γύρω μου. Εἶδα μιὰ συνοδεία διακοσίων ἢ τριακοσίων ἀνδρῶν καβάλλα σ' ἄλογα νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ κάστρο καὶ νὰ προχωροῦν ἄργα στὸν κάμπο κατὰ τὴ διεύθυνση τοῦ Μπερατιοῦ. Εἶχαν σιελεῖ γιὰ νὰ λύσουν τὴν πολιορκία· κι' ἄλλοι στρατὸς ἐτοιμάζονταν· τὸς ἀκολουθήσει. Καθὼς κοίταζα αὐτοὺς τοὺς καβαλλάρηδες νὰ βαδίζουν στὸν κάμπο μὲ μακρὰ σειρά, μὲ τὸν ἥλιο νὰ λαμποκοπάει πάνω στ' ἄρματά τους, μοῦ φάνηκαν σὰν ἓνα μεγάλο φίδι μὲ τὰ λαμπερὰ του λέπια νὰ γλιστράει, ζητώντας τὴν λεία του· κι' αὐτὴ ἡ παρομοίωση μπορεῖ ἀπὸ μερικὲς ἀπόψεις νὰ εἶναι σωστή, γιατί αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἦταν

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σελ. 668.

ὁ τρόμος τῶν κατοίκων τῆς κάθε περιφέρειας, ἀπ' οὗ θὰ περνοῦσε. Ἀρπαγές, βιαιότητα καὶ καταπίεση θὰ σημείωνε τὸ πέρασμά του· ἐχθρὸς καὶ φίλος τὸ ἴδιο θὰ διαγυμίζονταν καὶ τὰ χωριά, πού δὲν κἀηκαν ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες κλέφτες, θὰ καταλαμβάνονταν καὶ θὰ καταστρέφονταν ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τῆς κυβερνήσεως.

Καθὼ κατέβηνα ἀπὸ τὸ κάστρο πέρασα δίπλα ἀπὸ πολλὰς παρέες ὠπλισμένων ἀνδρῶν, πού ὅλοι ἦταν σὲ ἔξαψη γιὰ ὅτι θ' ἄρπαζαν καὶ τὰ ἄλλα κατορθώματα πού θὰ ἔκαναν, γιὰ τὸ κίνδυνος ἦταν μακρὰ κι ὅλοι ἔλεγαν, πὼς ἦταν ἀνδρειωμένοι. Στὸ παζάρι ἦταν θόρυβος καὶ φασαρία, ὅλοι ἀγόρευαν ὄπλα. Μακρὰ τουφέκια κι' ἀσημένιες πιστόλες, ὄλα γεμάτα, πιστεῖω, μὲ σκληρὰς μεγάλες στουρνάροι, τυλιγμένες πρῶτα σ' ἓνα κομμάτι κόκκινο ὕφασμα κι' ὕστερα σὲ φύλλα μολύβι ἢ τενεκέ, πέρνοῦσαν ἀπὸ χέρι σὲ χέρι· τὸ ἐμπορικὸ πνεῦμα ἦταν σὲ πλήρη δράση. Τὰ παζαρέματα ἀνάμεσά τους ἦταν μεγάλα. Ἐνας ἔφυγε κραιώοντας ἓνα τουφέκι, ἄλλος ἐλπίζοντας νὰ κάνει ἔργα τόσο μεγάλα, ὅσο καὶ ὁ Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος, ἀγόρασε ἓνα παλιὸ πολεμικὸ τσεκούρι καὶ τὸ στριφογύριζε γιὰ νὰ δείξῃ πὼς θὰ κόβῃ κεφάλια μ' αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ λίγο.

Ἐνας ἄλλος παλληκαρῶς μαζί μὲ τ' ἄλλα πολεμικά του ἐξαρτήματα, εἶχε κι' ἓνα παράξενο, παλιὸ ἀσημένιο ρολοῖ, πού κρέμονταν στὸ πλευρὸ του δεμένο μὲ πολλὰς ἀλυσσίδες. Ἦταν τετράγωνο καὶ πρέπει νὰ εἶχε μέσα πολὺ γερὴ μηχανὴ ἀφοῦ δούλευε μ' ὄλο πού χτυποῦσε ἐδῶ κι' ἐκεῖ σὲ κάθε βῆμα πού ἔκανε ὁ ἀνθρώπος. Αὐτὸς ὁ λεβέντης, φαντάζομαι, εἶχε σκοπὸ νὰ σκοτιώσῃ τὸν καιρὸ του, γιὰ τὸ αὐτὸ τὸ ρολοῖ πού ἀγόρασε δὲ φαίνονταν νὰ μπορεῖ νὰ τὰ βγάλλῃ πέρα μὲ κανέναν ἄλλον ἐχθρό. Εἶχε ὡστόσο δυὸ ἢ τρεῖς πιστόλες καὶ σπάθες μαζί μὲ τὸ ρολοῖ του. Ἐνας ἠλικιωμένος ἄντρας μὲ σκληρὰ χαρακτηριστικὰ ἀγόραζε κάμποσα ἀπ' αὐτὸ τὸ σιχαμερὸ, ξυνὸ, ἄσπρο τυρὶ πού εἶνε ἡ ὑπερηφάνεια τῆς Ἀλβανίας καὶ μαῦρες ἔληδες καὶ τὰ ἔβαλε σὲ ἓνα παλιοσακκούλι σ' ἡ σέλλα, ἐνῶ τὸ ἄλογό του δίπλα μασοῦσε ἡσυχα τὴ βρώμη του ἀπὸ ἓνα σακκούλι δεμένο στὸ λαιμό.

Ὁ ἄντρας αὐτὸς εἶχε ἓνα ἄρα ἡρεμῆς ἀποφασιστικότητος πού ἔρχονταν σὲ δυνατὴ ἀντίθεση μὲ τὴν ψωροπερηφάνεια τοῦ πλήθους γύρω του. Φαίνεται πὼς ἦταν γερὸς παλιὸς πολεμιστὴς καὶ παρετήρησα πὼς εἶχε κάνει καλὸ ἀπόθεμα ἀπὸ σφαῖρες, ἓνα εἶδος γιὰ τὸ ὁποῖο ξόδεψαν λίγα λεφτὰ οἱ ἄλλοι πού ἀγόρασαν γισταγάνια μὲ ἀσημένιες θήκες καὶ ἀσημένιες παλάσκες.

—Ἐ! κυρ Φράγκο, φώναξε ἓνας· δυὸ ἀπὸ τοὺς εὐθυμοὺς πολεμιστὰς, ἔλα μαζί μας στὸ Μπεράτι· ἔλα νὰ μᾶς δῆς νὰ πολεμᾶμε καὶ θὰ ἰδῆς κάτι πού θ' ἀξίξῃ στὸ ταξίδι σου.

—Τώρα, ἀπάντησα ἐγώ, οἱ ἐχθροὶ χάθηκαν, αὐτὸ εἶνε σίγουρο. Θὰ τὴν πάθουν γιὰ τὰ καλά, νὰ εἶσαι βέβαιος μόλις φθάσετε. Δὲ θάθελα ποτὲ νὰ εἶμαι ἓνας ἀπ' αὐτούς.

—Αὐτὰ τὰ παλληκάρια εἶνε πολὺ ἄγρια εἶπ' ὁ ὁδηγός μου.

—Ναί, εἶνε τρομεροί, ἀπάντησα.

—Τὶ λέει ὁ Φράγκος; ρώτησαν.

—Λέει πὼς εἶστε φοβεροὶ ἄντρες.

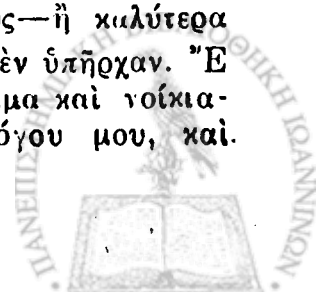
—Ναί, νομίζω πὼς εἶμαστε, ἀλλὰ ἐσὺ μὴ φοβᾶσαι, Φράγκο, μὴ φοβᾶσαι.

—Ὅχι εἶπα δὲ φοβοῦμαι καὶ ὡς εὐχομαι καλὴ ἐπιτυχία στὸ Μπεράτι καὶ νὰ γυρίσετε μὲ τὸ καλό.

Ἀπόψε ὁ κόσμος ἦταν τόσο ἀποσχολλημένος μὲ τὴν ἀγορὰ τῶν ἐξαρτημάτων τοῦ θανάτου, ὥστε δὲν ἄκουσα τίποτε γιὰ καινούριες δολοφονίες. Πραγματικὰ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἡ μέρα ἦταν μελαγχολικὴ. Χωρὶς ἀμφιβολία ὅμως κάτι θ' ἄχουμε πάλι σύντομα.

ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΣΟΒΟ

6 Νοεμβρίου. Πῆρα ἓναν ἄκόμα ὑψηλὴν, ἓναν ψηλόν, ἀδύνατο ἄντρα μὲ μελαγχολικὴ φάτσα, ἐφοδιασμένον καλὰ μὲ πιστόλες, μαχαίρια καὶ σπάθες, γιὰ τὸ ἔλεγε ὅτι ξέρει ὅλα τὰ περάσματα τῶν βουνῶν, πράγμα πού νόμιζα ὅτι ἦταν χρήσιμο προσὸν σὲ περίπτωση πού θ' ἄπρεπε ν' ἀποφύγω τοὺς δημόσιους δρόμους—ἡ καλύτερα μονοπάτια—γιὰ τὸ δρόμοι δὲν ὑπῆρχαν. Ἐκὴνα προμήθεια ἀπὸ τροφίμα καὶ νοίκιασα πέντε ἄλογα, τρία γιὰ λόγου μου, καὶ

τούς ανθρώπους μου, ένα για τὸν ἀγωγιάτη καὶ τ' ἄλλο για τὰ πράγματα, πὺν τὰδεσαν καλά, γιατί. τ' ἄλλογο μπορεῖ νὰ κάπαζε καθὼς δὲν ἦταν πολὺ βαρυνά. Ἦταν καλά ἄλλογα, ἄγρια καὶ γερά. Τὸ δικό μου μὲ κοίταζε ἄγρια ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ του, ὅταν τὸ καβαλίκεψα τὸ κρῦο γκρίζο πρῶτῃ, σὰν νὰθελε νὰ καταλάβῃ τί λογιῆς ἄνθρωπος ἦμουν.

Μ' ἓνα γερὸ βούρδουλα—ἓνα εἶδος καμουτσίκι ἀπὸ δέσμα ρινόκερου πὺν χρησιμοποιοῦν στὴν Αἴγυπτο—τοῦ ἔδωσα ἀμέσως ὅλεις τίς πληροφορίες πὺν ἤθελε. Ἔτσι ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴν πίσω μεριά τῆς πολιτείας καὶ δίχως νὰ μᾶς σταματήσῃ κανεὶς για νὰ μᾶς ρωτήσῃ, βρεθήκαμε στὸν κάμπο, σὶτὴ νότια ἄκρη τῆς λίμνης τῶν Γιαννίνων. Ἐδῶ τὰ νερὰ τῆς λίμνης ἔξαφανίζονται μ' ἓναν παράξενο τρόπο σ' ἓνα μεγάλο σπήλαιο ἢ πηγὰδ', γεμάτο βράχια καὶ πέτρες κι' ἀπὸ κεῖ τὸ νερὸ τρέχει σ' ἓνα ὑπόγειο κανάλι—ἓνα σκοτεινὸ καὶ μυοτήριο ποτάμι—πὺν βγαίνει ἔξω στὸ φῶς πάλι κάπου στὸν κόλπο τῆς Ἄρτας, ὅπως εἶπε ὁ ἄντρας μὲ τὴ μελαγχολικὴ φάτσα, ὁ νέος ὑπηρέτης μου. Ὑστερα ἀπὸ λίγο φτάσαμε στὰ ὑπολείμματα ἑνὸς καλοσφωμένου δρόμου—σὰν τοὺς Ρωμαϊκοὺς δρόμους—πὺν τὸν εἶχε φκιασῆ ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς. Ὅσοτόσο εἶχε μείνει δίχως συντήρηση καὶ σὲ τόπους-τόπους οἱ χεῖμαρροι τὸν εἶχαν καταστρέψῃ κι' ἔτσι εἶχε καταστήσει ἔμπόδιο κι' ὄχι βοήθεια στοὺς ταξιδιωτῆς. Αὐτὸς ὁ δρόμος ἔβγαζε ψηλὰ στὰ βουνά, κι' ἀφοῦ ξεπέζεψα ἀπὸ τὸ ἄλλογό μου ἄρχισα νὰ σκαρφαλώνω λαχανιάζοντας τὴν ἀπὸ τομη πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ, σταματώντας πότε-πότε νὰ ξανασάνω καὶ νὰ θαυμάσω τὴν ὁμορφὴ θεὰ τῆς ἡρεμῆς λίμνης καὶ τῆς γραφικῆς πολιτείας τῶν Γιαννίνων.

Καθὼς περπατοῦσα μπροστὰ ἀπὸ τὴν παρέα μου εἶδα ψηλὰ ἓναν ἄντρα νὰ ὀδηγεῖ ἓνα φορτωμένο μουλάρι. Κατηφόριζε ἀπὸ τὸ βουνὸ, βαδίζοντας προσεχτικὰ ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ μὲ δυνατὴ φωνὴ λέγοντας στὸ μουλάρι νὰ βαδίζῃ σταθερά, ἂν καὶ τὸ μουλάρι ἦταν πιὸ σταθερὸ στὰ πόδια ἀπ' αὐτόν. Καθὼς μὲ προσπέρασαν, ξαφνιάστηκα μὲ τὴν παράξενη ἐμφάνιση πὺν εἶχε τὸ φόρτωμα τοῦ μουλαριοῦ. Ἦ-

ταν ἓνας σωρὸς μεγάλες πέτρες ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, πὺν χρησίμευαν νὰ παλανιζάρουν ἓνα κασόνι πὺν ἦτον στὴν ἄλλη μεριά, σκεπασμένο μ' ἓνα πανὶ ἀπ' ὅπου ξεπρόβαλλε τὸ κεφάλι ἑνὸς ἀνθρώπου μὲ τὰ μακρὰ μαῦρα μαλλιά νὰ κρέμονται στὸ ὠχρὸ σὰν μάρμαρο πρόσωπό του. Σὰν εἶδα πὺς τὸ κασόνι ὅπου ταξίδευε δὲν ἦταν μακρύτερο ἀπὸ τεσεεράμιση πόδια, νόμισα πὺς ἦταν νάνος καὶ γελοῦσα για τὴν παράξενο τρόπο πὺν ταξίδευε. Ὁ ἀγωγιάτης βλέποντας ἀπὸ τὰ ροῦχα μου πὺς ἦμουν Φράγκος, σταμάτησε τὸ μουλάρι ὅταν ἦρθαν κοντὰ μου καὶ μὲ ρώτησε ἂν ἦμουν γιατρός, παρακαλώντας με νὰ βοηθήσω τὸν ἄνθρωπο πὺν ἦτον στὸ κιβώτιο, ἂν γνώριζα ἀπὸ χειρουργικὴ, γιατί οἱ κλέφτες τοῦ εἶχαν κόψῃ καὶ τὰ δύο του πόδια, ὅταν ἔρχονταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τώρα τὸν πήγαινε στὰ Γιάννινα μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βρῆ κανέναν γιατρὸ ἐκεῖ νὰ τοῦ γιατρέψῃ τίς πληγῆς. Τὸ γέλιο μου τώρα γύρῃ σὲ λύπη για τὸν δυστυχισμένο ἄνθρωπο, γιατί ἤξερα πὺς δὲν ὑπῆρχε γι' αὐτόν βοήθεια στὰ Γιάννινα. Ἐγὼ δὲ μπορούσα νὰ κάνω τίποτε γι' αὐτόν κι' ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα ἦταν, ἀφοῦ οἱ δυνάμεις του τὸν βάστηξαν στὸ ταξίδι ὡς ἔδῶ, ὅτι ὅταν ξεκουραζόταν στὰ Γιάννινα, οἱ πληγῆς μπορεῖ νὰ ἔκλειναν μόνες τους.

Ἀφοῦ ἐκδήλωσα τὴ συμπάθειά μου καὶ τοῦ εὐχήθηκα περαστικὰ, χωρίσαμε καθὼς στεκόμουν καὶ κοίταζα τὸ μουλάρι νὰ ταλαντεύεται καὶ νὰ γλυστράῃ στὶς πέτρες καὶ στὰ βράχια στὸν ἀπότομο κατήφορο, ἀνατριχίαισα σὶτὴ σκέψη τὸ τί πόνους ὑπόφερε ὁ δύστυχος ταξιδιωτῆς μὲ τὰ δύο του πόδια νὰ ἀγκίζουν καὶ νὰ χτυποῦν στὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ κασονιοῦ. Λυλήθηκα πὺν δὲν τὸν ρώτησα γιατί τοῦ ἔκοψαν οἱ κλέφτες τὰ πόδια, γιατί ἂν αὐτὸ ἦταν τὸ συνηθισμένο τους σύστημα, τότε ἔπρεπε νὰ κάνω ἄλλους λογαριασμούς. Ἦμουν ἀποφασισμένος νὰ μὲ κλέψουν, ἀλλὰ δὲν εἶχα καμιά ὄρεξη νὰ χάσω τὰ πόδια μου· ἔτσι κάθισα πάνω σ' ἓνα βράχο καὶ λογάριζα τίς πιθανότητες, ὅσπου ἦρθε ἡ συντροφιά μου κι' ἀνέβηκα στὸ ἄλλογο πὺν μοῦ ἔρριξε ἄλλη μιὰ ματιὰ μὲ τὸ πονηρὸ του μάτι. Ἐξακολουθήσαμε νὰ βαδίζουμε στὸν χαλασμένο δρόμο τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ, ὅσπου

φτάσαμε στην κορυφή του βουνού, όπου σταματήσαμε για λίγο, για ν' ανασάνουν τ' άλογα. Ύστερα αρχίσαμε να κατηφορίζουμε σκονιάφτοντας και γλυστρώντας ώσπου φτάσαμε κάτω, όπου ή'αν ένα άλλο χάνι. Σ' αυτό τὸ βασιλικὸ ξενοδοχείο, πὸν δὲν ή'αν παρὰ μιὰ καλύβα, δὲν μπορούσες νὰ βοῆς τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν χανιτζῆ, πὸν τὸ χρησιμοποιοῦσε ὄλο μόνος του. Τέλος μᾶς ἐφκίασε λίγο καφέ κι' ἐνῶ τὰ ἄλογα ἐτρωγαν ἀπὸ δική μας βρώμη, ἐμεῖς καθίσαμε στὸν ἴσκιο μιᾶς καρυδιᾶς στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Ὁ χανιτζῆς μὴ ἐχοντίας νὰ μᾶς δώση τίποτε νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε, δὲν ή'ξερε τί νὰ κάνη γιὰ νὰ μπορέση νὰ ξεφουρνίση βαρὺ λογαριασμό. Τὸ εἶδα αὐτὸ καθαρὰ στὰ ξαφνιασμένα καὶ σκεφτικὰ του βλέμματα· ἀλλὰ ξαφνικὰ τοῦ ήρθε μιὰ ἔξυπνη ιδέα καὶ χρέωσε ἓνα στρογγυλὸ ποσὸ γιὰ τὸν ἴσκιο τῆς καρυδιᾶς. Ἄν καὶ θαύμασα τὴν ἐφευρετικότητά του, παραπονέθηκα γιὰ τὸ λογαριασμό, ἰδιαίτερα γιὰ τὴν καρυδιὰ δὲν ήταν δική του. Ἦταν ἄγριο δέντρο, ὅπου κάθε διαβάτης ἔρριχνε πέτρες γιὰ νὰ ρίξει τὰ καρύδια.

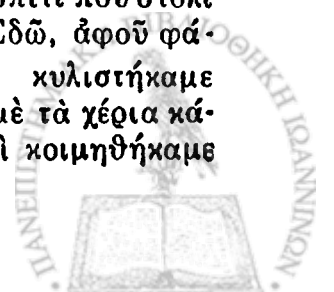
Ποῦ νὰ ή'ξερε ἡ ἄκαχη καρυδιὰ ὅτι ὁ ἴσκιος τῆς θὰ γίνονταν ἀφορμὴ γιὰ κανυᾶ! Γιὰ τὴν τότε ἔγινε ἄγρια λογομαχία μ' Ἕλλη νικοὺς ὄρκους κι' ἄρβανίτικες κατάρες στὰ ὅποια τὰ Ἀραβικὰ καὶ τὰ Ἀγγλικὰ ἔδωσαν τὴ βοήθειά τους.

Ἄν καὶ δὲν ρίχτηκαν πέτρες, δέκα φορές σκληρότερα λόγια ἐκσφενδονίστηκαν πίσω - μπρὸς δείχνοντας εὐκολία ἐκφράσεως καὶ πλεόνασμα ἐπιθέτων, πὸν θὰ ἔδιναν ἔνα καλὸ μάθημα καὶ στὶς πιὸ καλὰ ἔξασχημένες στὸν κανυᾶ γυναῖκες.

Ὅταν τὰ ἄλογα ἐτοιμάστηκαν, ὁ χανιτζῆς μὲ μεγάλο θυμὸ ήρθε κοντὰ μου κι' ὀρκίζονταν ὅτι θὰ μὲ κάνη νὰ πληρώσω, γιὰ τὴν κάθισα κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο. «Ἐγγλέζε, εἶπε, σήκω καὶ πληρώσέ με, ὅ,τι σοῦ ζητάω, ἢ θὰ σὲ διώξω ἀπὸ τὴ θέση σου, σ' ὅ,τι ἔχω ἱερό». «Κιοπέκ ὀγλου» τοῦ εἶπα ἐγὼ χωρὶς νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὴ θέση μου. «Ἐ, γιὲ σκύλου, πήγαινε καὶ φέρε τ' ἄλογό μου, φλύαρη καρκάξα!». Αὐτὲς οἱ λίγες λέξεις στὴ γλώσσα τοῦ κατακτητῆ εἶχαν θαυμάσιο ἀποτέλεσμα στὸν χανιτζῆ. «Τὶ λέει ἢ ἀφέντιά του;» ρώτησε τὸν ἀσχημομούρη

ἄντρα. «Νά, λέει πὼς τὸ καλύτερο πὸν ἔχεις νὰ κάνης εἶναι νὰ πᾶς νὰ φέρης τὸ ἀ' ξιοσέβαστο ἄλογο τῆς ἐξοχότητάς του, ἄν ἀγαπᾶς τὴ ζωὴ σου· ἔτσι πήγαινε, τράβα, ξεκουμπήσου! μὴ στέκεις ἐδῶ καὶ κοιτάξεις τὸν δοξασμένο ταξιδιώτη. Εἶσαι τυχερὸς πὸν δὲν μᾶς διατάζει νὰ σὲ κόψωμε κομμάτια· πήγαινε καὶ φέρε τ' ἄλογο· κι' ἴσως σὲ πληρώση γιὰ τὸν καφέ σου, ὅσο ἄσχημος κι' ἄν ήταν. Ἡ ἐξοχότητά του εἶναι ὁ πιὸ στενὸς κι' ἀγαπητὸς φίλος τοῦ ὑψηλότετου Πασσᾶ, κι' ἄν ἡ ὑψηλότητά του ήξερε τί εἶπες, ποῦ θὰ εἴσουν τώρα κακομοίρη μου;». Ὁ χανιτζῆς πὸν εἶχε σκοπὸ νὰ τὰ καταφέρη ὅλα μὲ τὸ δικό του τρόπο, ξαφνιάστηκε στὸν ἦχο τῆς τοίρκικης γλώσσας. Γρήγορα φόρεσε τὸ χαλινάρι σιτὸ ἄλογό μου, ἔδωσε τὸ σακκούλι στὸν ἀγωγιάτη, ἔσφιξε τὸ λουρὶ τῆς σέλλας, βοήθησε τὸν ὑψηρότετη καὶ ξαφνικὰ μεταβλήθηκε σὲ ταπεινὸ κι' ὑπάκουο δοῦλο. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο σέβονται κάθε τι τοῦρκικο ἀνάμεσα στὶς κατακτημένες περιοχὲς στὴ Συρία ἢ στὴν Αἴγυπτο δύσκολα μπορεῖ νὰ γίνη κατανοητὸς ἀπ' αὐτοὺς πὸν δὲν τὸν ἔχουν ἰδεῖ μὲ τὰ μάτια τους.

Ἀφήνοντας τὸν χανιτζῆ νὰ μετράη τοὺς παράδες καὶ τὰ γρόσια του, μὲ τὰ ὅποια τελικὰ ἱκανοποιήθηκε ἄρκετά, τραβήξαμε κάτω πρὸς τὴν κοιλάδα δίπλα σ' ἓνα βουερὸ ρέμα, τὸ ὁποῖο περάσαμε ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τριάντα ἐννιά φορές σιτὸ ταξίδι μας τὴ μέρα ἐκεῖνη. Ὁ δρόμος μας περνοῦσε ἀπὸ ὑπέροχες σειρὲς γραφικῶν κι' ἄγριων λαϊμῶν, ἀνάμεσα σὲ ψηλὰ βράχια. Κάποτε προχωρούσαμε σιτὸ μᾶκρος τῆς κοίτης ἓνός ποταμοῦ καὶ κάποτε πάνω σὲ γκρεμό, τόσο ψηλά, ὥστε τὸ ποτάμι φαίνονταν σὰν ἀσημένια κορδέλλα στὸν ἥλιο. Πότε - πότε φτάναμε σὲ καταρράχτες, ὅπου τὸ ποτάμι ἀνάβραζε κι' ἀφρίζε ἀνάμεσα σιτὰ βράχια, τινάζοντας πάνω τοὺς ἀφροὺς του καὶ πνίγοντας τὶς φωνές μας σιτὸ θόρυβό του. Στὶς ὄχι ὄχι ὄρες ὅπου συνέχεια σκαρφαλώναμε ἀπάνω κάτω σὲ κάθε εἶδους κατσαβράχα, βρεθήκαμε σ' ἓνα ἄλλο ἄθλιο σπῆτι πὸν σιολίζονταν μὲ τ' ὄνομα χάνι. Ἐδῶ, ἀφοῦ φάγαμε ἓνα ὑποφερτὸ δεῖπνο, κυλιστήκαμε στὶς γωνιὲς ἓνός παταριοῦ μὲ τὰ χέρια κάτω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας καὶ κοιμηθήκαμε

βαρεία ὡς τὸ πρωί.

ΜΕΤΣΟΒΟ.—ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ
ΑΡΧΗΓΟ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ.—ΣΥΝΑΝ-
ΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΛΕΦΤΕΣ.—ΠΟ-
ΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

7 Νοεμβρίου. Σήμερα ἐξακολουθή-
σαμε νὰ προχωροῦμε στὶς ὄχθες ἐνὸς ρέμα-
τος κατὰ τὴ διεύθυνση τῶν πηγῶν του, ὅ-
που ἐγινε ἓνα ρυάκι· τότε τ' ἀφήσαμε καὶ
τραβήξαμε κατὰ τοὺς λόφους σιτοῦς πρόλο-
δες ἐνὸς ἄλλου βουνοῦ. Προχωρήσαμε κάμ-
ποσο σ' ἓνα μονοπάτι ὄλο πέτρες, ὅπου
γυρίζοντας ἀριστερὰ σ. ἡ γωνία βρεθῆκαμε
στὴν πόλη ἢ τὸ χωριὸ Μέτσοβο. Καθὼς
ὁ Μαχμούτ Πασσᾶς μ' εἶχε ἐφοδιάσει μὲ
ἓνα φιομάνι καὶ πολλὰ γράμματα γιὰ τὶς
πόλεις ἀπ' ὅπου θὰ περνοῦσα, ἔψαξα νὰ
βρῶ τὸ γράμμα γιὰ τὸ Μέτσοβο, γιὰ νὰ ζη-
τήσω συνοδεία ἀπὸ μερικοὺς στρατιῶτες νὰ
περάσω τὴν Πίνδο, γιατί, ἔλεγαν, ὅτι τὰ
περάσματά τη; ἦταν γεμάτα κλέφτες καὶ
κακοποιούς· ἡ μεγάλη δασωμένη ἔκταση
σημαίτιζε ἀδιαπέραστο σκέπασμα γι' αὐτὰ
τὰ παράσιτα τῆς κοινωνίας.

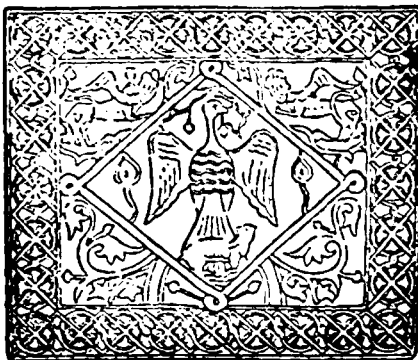
Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Μετσό-
βου ἤρθαν νὰ ἰδοῦν τὴ συνοδεία τοῦ Ἐγ-
γλέζου Μυλόρδου καθὼς ἔμπαινε στὴν ἀρ-
χαία τοὺς πόλη κι' ὕστερα ἀραδιάστηκαν
στὴν ἀγορά, στὴ μέση τῆς ὁποίας ἦταν ἓνα
μεγάλο δέντρο· κά ὡ ἀπὸ τὸν ἴσκιό του,
γύρω γύρω, κάθονταν καὶ κάπνιζαν οἱ σε-
βαστοὶ καὶ σοβαροὶ ἀφεντάδες, ἢ ἀριστο-
κρατία τοῦ Μετσόβου. Ἐγὼ κρατώντας τὸ
γράμμα τοῦ Πασσᾶ στὸ χέρι μου, μπῆκα
ἀνάμεσά τους.

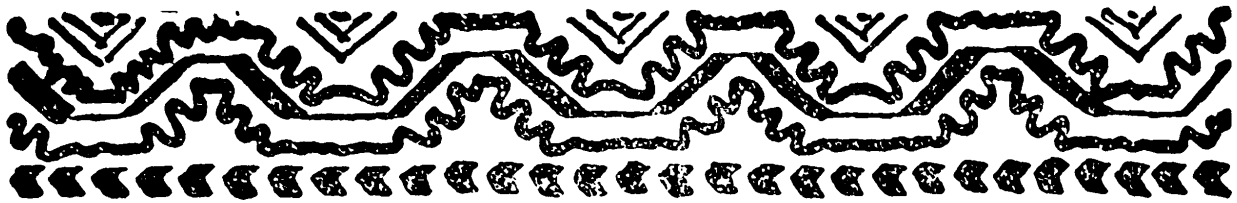
Βλέποντάς με νὰ προχωρῶ πρὸς αὐτοὺς,
ἓνας ἄντρας μὲ φαρδειοὺς ὤμους, ντυμέ-
νος φανταχτερὰ μὲ κόκκινο βελούδο, κεντη-
μένο μὲ χρυσὸ ὀλόκληρο, ἄν καὶ κάπως ξε-
θωριασμένο ἀπὸ τὶς βροχὲς ἢ τὸν καιρὸ,
σηκώθηκε καὶ προχώρησε νὰ μὲ συναντή-
ση. «Ἐδῶ ἔχω ἓνα γράμμα, εἶπα, ἀπὸ τὸν
ὑψηλότατο Μαχμούτ Πασσᾶ, τὸ Βεζύρη
τῶν Γιαννίνων, γιὰ τὸν προεστὸ τοῦ Με-
τσόβου, ὁποῖος κι' ἄν εἶνε, γιατί δὲν ἀνα-
φέρει ἐδῶ ὄνομα. Πές μου λοιπὸν ποιὸς
εἶν' ἐδῶ ὁ προεστὸς καὶ ποῦ μπορῶ νὰ τὸν
βρῶ, γιατί θέλω νὰ τοῦ μιλήσω». «Θέλεις
τὸν προεστὸ τοῦ Μετσόβου, ἀπάντησε ὁ ἄν-
τρας μὲ τοὺς φαρδειοὺς ὤμους, ἔ, μοῦ φαί-
νεται, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ προεστὸς ἐδῶ, ἔ-
τσι δὲν εἶνε;» ρώτησε τὸν κόσμον ποῦ ἦταν
γύρω ἐκεῖ μαζεμένος. «Βέβαια, μάλιστα,
ναί, ἐσὺ εἶσαι ὁ προεστὸς τὸ Μετσόβου σί-
γουρα» φῶ'αξαν ὅλοι μαζί. «Πολὺ καλὰ,
εἶπε, τὸ εὖ δός μου τὸ γράμμα».

Ὅταν τοῦ τὸ ἔδωσα, τὸ ἀνοίξε μὲ πο-
λὺ ἀνεπίσημο τρόπο καὶ πρὶν τὸ μισοδια-
βάση ξέσπασε στὰ γέλια. «Τὶ γελᾷς; τὸν
ρώτησα· δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ Βε-
ζύρη;» «Ἄχα, εἶπε, θέλεις φρουρούς, ἔτσι
δὲν εἶνε, γιὰ νὰ σὲ προστατέψουν ἀπὸ τοὺς
ληστὲς, τοὺς κλέφτες;» «Ναί, θέλω, ἀλλὰ δὲν
ξέρω τί εἶνε αὐτὸ ποῦ σὲ κάνει νὰ γελᾷς.
Θέλω κάμποσους ἀνθρώπους νὰ ἔρθουν μα-
ζί μου ὡς τὰ Μετέωρα. Ἄν εἶσαι ὁ καπε-
τάνιος ἐδῶ, δός μου μιὰ συνοδεία, γιατί
θέλω νὰ φύγω ἀμέσως. Εἶναι ἀκόμα νω-
ρίς καὶ μπορῶ νὰ περάσω τὸ βουνὸ πρὶν
νυχτώση».

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ἰ)

Μεταφρ. Ι. Ε. Α.

ΚΩΣΤΑ ΑΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1854*

Σ Χ Ε Δ Ι Ο Ν

Ἰ. Τυπάλδου διοικητικῆς ὀργανώσεως ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν

Ὁ Τυπάλδος συνέταξεν καὶ τὸ κάτωθι σχέδιον διοικητικῆς ὀργανώσεως ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν.

«Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ λαοὶ τῶν Ἑλλ. Ἐπαρχιῶν τῆς Χριστικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου ὑποκύψαντες εἰς τὸν ζυγὸν ὄχλου βαρβάρου, ὅστις ὢν ἀνεπίδεκτος πολιτισμοῦ ἔνεκα τῶν ἀντικοινωνικῶν ἀρχῶν τῆς θρησκευοπολιτικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, καὶ τῶν πεπαλαιωμένων ἔξεων τῆς βαρβαρικῆς αὐτοῦ ἀνατροφῆς, ἐθεώρησεν ὡς ἀνδράποδα τοὺς ὑποδουλωθέντας ὑπ' αὐτοῦ λαοὺς Χριστιανικοὺς καὶ οὐ μόνον τῆς προσδοκίας παντὸς νόμου καὶ πολιτικοῦ δικαιώματος ἐστέρησεν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἀναφαίρετα δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, *τιμῆς, ἰδιοκτησίας, καὶ συνειδήσεως*, δὲν ἀνεγνώρισεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς.

Τοιαύτη κατάχρησις τῆς βίας τῶν ὄπλων, ἀντιβαίνει εἰς πάντα Νόμον Θεῖον καὶ ἀνθρώπινον καὶ ἐπιβάλλει ἰδίως εἰς τοὺς ὑποδουλωθέντας λαοὺς τὸ καθῆκον νὰ ἀπωθήσωσιν αὐτοὺς δι' ἰδίας δυνάμεως ὄχι μόνον διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπελευθέρωσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπαρραγῶν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας.

Ὅτι τὴν τουρκικὴν δυναστείαν οὐδέποτε ἀναγνώρισαντες ὡς νόμιμον καὶ πραγματικὴν, οἱ ὑπόδουλοι εἰς αὐτὴν Χριστ. λαοὶ διεμαρτυρήθησαν ἀείποτε διὰ τῶν ὄπλων ἀμυνόμενοι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὅπου ἀμυδρὰ ἐλπὶς τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὄπλων αὐτῶν ὑπῆρχεν.

Παρὰ πᾶσαν δὲ προσδοκίαν τῶν ἀποκλεισθέντες τοῦ Βασιλείου τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἀνέλαβον καὶ ἤδη τὰ ὄπλα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐπικαλούμενοι τὴν ἀρωγὴν καὶ τὴν ἀντίληψιν καὶ τὰ Χριστιανικὰ αἰσθήματα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ ἐπαναστατήσαντες λαοὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐμπιστευθέντες τὴν διεύθυνσιν τῶν ὄπλων πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἀγῶνος ἀνέθεσαν εἰς τοὺς ὑποφαινομένους ἰδίως τὸ καθῆκον τῆς ὀργανώσεως τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν αἰτινες μέχρι τοῦδε πραγματικῶς ἐπέτυχον ν' ἀποβάλλωσι τὴν ἐξουσίαν τῶν Τουρκικῶν ὄπλων καὶ νὰ μείνουν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι.

Ψ η φ ῖ ζ ο μ ε ν

1) Κηρύσσοντες ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτονόμους τὰς ἐπαρχίας εὐχόμεθα ὅπως ἀ-

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 646.

ποτελέσουν ἐν καὶ μόνον κράτος ὑπὸ τὸν Β. Ὁθῶνα θέλουσι δὲ συμπράξει εἰς τὴν Γεν. Συνέλευσιν τοῦ Ἑθνους διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν.

2) Διορίζεται διοικητικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ... εἰς ἣν ἀνατίθεται τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς τὰ ξένα κράτη τῶν ἐπαρχιῶν αἵτινες εἰς τὸ ἔξῃς καθίστανται πραγματικαὶ ἀνεξάρτητοι καὶ ἵνα φροντίζωσι περὶ τῶν προμηθειῶν διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν εὐδωσιν τοῦ ἀγῶνος, ἐξευρίσκοντες τοὺς ἀναγκαίους πόρους καὶ μέσα καὶ ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν κατοίκων.

3) Οἱ κάτοικοι ἢ πάροικοι τῶν ἐπαρχιῶν ὁμοεθνεῖς ἢ ἀλλοεθνεῖς ἀδιαφόρως, μένοντες εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, θέλουσι προστατεύεσθαι παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας καὶ τὴν ἀσφάλειαν προσώπου, ἰδιοκτησίας καὶ τιμῆς αὐτῶν, ἐνεργοῦντες δὲ διὰ τῶν ὄπλων ἢ κατασκοπειῶν, ἢ ψευδῶν διαφημίσεων ἢ δολίων εἰσηγήσεων εἰς τὴν κατάργησιν τῆς Ὀθωνικῆς δυναστείας ὡς προδότηι τῆς πατρίδος θελουσι δικάζεσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς Νόμους ὑπὸ πολεμικῶν συμβουλίων διοριζομένων ὑπὸ τῶν σωματαρχῶν ἢ φρουράρχων ἐκάστης ἐπαρχίας.

4) Ἡ ἐπιτροπὴ προεδρευομένη παρὰ τοῦ ἀρχαιότερου θέλει συγκροτεῖσθαι νομίμως διὰ τῆς παρουσίας τριῶν τουλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἀποφασίζει διὰ τῆς πλειοψηφίας.

Ἐν περιπτώσει δὲ διχοψηφίας θέλει ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη τοῦ προεδρευόντος.

5) Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἐκλέγει τὸν γραμματέα αὐτῆς ὅπως παρευρίσκειται εἰς τὴν διάσκεψιν καὶ θέλει συντάσσει τακτικὰ πρακτικὰ τῶν ἀποφάσεων καὶ θέλει φυλάσσει τὸ ἀρχεῖον τῆς ἀλληλογραφίας καὶ πάσης ἄλλης πράξεως αὐτῆς.

6) Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ θέλει προσδιορίζει τὸν τόπον τῆς ἑδρας αὐτῆς ἐν τὸς μίᾳς τῶν ἀγωνιζομένων ἐπαρχιῶν.

7) Ἡ Διοικ. ἐπιτροπὴ δὲ νδύνεται νὰ συνθηκολογῇ μετὰ τῶν ξένων δυνάμεων πρὸς τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἀγῶνος ἢ περὶ τῆς ὀριστικῆς ἢ προσωρινῆς παραχωρήσεως μέρους ἢ ὅλου τοῦ ἐδάφους ἐπαρχίας τινός· ὀφείλει δὲ παρουσιαζομένων τοιούτων ζητημάτων νὰ προκαλῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν Ἑθν. πληρεξουσίων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν ἑδραν αὐτῆς.

8) Ἡ Διοικοῦσα ἐπιτροπὴ δύναται κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος νὰ ἀποστέλλῃ εἰς τὰ ξένα Κράτη ἀντιπροσώπους αὐτῆς διὰ τὴν ἐνέργειαν εἰδικῶν πράξεων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος (σ. 66).

9) Θέλει διορίζεσθαι ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας εἰς ἀντιπρόσωπος αὐτῆς διὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐνέργειαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς τάξεως. Ἡ ἑδρα τῆς διαμονῆς τοῦ Ἐπάρχου προσδιορίζεται παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ δὲ δικαιοδοσία καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἐπάρχου θέλει κανονίζεσθαι δι' ἐκάστην περίπτωσηιν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ δὲ δαπάνη θέλει ἐνεργεῖ ὁ ἐπαρχος τὰ καθήκοντα τοῦ φροντιστοῦ δι' ἐκάστην ἐπαρχίαν.

10) Εἰς ἐκάστην πόλιν, κώμην ἢ χωρίον εἰς δημογέρων ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Ἐπάρχου παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς διοριζόμενος θέλει ἐπιτηρεῖ ἐπὶ τῶν διοικητικῶν ἢ δικαστικῶν ἀσκουμένων ἔργων.

11) Ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς κατοίκους ἀναλόγως τῆς καταστάσεως ἐκάστου, τὰ χρέη τῆς συνεισφορᾶς τῶν πρὸς εὐδωσιν τοῦ ἀγῶνος ἀναγκαιούτων ἐράνων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ δι' εἰδικῶν ψηφισμάτων θέλει κανονίσει τὰ τῆς ἀπονομῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Θεόδωρος Γρίβας
ἀρχηγὸς τοῦ Ἑπειρωτικοῦ ἀγῶνος

Κέντρον τῆς Ἑπειρ. Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς ὠρίσθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ὁ ἐκεῖ Φρούραρχος ταγματάρχης Π. Κοιρκουμέλης ὤπλιζε καὶ ἐφοδίαζε τὰ ἐκεῖθεν διερχόμενα καὶ εἰς Ἑπειρον μέλλοντα νὰ εἰσβάλουν ἐπαναστατικὰ σώματα τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν.

Αἱ ἐξ Ἑπείρου εἰδήσεις διεβιβάζοντο κορυφίως ὑπὸ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἑλληνοσ Προξένου εἰς Βόνιτσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἐπαρχον Βάλτου, ὅστις ἐνημέρωνεν καταλλήλως τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἐνδιαφερομένους.

Στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς Ἑπείρου ὠρίσθησαν: Ὁ Θεόδωρος Γρίβας ὅστις ἔφερεν καὶ τὸν πομπώδη τίτλον «Στρατάρχη τῆς Ἑπείρου» καὶ ὁ Κίτσος Τζαβέλλας, ἄπαντες ἐντολοδόχοι τῶν Ἀνακτόρων.

Τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς τὴν περιγράφει ὁ Θ. Γρίβας ὡς ἐξῆς, εἰς ἐπιστολὴν του (24 Ἰουλίου 1854), ὑπογραφεύσαν καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κινήματος Μακεδονίας Καρατάσσου καὶ Κ. Τζαμάλλα ὀπλαρχηγοῦ Θεσσαλίας.

«...Ὁ πρῶν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν Ὑπουργὸς Σκαρλάτος Σοῦτσος, μᾶς ἐβεβαίωσεν θετικῶς ὅτι ἡ Κυβέρνησις σταθερὰν ἔκαμεν ἀπόφασιν νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπανάστασιν δι' ὅλων τῶν μέσων. Ὅτι αἱ Δυνάμεις θέλουσι εὖνουν ὄμμα, ὅτι κυριωδέστερον τὰ Γερμανικὰ κράτη ἐνεκα τῶν συγγενικῶν σχέσεών των ὅσαι ὑφίστανται μεταξὺ τῶν Ἡγεμόνων των καὶ τοῦ Βασιλέως μας, θέλουσι μᾶς παρεῖξει πᾶν εἶδος ὑλικῆς συνδρομῆς καὶ εἰ θέλουσι μᾶς προστατεύσει ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις ἀλλάξουσι τὰς περὶ τοῦ νέου τούτου ἀγῶνος ιδέας καὶ διὰ τέλος ἡ πρόθεσις πρὸς μεγάλυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀδελφῶν ἡμῶν ἐμελλε ἀναποφέντως νὰ περαιωθῇ διὰ τῶν πολλῶν ἑκατομμυρίων, ὅσα εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως».

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Θεσσαλικοῦ ἀγῶνος ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐξῆς:

Κροκιδᾶ, πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ Γενοβέλλη, Ζυλοκώστα, Πτολεμαίου καὶ Βακάλογλου, μὲ ἔδραν τὴν Λιμίαν.

Στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς Θεσσαλίας ἦτο ὁ Χρ. Χατζηχρηῆστος (1) καὶ Μακεδονίας ὁ Τσάμης Καρατάσσος,

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Θ. Γρίβα εἰς Ἑπειρον πιθανὸν νὰ εἶχεν καὶ ποιὰν τινὰ ὑστεροβουλίαν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἀνακτόρων. Διότι ἀτίθασσος ὡς ἦτο οὗτος καὶ ἀρειμάνιος, εἶχεν ἀποβεῖ ἐνοχλητικὸς εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ μάλιστα μετὰ τὸ κίνημά του κατὰ τοῦ καθεστώτος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1847.

Σχετικῶς μὲ αὐτὸ ὁ Μακρυγιάννης γράφει: (Ἀπομνημονεύματα Τ.Β. 193)

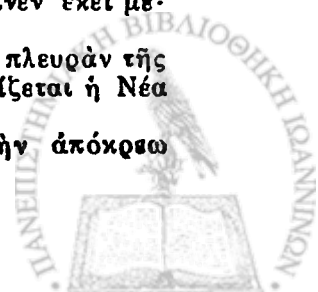
«...Πῆγε ὁ Γρίβας εἰς τὴν Βόνιτσαν, σήκωσε σημαία. Τὸν πλάκωσαν χωρὶς νὰ ῥίξῃ ντουφέκι τὸν ἔρριξαν στὴν θάλασσαν. Ἄν δὲν τὸν σῶναν οἱ Ἀγγλοὶ ἦταν χαμένος. Πῆγε εἰς τὴν Ἀγίαν Μαῦρα μὲ μίαν ὄγδοηνταριὰ ἀνθρώπους, ὁποῦχε, ἔκατζε κάμποσες μέρες καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε εἰς τὴν Πρέβεζα καὶ ἀπὸ κεῖ εἰς Γιαννενα...» (2)

1.—Διονυσ. Κοκκίνου. Ἱστορία Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Τ. Β' σελ. 333.

2.—Ὁ Θεόδωρος Γρίβας ἦτο πολὺ γνωστὸς εἰς τὰ Ἰωάννινα, διότι ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀμνηστεύσεώς του

Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν Βραζέλη, κειμένην εἰς τὴν Β. πλευρὰν τῆς Πλατείας Εὐεργετῶν (π. Ἑβραϊκά Μνήματα ἢ Πλ. Βενιζέλου) ὅπου σήμερον κτίζεται ἡ Νέα (τρίτη) Ζωσιμαία Σχολή.

Εἰς τὴν μνήμην τῶν Ἰωαννιτῶν διεσώθη ζωντανὴ ἡ ἐμφάνισις κατὰ τὴν ἀπόκρουσιν

Αι εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν ἐπιτροπαὶ

Εἰς τὰς πόλεις τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ Ἐσωτερικοῦ ὀργανώθησαν ἐπιτροπαὶ αἱ ὁποῖαι εἶχον σκοπὸν τὴν διὰ παντὸς τρόπον ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος.

Εἰς τὸν φάκελλον, «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ», Ἀρχεῖου Κροκιδᾶ, εὑρομεν τὰ κάτωθι ὀνόματα τὰ ὁποῖα καὶ παραθέτομεν διὰ τὴν Ἱστορίαν.

Ἐπιτροπαὶ

Μέλη τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπιτροπῆς εἰς Ἀργοστόλιον: Ν. Φωκᾶς Γεωργακάτος, Ἀντώνιος Μηλιαρέσης. Θεόμ. Καροῦσος.

Πατρῶν: Βενιζέλος Ροῦφος, Σωτήριος Πράσινας, Δημήτριος Δεσποτόπουλος, Γεώργ. Σωτηριάδης, Πausanίας Χοῖδᾶς.

Ἐν Πάτραις Ἐπτανησιακῆ: Ἀποστ. Ἄννινος, Πεταλᾶς.

**

Εἰς Λονδῖνον: Λέων Μελάς, Ἄλ. Ἰωαννίδης, Γ. Λασκαρίδης, Γκρολόπουλος, Χασ. Λασκαρίδης, Κων. Λασκαρίδης, Καβάφης, Κασαβέτης.

Εἰς Βιέννην: Γεώργ. Σίνας, Βαρῶνος, γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, Ἰωάν. Σίνας βαρῶνος, Συμεὼν Σίνας βαρῶνος, Θεόδ. Δούμπας, ἀδελφοὶ Δούμπα, Δημ. Τζίνεο, Κων. Κούρτης, Δημ. Ζόρκας.

**

Λειψίαν: Π. Π. Ναοῦμ, Κ. Ραγκαβῆς, Σ. Κουμανούδης.

Βενετία: Αἰμ. Τυπάλδος.

Νεάπολιν: Στρατηγὸς Λέκκας.

Μόναχον: Κ. Σχινᾶς.

Μασσαλία: Ἀδελφοὶ Τσίτσιναι, Κων. Μελάς, ἀδελφοὶ Μαύρου.

Πετρούπολιν: Κων. Ζωγράφος, Δ. Μπερναδάκης, Σκαρμαμαγκᾶς, Κ. Ραγκαβῆς, Κ. Τριανταφύλλης.

Μάλταν: Ν. Βιτάλης πρόξενος, Π. Δαλβάνογλου.

Μόσχαν: Ν. Καμιτσόπουλος.

Ὀδησσόν: Γρηγ. Μαρασιῆς, Ἄλ. Στούριζας, Ἄλ. Κουμπάρης, Κ. Λαπεδώφ, Παῦλος Ἡρακλείδης, Παῦλος Τσίτσιναις γεν. Πρόξενος.

Ἰάσιον: Κ. Στούριζης, Μ. Λογοθέτης, Κ. Τριανταφύλλης, Ι. Κυριάκου.

Βουκουρέστιον: Ἀγ. Κ. Τσόκας, Κ. Σοῦτσος, Μ. Λογοθέτης, Γ. Μάντος, Μιχ. Ξανθός, Ἀρ. Ἀρσάκης.

Βρατῖλα: Περωνγῆς Ζωγράφος.

**

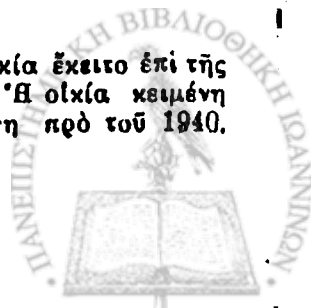
(Φάκελος «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐπαν. 1854 ἐντὸς φακ. ὑπ. ἀριθ. 190 γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους).

Ἡ Κυβέρνησις ὑποστηρίζει τὸ κίνημα

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡπειρο - Θεσσαλικοῦ ἀγῶνος, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1853, ἀποτελεῖτο ἐκ τῶν κάτωθι:

τῶν παληκαριῶν του μετὸ «Γαϊτανάκι».

Κατὰ τὴν ἐκεῖ παραμονὴν συνεδέθη μετὰ γυναικὸς, τῆς ὁποίας ἡ οἰκία ἔκειτο ἐπὶ τῆς σήμερον ὁδοῦ Γρίβα, ὀνομασθείσης ἐκ τούτου σκοπίμως τοιουτοτρόπως. Ἡ οἰκία κειμένη πρὸ καὶ δεξιὰ τοῦ Γυμνασίου Θελέων (πρώην Κοκσουλάτων) κατεδαφίσθη πρὸ τοῦ 1940. Ἡ γυνὴ αὕτη ὠνομάζετο ἔκτοτε ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν «Γρίβοβα».

Πρωθυπουργός: Ἄν. Κριεζῆς.
 Ἐσωτερικῶν: Ἰωάν. Ἀμβροσιάδης.
 Δικαιοσύνης: Σ. Πύλικας.
 Οἰκονομικῶν: Κ. Προβελέγγιος.
 Ἐξωτερικῶν: Α. Πάϊκος.
 Στρατιωτικῶν: Σκαρλάτος Σούτσος
 Ἐκκλησιαστικῶν: Σ. Βλάχος.

Ἡ Κυβέρνησις μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος ἐν Ροδοβιτσιῶ Ἄρτης τὴν 8ην Ἰανουαρίου 1854, ἀμφιταλαντεύετο καὶ ἐδίσταζεν νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ κίνημα ὑπολογίζουσα τὰς περιπλοκάς τὰς ὁποίας θὰ ἐδημιούργει μετὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

Τέλος πιεζομένη πανταχόθεν ἠναγκάσθη νὰ υἰοθετήσῃ τοῦτο καὶ λαμβάνει τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ.

Τὸ εὐχάριστον τοῦτο γεγονός γνωστοποιεῖ εἰς τὸν Κροκιδᾶν πολιτικὸν ἀρχηγὸν τῆς Θεσσαλίας, διὰ τῆς κάτωθι ἐπιστολῆς, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸς Σκαρλάτος Σούτσος, ὅστις μεμνημένος ὢν, καθότι ἀποκαλεῖ τοῦτον ἀδελφὸν ὡς ὅλοι οἱ μεμνημένοι ἐκαλοῦντο, συναινεῖ σχετικῶς καὶ διηύθυνεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸ κίνημα, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι ἐπιστολῶν του πρὸς τὸν Κροκιδᾶν.

Ἐ μ π ι σ τ ε υ τ ι κ ὸ ν

Ἀδελφὲ Κροκιδᾶ,

Ὁ κῦβος ἔρριφθη. Αἱ εὐχαί μας ἐπληρώθησαν,

Ἡ Κυβέρνησις ὑποστηρίξει τὸ κίνημα, πᾶν κίνημα πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ἀποφεύγουσα ὅμως πᾶσαν ματαίαν ἐπίδειξιν.

Σήμερα δὲν ἔχω καιρὸ νὰ σοῦ γράψω πολλά. Ὁ Ἀδ. Δούκας ἔρχεται ὡς Νομάρχης. Ὁ δὲ Κι... ὡς ἀναπληρῶν τὸν Γαρδικιώτην. Ἄφισε κατὰ μέρος πᾶσαν ἄλλην σκέψιν καὶ ἀπασχολοῦ εἰς τὰ σημερινὰ πράγματα. Ἀὔριον σοῦ γράφω περισσότερα.

(Ἐπογραφὴ δυσαν.)

Σούτσος

Ἐλήφθη 29 Ἰαν. 1854

Παραθέτομεν κατωτέρω καὶ τινὰς ἐπιστολάς τοῦ Σούτσου πρὸς Κροκιδᾶν, χαρακτηριστικὰς τοῦ τρόπου καθ' ὃν διηύθυνεν τὸ Κέντρον τὸ κίνημα.

Ἐ μ π ι σ τ ε υ τ ι κ ὸ ν

Ἐν Ἀθήναις 1 Φεβ. 1854

Κύριε Μοίραρχε

Ἀληθὲς εἶναι ὅτι οἱ ὁμογενεῖς Χριστιανοὶ τῶν πλησιοχώρων ἐπαρχιῶν μας ἀνέλαβον τὰ δπλα πρὸς ἀπελευθέρωσιν των. Ἄν καὶ ἡ Κυβέρνησις συναισθάνεται τὸ εὐγενὲς αἶσθημα, ὀφείλω ὅμως εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν πρὸ πάντων νὰ ὑπενθυμίσω εἰς ὑμᾶς τὸ πρὸς τὸ βασιλικὸν θρόνον ἱερὸν καθήκον μας.

Σούτσος

Ἀθῆναι 4 Φεβρ. 1854

Φίλε Κροκιδᾶ

Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός· ἀλλὰ πᾶσα ἀρχὴ δυσχερής.

Τὸ προσωπικὸν τῶν ἀρχῶν ἀπηρτίσθη ἤδη. Παρακολουθεῖσθε καθημερινῶς, καὶ ἀποφεύγετε πᾶσαν ἐπίδειξιν. Ἐξ () προφυλάττετε τὴν ἀξιοπρέπει-

αν τῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸς τούτοις προφυλάξτε τὰ τάγματα ἀπὸ ἀτομικὰ κινήματα. ...Τὰ τάγματα ἀποτελοῦσι τὴν ἰσχὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κινήσωμεν τὴν παραλυσίαν.

Γράψε μου ὀριστικὰ πράγματα περὶ τοῦ πρακτέου.

Σοῦτσος

Οἱ Πρόσβεις τῆς Ρωσίας ἀνεχώρησαν ἀπὸ Παρισίους καὶ Λονδῖνον.

Ἀθῆναι 6 ἢ 8 Μαρτίου 1854

Φίλε Κροκιδᾶ

Μὲ μεγάλην μου λύπην σοῦ γράφω τὴν παροῦσαν. Ἦλθον τόσα πικρὰ γράμματα σήμερα ἀπὸ τὴν Λαμίαν, ὥστε αἰσχύνομαι. Σεῖς φοβᾶσθε τὴν ὑλικὴν εὐθύνην καὶ δὲν σᾶς μέμφομαι, ἐγὼ δὲν τὴν φοβοῦμαι καὶ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις. Εἶμαι ἔτοιμος τὰ πάντα νὰ θυσιάσω, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἀνέχομαι νὰ ἀναλάβω ἠθικὴν εὐθύνην. Ἐν πρὸς 15 ἡμερῶν ὅταν σᾶς ἔγραφα προετοιμαζες ἀρκετὰ παξιμάδια δὲν ἤθελα ἀκούσει σήμερα μετὰ πικρίας διὰ οἱ ἄνθρωποι, ἔμειναν ἐπὶ μίαν ἡμέραν δλόκληρον ἄτροφοι....

Λέγεις διὰ τὰ πάντα σᾶς ἐλλείπουσι, ἐνῶ ἐγὼ κάλλιστα γνωρίζω διὰ τίποτε ἄλλο δὲν σᾶς ἔλλειπεν ἢ μὴ τὸ προνοητικόν.

Σ. Σοῦτσος

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου τελειώνει ὁ φάκελλος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1854 περιεχόμενος εἰς τὸν φάκελλον Κροκιδᾶ ἀρ. 190 Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

ΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αἱ Ἀθῆναι φλέγονται.

Ἡ εἰσβολὴ τοῦ Πρίγκιπος Γκορτσακώφ εἰς τοὺς παραδουναβίους Ἡγεμονίας, ἀπετέλεσεν τὸν σπινθῆρα, ὃ ὁποῖος ἦναπεν μεγάλην πυρὰν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἠλεκτρίσθησαν καὶ αἱ πολυποίκιλαι ὀργανώσεις καὶ «Ἐταιρεῖαι», ἤρχισαν νὰ κινῶνται πρὸς προετοιμασίαν κινήματος.

Οἱ ὀργανωταὶ τοῦ κινήματος ἐστράφησαν δυστυχῶς πρὸς τὴν ψυχικὴν προπαρασκευὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὃ ὁποῖος ὁμῶς οὐδόλως ὑστέρει εἰς ἔθνικὴν ἔξαρσιν.

Τὸ ὑφρίσκειον τὸ ὁποῖον ἔκαιεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, ἔκαμεν νὰ ἐκραγῆ μὲ δύναμιν ἀπαράμιλλον ὃ Βάμβας, διὰ τῶν φλογερῶν του ἄρθρων εἰς τὴν ἐφημερίδα «Αἰὼν», ἢ ὁποῖα ἐξεπροσώπει τότε τὴν φιλορωσικὴν μερίδα.

«...Πανταχόθεν βεβαιοῦται, ἔγραφεν, διὰ οἱ Τοῦρκοι περιφέρονται ὀπλισμένοι καὶ οὐ μόνον ἐξελεύγονται κατὰ τῶν δουλωμένων ἀδελφῶν ἡμῶν ὕβρεις βαρβάρους καὶ ἀπειλὰς γενικῆς σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ φόνους συγὰ τολμῶσι, καὶ ἱερεῖς προπηλακίζουσι καὶ παρθένους διάζουσι, μὴ φειδόμενοι οὐδ' αὐτῶν τῶν Εὐρωπαϊῶν οἷτινες προστατεύουσι τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκικῆς Τυραννίδος...»

«...Ἐν μέσῳ τοιούτων θηρίων πρέπει νὰ μένουσι οἱ Χριστιανοὶ ὡς πρόβατα; ...ΜΕΝΕΤΕ ΗΣΥΧΟΙ.; Πρόκειται ἀγὼν περὶ ὄλων....Τὸ σύνθημα ἐρρίφθη, ἔστω καὶ ἐμμέσως, ἐγερθεῖτε...».

Ἡ ἡμέρα ἤγγικε, ἔγραφεν ὁ Βάμβας ὀλίγον ἀργότερον, Θεσσαλία καθεύ-

δεις;...ἔτι περιμένουσα καὶ ἕτερον σάλπισμα; Σὺ δὲ Ἡπειρος δὲν φέρεις σήμερον μανῶντα τὸν Κερβερόν σου;...».

Διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν Ρωσσίαν, (26—9—1853), ἡ κατάστασις ἐπεδεινώθη. Τὸ δὲ Ρωσικὸν Μανιφέστον τῆς 26—10—1853 ἀφήρει πᾶσαν ἐλπίδα διευθετήσεως τῆς μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων διαφορᾶς.

Πόλεμος λοιπόν. Καὶ ὁ ἀντίλαλος τῶν πρώτων ὁμοβροντιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν Κριμαίαν ἀφύπνησεν ὅλους τοὺς ὑποδούλους Χριστιανικοὺς λαοὺς. Σκιρτήματα χαρᾶς ἐδόνησαν τὰς ψυχὰς των, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς ἀπελευθερώσεως ἤρχεσεν νὰ ὑποφώσκη.

Οἱ Δοῦλοι αἰγοῦν

Τὴν Ἐλευθερίαν ὅμως δὲν τὴν χαρίζουν οἱ Τύραννοι, ἀλλὰ τὴν κατακτοῦν οἱ δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ ἐξεγερθοῦν διὰ νὰ τὴν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δυναστῶν των.

Δυστυχῶς ὅμως, τοιαύτη πρόθεσις δὲν ἐφαίνετο νὰ ὑπάρχη εἰς αὐτούς. Διότι ἡ καλλιεργηθεῖσα εἰς τὴν ψυχὴν των μειονεκτικότης ἐπὶ 4 αἰῶνας ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ τραγικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γκιωλέκκα, ἀφ' ἑτέρου, ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ εἶναι ἐπιφυλακτικοί.

Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ ἐντοπίσῃ τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ μέγιστον μέρος ἀποτυχίας τοῦ κινήματος καὶ νὰ καυτολογήσῃ εὐθύνas εἰς τοὺς ἔξωθεν ὀργανωτάς του.

Διότι οὗτοι εὐρισκόμενοι μακρὰν τῆς πραγματικότητος καὶ ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ἢ ἄλλης αἰτίας, διαπνεόμενοι, ἠμέλησαν νὰ ἐξακριβώσουν τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν ὑποδούλων τῶν ὁποίων ἔσβηνον τὸν ἐνθουσιασμόν ὃ φόβος καὶ ἡ ἀπογοήτευσις, τὴν ὁποίαν ἔσπειραν εἰς τὰς ψυχὰς των τὰ πρόσφατα τραγικὰ γεγονότα.

Οἱ ὀργανωταὶ τοῦ κινήματος *παρεΐδον τὸν ψυχολογικὸν παράγοντα*, τῆς πλευρᾶς τῶν ὑποδούλων Χριστιανῶν καὶ ἐστράφησαν, πρᾶγμα εὐκολώτερον, νὰ ἐξεγείρουν τοὺς Ἐλευθέρους Ἑλλήνας καὶ νὰ δημιουργήσουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πρωτεύουσαν ἀτιμόσφαιραν πο'εμικὴν, πρωτοστατοῦντος ὡς ἐλέχθη τοῦ Βάμβα.

Ἐξαιρουμένων τῶν ἀκροτήτων αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν, ὅλαι αἱ ἐνέργειαι ἦσαν καλαὶ καὶ ἅγαι, ἀλλὰ μονόπ'ευροι. Διότι ἐνῶ ἡ Ἑλληνικὴ Πρωτεύουσα παρελήθει ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ὃ ὁποῖος ὠδήγησε τοὺς διαδηλωτάς μέχρι τῆς Τουρκικῆς Πρεσβείας, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἐσημειώθησαν πολλὰ ἔκτροπα τὰ ὁποῖα ἐξέθεσαν διπλωματικῶς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὰς ὑποδούλους χώρας ἐβασίλευεν φόβος καὶ ἐπιφυλακτικότης. Τὸν πάγον τοῦτον δὲν ἐξηκρίβωσαν οἱ ὀργανωταὶ καὶ ἐπομένως δὲν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν διάλυσίν' του. Ἄρα: *Τὸ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου μέλλον νὰ ἐκτραγῆ κίνημα ἦτο ψυχολογικῶς ἀπαράσκευον.*

Τοῦτο ἠνάγκαζε τὸν Θεόδωρον Γρίβαν νὰ ἐκδίδη διαταγὰς ὡς ἡ κάτωθι: «...Ὅποιος Χριστιανὸς δὲν λάβῃ τὰ ὄπλα εἰς τὰς περιστάσεις, νὰ τὸν θεωρήσῃς ἀντίχριστον καὶ ὡς προδότην τῆς Πατρίδος καὶ νὰ τὸν μεταχειριστῇς ὡς Τοῦρκον.

Ἐν Κουτσουλίφ τῇ 25 Φεβρουαρίου 1854

Ὁ Στρατάρχης

Θ. Γρίβας»

(Ἰω. Παπαγεωργίου. Δώδεκα Ἐγγράφα σελ. 13)

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ὀθωνος εἰς τὸ Κίνημα

Μόλις ἐξεργάγη ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος, «...πράκτορες καὶ ἀπεσταλμένοι ἐστάλησαν ἄλλοι εἰς τὴν Θεσσαλίαν, Ἡπειρον Μακεδονίαν καὶ νήσους ἐξεγείροντες τὸν λαὸν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ μεγάλα κέντρα τῶν ὁμογενῶν πρὸς συλλογὴν ἐράνων...»

Ὁ Ὀθων νυχθημερὸν συνεσκέπτετο μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ κατέστρωσε σχέδια. Ἐτοιμάζετο δὲ καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐπικεφαλῆς τακτικοῦ στρατοῦ...» (Ἐπανάστασις 1854. Ἀρχεῖον Ἰ. Α. Τυπάλδου. Ἰόνιος Ἀνθολογία 1935 τεῦχος 95—98).

Ὅσον καὶ ἂν δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὑπερβολικὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅμως ἡ συγκεκαλυμμένη συμμετοχὴ τοῦ Ὀθωνος εἰς τὰς προετοιμασίας εἶναι πιθανοτάτη. Ὁ Ἰ. Α. Τυπάλδος, πολιτικὸς ὀργανωτὴς τοῦ κινήματος εἰς Ἡπειρον, γράφει εἰς τὸν Ἀλφ. Τυπάλδον τὰ ἐξῆς, ὑπὸ ἡμ)α 29—1—1854.

«...Τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ λαοῦ συμεριζεται καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀθων, ὅστις διατηρῶν τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς θέσεώς του ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πολιτικῆς, εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ἐλατήριον τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ λαοῦ του...» (ὡς ἀνωτέρω σελ. 61).

Ἡ περικοπὴ αὕτη εἶναι πολυτιμωτάτη, διότι τοποθετεῖ τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. Ὄντως ὁ βασιλεὺς Ὀθων συμεριζετο τὸ αἶσθημα τοῦ λαοῦ του, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δημιουργίας τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους συνέλαβε ἐντὸς τῆς ψυχῆς του τὴν «ρομαντικὴν» διὰ τοὺς ξένους, ἀλλὰ Ἐθνικὴν διὰ τοὺς Ἕλληνας Ἰδέαν τῆς Γεωγραφικῆς Ἐθνικῆς ἐνότητος.

Ἐπομένως τὰ γραφέντα ὑπὸ πολλῶν καλοπίστως, ἀλλὰ καὶ τὰ κακοπίστως ὑποστηριχθέντα κατὰ κόρον, δὲν εὐσταθοῦν. Ὅτι δηλ. ὁ Ὀθων ἐκίνησεν τὴν Μ. Ἰδέαν καὶ ἔσυρεν τὸν λαὸν ὀπισθὲν τῆς.

Ἡ Ἰδέα τῆς Ἐθνικῆς γεωγραφικῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ ὁποία τελικῶς ἀπεκρυσταλλώθη εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς Μ. Ἰδέας, μὲ ἕναν τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, τὴν δημιουργίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρωτεύουσῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐγενήθη εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ ἐκαλλιεργήθη ἐντὸς του ὡς ἕν ὑψηλὸν Ἐθνικὸν Ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἕναν αἰῶνα ἠλέκτρισεν καὶ οἰσθηλάτησεν αὐτόν.

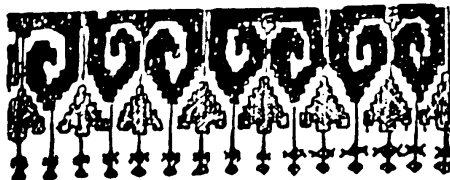
Ἐὰν σήμερον λόγοι ἀνεξάρτητοι τοῦ Ἐθνικοῦ αἰσθήματος ὑπέστειλον τὴν σημαίαν τῆς, ἐκ τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς οὐδέποτε ὁ πόθος τῆς Ἐθνικῆς μας γεωγραφικῆς ἀποκαταστάσεως ἐξέλιπεν.

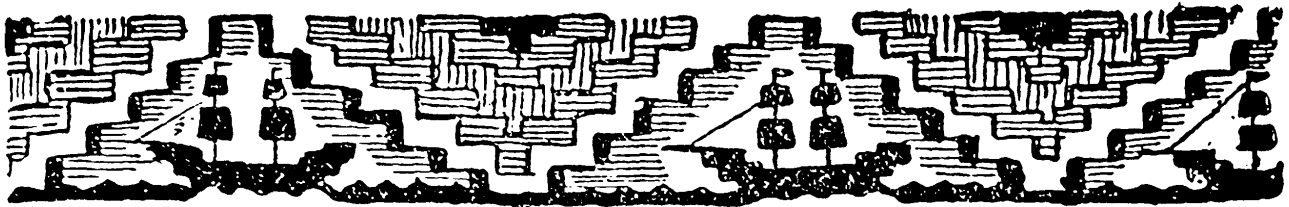
Ἡ Δωδεκάνησος ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ὡς μόνος καρπὸς μιᾶς ἀπαραμίλλου Ἐθνικῆς συμβολῆς κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον.

Ἡ Κύπρος θραίνει ἤδη τὰ δεσμί της.

Ἐπολείπεται δὲ μόνον ἡ δύσμοιρος Β. Ἡπειρος, ἡ ὁποία ἐναγωνίως ἀναμένει τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν λυσίκομος θὰ ριφθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.

(Συνεχίζεται)

ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ Α. ΒΙΤΑΛΗ

Ἀρχιμανδρίτου, Ἱεροκήρυκος Πρεβέζης

ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΜΠΑΛΚΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Ὁ Ἱερόθεος Μπάλκος ἐγεννήθη ἐν Πρεβέζῃ, (1) κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἡ' αἰῶ-
νος, ἕξ οἰκογενείας τὰ πρῶτα φερούσης ἐν τῇ κοινωσίᾳ τῆς ἡπειρωτικῆς ταύτης πό-
λεως. Φιλότιμος ὢν καὶ φιλομαθῆς, ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὸ ἐν τῇ πα-
τριδί αὐτοῦ λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1800 καὶ ὑπὸ τὸν διδάσκαλον Κωνσταντί-
νον Μάνον, τὸν Ἀθανασιάδην, Σχολαρχεῖον, (2) μετὰ δὲ ταῦτα χάριν εὐρυτέρων
σπουδῶν μετέβη καὶ ἀλλαχοῦ, πιθανώτατα ἐν Ἰωαννίνοις, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Κων-
σταντινούπολιν, καταστὰς οὕτω λόγιος καὶ πολυμαθῆς.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ βασιλευσίᾳ διαμονὴν αὐτοῦ ἔσχεν ἴδια τέραν γνωριμίαν με-
τὰ τοῦ Μητροπολίτου Διδυμοτείχου Ἀβερκίου, ὅστις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μη-
τροπολίτου Ἀρτῆς Νεοφύτου Γ', (3) ψήφοις κανονικαῖς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγίστης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῆς πατριαρχίας
Ἀνθίμου τοῦ Ε' (1841—1842), (4) μετατεθεὶς εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτῆς,
καὶ Ἀύγουστον τοῦ ἔτους 1841, (5) ἐμερίμνησε μεγάλως παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ

1.—Ἔτεροι ἐκ Πρεβέζης καταγόμενοι γνωστοὶ Ἀρχιερεῖς εἶναι: 1) Σπυρίδων Γκινά-
κας, Μητροπολίτης Ἀρτῆς (1912—1947), β) Δωρόθεος Νάσκαρης ἐκ Θεσπρωτικοῦ Πρεβέ-
ζης, Μητροπολίτης Παραμυθίας, εἰτα δὲ Τρίκης καὶ Στυγῶν (1943—1949) καὶ γ) Καλλίνι-
κος, Ἐπίσκοπος Ἀργυρουπόλεως, ὑπηρετῶν ἄχρι τοῦ νῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

2.—Ἡ Σχολὴ αὕτη ἐλειτούργει μέχρι τοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1834, ἐπισυμβάντος θανάτου
τοῦ διδασκάλου αὐτῆς, ὅστις, παρὰ τὰς γλίσχρους ἀποδοχὰς του, ἠργάσθη μετὰ ζήλου ἐπαι-
νετοῦ καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ ἔργον του. Τῷ 1825 ἵδρυσεν ἐν Πρεβέζῃ ἕτερον Σχολεῖον ὃ
ἔξ Ἀκαρναλίας ὀρμώμενος διδασκαλὸς Κωνσταντῖνος Καραπάνος, ὅστις περὶ τὸ ἔτος 1829 δι-
έκοψε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἀρταν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν
ἔκλεισε τὸ ἐν λόγῳ Σχολεῖον. Ἐξ ἄλλου, ἐν ἔτει 1830 συνέστη αὐτόθι Ἑλληνικὴ Σχολή, ἐν
ἣ ἐδίδαξε τὸ πρῶτον, ἐπὶ διευθύνῃ, ὁ Σακελλαρίου Ζαγορίου, ὃν διεδέχθη ὁ ἐκ Σουδενῶν
Ζαγορίου, τὸ 1833. Γεώργιος Λαζόπουλος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1835 καὶ ἐξῆς ἐλειτούργησεν ἡ πα-
ριφημὸς Θεοφάνειος Σχολή (βλ. Σεραφεῖμ Ξενοπούλου, Μητροπολίτου Ἀρτῆς, δοκίμιον ἱ-
στορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἀρτῆς καὶ
τῆς ὡσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης, ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 230—231 κ. ἀ).

3.—Οὕτως ἐπῆλθεν ἐν ᾧ εὐρίσκειτο διὰ σπουδαίαν ἀποστολὴν εἰς τὴν Κων(ν)πολιν, κατ'
Ἀύγουστον τοῦ ἔτους 1840. (βλ. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ. Νεοφύτος Γ', Μητροπολίτης Ἀρ-
τῆς καὶ Πρεβέζης, ὃ ἐκ τῶν Κυκλάδων, ἐν «Κυκλαδικὸν Φῶς», τόμ. Ζ', ἔτ. 1956, Σεραφεῖμ
ἐνθ. ἀν. σελ. 121 ἐξ.),

4.—Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Κατάλογοι Πατριαρχῶν Ἀ'
Κωνσταντινουπόλεως, ἐν «Θεολογία», ἔτ. Δ' (1926), σελ. 17; καὶ ἐν Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησι-
'Ἱστορία, Ἀθήναι 1949, σελ. 739.

5.—«Ἐξελέγη ὁ πανιερώτατος ἅγιος Διδυμοτείου κύριος Ἀβέρκιος» Γερμανοῦ Μητρο-
πολίτου Σάρδεων, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐπαρχιῶν τοῦ
Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά», ἔτ. ΙΒ' (1937) σελ. 16, Κῶ-
διξ ΚΒ' Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπείου, σελ. 21 Σεραφεῖμ, ἐνθ. ἀν., σελ. 125, Τσακοπούλου
Αἰμιλιανοῦ, Ἀρχιμ. (νῦν Ἐπισκόπου Μιλήτου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι κατὰ τοὺς κώδικας
τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν «Ὀρθοδοξία»
Κων(ν)πόλεως, ἔτ. ΔΒ' (1957), σελ. 177.

Πατριαρχείῳ, καὶ ἐπέσυχε τὴν εἰς Ἐπίσκοπον προαγωγὴν τοῦ, ἐν τῷ μεταξὺ γενομένου Κληρικοῦ, Ἱεροθεοῦ. Οὕτως ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ἰδίου ἔτους, προσλαβόντις τὸν ψιλὸν τίτλον τῆς παλαιοτέ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Ἐλαίας, (°) καὶ ἐν συνεχείᾳ προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Γέροντος αὐτοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης, ὡς βοηθὸς αὐτοῦ Ἐπίσκοπος.

Μετὰ τὴν ἐν Ἄρτῃ ἀφίξιν ἀμφοτέρων καὶ τὴν ἐπίσημον ἐνθρόνισιν τοῦ Ἀβερκίου, οὗ ὡς ἐπιδεικνύων ἀπαξ ἔτι τὴν πολλὴν αὐτοῦ πατρικὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἱεροθέον, ἀέθεσεν αὐτῷ ἐν πλήρῃ ἐλευθερίᾳ, πᾶσαν πνευματικὴν δρᾶσιν καὶ ἐργασίαν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μητροπόλεως, ἔτι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν διαχείρισιν αὐτῆς, ἐν ᾧ, ἐξ ἄλλου, πρὸς ζωάρκειαν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ παρεχώρησε τὴν ἐν Ἄρτῃ Μονὴν τῆς Φανερωμένης, τῆς ὁποίας καὶ κατέστησεν αὐτὸν Ἡγούμενον.

Ἐνεκα ὁμως τῆς μεγάλης ταύτης ἐλευθερίας πρὸς πᾶσαν αὐτοῦ κίνησιν καὶ δρᾶσιν, ὑπερεξεκαύθη ἡ ἐνυπάρχουσα εἰς αὐτὸν φιλοδοξία, ἣτις, ὡς φαίνεται, ὑπεθάλη ζωηρῶς καὶ ὑπὸ τινων ἄλλων αὐτοῦ ὁπαδῶν, ἐπιφερούσασθαι τὸ ἀποτέλεσμα, νὰ παροραθῇ ἡ πολὺπλευρος ἐργασία τοῦ Γέροντος Μητροπολίτου Ἀβερκίου, (') οὐχ ἦτιον δὲ νὰ λησμονηθῇ καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν προστασία καὶ εὐεργεσία.

Ἐνιεῦθεν ὁ Ἐλαίας Ἱεροθέος ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τινων ἐν Ἄρτῃ προκρίτων, συνάμα δὲ ἀπὸ κοινοῦ ἐπεκοινώνησαν μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ποστοelnίκου Σωτηρίου Καλλιᾶδου, καὶ δι' ὀρηρῶν ἐνεργειῶν ἐπειτεύχθη ἡ μετάθεσις τοῦ Μητροπολίτου Ἀβερκίου εἰς τὴν τῆς Βάρνης Μητρόπολιν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1846. (°) Εὐθὺς δ' ἀμέσως ἐγένετο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ διὰ τὴν Μητρόπολιν Ἄρτης καὶ Πρεβέζης (°) ἐκλογή τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἐλαίας Ἱεροθέου Μπάλκου, πατριαρχοῦντος, τὸ πρῶτον, Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' (1845—1848, 1853—1855, 1871—1873). (1°)

Ὁ Ἄρτης καὶ Πρεβέζης Ἱεροθέος Μπάλκος, καίτοι συμπεριφέρθη τοιούτοτρόπως ἐναντι τοῦ Γέροντος αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν λοιπὴν αὐτοῦ

6.—Κῶδιξ ΚΒ' τοῦ Πατρ. Ἀρχιεποφ. σελ. 27. Τσακοπούλου Αἰμ., ἐνθ. ἀν., σελ. 178.

7.—Εἶναι θαυμαστὴ ὄντως ἡ ποιμαντορικὴ πρόνοια καὶ ἐργασία τοῦ Ἱεράρχου τούτου. Καίτοι ἐστερεῖτο μεγάλης μορφώσεως, ἐν τούτοις ἦτο ἐνσῆτος, διακρινόμενος ἐπὶ χρηστότητι καὶ εὐλαβείᾳ θεραπεύων παντοιοτρόπως, κρύφα δέ, διὰ τῆς γνησίας—χριστιανικῆς ἐλεημοσύνης, τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν καὶ ἐνδεῶν. Πρὸς τούτοις, δὲν παρέλειπε νὰ κηρύττῃ ἀδιαλείπτως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμβουλεύων καὶ διδάσκων πατρικῶς καὶ ἐν ἀπλότητι, ἀλλ' ἀγαθότητι καρδίας, τοὺς χριστιανοὺς αὐτοῦ. Ἐνδιαφέρθη τὰ μέγιστα διὰ τὴν παιδείαν, ἐνσχύσας ἐκ τῶν Μονῶν τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἐπεσκεύασε δὲ καὶ ἕκαλ λώπισε τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον. Εἰσήγαγε πρῶτος οὗτος τὴν συκαμινοφυτεῖαν διὰ τὴν κατασκευὴν μετᾶξῃς. Πρὸς ἐπιτυχίαν δ' αὐτῆς ἐξηγόρασε κτήματά τινα ἐκκλησιαστικὰ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον Βαθέος, διπληθῆς περὶ τὰς 16 000 Γρόσια διὰ τε τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὴν περιποίησιν αὐτῶν. ἄτινα ἀκολούθως παρέδωκεν εἰς τοὺς ἐγγχωρίους πρὸς ἀξιοποίησιν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ καταβάλλωσι, κατ' ἔτος, τῇ Ἱ. Μητροπόλει, 1250 Γρ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις πλειστάκις ἀντιμετώπισε πλείστους κινδύνους, ἐλέγχων τὰς παρανομίας τοῦ τυρηννοῦντος τὴν ἐπαρχίαν Ἀλβανοῦ Τζάμη Σουλεϊμάν, μὴ διστάσας ὅπως μεταβῇ καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα δὶς, ἐνθα κατήγγειλεν αὐτὸν καὶ τὰς θηριωδίας, ἐπιτυχῶν πολλὰ ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, (Βλ. Σεραφεῖμ, ἐνθ' ἀν. σελ. 126—127, 359—360).

8.—Γερμανοῦ, ἐνθ' ἀν., Κῶδιξ ΚΒ' Πατριαρχ. Ἀρχιεποφ. σελ. 124. Σεραφεῖμ, ἐνθ' ἀν., Τσακοπούλου ἐνθ' ἀν., σελ. 185. Ὁ γηραιὸς Μητροπολίτης στένων καὶ ὀδυνώμενος διὰ τὴν τριαυτὴν ὑποβιβαστικὴν αὐτοῦ μετάθεσιν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κων)πολιν, καὶ ἐν ᾧ μετεβαίνεν εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, ἐντὸς τοῦ πλοίου ἀπεβίωσεν, ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ θλίψεως.

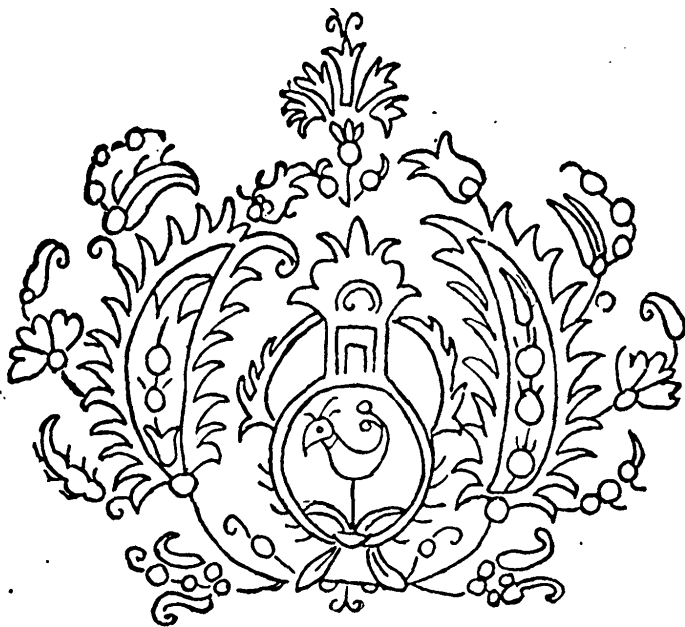
9.—Ἡ περιφέρεια τῆς Πρεβέζης, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ὑπήγχετο ὑπὸ τὸν Ἄρτης, ἐνῶ μέχρι τοῦ ἔτους 1829 ἐτέλει ὑπὸ τὸν Ναυπάκτου (καὶ Ἄρτης), ἐνῶ, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως, ἀπετέλεσε τὴν ἐπισκοπὴν Κοζύλης, συγχωνευθείσης βραδύτερον τῇ Ἐπισκοπῇ Ρωγῶν, ἣτις, ἐφ' ὅσον ὑφίστατο, ὑπέκειτο τῷ Μητροπολίτῃ Ναυπάκτου, διαδεχθέντι τὸν Νικοπόλεως.

10.—Παπαδοπούλου Χρ. ἐνθ' ἀν.

ἀναστροφὴν, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀρίστην συμπεριφορὰν, ἐντεῦθεν καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τε τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Διόκησε δὲ τὴν Μητροπόλιν αὐτοῦ δύο ὄλα ἔτη καὶ μῆνας δύο, καθ' ὅσον, κατὰ τὴν ἐμφανισθεῖσαν, ἐν Ἄργῃ, ἐπιδημικὴν νόσον χολέραν, τῇ 21 Νοεμβρίου 1848. προσεβλήθη καὶ οὗτος ἐξ αὐτῆς, συνεπεία τῆς ὁποίας, νεώτατος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀπεβίωσε τῇ 23 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἐκηδεύθη μετὰ πάσης ἐπισημότητος, ταφὴς ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Τὰ ἄμφια καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτόν, ἄγνωστον πως, ἠρπάγησαν. Σήμερον διασώζεται ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης μία, οὐχὶ μεγάλης ἀξίας ἀοχιερατικὴ μίτρα τοῦ Ἱεροθέου, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ὁ κατὰ τὸ 1927 χειροτονηθεὶς, ἐν Πρεβέζῃ Ἰωακείμ Ζαγοριανός, ὡς τιτουλάριος Ἐπίσκοπος Φωτικῆς. (11)

11.—Καὶ ὁ Ἐπίσκοπος οὗτος παρασυρθεὶς ὑπὸ τινων θιασωτῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Γέροντα αὐτοῦ Μητροπλίτην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, Ἰωακείμ Β', Βαλασιάδην. Προσβληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνσκήψαντος δαγγείου, πρῶτον θυμῷ αὐτοῦ ὑπῆρξε, ἐκμετρῆσας τὸ ζῆν, τῇ 30 Ἰουλίου 1928.

ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ & μ. τῆς
Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΑΠΟ ΤΑ ΕΝΕΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ*

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Διαθήκη τοῦ Δημητρίου Καπετανάκη

(Φάκελλος 1009 – Συμφος Αἰμίλιος Βέλανος)

Ἀντιγράφωμεν πιστῶς τὸ πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρκετὰ ὀρθογραφημένον.
«1729(1)]30 Ἰανουαρίου 18 Βενετία

Εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀμήν.

«Ἐπειδὴ ὁ θάνατος εἶναι κοινός, ὁ ὅρος τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀδηλος καὶ ἡ] φο-
βερὰ ὥρα τοῦ θανάτου ἀβέβαιος, διὰ τοῦτο ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς]
5 Δημήτριος Καπετανάκης, διανοούμενος καλῶς ὅτι καὶ οἱ χροῖνοι τῆς ζωῆς μου]
ὀλιγοστεύουν, καὶ ὅτι πολλὰ εἰς τὴν ζωὴν μου ἐπλημείησα, ἐν γνώσει καὶ
ἀγ]νοία, καὶ φοβούμενος προσέτι νὰ μὴν ἀφίσω ἀδιάθετον ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον]
ὁποῦ ὁ πλουσιόδωρος κύριος μου ἔδωκεν, ἔχοντας σώας τὰς φρένας καὶ τὸν]
νοῦν ὑγιῆ, χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, κάνω τὴν παροῦσαν μου διαθήκην
10 αὐ]τοπροαιρέτως καὶ ἐκουσίως κατὰ τὸ ἐμὸν αὐτεξούσιον.

Καὶ πρῶτον μὲν] παρακαλῶ τὸν πλάστην μου καὶ εὐεργέτην Θεὸν νὰ μου
χαρίση ζωὴν ἀ]κόμη, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ διορθώσω καλῆτερα τὴν ψυχὴν μου,
καὶ νὰ κατορ]θώσω ὁ ἴδιος τὰ ὅσα ἐδῶ μέλλω νὰ διαθέσω. Εἰ δὲ πάλιν καὶ
εἶναι τὸ] ἅγιόν του θέλημα νὰ μὲ πάρη εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, πρῶτα καὶ ἀρ-
15 χῆς] ζητῶ ἐξ ὅλης μου ψυχῆς καὶ καρδίας ἀπὸ τὴν ἀτειρον εὐσπλαγχνίαν του]
τὴν τελείαν ἀφεσιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὁποῦ, ὡς ἄνθρωπος ἔπραξα] εἰς
ὅλην μου τὴν ζωὴν. Ἐπειτα παρακαλῶ ὅλους καὶ ἐδικούς καὶ ξένους καὶ φί-
λους, καὶ ἐχθρούς νὰ μου συγχωρήσουν ὅ,τι καὶ ἂν τοὺς ἔπραξα, τῶν ὁποί-
ων] ὀλοφύχως καὶ ἐγὼ συγχωρῶ. Καὶ πρῶτον μὲν ξεκαθαρίζω πῶς εὐρίσκο]-
20 μαι χωρισμένους ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία μου ἀδελφία, καθὼς φανερώνει καὶ τὸ] ἰ-
διόχειρον γράμμα τοῦ μικαρίτου μας πατρὸς ὑπογεγραμμένον ἀπὸ ἀξιο]πί-
στους μάρτυρας, πῶς δηλαδὴ ἐξω ἀπὸ τὴν πατρικὴν καὶ μητρικὴν μας] κλη-
ρονομίαν, τὰ ὅσα μου ἐξαπέστειλεν ὁ Κύριος, ὅλα τὰ ἔχω ξεδουλεμένα] μὲ τὸν
ἴδιόν μου κόπον, καθὼς τὸ ἠξεύρουν καὶ τὰ ἀδελφία μου, καὶ καθὼς] φάινε-
25 ται εἰς τὰ ἄτι(2) τοῦ νοταρίου Φραγκίσκου Βέλανου ἐδῶ εἰς τὴν Βενετίαν]
ἔξω ἀπὸ τοὺς λογαριασμοὺς ὁποῦ ἔχω μὲ τὸν ἀδελφόν μου κύρ] Λεονάρδον
διὰ τὰ ἄσπρα ὁποῦ μου χρεωστῶ. καθὼς φανερῶνουν ἡ τρεῖς του ὁμολογίαις
καὶ ἔξω ἀκόμη ἀπὸ τὸ νεγότηζιον(3) τῆς συντροφίας] ὁποῦ ἀκολουθῶ ἀνάμεσα
εἰς τὸν υἱόν μου Λεονάρδον(4) καὶ ἀνεψιόν μου κύρ] Σπυρίδωνα. Πρὸς τοῦτους

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 639.

30 θέλω και διορίζω ότι σιμά εις τὰ πεντακόσια] πενήντα γρόσια όπου ἔπεισα
 εις τὴν πατρίδα μου τὴν Ἀθήναν διὰ τοὺς] ἱερεῖς και εις τὰ ἄλλα χίλια πε-
 νήντα όπου ἔστειλα τὸν ἀπερασμένον] Ὀκτώβριον, νὰ ἔχουν οἱ Ἐπιτρόποι
 μου και οἱ κληρονόμοι μου μετὰ τὸν θάνατον μου νὰ στέλνουν ἄλλα χίλια
 πενήντα, τὰ ὁποῖα ὁ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεὺς και οἱ ἀδελφοί μου με ἄλλους τρεῖς
 35 ἀρχοντες θεοσεβεῖς νὰ ἔχουν] νὰ τὰ διαθέτουν και αὐτὰ εις ἐκεῖνον τὸν ἴδιον
 τρόπον όπου ἐγὼ τοὺς] ἐπαρεκάλεσα με ταῖς γραφαῖς μου νὰ διαθέσουν και
 τὰ ἄλλα χίλια πενήντα, όπου τοὺς ἔπεισα, καθὼς εἶπα τὸν ἀπερασμένον Ὀ-
 κτώβριον, κάνουν ὅλα Γρόσια δύο χιλιάδες ἑξακόσια πενήντα. Καὶ ἀνίσως
 δὲν ἤθελε τοὺς φανῆ εὐλογον νὰ δώσουν και αὐτὰ με τὸ διάφορον εις τὸ
 40 μοναστήριον τῆς Μεντέλης⁽¹⁾, τοὺς δίδω ἀδειαν νὰ ἤμποροῦν νὰ ἀγοράζουν
 τόσα ὑποστατικά και με τὸ εἰσόδημα τῶν ὑποστατικῶν νὰ κάνουν ἄλλαις τό-
 σαις ἐλεημοσύνης και ἄλλα τόσα μνημόσυνα.

Ἀκόμη ἀφίνω τῶν ἡγαπημένων μου] ἀδελφῶν κυρ Λεονάρδου, Βερνάρ-
 δου και Γεωργίου καθενὸς ἑκατὸν δουκάτα] εις παρὰ μικρὸν σημεῖον τῆς ἀ-
 δελφότητος. Ἀφίνω και τῆς κοπελός μου] δουκάτα πενήντα με τὸ νὰ ἐστάθῃ
 45 ἐμπηστεμένη, ἡ ὁποία νὰ ἔγῃ νὰ] δουλεύῃ τὴν κυρά της, καθὼς ἔκαμε ἕως
 τώρα. Ἀφίνω ἀκόμη τῆς] κυρᾶ κουμπάρας τῆς Γαβαλοῦς εἰκοσιπέντε δουκάτα
 και τῆς κυρᾶ] Παναγιώτενας ἄλλα εἰκοσιπέντε διὰ ψυχικόν. Ἀφίνω ἀκόμη
 νὰ] μοιρασθοῖν μετὰ τὴν θανάτην μου δουκάτα πενήντα ἐδὼ εις τὸν ἅγιον] Γε-
 ῶργιον εις πτωχοὺς τοῦ Γένους μας. Εἰς δὲ τὰ ἐναπολειφθέντα όπου μου εὔ-
 50 ρίσκονται μετρητὰ, ρουχικὰ, ἀσιμοχρῶσαφο, μαργαριτάρη] και εις τὰ ὑποστα-
 τικά όπου ἔχω εις τὰς Ἀθήνας και εις ὅτι ἄλλο κινητὸν και] ἀκίνητον, ἀφί-
 νω κυρίους και καθολικοὺς κληρονόμους τὴν φιλιτάτην μου σύζυγον] και τὸν
 παμφίλιτόν μου υἱὸν Λεονάρδον ὁ ὁποῖος θέλω νὰ εἶναι εις ὑποταγὴν τῆς
 μητρός του και νὰ τὴν τιμᾶ πάντα ὡσάν μητέρα. ὁ ὁποῖος υἱὸς μου διὰ] τρεῖς
 55 ἢ τέσσαρους χρόνους νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ κἀνῃ κανένα νεγότηζιον] χωρὶς τὸ θέ-
 λημα τῶν Ἐπιτρόπων μου και ἂν ἤθελε φανῆ εὐλογον τῶν αὐτῶν ἐπιτρόπων
 μου] νὰ ἔχουν νὰ τὸν στέλνουν εις τὴν πατρίδα μου τὴν Ἀθήναν. Ἀφίνω τέ-
 λος] πάντων διὰ Ἐπιτρόπους τῆς παρουσίας μου διαθήκης τὸν ἡγαπημένον
 μου] ἀδελφὸν κυρ Λεονάρδον και τὸν ἀξάδελφόν μου κυρ Στέφανον Ροῦιον.
 60 Τοὺς] ὁποῖους παρακαλῶ νὰ πάρουν τὴν πείραξιν νὰ κυβερνήσουν τὰ ὅσα ἐδιὰ
 ταξα] με φόβον Θεοῦ και ὡσάν καλοὶ ἐδικοί. Τούτη εἶναι ἡ διαθήκη μου
 γραμμένη] ἀπὸ ἕνα μου φίλον πιστόν, ὁποῦ ἐγὼ παρακάλεσα, ἡ ὁποία θέλω
 νὰ] ἔγῃ ὅλον τὸ κῦρος και τὴν ἀσφάλειαν, ὡσάν νὰ ἦτον γεγραμμένη ἀπὸ
 νοτάριον Δημόσιον].

65 Προσέτι θέλω και διορίζω ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου, οὔτε τὰ
 ἀδέλ]φα μου, οὔτε τὸ παιδί μου, οὔτε ἡ γυναῖκα μου νὰ μὴν ἤθελε μαυρο-
 φορέσῃ] εις τὸν θάνατόν μου, και ἂν τινὰς ἤθελε κάμη ἀλλέως νὰ ἔγῃ νὰ μου
 δίδῃ ἀπολογία ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Καὶ ἀνίσως και ἤθελεν εὔρεθῆ] καμιά μου]
 70 ἄλλη διαθήκη, καμωμένη εις ἄλλον καιρὸν νὰ μὴν ἤθελεν ἀξίξῃ].

δημήτριος καπετανάκης⁽²⁾ βεβεόνο τὰ ἄνωθεν

1. 1729 Εἶναι τὸ Ἑνετικὸν ἔτος ποῦ ἤρχιζε τὴν 1ην Μαρτίου 2.—συμβολαιογραφικὰς
 πράξεις, 3—ἐμπόριον, 4)—ὡς προκύπτει ἀπὸ τὴν διαθήκην ταύτην δυὸ ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι
 Καπετανάκη με τὸ ὄνομα Λεονάρδος, ἦτοι ὁ Λεονάρδος Καπετανάκης τοῦ Ἰωάννου ἀδελφὸς
 τοῦ διαθέτου και ὁ υἱὸς τοῦτου Λεονάρδος οἱ ὁποῖοι κατέλαβον πολλάκις τὸ ἀξίωμα τοῦ
 Προέδρου τῆς Ἑλλην. Κοινότητος κατὰ τὰ ἔτη 1728, 1757, 1765, 1769, 1776 και 1779. Πλὴν
 ὁ Ι. Βελουδῆς εις τὸ σύγγραμμά του «Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Ἀποικια» ἀγνοῶν προφανῶς
 τὴν ὑπαρξιν δύο Λεονάρδων, ἐμφανίζει μόνον ἕνα προεδρεύσαντα εις χρονικὸν διάστημα 50
 ἐτῶν, 5)—Πεντέλης, 6)—ὁ πατήρ του ὡς βεβαιώνει ὁ Συμβολαιογράφος εις τὴν πράξιν παρα-
 λαβῆς ὠνομάζετο Ἰωάννης. Ἡ δὲ σύζυγος ἦτο ἡ Ὄρσα θυγάτηρ Ἰωάννου Ροῦτου, Ἀθη-
 ναίου. Καὶ ταύτης ἀνεύρομεν τὴν διαθήκην και τὴν δημοσιεύομεν.

Τῆ 4 Φεβρουαριου. 1729.

Ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνω διαθήκη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ εἰρημένου Δημητρίου Καπετανάκη κατ' αἴτησιν τοῦ Λεονάρδου Καπετανάκη υἱοῦ του. καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἑλληνιστὶ ἀνετέθη ἡ μετάφρασις εἰς τὴν Ἱταλικὴν εἰς τὸν δημόσιον Μεταφραστὴν κ. Ἀντώνιον Πιλλό.

Κάτωθε τῆς Ἱταλικῆς μεταφράσεως^{**} ἐβεβαίωσαν τὸ ἀκριβὲς καὶ πιστὸν καὶ ῥηθεὶς Πιλλό καὶ ὁ Γεώργιος Πατούσας, διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινεῖου Κολλεγίου.

Διαθήκη τῆς Ἀθηναίας Φλωροῦς Ταρωνίτη

(Φάκελλος 1009—ἀρ. 161.—Συμφος Αἰμίλιος Βέλανος)
(ἀφίσκντες τὸ λεκτικὸν ὡς ἔχει, ἀποκατεστήσαμεν τὴν ὀρθογραφίαν)

Εἰς δόξαν Χρ στοῦ καὶ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν Ἀγίων Ἀμὴν
1738 Γεναρίου 22—Βενετία, λέγω χίλιους ἑφτακόσιους τριάντα ὀκτώ Γε-
ναρίου εἰκοσιδύο.

Ἐπειδὴ ὁ θάνατος εἶναι ἀβέβαιος καὶ κανεὶς δὲν ἤξεβροι οὔτε τὴν ἡμέ-
5 ρα] οὔτε τὴν ὥραν ὅπου ἠμπορεῖ νὰ συνέβη διὰ τοῦτο ἐγὼ ἡ Φλωροῦ θυγατέ-
ρα νόμιμος τοῦ σινιόρ Φυλακτοῦ Βωβου⁽¹⁾ καὶ γυνὴ τοῦ σινιόρ Κυβαλιέο
Διονυσίου Ταρωνίτη, ἠθέλησα τώρα ὅπου εἶμαι ὑγιῆς καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ
εἰς ὅλες μου ταῖς αἰσθήσεις νὰ κυβερνήσω τὴν ψυχὴν μου καὶ νὰ διαθέσω
ὄλο ἐκεῖνο ὅπου μου ἀπαρ]θενέψει⁽²⁾ κατὰ τὸ προικοσύμφωνον γραμμέο 1737
Ἰουλίου—29 τὸ λοιπὸν πρῶ]το καὶ ἀρχῆς παραδίδω τὴν ἀμαρτωλὴ μου ψυ-
10 χὴν εἰς τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ μου] καὶ πλίστη μου, παρακαλῶντας τον νὰ μου
συγχωρέση ὅσα τοῦ ἔφταιξα εἰς ὄλη] μου τὴν ζωὴν. Παρακαλῶ ἀκόμη τὴν
Κυρίαν Θεοτόκον εἰς τὴν ὀπίαν] ὕστερα ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχω ὅλες τὲς ἐλπίδες
μου νὰ μεσιτεύση πρὸς τὸν] μονογενῆ της νὰ με ἀξιῶση τῆς βασιλείας του].

Μετὰ ταῦτα ἀφ.νω διὰ ψυχικὴν μου σωτηρίαν νὰ μοιραστοῦν τὴν ἡμέ]ραν
15 τῆς θανῆς μου εἰς πτωχοὺς καὶ πτωχῆς ἀπὸ τὸν κληρονόμον μου διὰ] μίαν
μόνην φορὰν δουκάτα κορρέντε εἴκοσι, Δ. 20.]

Ἀφίνω ὅτι ὁ κληρονόμος μου νὰ κάμη ἓνα καντῆλι ἀσημένιο ὅπου νὰ
ἀξί]ζη δουκάτα πενήντα κορρέντε καὶ νὰ τὸ στείλῃ εἰς τὸν Ἅγιον Στυρίδωνα
εἰς τοὺς] Κορφοὺς καὶ ἐτοῦτο διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν] Δ. 50.

20 Ἀφίνω τοῦ ἡγαπημένου μου πατρὸς διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν δουκάτα
κορρέν]τε εἴκοσι Δ. 20.

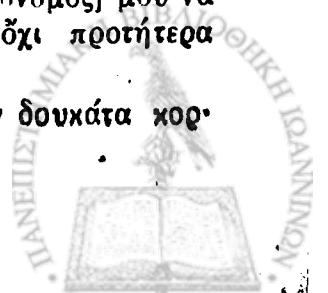
Ἀφίνω ὁμοίως τῶν δύο ἡγαπημένων μου ἀδελφῶν δουκάτα κορρέντε
δέκα τοῦ] καθενὸς κάνουν ὅτι ὁμοῦ δουκάτι κορρέντε εἴκοσι καὶ ἐτοῦτο διὰ
μίαν καὶ μόνην φορὰν] Δουκ. 20.

25 Ἀφίνω τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου Γεωργίου Πατούσα⁽³⁾ διὰ μίαν μό-
νην φορὰν] δουκάτα κορρέντε δέκα. Δ. 10.

Ἀφίνω ὄλων τῶν δούλων καὶ κοπελῶν μου ὅπου εἰς καιρὸν θανάτου μου
ἠθέλαν εὐ]ρεθοῦν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἡγαπημένου μου συμβίου δουκάτα κορρέν-
τε πέντε] τοῦ καθενὸς διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν],

30 Ἀφίνω τῆς Μαρίας θυγατρὸς τοῦ Κυριάκου Μαυρομάτη διὰ μίαν] μό-
νην φορὰν δουκάτα πενήντα κορρέντε καὶ τοῦτα νὰ ἔχη ὁ κληρονόμος] μου νὰ
τῆς τὰ δίδῃ ὅταν θέλῃ νὰ ὑπανδρεψῆ ἢ νὰ καλογερεψῆ] καὶ ὄχι προτῆτερα
Δ. 50.

Ἀφίνω τοῦ Νικολοῦ Κοτανῆσα διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν δουκάτα κορ-

35 ρέντε] πέντε. Δ. 5. ξεκαθαρίζω πῶς ἀνίσως καί τινες ἀπὸ τοὺς λεγαταρίου μου⁽⁴⁾ ἤθελε ἀπε]θάνη προτήτερα νὰ πηαίνη τὸ λεγάτο τοῦ κληρονόμου μου].

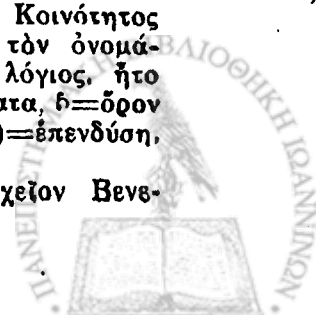
Εἰς ὅλα τὰ ἐπί λοιπα ὁποῦ μοῦ ἀπαρθενήζη κατὰ τὸ προικοσύμφωνό μου] ὡς ἄνωθεν καὶ ἀκόμα εἰς ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ κατὰ τὸ παρὸν μοῦ εὐρίσκονται ἤγουν μετρητὰ, ρουχικά, μαργαριτάρια, τζόγιες, μαλαματι]κά, ἀσημικά,
 40 εἰς ὅλα κοινῶς, ἀφίνω κίριον καὶ καθολικὸν κλη]ρονόμον τὸν ἡγαπημένον μου συμβίον σινιὸρ Καβαλιερ Διονύσιον Ταρωνίτην] εἰς τρόπον ὅτι νὰ ἔχη πᾶσαν ἐξουσίαν νὰ τὰ κάμη ὡς βούλεται, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ τινες νὰ τοῦ ζητήση παραμικρὸν λογαρια]σμὸν ἐπειδὴ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μοῦ εὐρίσκομαι νὰ ἔχω, μέρος εἶναι] πατρικὸν μου προικίον καὶ μέρος εἶναι χαρίσματα ὁποῦ μοῦ
 45 ἔκαμε] ὁ θεῖος μου κύρ Νικόλαος Ταρωνίτης καὶ θέλω λοιπὸν ὅτι ὁ ἡγαπημέ- νος μου] συμβίος κύρ Διονύσιος Ταρωνίτης νὰ εἶναι εἰς ὅλα αὐτεξούσιος νοι- κοκύρης] μὲ τοῦτην ὁμως τὴν κοντιζιδόν⁽⁵⁾ ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ μὴν] ἤθελε τολμήσῃ νὰ περάσῃ εἰς γάμον δεύτερον οὔτε ἐδῶ εἰς τὴν] Βενετίαν οὔ- τε εἰς τὴν Ἀθήνα οὔτε εἰς ἄλλον κανέναν τόπον, εἰδὲ πάλιν] καὶ ἤθελεν τοῦ βα
 50 στάξῃ ἢ ψυχῇ του νὰ μοῦ κάμη ἐτοῦτο τὸ ἀδικο. θέ]ω] καὶ ὀρίζω ὅτι νὰ ἀ- γροικᾶται παρευθὺς ἀπόκληρος καὶ ἀποξενωμένος] ἀπόλα μου τὰ ἄνωθεν ὑπάρ- χοντα, ἔξω ἀπὸ μόνον τὸ δακτυλίδιον μου] τὸ ὁποῖον τοῦ ἀφίνω διὰ μίαν παν- τοτεινὴ ἐνθύμησι. Εἰσέ τὰ ἄλλα] ὅλα ὁποῦ παράνου⁽⁶⁾ ἐσημείωσα θέλω ὅτι ἡ Σκόλα⁽⁷⁾ τοῦ ἀγίου Γεωργίου νὰ] ἐμπαίνη παρευθὺς εἰς τὸ ποσέσο⁽⁸⁾ νὰ τὰ σηκῶσῃ ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ] νὰ τὰ πουλῇ ὅλα καὶ τὸ σολδι ὁποῦ ἐπιάσει νὰ
 55 τὸ ἰνβεστήρη⁽⁹⁾ παρευθὺς] εἰς τὴν τζέκα καὶ τὸ διάφορο ὅπου ἤθελε σκοδέρη, μέρος ἔχει νὰ] ἐοδιάξῃ διὰ νὰ μοῦ κάμη κάθε χρόνο δύο συλλείτουργα ἕνα τὴν ἡμέρα] τῆς θαντῆς μου καὶ ἄλλο τῆς ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας ὁποῦ] εἶ- ναι εἰς τίς ἰκοσιδύο τοῦ δεκεμβρίου καὶ ὅλο τὸ ἐπί] οἰπον νὰ τὸ μοιράξῃ] κά- θε Χριστούγεννα καὶ κάθε Πάσχα εἰς πτωχοὺς καὶ πτωχῆς τοῦ Γένους] ὁμως
 60 τῶρα μὲ τὸ νὰ εὐρίσκομαι ἐγκαστρωμένη εἴτε παιδίον ἤθελε γεννηθῆ] ἢ ἄρσε- νικὸν ἢ θηλυκόν, θέλω καὶ ὀρίζω εἰς κανέναν καιρὸν νὰ μὴ ἡμπορῇ ποτὲ νὰ δώσῃ καμίαν ἐνόκλησιν οὔτε λογαριασμὸν νὰ γυ]ρέψῃ τοῦ ἄνωθεν ἀγαπητοῦ μου ἀνδρὸς σινιὸρ Καβαλιερ Διονυσίου Ταρωνίτη] εἰς τὸ εὐρηθέν μου πρᾶγ- μα οὔτε νὰ ζητήσῃ κανένα λογαριασμὸν πᾶ]ρεξ ἂν πανδρεφτῆ μόνο τότε νὰ
 65 μένη ἀπόξενος κατὰ τὴν] παροῦσαν μου ὁποῦ ὡς ἄνωθεν λέγω, λαμβάνοντας μόνο τὸ δακτυλίδιον] καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ παιδιοῦ ἂν εἶναι ἀνή- λικον τὸ αὐτόν μου πρᾶγμα νὰ τὸ λαμβάνῃ ὡς ἄνωθεν ἢ ἄνωθεν Ἐκκλησία. Εἰδὲ καὶ μείνη ἀνύπανδρος ὁ ἄνωθεν συμβίος μου σινιὸρ Διονύσιος Ταρωνί- της νὰ τὸ] λαμβάνῃ αὐτὸς ὅλον ὡς ἄνωθεν εἶπον δίχως νὰ μεδέξῃ ποσῶς ἢ αὐτῆ] Ἐκκλησία ἀπ' αὐτὸ μου τὸ πρᾶγμα.]

70 Ἀκόμα ἀφίνω τοῦ ἡγαπητοῦ μου θείου σινιὸρ Καβαλιερ Νικολάου Τα- ρωνίτη] ἀσῆμι οὐγγιῆς εἴκοσι εἰς σημεῖον τῆς ἀγάπης ὁποῦ πάντα μοῦ ἐπρό- σ]φερε καὶ ἐτοῦτο διὰ μίαν καὶ μόνην φορᾶν.

Ἐιούτη εἶναι ἡ διαθήκη μου καὶ ὑστερῆ μου θέλησις καὶ βουλὴ γραμμέ- νη καὶ ὑπογραμ]μένη μὲ τὸ ἴδιόν μου χέρι ἢ ὁποῖα θέλω νὰ ἔχη ὅλην τὴν
 75 ἀσφάλειαν καὶ ὅλην] τὴν βεβαιότητα εἰς κάθε κριτήριον ὡσάν νὰ ἦτον γεγραμ- μένη ἀπὸ] νοτάριον πούπλικον⁽¹⁰⁾ τουτηνῆς τῆς θεοφρουρήτου πολιτείας.

1) Ἐγκριτος ἔμπορος Ἀθηναῖος ὁ ὁποῖος ἐχορηγᾶσε πρόεδρος τῆς ἑλλην. Κοινότητος τὸ 1725. Κατὰ λάθος ὁ Ἰωάννης Βελοῦδης εἰς τὸ σύγγραμμά του τὸ γνωστότατον τὸν ὀνομά- ζει Φιληστών Βωβὸν ἀντὶ Φυλακτὸν Βωβὸν, 2) = θὰ μοῦ ἀνήκῃ. 3) = Ἀθηναῖος λόγιος, ἦτο διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου, 4) = τοὺς λαμβάνοντας κληροδοτήματα, 5) = ὄρον 6) = ἀντὶ «παραπάνω» 7) = ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς «Ἀδελφότητος», 8) = κοτοχήν, 9) = ἐπενδύση, 10) = δημόσιον.

Ἀπὸ τὸ Νεκρολόγιον ὑπ' ἀριθ. 933 τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενε-

Ἐγὼ Φλοροῦ θυγατέρα τοῦ σινιὸρ Φυλακιοῦ Βωβοῦ καὶ ὁμόζυγος τοῦ σινιὸρ Διονυσίου Ταρωνίτη ἔγραψα μὲ τὸ ἴδιόν μου χέρι ὅλα τὰ ἄνωθεν τὰ ὀποῖα] βεβαιῶνω καὶ μὲ τὴν μαροῦσαν ἰδιόχειρόν μου ὑπογραφήν.

«Τῆ 9 Ἀπριλίου 1745.

«Ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνω διαθήκη ἐνώπιον τοῦ νεκροῦ τῆς ρηθείσης κομίσης Φλοροῦς Βωβοῦ Ταρωνίτη κατ' αἴτησιν τοῦ κόμιστος κυρίου Διονυσίου Ταρωνίτη, συζύγου τῆς καὶ διεβιβάσθη ἀντίγραφον εἰς τὸ Γραφεῖον Ὑδάτων».

Διαθήκη τῆς Ἀθηναίας Ὁρσας Καπετανάκη

(Φάκελλος 1010—Συμφος Αἰμίλιος Βέλανος).

(πιστὸν ἀντίγραφον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀρθογραφημένον).

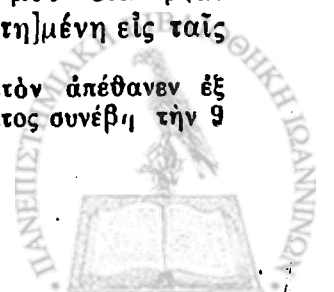
ἀρ. 411.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ 1730 Ὀκτωβρ. 15 Βενετία.

«Ἐγὼ ἡ Ὁρσα θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Ἰωάννου Ρούτου καὶ σύζυγος τοῦ ποτὲ Δημητρίου Καπετανάκη ἐξ Ἀθηνῶν εὐρισκομένη, ἐδῶ εἰς τὴν Βενετίαν καὶ κυριευμένη ἀπὸ μίαν] βαρυτάτην ἀσθένειαν, ἔχουσα ὁμως τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις, ἠθέλησα ἐκου]σία γνώμη καὶ βουλῇ νὰ κάμω τὴν μαροῦσαν μου Διαθήκην, ἡ ὁποία θέλω ὅτι νὰ ἔχη ὅλον τὸ κῦρος καὶ ὅλην τὴν ἀσφάλειαν, ὡσὰν νὰ ἦτον γεγραμμένη ἀπὸ νοτάριον] δημόσιον. Πρῶτον μὲν οὖν παραδίδω τὴν ἀπαρτωλὴν μου ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ] μου καὶ πλάστου καὶ τὸν παρακαλῶ ὀλοψύχως νὰ μοῦ συγχωρήσῃ ὅσα τοῦ ἔπταισα εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν. Δεύτερον ζητῶ συμπαίθειαν ἀπὸ ὅλους μου τοὺς ἐδικούς καὶ ξένους καὶ] συγχωρῶ καὶ ἐγὼ ὁμοίως ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς. Ἐξόχως δὲ ἀφίνω ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας τὴν εὐχὴν μου τοῦ ἡγαπημένου μου υἱοῦ Λεονάρδου. Μετὰ ταῦτα θέλω καὶ διορίζω ὅτι ὁ ἡγαπημένος μου υἱὸς Λεονάρδος νὰ ἤθελε μὲ χῶσῃ ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας] τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ νὰ μοῦ κάμῃ καὶ ὅλα τὰ μνημόσυνα καὶ τὰ συλλειτουργία ὅλου τοῦ] χρόνου κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐξω ἀπὸ τοῦτο θέλω καὶ διορίζω, ὡσὰν νοικοκυρὰ ὁποῦ εἶμαι, ὅτι εὐθύς μετὰ τὸν θάνατόν μου, ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ] ἄφησεν ὁ μακαρίτης ὁ ἄνδρας μου, νὰ βάνονται εἰς τὰ Ντεπόζιτα τῆς Βενετίας εἰς τὸ] καλῆτερον ὁποῦ ἤθελε φανῇ τῶν ἐπιτρόπων μου δουκάτα χίλια Νο 1000 πρὸς λίτρας(1) ἕξι καὶ τέσσαρα, τὰ ὁποῖα χίλια δουκάτα νὰ εἶναι κοντικιονάδι(2) διὰ πάντα] καὶ ἀπὸ τὸ διάφορον τῶν αὐτῶν χιλίων δουκατῶν νὰ ἔχουν πρῶτα καὶ ἀρχῆς νὰ μοῦ κάνουν] τὸν κάθε 20 χρόνο δύο λειτουργίας μὲ τρεῖς ἱερεῖς καὶ μὲ τὸν ἱεροδιάκονον, τὴν μίαν τὴν] ἡμέραν τῆς θαντῆς μου καὶ τὴν ἄλλην διὰν ἤθελε φανῇ εὐλόγον τῶν ἐπιτρόπων μου] καὶ νὰ μνημονεύουν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα μου καὶ τοὺς γονεῖς μας Ἐπειτα νὰ ἔχουν ἀπ'] αὐτὸ τὸ διάφορον νὰ στέλνουν κάθε χρόνον τῶν ἀνεψιῶν μου, τῶν παιδιῶν τοῦ ποτὲ Νικολοῦ ἀδελφοῦ μου εἰς τὰς Ἀθήνας 25 δουκάτα ἕξι καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ ἔχουν νὰ τὰ μοιράζουν τὰ μισὰ τὰ Χριστογεννα καὶ τ' ἄλλα μισὰ τὸ Πάσχα τῶν πτωχῶν τοῦ Γένους] μας ἐδῶ εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον. Περιπλέον ἀφίνω τῆς Μαρίας τῆς Κοπέλας] μου διὰ μίαν φορὰν δουκάτα πενήντα ἀρ. 50 διατὶ θέλω νὰ μείνῃ εὐχαριστη]μένη εἰς ταῖς

τίσας μανθάνομεν ὅτι ἡ Κυρία Φιορίνα Ταρωνίτου ἐτῶν 30, κατὰ τὸν τοκετὸν ἀπέθανεν ἐξ ἀκατασχέτου αἰμορραγίας καὶ ὅτι τὸ νεογνὸν ἐγεννήθη ἀρτιμελές. Ὁ θάνατος συνέβη τὴν 9 Ἀπριλίου 1745.

1) = Λίρες Βενέτικες, 2) = ὑποχρεωμένα, ἀμετακίνητα

δούλεισας. Εἰς δὲ τὰ ἐναπολειφθέντα ὀποῦ μου εὐρίσκονται ἤγουν] ἀσημικά, μαλαματικά, ρουχικά καὶ ἀκόμη ἀμπέλια, χωράφια καὶ ἐλαιόδενδρα ὀποῦ 30 ἔχω] εἰς τὰς Ἀθήνας, θέλω καὶ διορίζω ὅτι νὰ εἶναι κύριος καὶ καθολικὸς κληρονόμος ὁ ἠγαπημένος μου] υἱὸς Λεονάρδος. Θέλω ἀκόμη καὶ διορίζω ὅτι οὔτε ὁ υἱός μου οὔτε τινὰς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου νὰ] ἤθελεν ἐνδυσθῆ μαῦρα διὰ λόγον μου. Ἔτσι τοὺς παρακαλῶ νὰ κάμουν. Τούτη εἶναι εἰς κοντο]λογίαν ἢ ὕστερή μου θέλησις καὶ ἡ διαθήκη μου εἰς τὴν ὁποίαν ἀφίνω 35 διὰ ἐπίτροπόν μου τὴν ἠγαπημένον μου ἐξάδελφον Κῖο Στέφανον Ροῦτιον καὶ τὸν ἠγαπημένον μου υἱὸν Λεονάρδον, οἱ ὅποιοι νὰ ἔχουν ἀπαρασάλευτα νὰ κάνουν τὰ ὅσα εἰς αὐτὴν ἐδιάταξα καὶ ἀνίσως καὶ μὲ καιρὸν οἱ αὐτοὶ Ἐπιτρόποι μου ἤθελαν νὰ βάλουν ἄλλους Ἐπιτρόπους ἀντὶς διὰ λόγους τους, νὰ ἔχουν πάντα ἄδειαν νὰ τὸ κάμουν».

Ὅσα Καπετανάκη βεβαιώνω

Τῆ 13 Νοεμβρίου 1730

«Ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνωθι διαθήκη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς ποτὲ Ὅσας Καπετανάκη, κατ' αἰτησιν τοῦ κ. Λεονάρδου Καπετανάκη τοῦ ποτὲ Δημητρίου υἱοῦ της».

Ἐπισθεν τῆς διαθήκης ὁ Συμ^{***}φρος ἀνέγραψε τὴν συνήθη πρᾶξιν τῆς παραλαβῆς γενομένης τῆ 17ῃ Ὀκτωβρίου 1730, παρὰ τῆς Ὅσας Ρούτη θυγατρὸς τοῦ ποτὲ Ἰωάννου καὶ χήρας τοῦ Δημητρίου Καπετανάκη καὶ διὰ πλὴν τῶν δύο μαρτύρων ὑπέγραψε καὶ ὁ Δὸν Γεώργιος Πατούσας διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Σεμιναρίου ὁ ὁποῖος κατ' ἐντολὴν τοῦ νοταρίου, μὴ γνωρίζοντος προφανῶς τὴν Ἑλληνικὴν, ὡς τὴν ἐγνώριζον οἱ προγενέστεροι Βέλανοι ἤτοι ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Φραγκίσκος, ἀνέγνωσεν λέξιν πρὸς λέξιν τὴν διαθήκην εἰς τὴν Ὅσσαν Καπετανάκη καὶ ὑπέγραψε καὶ ὁ ἴδιος Γεώργιος Πατούσας μεθ' ὄρκου, ὡς ὑπέγραψαν καὶ οἱ μάρτυρες: Δονάτος Ναδάλι τοῦ ποτὲ Λουδοβίκου καὶ ὁ Γεώργιος Μαγιώτας υἱὸς τοῦ Ἐρνέστου.

Ἀπὸ τὸ Νεκρολόγιον ὑπ' ἀρ. 922 ^{***}μανθάνομεν ὅτι ἡ εἰρημένη, Ὅσολλα Ρούτη χήρα Δημητρίου Καπετανάκη ἀπεβίωσεν ἐν Βενετία εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν.

Ἡ Διαθήκη τοῦ Ἀθηναίου Γεωργίου Καγγελέρου (1702)

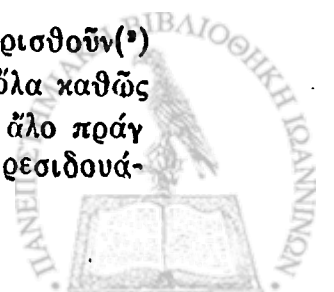
Φάκελλος 1048—Συμβολαιογράφος Φραγκίσκος Βέλανος

(πιστὸν ἀντίγραφον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου)

Εἰς δόξαν Χριστοῦ 1702 26 τοῦ Μαγίου εἰς Βενετία

Εὐρισκόμενος ἐγὼ Γεώργιος Δημητρίου Καγγελέρου ἀσθενὴς εἰς τὸ κορμί μὰ ὑγιῆς μὲ χάριν Θεοῦ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν διάνοιαν ἀποφασίζω σήμερα νὰ διατάξω τὰ πράγματά μου παρακαλῶντας τὸν Θεὸν νὰ ἔχη ἔλεος εἰς τὴν ψυχὴν μου καὶ πρῶτα ὅταν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὸ κοινὸν χρέος θέλω νὰ θαφτῆ τὸ κορμί μου μὲ τιμὴν καθὼς φανῆ τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίνοντάς του εἰς τοῦτο νὰ κάμῃ κατὰ τὴν συνείδησίν του.

Ἐγὼ εὐρίσκομαι νὰ ἔχω μερικὰ κρέδιτα⁽¹⁾ τὰ ὁποῖα ὅταν σκουδερισθοῦν⁽²⁾ θέλω ὅτι τὸ ἓνα τρίτο νὰ δωθῆ διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ εἰς τὰ ἐπίλοιπα ὅλα καθὼς καὶ εἰς τῆ μομπίλια⁽³⁾ οπου ἔχω καὶ εἰς τὴν μπιανκαρία⁽⁴⁾ καὶ εἰς κάθε ἄλο πράγμα οπου εχω ἢ μου θελεῖ βρεθῆ, ἀφίνω νικοκύρη καὶ κληρονόμο καὶ ρεσιδουά-

ριον⁽⁶⁾ τον υἱόν μου τὸν Ἀλέξανδρο Καγγελέρη νὰ ἤμπορῇ νὰ σκουδέρι καὶ νὰ κανῆ ὅτι τοῦ φανῆ νὰ μὴν ἤμπορῇ κανεὶς νὰ τοῦ ἐναντιοθῆ τίποτες διατὶ ἔτσι εἶναι ἡ θέλησίς μου.

Ἀφίνω τῆς Ἀντζουλας τοῦ σπητιοῦ μας ἐκεῖνο ὁποῦ εὑρίσκεται νὰ εἴη καθὼς θέλει ἐπὶ καὶ ἀκόμι ἓνα κρεβάτι μὲ δύο στρομάτζα καὶ ἓνα ζευγάρι σεντόνια καὶ πάπλωμα καὶ ἀκόμι δύο δέκα⁽⁷⁾, μία σταγνάδα⁽⁸⁾ καὶ μία κασέλλα γτὲ νογέ-ρα⁽⁹⁾. Τῆς χρεοστῶ δουκάτα σαράντα δύο κατὰ τὸ σπρίτο⁽⁹⁾ ὁποῦ τῆς εἶκαμα τὰ ὁποῖα θέλω νὰ τῆς τὰ δώσω ὁ αἰωθεν υἱός μου καὶ ἀκόμι ἀφῆ ο τῆς ἀνωθε Ἀντζουλας ἄλλα δουκάρια ἤκοσι διὰ τὴν ψυχὴν μου.

Χρεοστῶ τοῦ Πέτρου Ποκομπέλου δουκάτα εντζίρκα⁽¹⁰⁾ πενήντα καὶ τοῦ Μανφρότη δουκάτα δεκαῖεσσερα τὰ ὁποῖα θέλω νὰ τὸ δοθῶνε.

Ἔχω νὰ λάβω ἀπὸ τὸν ανεψιόν μου τὸν μακαρίτη τὸ Δημήτρι Καγγελέρη ὁποῦ τοῦδωσα δουκάτα χήλια διακοσια καὶ ἄλλα ὕστερα ὁποῦ τούστειλα ἕως 800 πού γέγονται δῆο χη'ηάδες τὰ ὁποῖα ὄλλα τὰ χαρίζω τοῦ Ἀργυροῦ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ σπτιοῦ του μὲ ὄμπληγο⁽¹¹⁾ νὰ κάμη διὰ τὴν ψυχὴν μου ἐκείνην τὴν ἐλεημοσύνην ὁποῦ τοῦ θέλει φανῆ.

Ἀφίνω διὰ κομεσάριόν⁽¹²⁾ μου τον ανοθεν υἱόν μου Ἀλέξανδρο Καγγελέρη.

Ἐγὼ γεωργιος Δημήτρι Καγγελερης βεβεονο τανωθεν

«Τῆ 18 Ἰουνίου 1702 ἐδημοσεύθη ἡ ἀνω διαθήκη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ.

* *

Ὅπισθεν τῆς διαθήκης ὁ Συμφορὸς κατεχώρησε τὴν συνήθη πράξιν τῆς παραλαβῆς γενομένης τῆ 26 Μαΐου 1702 εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει τὸν Ζώρζην Καγγελέρη τὸ ποτὲ Δημητρίου ἐξ Ἀθηνῶν καὶ διτὴ ἡ διαθήκη ἐγράφη καθ' ὑπαγόρευσιν, παρ' ἄλλου ἐμπίστου φίλου του κλπ.

Μάρτυρες ὑπέγραψαν. Θωμᾶς Κολομπῆς τοῦ Ζησίμου ἐκ Κεφαλληνίας καὶ Ἰερώνυμος Τυπάλδος καὶ τοῦ ποτὲ Θεοδώρου ὁμοίως ἐκ Κεφαλληνίας.

Ἡ Διαθήκη τοῦ Ἰωαννίτου Θεοδώρου Φλώρου (1734)

(Φάκελλος 1010—Συμβολαιογράφος Αἰμίλιος Βέλανος—Διαθήκη ἀρ. 400)

—Τηροῦντες τὸ λεκτικόν, ἀποκατεστήσαμεν τὴν ὀρθογραφίαν—

1734 Ὀκτωβρίου 25 εἰς Βενετία

Ἐν ὀνόματι τῆς Ὑπερουσίου καὶ Ζωαστικῆς Τριάδος.

«Τὸ ἄσφατον καὶ ὀλιγοχρόνιον τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ τὸ ἀπαραίτητο χρέος τοῦ θανάτου ὁποῦ ἔρχεται εἰς] ὥραν ὁποῦ δὲν ἐλπίζομε, συλλογιζόμενος ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἐν χριστιανοῖς ἀνδράσι ἐγὼ] Θεοδορὸς Φλόρος καὶ μέλλοντας στὸν Θεὸν εἰς τὰ μέρη τοῦ λεβάντε⁽¹⁾ καὶ νὰ μὴ μὲ εὔρη ὁ θάνατος] ἀδιάτακτον, ἐβουλήθηκα νὰ κάμω ἰδιοχείρως μου καὶ αὐτοθελήτως πρὸς οἰκονομίαν τῶν ὄ,τι] ὁ Θεὸς μοῦ ἐ χάρισε, τὴν παροῦσαν μου διάταξιν ἢ ὁποῖα θέλω νὰ ἔχη τὴν τελείαν ἐνέργειαν τῆς θελήσεώς μου μὲ δύναμιν ὡσάν νὰ ἦτον γεγεννημένη καὶ εἰς αἴτι⁽²⁾ ἀφεντικοῦ νοδάρου καὶ πρῶτα] μὲν ἀφίνω τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην 10 καὶ τελείαν συγχώρησιν ὄλων τῶν Χριστιανῶν καὶ ταύτην καὶ ἐγὼ ἐξ αὐτῶν] ζητῶ. Δεύτερον εἰς τὰ ὄ,τι μοῦ εὑρίσκονται ἀφίνω διὰ κληρονόμον μου, ὅσον ἀκόμη] καὶ διὰ ἐπίτροπόν μου τὸν σινιὸρ Λάμπρο Σάρο ὁποῦ εἰς τὸ παρὸν εὑρ- ροσκόμεστε μαζί] διὰ κληρονόμον μου, ὡσάν ὁποῦ νὰ μὴν ἤμπορέση τινὰς

1) = Πιστώσεις. 2) = εἰσπραχθοῦν. 3) = ἐπιπλά, 4) = ἀσπόρροχα, 5) = καρπωτὴν τῶν ὑπολοίπων, 6) = ἐκ τῆς Ἰταλ. I. *techia* = χύτρα, 7) = ἐκ κασαιτέρου, 8) = κάρυνην, 9) = γραπτὸν, 10) = περὶπου, 11) = ὑποχρέωσιν, 12) = ἐπίτροπον.

15 εις τὸν αἰῶνα ἢ ἐδικός μου] ἢ ξένος] νὰ τὸν διασεῖση εἰς ἐνόκλησιν παντελῶς ἐναντίον τῆς παρουσίας μου διατάξεως ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνεξέταστος εἰς πάντα, διὰ ἐπίτροπόν μου πάλιν νὰ ἔχη τὸ χρέος] τὰ ὅ,τι ἐδῶ θέλουν μὲ εὐρεθῆ κατὰ τὸ καταστικὸ μου καὶ νότες^(*) μου νὰ τὸ παραλαμβάνῃ] ὁμοίως καὶ ἐκεῖνα ποὺ θέλει συνάξῃ ἀπὸ κρέδιτά^(*) μου ἔξω ἀπὸ ἐδῶ, πληρώνοντας καὶ ὅσα

20 ντέμπιτα^(*) λιγγίτιμα^(*) τοῦ τότε καιροῦ θι-λουν μοῦ εὐρεθῆ εἰς τρόπον ὅπου νὰ οἰκονομῆσῃ τὰ πάντα κατὰ Θεὸν ἀπαρασαλεύτως, καθὼς ἐγὼ κάτωθεν διατίθημι καὶ καθὼς ἀκόμη διὰ τὴν πιστὴν ἀδελφότητα ὁ τοῦ περνᾶ ἀναμεταξὺν μας ὑποδειγματικῶ τῷ τρόπῳ διὰ στόματος τὸν παρήγγειλα].

Καὶ πρῶτον θέλω νὰ διαμοιράσῃ διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν ὡς κάτωθεν:]

25 Ἀφίνω τῶν παιδιῶν τοῦ θεοῦ μου Στεφανῆ ἀδελφοῦ τῆς μητρός μου κορέντε δουκάτα 100.

Ἀφίνω τῶν παιδιῶν τοῦ ἄλλου μου θεοῦ Βασίλη Κισρᾶ ἀδελφοῦ τῆς μητέρας μου κορέντε δουκάτα 100]

Διὰ ἓνα σαρανταλείτουργο νὰ δώσῃ διὰ τὴν ψυχὴν τῆς βάβως μου κορέν

30 τε δουκάτα πέντε, ἀρ. 5].

Ἀκόμη νὰ δώσῃ διὰ δύο σαρανταλείτουργα διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ πατέρα μου καὶ ἂν ἦτον μῶδος^(*)] νὰ γινόταν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπου ἐθάψθη, ἀλλέως ἂν τὰ κάμουν καὶ δύο πτωχοὶ] ἱερεῖς ὅπου νὰ εἶνε εὐλαβεῖς Δουκάτα^(*)..]

Διὰ τὰ κάμουν ἀνακομιδὴν εἰς τὸ λείψανον τῆς μητρός μου καὶ δύο σα-

35 ραντα]λείτουργα δουκάτα δεκαπέντε ἀρ. 15].

Ἀφίνω εἰς τῆς φαμίλιας τοῦ σινιὸρ ἀναστάσι Μοραῖτη εἰς Κορυφῶνς διὰ ἐνθύμησιν ποῦ] ἔφαγα τόσους χρόνους εἰς τὸ σπίτι τους δουκάτα κορέντε πενήντα ἀρ. 50.

Ἀκόμη νὰ δώσουν τῆς κυρᾶ Θεοδωρέας ἀδελφῆς τοῦ ἀνωθεν Μοραῖτη]

40 διὰ ἐ θύμησιν εἰς τὴν ἀσσις ἐντζι^(*) ποῦ ἔλαβα ὅταν ἀρώστησα δουκάτα κορέντε πενήντα ἀρ. 50].

Ἀκόμη νὰ δώσῃ τοῦ Παπαστεφανῆ ποῦ ἦτον εἰς τὴν Παναγία Βλαχέρνα στὸν Σῖν] Ρόκο καὶ τώρα εἶναι ἐφημέριος εἰς τὴν καινούργια Ἐκκλησία στὸν κῆτο τῆς Σπη'ιᾶς καὶ τοῦ ο ὄν]τας πνευματικὸς μου καὶ νὰ μὲ μνημονέψῃ δου-

45 κάτα κορέντε εἴκοσι ἀρ. 20].

Ἀφίνω νὰ ξεδιάσῃ δουκάτα κορέντε ἑκατὸν εἴκοσι ἑντζίρκα⁽¹⁰⁾ εἰς ἓναν πολυέλαιον ντὲ λατὸν⁽¹¹⁾ καὶ νὰ τὸν ἀφιερῶσῃ εἰς τὴν Παναγίαν ψηλὴν Θεοτόκον εἰς τὸ νησί τῶν Κορυφῶν διὰ μνημόσυνον] παντοτεινὸν ἐμοῦ καὶ τῶν γονέων μου.

50 Διὰ ἕτερον πολυέλαιον νὰ κοστίζῃ τὴν ἀνωθεν] σούμα⁽¹²⁾ νὰ τὸν ἀφιερῶσῃ ἐν Καλουμείου τῆς Φαιερωμένης τοῦ Καρδακίτη τῶν Στεριωτῶν εἰς] Κορυφῶνς καὶ τοῦτο διὰ μνημόσυνον αἰώνιον ἐμοῦ καὶ τῶν γονέων μου.

Ἀκόμη νὰ δώσῃ τῆς Κυ]οῖας Ἀλεξάνδρας ἀδελφῆς τοῦ ἀνωθεν κληρονόμου μου σινιὸρ Λάμπρου Σάρου δουκάτα κορέντε πενήντα εἰς ἐνθύμησιν

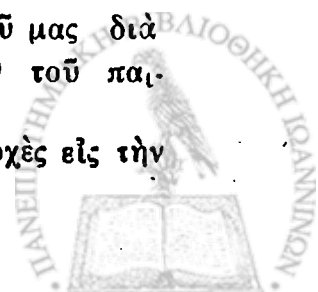
55 τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ διὰ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ γίνουν τὰ ξεταχτὰ τῆς] μητέρας μου δουκάτα 50.

Τὸ ὅμοιον ἀφίνω καὶ τῆς Ζαμπέτας μητέρας τοῦ ἀνωθεν σινιὸρ Λάμπρο] Σάρο δουκάτα πενήντα κορέντε διὰ μίαν ἐνθύμησιν ποῦ ἔχει πρὸς λόγου μου καὶ ἀσσις ἐντζι] ποῦ θέλει λάβει εἰς τὰ ξεταχτὰ τῶν γονέων μου τὰ τῆς δώσῃ

60 δουκάτα κορέντε πενήντα, Δ. 50].

Ἀφίνω δουκάτα εἴκοσι τῆς Μαριέτας δου'εύτρας τοῦ σπιτιοῦ μας διὰ καλὴν κυβέρνησιν ὅ]ποῦ ἔλαβα ἀπὸ αὐτὴν Δ. 20. Ἀφίνω δουκ. 10 τοῦ παιδιοῦ Ἀνδρέα Τζιριγῶ]του ὅπου ἔχομε στὸ σπίτι μας.

Ἀφίνω δουκάτα τρακόσια νὰ παντρευτοῦν ἕξι παρθένες] πτωχῆς εἰς τὴν

- πατρίδα μου, ἔχοντας τὴν προτίμησιν ἂν τύχουν ἔδικές μου Δ. 300].
- 65 Ἐκτὸς τούτων ἔδωκα δὲ δωρεὰν τὴν δουκάτα ἐκατὸ διὰ ἐλευθερίαν συμπατριωτῶν μου ποὺ τύχουν φυλακισμένοι ἀπὸ ἀνάγκην χαρατζίου⁽¹³⁾ καὶ ἄλλα χρῆμα δίκαια Δ. 100.
- Ἐκτὸς τούτων ἔδωκα δὲ δωρεὰν τὴν δουκάτα] ἐκατὸ κορέντε εἰς ἐκεῖνα τὰ ρημοκλήσια ὅπου εἶναι πλέον χρῆμα, κείμενα εἰς τὴν πατρίδα μου διὰ νὰ μὴ μένουν ἀλειτούργητα διὰ μνημόσυνον ἐμοῦ καὶ τῶν γονέων μου Δ. 100].
- 70 Ἐκτὸς τούτων ἔδωκα δὲ δωρεὰν τὴν δουκάτα ἐκατὸ κορέντε νὰγοράσῃ δύο τζίρα⁽¹⁴⁾ καὶ νὰ σταλθοῦν εἰς τὸν Νυδὸν] τοῦ ἁγίου Σπυριδωνος εἰς τοὺς Κορυφούς εἰς χεῖρας τῶν Ἐπιτρόπων διὰ νὰ κάμουν νὰ τὲς ἀνάψου] ὅταν εἶναι ὁ καιρὸς καὶ φουντιζιόνες⁽¹⁵⁾ Δ. 100.
- 75 Ἀφίνω καὶ τοῦ σινιὸρ Δημήτρι Σκουλίκα διὰ σημεῖον ἀγάπης καὶ νὰ ἔχη τὴν ἔγνοια εἰς τὲς αὐτὲς λαμπάδες νὰ κἀνη νὰ ἀνάψουντε, δουκάτα τριάντα].
- Τὸ ὁμοίον ἀφίνω δουκάτα τριάντα εἰς τὸν κύρ Χριστόδουλον Ἀμπελικόπουλον διὰ σημεῖον] ἀγάπης εἰς τὸ ψωμί ποὺ ἐφάγαμε Δ. 30.
- 80 Ἐκτὸς τούτων ἔδωκα δὲ δωρεὰν τὴν δουκάτα ἐκατὸ τοῦ σιὸρ Δήμου] Κυριτζόπουλου διὰ σημεῖον ἀδελφικῆς ἀγάπης ποὺ τόσους χρόνους ἀπεράσαμε Δ. 100].
- Ἐκτὸς τούτων ἔδωκα δὲ δωρεὰν τὴν δουκάτα διακόσια τοῦ ἡγαπημένου μου ὡς ἀδελφοῦ καὶ κληρονόμου μου σινιὸρ Λάμπρου Σάρου καὶ τοῦ οὐ διὰ σημεῖον τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ὅπου ἐπέσφερε καὶ προσφέρει εἰς ἔμμε λόγου μου].
- 85 Ταῦτα ὅλα ὑποχρεῶνω τὸν ἄνωθεν ἐλίτροπόν μου καὶ κληρονόμον μου ἀπαρασαλεύτως, ποὺ] μοῦ συνβῆ ὁ θάνατος νὰ τελειώσῃ καὶ ὅτι περισσότερο τὸν τότε καιρὸν θέλει μοῦ εὐρεθῆ ἔξαθαρισμένον ὅπου αὐτὸς μετὰ τὴν συνήδεισιν του θέλει ἐγνωρίσει διὰ νόμιμόν μου δίκαιον], νὰ τὸ οἰκονομήσῃ κατὰ Θεὸν ὡς ἐγὼ τοῦ ἔχω παραγγεῖλαι καὶ μὴν ἔχοντας κανέναν] ἀδειαν νὰ τὸν διασεῖσῃ εἰς λογαριασμόν, νὰ τοῦ ζητήσῃ παντελῶς εἰς κανένα πρᾶγμα, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνε]νόητος καὶ παντελεύθερος εἰς τοὺς αἰῶνας ὡς θέλω βεβαιώσῃ ἰδιοχειρῶς] μου.
- 90 Θεοδορὶς Φλώρος βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν νὰ εἶναι ἀπαρασάλευτα.

«Τῆ 12 Ὀκτωβρίου 1756

«Ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνωθι διαθήκη κατέπιεν τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδώρου Φλώρου τοῦ ποτε Ἰωάννου ὡς προκύπτει ἀπὸ πιστοποιητικὸν τῆς Ἐκκλησίας (α) τοῦ Σαν Σεβέρο ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 Ὀκτωβρίου, κατ' αἰτησιν τοῦ κ. Λάμπρου Σάρου καὶ ἐδόθη ἀνακοίνωσις εἰς τὸ Γραφεῖον Ἰδαίων».

* * *

Ὅπισθεν τῆς διαθήκης ὁ Συμφος κατεχώρησε τὴν ἐπομένην πράξιν παραλαβῆς:

Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χίλιος ᾠ ἑξακοσιοστῶ τριακοστῶ τετάρτῳ Ἰνδ. 12ῃ ἡμέρᾳ Παρασκευῇ πέμπτῃ μηνὸς Νοεμβρίου.

Ὁ κ. Θεόδωρος Φλώρος τοῦ ποτε Ἰωάννου ἀπὸ τὰ Γιάννινα ὑγιῆς χάριτι θεία τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸ σῶμα προσῆλθεν αὐτοπροσώπως ἐνώπιον

1) = Προὔτιθετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, 2) *atti* = πράξεις, 3) = σημειώσεις, 4) = πιστώσεις, 5) = χρῆμα, 6) = νόμιμα, 7) = τρόπος, 8) = δὲν σημειώνει τὸ ποσόν, 9) = περιποίησιν, 10) = περίπου, 11) = ὀρειχαλκος, 12) = ποσόν, 13) = καὶ τότε ἐφυλακίζοντο διὰ χρῆμα πρὸς τὸ Δημόσιον οἱ ἀτυχεῖς ραγιάδες καὶ σήμερον ἀτυχῶς ἰσχύει ἡ προσωπικὴ κράτησις, μέτρον δηλαδὴ ἀνελεύθερον, διὰ παρόμοια πρὸς τὸ Δημόσιον χρῆμα. Δὲν εἶναι τὰχα καιρὸς νὰ καταργηθῇ αὐτὸ τὸ ἀντιδημοκρατικὸν μέτρον τώρα ποὺ εἴμεθα ἐλεύθεροι πολῖται εἰς Κράτος ἐλεύθερον δικό μας; 14) = τὰ ἄλλως λεγόμενα «τόρτσα», 15) = τελεταί, α) ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ αὐτὸ πιστοποιητικόν.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΙΩΣ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Υπομοιράρχου

ΑΙ ΝΟΜΙΚΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ*

Αί παραχωρηθείσαι δμως εις τὸν Πρῶτον ἐξουσίαι διὰ τοῦ Α'. Τυπικοῦ ἦσαν ἐλάχισται. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπρυτάνευσε τὸ πνεῦμα τῶν ὑποβλεπόντων τὸν Πρῶτον Ἐγουμενῶν καὶ οὕτω τῷ κατεφέρθη καίριον πλήγμα, ἀφαιρεθέντος καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀποφασίζεῖν ἄνευ τῆς συνελεύσεως τῶν Ἐγουμενῶν(*) ὡς καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐπιλύειν διαφοράς, τούτου παραχωρηθέντος εἰς τὸν Οἰκονόμον τῆς Μεγάλης Μέσης καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν τρεῖς ἢ τέσσαρας Ἐγουμενούς(**).

Βλέπων ὁ Πρῶτος τὴν ἐπελθοῦσαν ἀποψίλωσιν τοῦ ἀπὸ τῶν κυριαρχικῶν, οὕτως εἶπεῖν, δικαιωμάτων του, ἐσκέφθη τὴν πύκνωσιν τῆς πολίχνης τῶν Καρυῶν εἰς ἣν ἤρκει ἀπόλυτον καὶ κυριαρχικὴν ἐξουσίαν, ἵνα οὕτω ἀποκτήσῃ πολίμνιον πράγματι ὑπὸ μορφῆν κελλιῶν πυκνῶς ὁ χῶρος τῶν Καρυῶν κατωκίθη, ἔκτοτε δὲ θεωρεῖται ὁ Πρῶτος ὁ μόνος καὶ γνήσιος τῶν κελλιωτῶν ἡγέτης(**).

Τὸ ἐν ἔτει 1046 ἐκδοθὲν Β'. Τυπικόν, δὲν μεταβάλλει τὴν καθεστηκυῖαν ὡς

(*) Σὺν χεῖρα ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 660.

1. «... μῆτε δὲ πάλιν τὸν πρῶτον ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας ἄνευ συνελεύσεως τῶν Ἐγουμενῶν τοῦ Ὄρους, βουλῆς τε καὶ γνώμης αὐτῶν, ποιεῖν τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων αὐτοῖς, εἰ καὶ μάλιστα ἐπὶ λυσιτελείᾳ τοῦ κοινοῦ εἴτε τινὸς ἄλλου εἰδικοῦ προσώπου τὸ γενόμενον δόξειεν...». Α'. Τυπικά εἰς I. Χατζηγιάννου σελ. 7.

2. «... Τῷ τὴν τῆς μέσης ἐπιστασίαν ἐγκεχειρισμένῳ οἰκονόμῳ διεντελλόμεθα τὸ ἔχειν ἐπ' ἀδείας, εἶγε ἄρα ἐφευρίσκει τινὰς σκάνδαλα καὶ φιλονεικίας διεγείροντας, τούτους ἐξελαύνειν τῆς μέσης... Εἰ δέ τι καὶ ἔξω τῆς μέσης συμβαίῃ σκάνδαλον κατὰ τὸ Ὄρος γεγονέναι ὀφείλειν τὸν οἰκονόμον προτρεπόμεθα συμπαραλαμβάνειν μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας ἡγουμενούς ἐκ τῶν πλησιαζόντων τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ σκάνδαλον ἐπισυμβέβηκε καὶ δι' ἀκριβοῦς ἐρεῦνης προσήκουσαν διδρῶθωσιν ἐπιχορηγήσαι τῷ πράγματι...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 11. Κ. Β λ ἄ χ ο ρ: ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 84.

3. Πρβλ. Κ ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν: ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 37 καὶ 161 ἐπ. Τοῦτω τῷ λόγῳ μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ θεομοῦ τοῦ Πρῶτου ἀνεφύη ἐν ἄγιῳ Ὄρει τὸ περιφνημον Κελλιωτικὸν ζήτημα, διότι τὰ κελλία μετεβλήθησαν εἰς ὑποτελῆ ἐξαρτήματα τῶν Μονῶν. Δικαιῶς δὲ σήμερον οἱ Κελλιῶται παραπονοῦνται κατὰ τῆς καθεστηκυίας τάξεως, διότι «Οἱ Κελλιῶται μοναχοὶ, οἵτινες ἦσαν ὁ πρωτοπόρος πυρὴν τῆς ὅλης μοναχικῆς ἀγιορειτικῆς πολιτείας παρηγκωνίσθησαν, περιελθόντες εἰς θέσιν δουλοπαροίκων, δουλεύοντες τῇ Κυριαρχῷ μονῇ» ὡς εὐστόχως σημειοὶ ὁ I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 12 Πρβλ. καὶ Π Η α ν α γ ι ω τ ἄ κ ο ν: Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Μοναχικοῦ Πολιτεύματος ἐν ἄγιῳ Ὄρει Ἄθω εἰς Ἄρχιερον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου ἑτ. Δ'. σελ. 89.

ἔμοῦ Αἰμίλιου Βελάνου δημοσίου νοταρίου Βενετίας, ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ παρουσίᾳ τῶν κάτωθι προσυπογραφομένων μαρτύρων μοὶ παρουσίασε τὸ ἐπισυνημμένον χαρτὶ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ διαθήκη του καὶ τελευταία του θέλησις γραφείσα καὶ ὑπογραφείσα ἰδιοχείρως κ.λ.π.

Ἐγὼ Δημήτρι Κυριτσόπουλος τοῦ ποτε Κυρίτση ἤμην παρῶν μάρτυς κ.λ.π.

Ἐγὼ Ἰωάννης Μαρτσελέττο τοῦ Νικολοῦ ὄμ. ὄμ.

(Συνεχίζεται)

πρός τὸν Πρῶτον κατάστασιν. Παρέχει αὐτῷ δικαίωμα προσελεύσεως ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει μετὰ τριῶν Ὑπουργῶν ἐκ τῆς μονῆς τῆς μετανοίας του⁽¹⁾, πρωτοκαθεδρείας⁽²⁾ καὶ ἐπιλύσεως διαφορῶν «μικρῶν καὶ εὐτελῶν» πάντοτε ὁμῶς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ πέντε ἢ δέκα ἡγουμένων⁽³⁾.

Ἐπέπρωτο ὁμῶς δύο αἰῶνας ἀργότερον, ὁ Πρῶτος νὰ ἀναλάβῃ μέρος τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ αἰγλης καὶ ἰσχύος. Ἀντλαμπή τοῦ δύνοντος ἄστρου του. Ὁ Πατριάρχης Νήφων καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος διεπίστωσαν, ὅτι ἡ μαστιζουσα τὸ Ἅγιον Ὅρος κακοδαιμονία, ὀφείλεται ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν πτώσιν τοῦ ἠθικοῦ ἀναστήματος τοῦ Πρώτου. Ἐπεμβάντες ὅθεν, διὰ αὐτοκρατορικοῦ Σιγιλλίου τοῦ ἔτους 1313, καθώρισαν ὅπως ὁ ἐκάστοτε ἀναδεικνυόμενος Πρῶτος χειροτονεῖται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει⁽⁴⁾. Ἀποκτῶν οὕτω ὁ Πρῶτος ἐπισημοπικὴν ἐξουσίαν, ἀνέκτα τὴν παλαιὰν πρὸς ἐπιβολὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἣτις καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὴν αἰγλὴν αὐτοῦ ἐξύψωσε⁽⁵⁾.

Ἀναφυσίαι ἐν τῷ μετὰξὺ νέαι ἐριδες προκάλεσαν τὴν ἐκδοσιν τοῦ Γ'. Τυπικοῦ τοῦ ἔτους 1394, κυρωθέντος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Β'. τοῦ Παλαίου λόγου⁽⁶⁾, δι' οὗ καὶ αὐθις ἐδρεοῦτο ἡ θέσις τοῦ Πρώτου, ὅν οἱ λοιποὶ ἔδει νὰ θεωρῶσι «τῷ Θεῷ ἰσάξιον⁽⁷⁾». Διὰ πρώτην φορὰν τότε ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἐξουσία τοῦ φορολογεῖν τὰς μονὰς κατὰ τὴν δύναμιν ἐκάστης⁽⁸⁾.

Ἄλλ' ὁ διαρρέων χρόνος «ο τοὺς πάντας ἐπὶ τὰ χεῖρονα χαιρών μεταπλάττειν» ἡμδλυε τὴν πρὸς ἐπιβολὴν δύναμιν τοῦ Πρώτου καὶ ὤξυνε τὰς πρὸς αὐτὸν τῶν ἡγουμένων τῶν Μονῶν ραδιουργίας. Οὕτω ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ αἰγλὴ τοῦ Πρώτου ἐξέλειπε πικντελῶς, περιπεσόντος εἰς ἀπλοῦν τιτοφόρον.

Ἡ τυπικὴ τοῦ Πρώτου ἐξουσία διατηρεῖται μέχρι τοῦ ἔτους 1574, ὅτε ὑπογράφει τὸ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β'. τὸ ἐπόμενον ἔτος κυρωθὲν τυπικόν, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον τοιοῦτον φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Πρώτου⁽⁹⁾. Ἐκτο-

1. «...Τὸν μὲν κατὰ καιροὺς Πρῶτον μετὰ τριῶν Ὑπουργῶν παραγίνεσθαι...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 21. Ἡ πρόβλεψις τῶν τριῶν Ὑπουργῶν ἐκ τῆς μονῆς τῆς μετανοίας τοῦ Πρώτου δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πηγῶν, συναγεται ὁμῶς ἐκ τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς μοναχικῆς ὀργανώσεως. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Πρῶτος ἦτο πλέον ἰσοβίος.

2. «...Αὐτοῦ τε τοῦ πρώτου προκαθεζομένου...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 21.

3. «...Εἰ δέ τινες μικρὰς τινὰς καὶ εὐτελεῖς ὑποθέσεις ἔχοντας τῷ πρώτῳ προσέλθωσιν, ἵνα συμπεριλαμβάνῃ ὁ τοιοῦτος πέντε ἢ καὶ δέκα ἡγουμένους καὶ μετὰ τούτων ἀπέρχεται καὶ τὴν τῶν ἐσφαλμένων ποιῆται διόρθωσιν...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 22.

4. «...Ὁ κατὰ καιροὺς εὐρισκόμενος πρῶτος ἐν τῷ δηλωθέντι ἀγίῳ Ὁρει ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς μεγάλης πνευματικῆς ἡγεμονίας τὴν σφραγίδα καὶ τὸ εὐλογον λαμβάνειν...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 4. Τὸν Πρῶτον ὡς θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν ἡγέτην τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Πατριάρχης Θεόφιλος διὰ τοῦ σιγιλλίου τοῦ ἔτους 1368 (βλ. Πάλλη—Ποιλλῆ: Σύνταγμα τ. β. σελ. 132) καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀντώνιος Δ' διὰ τοῦ σιγιλλίου τοῦ ἔτους 1393 ὅπερ βλ. εἰς K ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν σελ. 69 ἐπ.

5. Ὁ Πρῶτος τοῦ ἁγίου Ὁρους ἐκλήθη καὶ παρέστη εἰς τὴν στίψιν τοῦ Σέρβου Ἡγεμόνος Στεφάνου Δουσαν, ἐν Σκοπίοις γενομένην τὴν 16ην Ἀπριλίου 1346. βλ. X ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ Π α π α θ ο π ο ὑ λ ο υ: Αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Σερβικὴ καὶ Ρουμανικὴ κατὰ τὸ ἱστορικὸν αὐτῶν παρελθόν καὶ τὴν νέαν συγκρότησιν, Ἱερουσαλήμ 1923 σελ. 551. πρβλ. καὶ X ρ. K τ ε ν ἄ ν: Ὁ Πρῶτος σελ. 215.

6. Βλ. εἰς I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 47 τὸ Τυπικόν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαν ἐπιστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου πρὸς τοὺς ἀγιορείτας ἠνωσματοθεῖσαν τῷ τυπικῷ.

7. «...Χρῆ δὲ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τὸν Πρῶτον ὡς αὐτὸν πρὸς τὸν Οὐράνιον πατέρα...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 44.

8. «...Ἐχειν καὶ ἐξουσίαν καὶ λαμβάνειν ὁ πρῶτος παρ' ἐκάστου μοναστηρίου ὑπὸ μὲν τῶν μεγάλων τὸν μῆνα μουζούρια δύο σίτου ἢ ἀλεύρου καὶ κριθοῦ ἐν ἧτοι μουζούρια, ὑπὸ δὲ τῶν ἐλλάσῳ Μονῶν δύο μουζούρια τὸν μῆνα ὄσπριον καὶ ἄλλας χρεῖας κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν...». I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 44.

9. Εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς Δοχειαρίου ὑπάρχει ἐγγραφοὺς ὑπὸ στοιχεῖα ΣΒ'. καὶ χρονολογίαν 1592, ὅπερ δὲν ὑπογράφει ὁ πρῶτος ἀλλ' οἱ παρευρεθέντες ἐν τῇ Συνάξει Καθηγού-

τε τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Σωματεῖον, ὅπερ ἀπεκαλεῖτο «Μέση ἢ Μεγάλη Μέση» μετωνομάσθη εἰς «Ἱερὸν Κοινότητα» καὶ παραμένει σχεδὸν ἀκέφαλον.

Ὁ Πρῶτος διατηρηθεὶς ἐπὶ μακρὸν ὡς ὁ ἀνευ ἐξουσίας πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, ἐξειλήθη εἰς τὸν Πρωτοεπιστάτην ἦτοι τὸν ἀνευ ψήφου πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, τῆς Διπλῆς ἐκτάκτου τοιαύτης καὶ τῆς Ἱερᾶς ἐπιστασίας.

6. Τὰ «Τυπικὰ» τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν

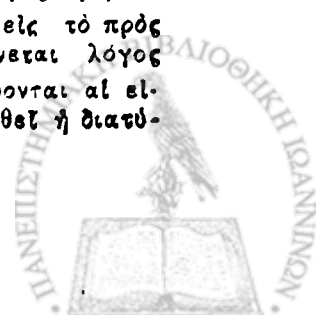
Παρά τὴν κατὰ καιροὺς θεσπισθεῖσαν διοικητικὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀνεξαρτησίαν ἐναντι τῆς πολιτείας, λόγοι ἀνάγκης ἢ προνοίας ἐπέβαλλον τὴν ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας πρὸς ρύθμισιν τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Καθεστώτος, ἐπίλυσιν διαφορῶν, πρόληψιν ἀπευκτέων, ἐνίσχυσιν αὐτοῦ καὶ ἐκδήλωσιν στοργῆς καὶ προστασίας. Ἡ ἐπέμβασις τῆς πολιτείας πρὸς ρύθμισιν παντὸς ἀγιορειτικοῦ ζητήματος ἐξεδηλώθη διὰ τῆς ἐκδόσεως «Τυπικῶν»⁽¹⁾, ἅτινα συντασσόμενα ὑπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀποστελλομένης ἀντιπροσωπείας καὶ τῆς Συνάξεως τῶν Ἡγουμένων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐκυροῦντο ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἰσχυρὸν ὡς θεμελιώδεις νόμοι τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Καθεστώτος. Τὰ οὕτω ἐκδοθέντα Τυπικὰ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ἀνέρχονται εἰς τρία (3), τοῦ τετάρτου ἐκδοθέντος μονομερῶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς θέλομεν ἰδεῖ. Μετὰ τὴν πρῶσιν τῆς βασιλευούσης καὶ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἐποπτείας ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους μονομερῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐξεδόθησαν ἕτερα τρία Τυπικὰ ὑπ' αὐτοῦ κυρωθέντα πλὴν τοῦ Ζ', τοιούτου, ὅπερ κυροῖ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Τοῦρκος Διοικητής. Τὰ τελευταῖα ταῦτα Τυπικὰ ὅμως, ἐκδοθέντα ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μὴ ρυθμιζόμενα κυριαρχικῶς τὴν πολιτειακὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους κατάστασιν δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς Νόθα Τυπικὰ.

Ὅθεν τὸ ἐν ἔτει 972 συνταχθὲν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Τζιμισκῆ ἀμέσως κυρωθὲν Α'. Τυπικὸν ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ ἀγιορειτικοῦ Μοναχικοῦ Καθεστώτος. Ὡς γεγραμμένον ἐπὶ δέρματος τράγου, φέρει τὴν ἐπωνυμίαν «Τράγος» φυλάσσεται δὲ ἐν τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἧς ἀποτελεῖ τὸ πλεόν τιμαλφὲς κειμήλιον. Τὸ Τυπικὸν φέρει τὰς ὑπογραφὰς πεν-

μενοι. βλ. Χ ρ. Κ τ ε ν ἄ ν: Ἡ ἐν ἄγιῳ Ὁρει Ἱερὰ, Βασιλική, Πατριαρχική καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Δοχειαρίου καὶ αἱ πρὸς τὸ δοῦλον ἔθνος ὑπηρεσίαι αὐτῆς, Ἀθήναι 1928 σελ. 44. πρβλ. εἰς Χ ρ. Κ τ ε ν ἄ ν: Ὁ Πρῶτος σελ. 250 ἐπ. ἐπίσημα ἔγγραφα ὑπογραφώμενα ὑπὸ τοῦ πρώτου. Ὁ Γ. Σ μ υ ρ ν ἄ κ η ς σελ. 312-315 δημοσιεύει «Τυπικὸν περὶ τοῦ Πρώτου καὶ τῆς λοιπῆς διοικήσεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους» μὴ ἀναφέροντες τὴν προέλευσιν αὐτοῦ ἢ γνησιότητος τοῦ Τυπικοῦ εἶναι ἀμφισβητήσιμος. διότι Πρῶτος δὲν ὑπῆρχε τὸ ἔτος 1780 χρονολογίαν ἐκδόσεως τοῦ Τυπικοῦ. Πρβλ. καὶ Δ. Π ε τ ρ α κ ἄ κ ο ν: Τὸ Μοναχικὸν πολιτεῖμα σελ. 17 σημ. 22.

1. Τυπικὰ καλοῦνται αἱ βασιλικαὶ πράξεις δι' ὧν οἱ βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες ἐθέσπιζον κανόνας πολιτειακῆς καὶ ἰδίᾳ ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως. Ἀναλόγως τῆς ὕλης ἐφ' ἧς ἐτίθετο ἡ βασιλικὴ σφραγὶς ἐκαλοῦντο τὰ Τυπικὰ Χρυσόβουλλα, Ἀργυρόβουλλα, Κηρόβουλλα. Τὰ Τυπικὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους συνέτασσον οἱ ἀγιορεῖται Μοναχοὶ καὶ ἐπικύρωνον οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης συνέπραττεν εἰς τὴν σύνταξιν των δι' ἀντιπροσωπείας. Ὁ ὅρος Τυπικὸν ἀπαντᾶται καὶ ὡς Σιγίλιον (Σιγίλλιον καὶ Σιγγίλλιον), ὡς Πιττάκιον καὶ ὡς Τόμος (ἰδίᾳ ἐπὶ Πατριαρχικῶν ἢ Συνοδικῶν ἀποφάσεων).

Τὸ χαρακτηριστικὸν ἀπαντων τῶν Τυπικῶν καὶ τῶν παντὸς εἶδους τῶν Ἁγίου Ὁρους ἀφορώντων βασιλικῶν ἢ πατριαρχικῶν ἐγγράφων εἶναι ὅτι προηγεῖται μακρὰ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ πρὸς ρύθμισιν θέμα (ὡς εἰσηγητικὴ τρόπον τινὰ ἐκθεσις) συχνάκις δὲ ἐν τῷ κειμένῳ γίνεται λόγος περὶ θείας χάριτος καὶ τῆς βοηθείας αὐτῆς. Ἐπιπέρας εἰς πλεῖστα τούτων ἀναγράφονται αἱ εἰσηγήσεις τῶν λαμβανόντων εἰς τὴν σύνταξιν μέρος, ὡς εἰρήγσεις καὶ εἶτα ἀκολουθεῖ ἡ διατύπωσις. Ἡ διάταξις τῆς ὕλης τῶν Τυπικῶν δὲν εἶναι μεθοδική.

τήκοντα πέντε (55) Μοναχῶν, τῶν πλείστων Ἠγουμένων⁽¹⁾.

Νέαι ἀνάγκαι, ἀναφύεσαι μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Α'. Τυπικοῦ, προὐκάλεσαν τὴν ἐκδοσιν τοῦ Β'. τοιοῦτου, κυρωθέντος διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1046 ἐκδοθέντος ἰδιαιτέρου βασιλικοῦ Χρυσοβούλλου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Θ'. τοῦ Μονομάχου⁽²⁾. Οὕτω συνεχίζεται ὁ μοναχικὸς βίος ὡς θεσμὸς ὑπὸ τῆς πολιτείας ρυθμιζόμενος. Ἐν τῷ Τυπικῷ τούτῳ διὰ πρώτην φοράν ὁ ἄθως ἀποκαλεῖται Ἅγιον Ὅρος⁽³⁾.

Τὰς παρουσιασθείσας νέας ἀνάγκας ἐθεράπευσε τὸ ἐν ἔτει 1394 ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Β'. τοῦ Παλαιολόγου Γ'. Τυπικὸν καὶ κυρωθὲν καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου Δ'. ἀποκαλούμενον «Τόμος καὶ Τύπος τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τοῦ Πρωτάτου»⁽⁴⁾.

Τελευταίαν ἀξιόσημείωτον νομοθετικὴν ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας πρὸς ρύθμισιν τῆς ἀγιορειτικῆς τάξεως, ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1406 ἐκδοσις τοῦ Δ'. Τυπικοῦ τοῦ Μανουὴλ Β'. Παλαιολόγου, ἐκδοθέντος ἀνευ συμπράξεως τῶν ἀγιορειτῶν⁽⁵⁾.

Ἡ ἐκδοσις πληθῆος βασιλικῶν πράξεων καλύπτει τὰ μεταξὺ τῶν Τυπικῶν χρονικὰ διαστήματα⁽⁶⁾.

Μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν κατάκτησιν ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β'. ἐν ἔτει 1574 τὸ Ε'. Τυπικὸν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν προσπάθειαν προασπίσεως τοῦ Κοινοδιακοῦ συστήματος⁽⁷⁾.

Τὸ ἔτος 1783 κυροῦται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γαβριὴλ Δ'. τὸ Στ'. Τυπικὸν, δι' οὗ καθιεροῦτο ὁ θεσμὸς τῆς «Ἱεραῆς Ἐπιστασίας» καὶ ἐπετρέπετο ἡ τοκογλυφία ἐκ μέρους τῶν ἀγιορειτῶν⁽⁸⁾.

1 Δόγμα τῆς ἱστορικῆς σημασίας τοῦ Α'. Τυπικοῦ, ὅπερ ἔταμε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν ἀγιορειτικὴν νομικὴν κατάστασιν, δι' ὀλίγων ἐκθέτομεν τὸ ἱστορικὸν τῆς συντάξεως αὐτοῦ: Μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πρώτου ὑπὸ τῆς Συνάξεως τῶν Ἠγουμένων καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐκλογῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Συνάξεως, περιωρίσθησαν ἀφ' ἑνὸς τὰ δικαιώματα τοῦ Πρώτου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀνεφύη μεταξὺ τῶν μελῶν δυσπιστία πρὸς τὸν Πρῶτον, ὃν οὐχὶ εὐχαρίστως εἶδον διοικουῦντα αὐτοῦς. Τὴν σοβοῦσαν κρίσιν ἐξήφην ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου διὰ τοῦ τυπικοῦ τοῦ καθιερωθεῖσα νέα μοναχικὴ τάξις. Πρὸς πρόληψιν ἀπεικτιῶν ὁ Ἀθανάσιος ἀνηθύνθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Τζιμισκῆ, οὗτος δὲ τὸ ἔτος 972 ἀπέστειλε τὸν Ἠγούμενον τῆς Μονῆς Στουδίου Κων) πόλεως Εὐθύμιον πρὸς ρύθμισιν τῶν διαφορῶν ἐπιθυμίας του. Ὁ Εὐθύμιος συγκεντρώσας ἐν τῷ ναφ τοῦ Πρωτάτου τοὺς Ἠγουμένους τῶν Μονῶν προσέδη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Τυπικοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην κρατικὴν παρεμβατικὴν πράξιν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Ὁρους.

Τὸ Τυπικὸν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Γ. Σμυρνάκη τ. III σελ. 293 *P h. Meyer* σελ. 141 Π. Οὐσπένσκη τ. III σελ. 265 καὶ I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 5.

2. Βλ. εἰς Κ ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 39 τὸ ἱστορικὸν τῆς συντάξεως τοῦ Τυπικοῦ. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Π. Οὐσπένσκη τ. III σελ. 279. *P h Meyer* σελ. 151 Γ. Σμυρνάκη σελ. 300 καὶ I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 14.

3. Βλ. εἰς Κ ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν σελ. 38 σημ. 1. τὴν γνώμην του ὡς πρὸς τὴν πρόβλεσιν τῆς ἐπωνυμίας «Ἅγιον Ὅρος» πρὸς I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 15. Ἐκ τῆς διατυπώσεως «οἱ μοναχοὶ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους.» ὅπερ ἐν τῷ αὐτῷ Τυπικῷ ἀποκαλεῖται καὶ ἄθως συμπεραίνει τις, ὅτι ὁ τίτλος αὐτὸς ἐδόθη πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ Τυπικοῦ, ἀγνωστον πως.

4. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Οὐσπένσκη τ. III σελ. 567. *P h Meyer* σελ. 195. Γ. Σμυρνάκη σελ. 308 I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 43. Βλ. καὶ Κ ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 72 ἐπ.

5. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Π. Οὐσπένσκη τ. III σελ. 675, *P h Meyer* σελ. 203, I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 47. Βλ. ἱστορικὸν συντάξεως τοῦ Τυπικοῦ εἰς Κ ο σ μ ἄ ν Β λ ἄ χ ο ν σελ. 75 ἐπ.

6. Τὸ κυριώτερον τῶν Χρυσοβούλλων τούτων εἶναι τὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου (βλ. I. X α τ ζ η ἰ ω ἄ ν ο υ σελ. 1) ρυθμιζὸν τὰ τῆς χειροτονίας τοῦ Πρώτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

7. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Π. Οὐσπένσκη τ. III σελ. 1058, *P h Meyer* σελ. 215. Τὸ Τυπικὸν ὑπάρχει εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 248 (σελ. 136) χειρόγραφον τῆς Ἱεραῆς Μονῆς Διονυσίου. Δ. Π ε τ ρ α κ ἄ κ ο υ: Τὸ Μοναχικὸν πολιτεύμα σελ. 16.

8. Βλ. *P h Meyer* σελ. 243. Π. Οὐσπένσκη τ. III σελ. 1062. Ὡς πρὸς τὴν πρβλ. τοκογλυφίαν βλ. ἀνωτ. § 2.

Τὸ Ζ'. Τυπικὸν ἐκδοθὲν ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν τὸ ἔτος 1810, κυροῦται ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Τούρκου Διοικητοῦ καὶ ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν πράξιν τῆς πολιτείας ρυθμίσεως τοῦ ἀγιορειτικοῦ καθεστώτος⁽¹⁾.

Ὅπως τὴν ἐκδοσὶν τῶν Τυπικῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἠκολούθη καὶ ἐκδόσις δευτερευούσης σημασίας βασιλικῶν πράξεων, οὕτω καὶ τὰ Τυπικὰ τῶν Πατριαρχῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας συνεπλήρωνεν ἡ χορήγησις πατριαρχικῶν τόμων, σιγιλλίων καὶ διαθηκῶν.

Μετὰ τὴν μερικὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου οἱ Τούρκοι ἤρχισαν περιορίζοντες τὰς παραχωρηθείσας εἰς τοὺς ἀγιορεῖταις προνομίας καὶ ἀσυδοσίας. Καὶ πρῶτον δῆμα πρὸς τοῦτο ἀποτελεῖ ὁ ἐν ἔτει 1860, ἀνευ συμπράξεων τῶν Ἀγιορειτῶν καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Θεσσαλονίκης Χουση Πασᾶ καὶ ἀμέσως δημοσιευθεὶς *Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους*⁽²⁾. Ὀλίγον ἀργότερον οἱ Ἐθνικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως διαλαμβάνουσιν εἰς τὰ ἄρθρα 7 καὶ 8 περὶ τῆς διοικήσεως τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους⁽³⁾. Τέλος τὸ ἔτος 1877 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Β' συντάσσεται ὁ «Κανονισμὸς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Μοναστηρίων» ὅστις δημοσιεύεται ὡς Τουρκικὸς νόμος⁽⁴⁾. Οὐδεὶς τῶν ἀνωτέρω κανονισμῶν ἐφηρμόσθη ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν, διότι ἅπαντες συνετάχθησαν ἀνευ τῆς συμμετοχῆς των.

Τελευταῖον σταθμὸν εἰς τὴν κρατικὴν ἐπέμβασιν πρὸς ρύθμισιν τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Καθεστώτος, πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, ἀποτελεῖ ὁ ἐν 1911 ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν, συνταχθεὶς καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' κυρωθεὶς κανονισμὸς ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω»⁽⁵⁾. Καὶ τούτων ἕμω; ἡ ἐφαρμογὴ ἀνεστάλη λόγῳ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν.

Διὰ τῶν ὧ; ἀνω ἐκδοθέντων θεμελιωδῶν νομοθετημάτων ἐρρυθμίζοντο τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς ἀγιορειτικῆς μοναχικῆς πολιτείας. Ἐρρυθμίσθησαν τὰ δικαιώματα τοῦ Πρώτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως (Μεγάλῃς Μέτῃς), αἱ προϋποθέσεις εἰσοδογῆς δοκίμων, ἀποβολῆς μοναχῶν, περὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων, περὶ χειροτονίας τοῦ Πρώτου, περὶ τῆς Ἱεραρχίας τῶν Μονῶν, τοῦ τρόπου ἀτκήσεως τῶν Μοναχῶν (Κοινοδιακὸς καὶ ἰδιόρρυθμος βίος), περὶ τοῦ ἀβάτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους, περὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστολασίας⁽⁶⁾.

7. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Τυπικῶν

Ἀνωτέρω παρατηρήθη, ὅτι ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων παραχωρήθη εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους διοικητικὴ ἀνεξαρτησία, οὐδεμιᾶς διοικητικῆς ἀρχῆς ἐχούσης δικαίωμα πρὸς ἐπέμβασιν. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη παραχωρηθεῖσα

1. Ἡ πλέον ἀξιοσημεῖωτος τοιαύτη πράξις εἶναι ὁ *Συνοδικὸς Τόμος* τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' τῆς 27ης Δεκεμβρίου 1806. ὄν βλ. εἰς Δ. Π ε τ ρ α κ ά κ ο ν: Νέαι Πηγαὶ σελ. 14 ἐπ. Ὁ αὐτὸς Πατριάρχης ὅστις πρὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ ἐφησούχαζεν ὡς ἐξόριστος εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἰδίων, ἀφῆκεν αὐτόγραφον διαθήκην, ἣν δημοσιεύει ὁ Ἰωακείμ Ἰβηρίτης εἰς τὸ περιοδικὸν «Γρηγόριος Παλαμᾶς» ἔτος 1917 σελ. 233 ἐπ.

2. Βλ. Π. Π α ν α γ ι ω τ ά κ ο ν: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 101 σημ. 5. Τὸ κείμενον τοῦ Κ. Χάρτου δὲν φέρεται δημοσιευθὲν ἑλληνιστί.

3. Βλ. τὸ κείμενον εἰς Γ. Σ μ υ ρ ν ά κ η ν σελ. 326 καὶ εἰς Δ. Ν ι κ ο λ α τ ῖ ο υ Ὀθωμανικοὶ Κώδικες, Κωνσταντινίς 1890 τ. Γ'. σελ. 2788.

4. Βλ. Δ. Ν ι κ ο λ α τ ῖ ο υ: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 2803—2810.

5. Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινοτικῆς τὸ ἔτος 1911 εἰς ἀτοτελὲς τεύχος.

6. Οὕσα ἐκτὸς περιεχομένου ἢ ἀνάλυσις, ἀνάπτυξις καὶ κριτικὴ τῶν σχετικῶν διατάξεων παραλείπεται. Τούτων εὐρείαν ἐρμηνείαν βλ. εἰς Δ. Π ε τ ρ α κ ά κ ο ν: Τὸ Μοναχικὸν πολιτεύμα σελ. 20 ἐπ. καὶ Π. Π α ν α γ ι ω τ ά κ ο ν: Ἡ Ὁργάνωσις τοῦ Μοναχικοῦ πολιτεύματος σελ. 82 ἐπ. Ἄξιον ἐξάρασεως ἐνταῦθα εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ τῶν διατάξεων αὐτῶν ἐστηρίχθη ἡ μετέπειτα συνταγματικὴ κατοχύρωσις τοῦ ἀγιορειτικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

διὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντων τυπικῶν, δὲν κατέστησεν αὐτὸ αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον τῆς αὐτοκρατορίας τμήμα, ἀλλὰ διετήρησε τὴν ἐπ' αὐτοῦ κυριαρχίαν τῆς, δυναμένη ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ μεταβάλλῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν καθεστηκυίαν τάξιν. Τὸ κυριαρχικὸν αὐτῆς δικαίωμα ἐκφράζει ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν Βασιλέων εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Τυπικῶν καὶ τὴν εἰς καθεστῶς διαμόρφωσιν τοῦ μοναχισμοῦ⁽¹⁾.

Παράλληλον ἐνδιαφέρον ἐπέδειξε καὶ ἡ Ἐκκλησία. Τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὡς ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαρτώμενον ἐκίνει πάντοτε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ προεκάλει τὴν ἐκδήλωσιν πατρικῆς στοργῆς καὶ ἐνδιαφέροντος ζωηροῦ.

Γεγονότα μαρτυροῦντα τὴν ἐπέμβασιν πολιτείας τε καὶ ἐκκλησίας ἐν Ἅγιῳ Ὄρει ἔχομεν πλείστα, ἐξ ὧν ἐνταῦθα τινὰ πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ἡμῶν ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς. α) Ἡ ἐν ἔτει 959 ἀποστολὴ τοῦ Ἀθανασίου⁽²⁾ ἐν Ἀθῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκά πρὸς διοργανώσιν τῆς Μοναχικῆς πολιτείας. β) Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Στουδίου Εὐθυμίου ἐν ἔτει 972 πρὸς σύνταξιν τοῦ Α'. Τυπικοῦ ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Τζιμισκῆ καὶ τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Α'. τοῦ Σκαμανδρηνοῦ, αἰτήται τοῦ Ἀθανασίου. γ) Ἡ χειροτονία τοῦ Πρώτου παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἡ θεσπισθεῖσα διὰ τοῦ Χρυσοβούλλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ ἔτους 1313 δ) Αἱ κατὰ καιροὺς ἐπεμβάσεις τοῦ Ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. ε) Ἡ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀποστολὴ ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλδέτρου πρὸς σύνταξιν τοῦ Ε'. Τυπικοῦ. στ) Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Πατριάρχου Νικολάου πρὸς ρύθμισιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἀγιορειτικῶν τινῶν ζητημάτων. ζ) Ὁ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε'. ἐκδοθεὶς ἐν ἔτει 1805 «Τόμος καὶ τύπος τοῦ Ἁγίου Ὄρους» η) Ἡ ἐν ἔτει 1875 ἐπέμβασις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς διευθέτησιν τοῦ ἀνακύψαντος ἐν τῇ Μονῇ Παντελεήμονος προβλήματος⁽³⁾ θ) Αἱ κατὰ καιροὺς ἐπεμβάσεις πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἐν τοῖς κοινοβείοις Μοναίς.

Ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας ἐξαρτήσεως τῶν Μονῶν παρέχουσι καὶ αἱ ἐνομασίαι αὐτῶν «Βασιλικαὶ» «Πατριαρχικαὶ» «Σταυροπηγιακαὶ»⁽⁴⁾.

Ἐπισταμένη μελέτη τῆς ἀγιορειτικῆς ἱστορίας μαρτυρεῖ, δι πάντοτε τὸ βλέμμα τῆς πολιτείας καὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἦτο στοργικῶς ἐστραμμένον πρὸς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἡ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν Ἱερῶν κανόνων θέλησις αὐτῶν

1. Ἄγνων τὴν ἀγιορειτικὴν ἱστορίαν ὁ Ἰωακείμ Ἰβηρίτης: «Ἀγιορειτικὴ Πολιτεία, ἐν περιοδικῷ «Ὁ Ἄθως» 1921 σελ. 6 ἐπ. λέγει, ὅτι «ἡ τοῦ Ἁγίου Ὄρους νομοθεσία εἶναι προῖον τοῦ ἀγιορειτικοῦ πνεύματος καὶ ἀπαύγασμα τῆς ἀγιορειτικῆς θελήσεως» διότι «οὐδέποτε ἡ κοσμικὴ πολιτεία εἴτε βυζαντινὴ εἴτε οἰαδήποτε μετ' αὐτὴν, εἰς ἣν ὑπήχθη τὸ Ἅγιον Ὅρος, οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτῆς οὔτε ἐπενέβη, οὔτε ἐθέσπισεν ἢ ἐκαινοτόμησέ τι ἄνευ θελήσεως καὶ συγκαταθέσεως τῶν ἀγιορειτῶν».

Καὶ εἶναι μὲν ἀπολύτως ὀρθόν, ὅτι οὐδέποτε ἡ πολιτεία ἐνομοθέτησεν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Ἀγιορειτῶν (μοναδικὴ ἐξάρεσις τὸ Δ'. Τυπικόν) πλὴν τοῦτο, δηλαδὴ ἡ συγκατάθεσις δὲν εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱωακείμ ἐννοούμενον «προῖον τοῦ ἀγιορειτικοῦ πνεύματος» καὶ «ἀπαύγασμα τῆς ἀγιορειτικῆς θελήσεως».

2. Ἐκ τῶν πηγῶν δὲ προκύπτει ἡ χρονολογία ἀφίξεως τοῦ Ἀθανασίου ἐν Ἀθῶν, αὐτῆς ὁμοῦ δέον νὰ ἀναχθῆ εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ Τυπικοῦ ἔτος.

3. Βλ. εἰς Στ. Ι. Παπαδάτου: Αἱ Σλαβικαὶ διεισδύσεις § 27 τὸ λίαν ἐνδιαφέρον ἱστορικόν τοῦ προβλήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ρωσικῆς Κυριαρχίας ἐπὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, οὗτης μέχρι τότε Ἑλληνικῆς.

4. «Βασιλικαὶ» καλοῦνται πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ νομικοῦ δεσμοῦ των πρὸς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, «Πατριαρχικαὶ» αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, «Σταυροπηγιακαὶ» αἱ ἀμέσως εἰς τὸ κλίμα τοῦ Πατριάρχου ὑπαγόμεναι, τοῦ τοπικῶς ἀρμοδίου ἐπισκόπου, οὐδεμίαν ἔχοντες ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν. Πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν μονῶν κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν Σταυροπηγιακῶν ἐπήγγυτο σταυρὸς («Σταυρὸν πήξατο». Νεαρά 67, 1).

πάντοτε ισχυρά⁽¹⁾. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ κατὰ καιροὺς θεσπιθεῖσαι διατάξεις, διτηρήθησαν, ἐφημερεύθησαν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ.

8. Ἡ ἀπὸ τῶν Τυπικῶν εἰς τὴν Συνταγματικὴν κατοχύρωσιν περίοδος

Ἡ ὑποταγὴ τῆς βασιλευούσης ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν ζυγῶν διέκοψε τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβαδιν τῆς πολιτείας εἰς τὰ τοῦ καθεστώτος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς πρωτοβουλίας ἀναληφθείσης, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν. Βεβαίως κατὰ καιροὺς δὲν ἔλειψαν αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν πρὸς ρύθμισιν ζητημάτων δευτερευούσης σημασίας, πλὴν αἱ ἐπεμβάσεις αὗται δὲν ἐπέφερον καθεστωτικὴν μεταβολὴν. Οὕτω ὡς ἡ πῶσις τοῦ Βυζαντίου ἀφῆκε τὸ Ἅγιον Ὄρος, οὕτως τὸ εὐρῆκεν ἡ χαρμόσυνος τῆς ἀπελευθερώσεως ἡμέρα τῆς 2ας Νοεμβρίου 1912⁽²⁾.

Ἄμεσος συνέπεια τῆς ἀπὸ λευθερώσεως ὑπῆρξεν ἡ *de facto* ἐνωσμάτωσις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀπελευθερώσεως διεκηρύχθη ἡ πρόθεσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως σεβασθῆ τὸ ἔκπαλαι ἰσχυρὸν καθεστῶς⁽³⁾. Μέχρι δὲ τῆς Συνταγματικῆς αὐτοῦ κατοχυρώσεως ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία εἰς οὐδεμίαν κυριαρχικὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν προέβη, ἀρκεσθεῖσα μόνον εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀστυνομικῆς δυνάμεως πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως καίτοι προεκλήθη ὅπως ἀσχῆση τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα⁽⁴⁾.

Μέχρις ὅμως τῆς ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ μοναχικοῦ καθεστώτος, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διεδραματίσθησαν σοβαρὰ γεγονότα ἀπειλήσαντα τὴν ὑπόστασίν του, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐν ἔτει 1913 Ρωσικὴ πρότασις εἰς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου περὶ ἀνεξαρτητοποιήσεως αὐτοῦ, ἣτις εὐτυχῶς δὲν ἐγένετο τελικῶς δεκτὴ⁽⁵⁾ καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς συνέπεια ἀπεμάκρυνον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διότι αὐτὴ ἐρεβήθη γενικὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπιδιώξεων της ἐν τῇ λοιπῇ Μακεδονίᾳ, ἀναφανέντος ὅμως (τοῦ ἐνδιαφέροντος) ὀλίγον ἀργότερον κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν συνθηκῶν τῶν Σεβρών (1920) καὶ Λωζάννης (1923)⁽⁶⁾.

Ἀβεβαίας εὐσης εἰδέτι τῆς τύχης τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Καθεστώτος, λόγῳ τῆς ἐπ' ἀόριστον ἀναβολῆς τῆς περὶ ἀνεξαρτητοποιήσεως αὐτοῦ Ρωσικῆς προτάσεως,

1. Τὴν γνώμην ταύτην δεχόμενος διαφοροτρόπως διατυποῖ ὁ Π. Παναγιωτᾶκος: Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Μοναχικοῦ πολιτεύματος, σελ. 94—95: ὡς α) «Οἱ οὐδὲν πολίτευμα τῆς αὐτοδιοικήτου Μοναχικῆς αὐτῶν πολιτείας δύναται νὰ λειτουργήσῃ κανονικῶς καὶ διατηρηθῆ ἀμετάβλητον ἀνευ τῆς ἐκ τοῦ πλησίον ἀναγκαίας ἐπιβλέψεως τῆς κυριάρχου καὶ τὴν αὐτοδιοίκησιν αὐτῶν παρεχούσης πολιτείας καὶ β) ὅτι ὁ Μοναχικὸς βίος δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐννόμως καὶ κανονικῶς ἀνευ πνευματικῆς ὑπαγωγῆς αὐτοῦ ὑπὸ τὰς κανονικὰς διατάξεις τῆς ἐκκλησίας» καίτοι ἐν σελ. 91 σημ. 2 δέχεται τὴν ὑπὸ τοῦ Δ. Παναγιωτᾶκος: Τὸ Μοναχικὸν πολίτευμα σελ. 32 τὸ πρῶτον διατυπωθεῖσαν γνώμην, καθ' ἣν «Τὰ τυπικὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐξεδότησαν καὶ ἐκράτησαν ἀνευ οἰασθήσεως τῆς ἐκκλησίας» ἣτις ὡς καταδείχθη δὲν εἶναι ὀρθή. Καὶ αὐτὸς ὁ Ι. Πετρακᾶκος: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 34 σημ. 19α' καὶ 19β' καὶ σελ. 36 δέχεται τὴν πρὸς σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν τυπικῶν ἐπέμβασιν τῆς Ἐκκλησίας. Πρβλ. καὶ Π. Παναγιωτᾶκος: Σύστημα Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου τ. Δ' (Δίκαιον τῶν Μοναχῶν) σελ. 409 τὸ αὐτὸ ὑποστηρίζων ἀνευ αἰτιολογίας.

2. Περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους βλ. Μελέτιον Μεταξάκη: Τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Ἀθῆναι 1913 σελ. 11 ἐπ. καὶ Στ. Ι. Παπαδάτου: Αἱ Σλαβικαὶ διεισδύσεις ἐν Ἁγίῳ Ὄρει § 33 ἐπ.

3. Βλ. εἰς Μελέτιον Μεταξάκη: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 172 μήνυμα ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου Ναυάρχου Π. Κουντουριώτου πρὸς τοὺς μόλις ἀπελευθερωθέντας ἀγιορεῖτας.

4. Βλ. Δ. η. μ. Πετρακᾶκος: Τὸ Μοναχικὸν Πολίτευμα σελ. 162 καὶ Αθανασίου Εὐσταθίου: Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος: Ἀνάγκη Νομοθετικοῦ Διακανονισμοῦ Ἀθῆναι 1926 σελ.

5. Διότι ἡ συζήτησις τῆς προτάσεως ἀνεβλήθη ἐπ' ἀόριστον, λόγῳ τῆς κηρύξεως τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

6. Λεπτομερεῖας περὶ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου τοῦ 1913, τῆς Ρωσικῆς προτάσεως μετὰ τῶν σχετικῶν κειμένων, ὡς καὶ τῶν συνθηκῶν τῶν Σεβρών καὶ Λωζάννης βλ. Στ. Ι. Παπαδάτου: Αἱ Σλαβικαὶ διεισδύσεις § 66, 67 καὶ 70.

έγεννήθη παρά τοις Μοναχοῖς ἡ ἰδέα τῆς συντάξεως κανονισμοῦ διέποντος τὸ καθεστὼς αὐτῶν, ὅπερ ἔδει νὰ εἶχεν ὡς βᾶσιν τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦτο ἵνα ἀποφευχθῆ ὁ Ρωσικὸς κίνδυνος, ἀμέσως δὲ παρ' ἐπιτροπῆς ἀγιορειτικῶν συνετάχθη (ἐν ἔτει 1918) ὁ «Θεμελιώδης Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους» τοῦ ὁποῦ ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς τριπλῆς ἐκτάκτου Συνάξεως τὰ (100) πρῶτα ἀρθρα(1). Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου καθίστατο τὸ Ἅγιον Ὄρος αὐτόνομος καὶ οὐδετέρα πολιτεία(2) καὶ καθιεροῦτο αὐτοτελὴς ἀγιορειτικὴ ὑπηκοότης(3) Θεία ὁμῶς προνοία ὁ Θεμελιώδης Χάρτης δὲν ἐφηρμόθη καὶ οὕτω ἀπομακρύνθη ὀριστικῶς ὁ κίνδυνος τῆς ἀνεξαρτητοποιήσεώς του(4).

Τὸ ἐν ἔτει 1921 ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν τῆ συμμετοχῆ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως συνταχθέν «Σχέδιον Κανονισμῶν» ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐπέμβασιν τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἧτις μετὰ τινα ἔτη κατέληξεν εἰς τὴν ὀριστικὴν ρύθμισιν τοῦ ἀγιορειτικοῦ πολιτεύματος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

9. Τὸ «Ἀγιορειτικὸν Καθεστὼς» καὶ «Τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα»

Καινοφανεῖς εἰς πᾶσαν ἐκδήλωσεν τῆς μοναχικῆς αὐτῶν ζωῆς οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐγκαταβιώσαντες μοναχοὶ καὶ τὴν διέπουναν αὐτοὺς καθεστηκυῖαν τάξιν καινοφανῆ ἐκάστοτε παρουσιάζουσι. Πράγματι ἡ ἀπερίοριστος πρὸς δημιουργίαν διάθεσις αὐτῶν, συνεπικουρουμένη ὑπὸ τῆς θαθείας αὐτῶν πίστεως καὶ τῆς συναισθησεως τῆς Θείας φροντίδος, ἐδημιούργησαν εἰς τὸ εἶδος τῆς νομικῆς τάξεως ὅλως ἰδιόρρυθμον, ἧτις οὐχὶ μόνον τὴν Ὁρξόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν σεμνύνει, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑλληνισμόν τοῦ Βυζαντίου μέχρι σήμερον ζῶντα διατηρεῖ.

Ὅντως ἡ διὰ τῶν Τυπικῶν καθιερωθεῖσα πολιτειακὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τάξις, ἧτις ἀποτελεῖ γραπτὴν διατύπωσιν τῶν ἐρανισθεισῶν καὶ ἐθιμικῶς θεσπισθεισῶν κανονικῶν διατάξεων καὶ διοικητικῶν θεσμῶν καὶ ἡ παραλλήλως πρὸς τὰ Τυπικὰ κατίσχυσις τύπων θρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως, λατρείας καὶ διοικητικῆς τῶν μονῶν ὀργανώσεως, ἀπετέλεσαν ὅλως ἰδιότυπον νομικὴν κατάστασιν παρὰ τῶν ἀγιορειτῶν ἀποκληθεῖσαν «Καθεστὼς» ὅπερ «Καθεστὼς» δὲν εἶναι ἐκδήλωσις παλαιᾶς ἢ συγχρόνου νομοθετικῆς μερίμνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῆς ἐπὶ χιλιετηρίδα μελέτης, πείρας, δοκιμασίας καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ προϊόντος τοῦ ἀγιορειτικοῦ πνεύματος. Τὸ «Καθεστὼς» τοῦτο ἐδράζεται ἐπὶ τῶν Τυπικῶν καὶ λοιπῶν Χρυσοβούλλων τῶν ἀειμνήστων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Πατριαρχικῶν Σιγγιλίων, ὡς καὶ κατὰ καιρὸς διαμορφωθέντων ἀγιορειτικῶν θεσμῶν, τῶν «Ἀνέκαθεν κρατούντων» ἀποκεκληθέντων(5)

1. Βλ. Ἄθ. Εὐτ. α. ξ. ε. ο. υ. Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος σελ. 37 καὶ Χρ. Κ. τ. ε. ν. α.: Ἀπάντα τὰ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Καθιδρύματα, Ἀθῆναι 1915 σελ. 36*.

2. Ἄρθρον 1 Θεμελιώδους Χάρτου «Τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἁθῶ περιλαμβάνον τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον, ἀποτελεῖ αὐτόνομον οὐδετέρα καὶ ἀνεξίτητον πολιτεία».

3. Ἄρθρον 5. Θεμελιώδους Χάρτου «Καθιεροῦται αὐτοτελὴς ἀγιορειτικὴ ὑπηκοότης ταύτης ἀπολάβουσι...»

4. Βλ. λεπτομερεῖας καὶ κριτικὴν εἰς Στ. Παπαδάτου: Αἱ Σλαυικαὶ διαισθήσεις § 69.

5. Ὁ ἐν ἰσχύϊ Καταστατικὸς χάρτης (κατ. § 11) συνειδητοποιεῖ τὴν ἔννοιαν τῶν «Ἀνέκαθεν κρατούντων» διὰ τῆς γραπτῆς διατυπώσεως τοῦ μέχρι τότε ἰσχύσαντος ἐθιμικοῦ δικαίου, ὡς δὲ τοιοῦτον νοεῖται τὸ δι' ἐνεργείας καὶ ὁμοιομόρφου ἀκρίβειας διαμορφωθέν, μὴ ὁδοῦς ἐπιτροπῆς τῆς ὑπαγωγῆς αὐτῆς (τῆς ἐθίμης) καὶ πάσης μὴ παρουσιασθείσης περιπτώσεως, λόγῳ ἀγνοίας καὶ ἀβεβαιότητος ἡμῶν ὡς πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν χειρισμὸν τῆς. Ὅτιως ἡ ἀπό

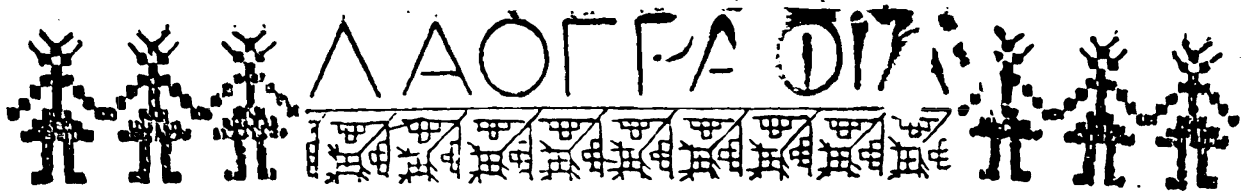
Πρὸς τὸν θεσμὸν τῶν Ἀνεκαθεν κρατούντων» ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Θεσμίῳ, οἱ περὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους νομοθετοῦντες ἐδείκνυσαν σεβασμὸν καὶ προοπτικὴν εἶχον τὴν διατήρησιν αὐτοῦ, πάντοτε δὲ μετὰ φειδοῦς ἔρριπτον καινοτόμους ἰδέας, διότι ἐγνώριζον τὴν μέλλουσαν νὰ προκληθῇ ἀγιορειτικὴν ἀντίδρασιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ ἀγράφου περιεχομένου διατάξεις τοῦ ἀγιορειτικοῦ Καθεστώτος ἦσαν ἐνίοτε ἐλαστικῆς ἐφαρμογῆς καὶ πολλάκις ἠκολούθηον τὰς διαμορφουμένας νέας κοινωνικὰς συνθήκας⁽¹⁾, αἱ ἀναφερόμεναι ὁμῶς εἰς τὴν βᾶσιν καὶ ὀργάνωσιν τοῦ Μοναχικοῦ Καθεστώτος ἔμειναν σταθεραὶ καὶ μετὰ σθένους καὶ ἀποφασιστικότητος ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν ἐφηρμόσθησαν.

(Συνεχίζεται)

8—2—1936 ἀπόφαισις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, δι' ἧς κρίνεται ἐνέργεια Μοναχικῆς ἀρχῆς (καὶ δὴ τῆς Μονῆς Διονυσίου) ὡς παράτυπος μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι «καθ' ἃ δὲν ἠκούσθη ποτὲ νὰ λάβῃ χώραν τοιαύτη περίπτωσις» εἶναι ἀθθαίρετος.

1. Ὁ Γ. Σ μ υ ρ ν ἄ κ η ρ: ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 326 παρατηρεῖ ὅτι ἐσήμερον (1903) τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει διοικητικὸν σύστημα ἐρείδεται ἐπὶ τῆς σειρᾶς τοῦ παρελθόντος καὶ ἐπὶ τῶν ἀγράφων νόμων καὶ ἐθίμων τῶν ἀποκεκλημένων «Καθεστώτων» ἐκ τῆς ἐλαστικότητος τῶν ὁποίων πλεῖστα ὄσαι καινοτομίαι παρεισήχθησαν καὶ παρεμβάλλονται ὡς ἡμέραι, καταστρέφουσαι τὰς ἐπὶ τεσσούτους μακροαῖωνας αἰῶνας διατηρηθείσας σεβαστὰς προνομίας καὶ τὰ δίκαια τῆς Ἀθωῆτιδος αὐτῆς Χερσονήσου.

ΑΝΑΣΤ. ΧΡΗΣΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΕΒΣ

ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

I

Στὴν Ἑπαιρο, σὰν πέθαινε κανένας, θρηνιόνταν σὲ τόνο ξεχωριστό, πού—
ζως—δὲν ἀπαντᾶ σὲ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος. Στὸν πολύωρο θρήνο παίρναν μέ-
ρος δικοὶ καὶ ξένοι.

Ὁ ὄμιλος—ὁ χορὸς—, γύρω ἀπο τὸ νεκρὸ, ἦταν πολυμελὴς τὸν ἀποτελοῦ-
σαν πάντα γυναῖκες: Γερόντισσες, μεσόκοπες, νέες καὶ κοπέλλες μαθητευόμενες τῆς
τέχνης τοῦ θρήνου.

Ἡ πρώτη—ἡ κορυφαία—τοῦ χοροῦ ἦταν ἢ ἡ Μάνα ἢ ἡ γυναῖκα ἢ ἡ ἀ-
δελφή ἢ ἄλλο συγγενικὸ πρόσωπο· ἔπαιρνε θέση πάντα πρὸς τὸ μέρος τοῦ φέρε-
τρου, πού ἦταν ἐστριμμένο τὸ κεφάλι τοῦ νεκροῦ. Κι' εἶσι ἡ θέση αὐτῆ τῆς κο-
ρυφαίας χωρὶς τὸν ὄμιλο σὲ δύο ἡμιχόρια.

Τὸν βαθὺ πόνου καὶ τὴν ἀπέραντη θλίψη τους, γιὰ τὸ ἀγαπημένο πρόσωπο,
πού χάσανε, τὸν ἐξέφραζαν ποιητικά. Οἱ στίχοι, πού ἦταν δημιουργήματα τῆς σι-
γμῆς, ἦταν ἄψογοι στὴ μορφή καὶ στὸ περιεχόμενο· ὁ λυρισμὸς τους εἶναι πηγαῖ-
ος καὶ ἐκπληκτικὸς

Ἡ κορυφαία ἀρχε τὸ θρήνο, ἐνῶ τὰ δάκρυά της κυλοῦσαν ἀκατάπανστα,
σὲ σχῆμα θρόμβου αἵματος. Κάθε λέξη συνοδευόταν μὲ βίαιες—ὀρχηστρικές—κι-
νήσεις τῶν χειρῶν καὶ ἀλλοιώσεις τοῦ προσώπου. Τὰ δύο ἡμιχόρια συνθρηνοῦσαν.
Τὸ κάθε μέλος τοῦ χοροῦ, θὰ ἔπαιρνε τὴ θέση τῆς κορυφαίας, κατὰ τρόπο ἱεραρ-
χικό, ὅπως γίνεται ἄλλωστε καὶ στὴν ἀρχαία τραγωδία.

Τὸ Ἑπειρωτικὸ Μοιρολόϊ ἔχει τὴν αὐτὴ ἀρχιτεκτονικὴ (στροφὴ—ἀντιστρο-
φὴ—ἐπφδός), οἰκισμοὶ καὶ ἀνιέπτυξη μὲ τὰ χορικά τῆς ἀρχαίας τραγωδίας.

—Τᾶξτε στὴ Γῆ μαλάματα, τᾶξτε στὴ γῆ ἀσήμια. (στροφὴ)

—Δὲ θέλ' ἢ Γῆ μαλάματα, δὲ θέλ' ἢ γῆ ἀσήμια. (Ἀντιστροφὴ)

—Μον' θέλ' νὰ φάει τὰ νιάτα σου, νὰ φάει τὴ λεβεντιά σου. (*)

(Ἐπφδός)

Τὸ Ἑπειρωτικὸ Μοιρολόϊ εἶναι ἡ ἠχὴ τῶν χορικῶν τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σο-
φοκλῆ καὶ τοῦ Ἑυριπίδη.

Θρηνοὶ, πού αἰτία γιὰ τὴ δημιουργία τους, στάθηκε ὁ ἀπροσδόκητος θάνα-
τος κάποιου νέου, κίποιος κοπέλλης ἢ ὁ φόνος κάποιου προσώπου, πού ἔδρασε ὡ-

(*) Ἔρως ἀνίκανε μάχαν, (στροφὴ)
ἔρως, ὅς ἐν κτήμῳσι πίπτεις,
ὅς ἐν μυλακίῃς παρειαῖς νεανίδος ἐννεχεύεις...

Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους (ἀντιστροφὴ)
φρένας παρασπᾶς ἐπὶ λῶβᾶ

Ἄκλυτος, ἀφιλος, ἀνυμέναιος, (Ἐπφδός)
ταλαίφρων ἄγομαι πάνδ' ἐτοίμαν ὁδόν.

φέλιμα ή βλαβερά, έγιναν τραγούδια. Ο λαός δέν μπορεί νά ξεχάσει και στις ευχάριστες στιγμές ακόμα τούς ήρωές του, πού πρόωρα περάσανε τήν 'Αχφρουσία Λίμνη.

• Στους Γάμους, στα Πανηγύρια και στις τόσες άλλες Γιορτές ο λαός τραγουδά εϋθυμα και λυπητερά. Οι λυπητεροί τόνοι, πού ξεπήδησαν από τόν άπέραντο πόνο κάποιας ευαίσθητης καρδιάς, βρίσκουν απήχηση και ανταπόκριση σε κάποια άλλη ευαίσθητη, μά χαρούμενη καρδιά.

II

Τραγούδι—Μοιρολόι είναι και του «Λάμπρου τού Τραγούδι».

Του Λάμπρου τού τραγούδι.

Larghetto

Μω. ρέ ποιάς έ- χει χει- ποιάς έ- χει
 Χεί- λη νά του πη του Λά-μπρου τού τρα-γού-δι θρέ
 Λά. μτρο μου του Λά-μπρου τού τρα-γού-δι Λα-
 μπρά - υη μου

—Ποιάς έχει χείλη νά τού πη του Λάμπρου τού τραγούδι;
 —Λαμπράκι μου.

Κι ή κόρη ανιλοήθηκε από τού παραθύρι:

—'Εγώ έχω χείλη νά τού πω του Λάμπρου τού τραγούδι.
 —Λαμπράκι μου.

Τού Λάμπρου τόν σκοιόσανε ψηλά στο Βαρ- Τζομπάνι (1)
 —Λαμπράκι μου.

Τρία νιουφέκια τούριξαν τά τρία άράδα - άράδα
 —Λαμπράκι μου.

Τόνα τόν πήρε ξώδεσμα και τ' άλλο στο κεφάλι
 —Λαμπράκι μου.

Τού τρίτο τού φαρμακερό τόν πήρε στην καρδούλα.
 —Λαμπράκι μου.

1. Βαρ-Τζομπάνι: Μιά κορυφή τής όροσειράς του Γράμμου.

Κι ὁ Λάμπρος ἐξεψύχῃσε γυρνώντας τὸ κεφάλι.

— Λαμπράκι μου.

Ὁ Λάμπρο Τσάρας, ἀπὸ τὸ Ἀσημοχώρι Κονίτσης, πὺ μὲ τὸ παράστημά του θύμιζε γίγαντες τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, βρέθηκε νεκρὸς κάποια μέρα Αὐγουστιάτικη τοῦ 1897, στὸ Βαρ - Τζομπάνι.

Τὰ θηρία τοῦ δάσους καὶ τὰ ὄρνια τὸν εἶχαν διαμελίσει κυριολεκτικά. Ἡ ἀναγιώρισή του ἔγινε ἀπὸ τὸ δαμασκινὸ γιαταγάνι, πὺ βρέθηκε δίπλα του.

Τὸ πῶς τὸν σκότωσε δὲν ἔγινε γνωστὸ. Πολλοὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ σχηματίσανε τὴ γνώμη, ὅτι κάποιος Τοῦρκος, μπράβος τοῦ προύχοντα Ἀσημοχωρίτη Βασιλάκη Γιαννούλη, τὸν παραφύλαξε στὸ βουνὸ καὶ τὸν σκότωσε. Καὶ ὁ στίχος τοῦ τραγουδιοῦ... Τρία ντουφέκια τοῦριξαν τὰ τρία ἀράδα - ἀράδα... ἐνισχύει τὴν ἄποψη ὅτι σκοτώθη ἔ κατόπιν ἐνέδρας.

Ὁ Λάμπρος (*) γυιὸς τοῦ Τσάρα Γεωργάκη ἀπὸ τὸ Ἀσημοχώρι Κονίτσης, γεννήθηκε γύρω στὰ 1850. Ἀπὸ μικρὸς ἦταν φύση ἀνήσυχη. Εἶχε ἀθλητικὸ, γιγάντιο παράστημα, ἐπιβλητικὸ ὕφος, πρόσωπο ὡραῖο μὰ αὐστηρό. Νύχτα καὶ μέρα γύριζε γιὰ κυνήγι στὸ δάσος. Μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε τραχὺς, ἄγριος· ἔγινε ἕνα ἐπὶ πλεόν ἀγρίμι τοῦ δάσους. Ἡ παρουσία τοῦ Τσάγκου, Τοῦρκου ἀντιπρόσωπου στὸ χωριό, τοῦ ἢ ἀν ἐνοχλητικῆ δὲν μπορούσε νὰ γυρίζει ὠπλισμένος. Στὸ Μεγαλάκο — ὄροσημο Ἀσημοχωρίου καὶ Βούρμπιανης — ἐπὶ ἔστησε ἐνέδρα. Θῦμα ὁμως στάθηκε ὁ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος τοῦ χωριοῦ Χιονάδων, Φεϊζήν.

Οἱ κλέφτες τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης γρήγορα ἐκτιμήσανε τὰ προσόντα του. Στὶς 15 Μαΐου τοῦ 1880 ἔκαμε τὴν ἐμφάνισή του στὸ Ἀσημοχώρι μὲ τοὺς κλέφτες: Νικόλαο Λιάνκο καὶ Ἀπόστολο Σιράτο ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη Κονίτσης. Μὲ δόλο πιάσανε τὸ Γιαννούλη — πλούσιο δημογέροντα τοῦ χωριοῦ — καὶ τὸν πῆραν γιὰ ὄμηρο μαζί τους. Ὑστερα ἀπὸ σαράντα μέρες ἀφοῦ λάβανε γιὰ λύτρα ἑκατὸν ὀγδόντα λίρες Ὀθωμανικῆς, τὸν ἐλευθέρωσαν. (*)

Τὸ ἔτος 1883 πῆγε στὴ Λάρισα. Μετὰ ἀπὸ δέκα χρόνια βρέθηκε στὰ Γιάννενα καὶ παρουσιάστηκε στὶς Ἀρχὲς ζητώντας ἄφεση ἁμαρτιῶν... ἀλλὰ τὸν φυλακίσανε. Ὁ Ζήσης Γεωργάκης — συγγενῆς του — γνωστὸς καὶ ἀνθρωπος μὲ φήμη στὰ Γιάννενα ζήτησε τὴ μεσολάβηση τοῦ προύχοντα Γιαννιώτου Σακελλάριου, στὸν Τοῦρκο Νομάρχη. Πράγματι μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες δόθηκε ἀμνηστία στὸν Λάμπρο Τσάρα.

Στὰ Γιάννενα παρέμεινε ἀρκετὰ χρόνια ἐργαζόμενος σὰ σοφατζής. Ἡ μονότονη καὶ ἡσυχὴ ζωὴ τῆς πόλης τοῦ ἔδιδε στὰ νεῦρα. Γαλήνη καὶ εὐτυχία ἐννοιωθε στὴν ἀγριότητα κάποιου δάσους, στὶς φοβέρες, πὺ ἔκαμε στοὺς πλούσιους προύχοντες τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Κάποιο Μαγιάτικο πρωῖνὸ τοῦ 1897 βρέθηκε στὸ χωριό. Ὅλοι εἶδανε, πὺς μέσα του εἶχε γίνει κάποια ἀλλαγὴ, πὺς ἡ πόλη εἶχε ἀφῆσει, μέσα στὴν ψυχὴ του, τὰ ἴχνη της.

Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἄρχισαν οἱ φοβέρες, οἱ ἐκβιασμοί, οἱ ἀπειλές. Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1897 βρέθηκε σκοτωμένος στὸ Βαρ - Τζομπάνι.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔγινε δεκτὸ μὲ μεγάλη ἀνακούφιση.

III

Μὲ τὸ νόνο τοῦ Λάμπρου Τσάρα τὸ χωριὸ βρῆκε τὴ λύτρωσή του. Δὲν ἐννοιωσε κανεὶς τὴν παραμικρὴ συμπάθεια. Κανεὶς δὲν εἶχε χεῖλη γιὰ νὰ πει τοῦ Λάμπρου τὸ τραγούδι. Μὰ ἡ κόρη, τὴν ὥρα πὺ πότιζε στὴ γλάστρα τὸ βασιλικὸ

2.—Χριστοπούλου Νικ. Ἐνθυμήσεις.

3.—Βασιλάκη Γιαννούλη: Χειρόγραφον ἀναφερόμενον στὴν αἰχμαλωσία τοῦ πατρὸς του Γιαννούλη.

Ο ΜΠΕΪΛΕΡ ΜΠΕΗΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ, ΚΙ' Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΝΤΟΥΡΑΧΑΝ

Α.'

Ὁ περιηγητὴς ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς τὴν Ἡπειρο ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Θεσσαλίας (Τρίκαλα — Μέτσοβο — Γιάννινα), καὶ πατώντας στὸ λαιμὸ τοῦ Ντρίσκου, ἀντικρύζει γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Γιαννιώτικο τοπίο, θὰ ἰδῆ νὰ ξανοίγεται μπροστὰ στὰ μαγεμένα μάτια του, μιὰ ὠραιότατη στενόμακρη βαθειὰ κοιλάδα, ἀπὸ τὰ νοτιο-ανατολικά πρὸς τὰ βορειο-δυτικά.

Ἄριστερά του, ἀλπικοὶ καὶ κακοτράχαλοι ὄγκοι: Τὸ Περιστέρη, τὰ Τζουμέρκα, τὸ Ξεροβοῖνι.

Ἀντικρὺ του, ἡ ραχοκοκκαλιὰ τῆς Ὀλύμπιας, καὶ κοντινότερες, οἱ μαλακὲς πτυχώσεις μὲ τὰ ἔνδοξα ὀνόματα: Ἀειορράχη, Μπιζάνι, Ἄη-Νικόλας.

Δεξιὰ του, οὐβήνονται θαρρεῖς καὶ χάνονται σὲ μιὰ γαλαζία ἀγλύ, οἱ κορυφογραμμὲς τῆς Νεμέρτσικας καὶ τῶν βορειοηπειρώτικων βουνῶν.

Καὶ στὰ πλευρά του, ὁ κοντινὸς ὄγκος τοῦ Μιτισικελιοῦ.

Στὰ πόδια του, μιὰ τοξόσχημη γαλάζια ἀπλωσιὰ—ἡ χιλιотραγουδισμένη λίμνη τῆς Φροσύνης—καθρεφτίζει τὶς γύρω κορυφογραμμὲς.

Στὶς ἀντικρυνὲς τῆς ὄχθης, κατεβαίνει μαλακὰ πρὸς τοὺς γυαλοὺς τῆς, σὰν ἓνα τεράστιο δικέφαλο πουλὶ μὲ ἀπλωμένα τὰ φτερά, μιὰ πράσινη πολιτεία, ποὺ τὴ χαϊδεύει στοργικὰ ὁ ἥλιος: Τὰ Γιάννινα.

Στὸ κέντρο ὅλης αὐτῆς τῆς μακρόστενης κοιλάδας, ξεχωρίζει, στέρεα ριζωμένος, ὁ Βράχος μὲ τὶς δυὸ σὰ νερά βαθειὲς ἔσοχές του.

Ἀπὸ τὰ νότιά του καὶ τριγύρω, κλείνεται μὲ τὰ τείχη τοῦ Κάστρου τῆς κοιτίδας αὐτῆς τῆς σημερινῆς πολιτείας, κι' ἀπομονώνεται λὲς ἔτσι ἀπὸ τὴν πόλη, σὰ μιὰν αἰώνια βίγλα στὸ κέντρο τῆς κοιλάδας.

Σὰν πελώριο σμαράγδι, ἀναπαύεται μὲ ζωγραφιστὲς καμπύλες, στὰ γαλανὰ νερά, τὸ Νησί, τὸ νησάκι τῶν Φιλανθρωπινῶν καὶ τοῦ Ἄλλῃ Πασσᾶ.

Κι' ἀπάνω σ' ὅλα αὐτιά, τὴ ἱστορία καὶ τὴ θρύλοι!...

τῆς, ἀντιλοήθηκε ἀπὸ τὸ παραθύρι. Ἡ νεανικὴ ψυχὴ συγκινεῖται ἀπὸ τὸ τραγικὸ τέλος καὶ ἐνὸς κακοῦ ἥρωα. Ἡ κόρη ἀντιλοήθηκε ἀπὸ τὸ παραθύρι χωρὶς κοπετοὺς καὶ θρήνους. Δὲν θὰ ἦταν ἀνεκτὸ νὰ χυθεῖ κι' ἓνα δάκρυ ἀκόμα. Μὲ λιτὰ λόγια ἀναφέρει τὸ γεγονὸς τοῦ φόνου τοῦ Λάμπρου καὶ τὸ μέρος, ποὺ διεπράχθη.

Τοῦ Λάμπρου τὸ τραγούδι—τραγούδι ἐπιτραπέζιο—τραγουδιέται στὰ περισσότερα χωριά τῆς ἐπιτοχίας Κονίτσης σιτὺς Γάμους καὶ στὰ Πανηγύρια. Ὁ λυπητὸς τόνος τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι ὑποβλητικὸς. Τὸ τραγούδι δονεῖ τὶς χορδὲς καθε καρδιάς μὲ τὰ μουσικὰ του δάκρυα.

Ἡ ὑπέροχη μουσικὴ ἐρμηνεῖα τοῦ τραγουδιοῦ ὀφείλεται στὴν κ. Μαριγώ Π. Χρήστου καὶ ἡ μεταφορὰ τῆς στὸ πεντάγραμμο στὸν ἐξαίρετο Μουσικὸ κ. Ἄριστοιτέλη Βρέλλη.

Ἡ Δωδώνη μὲ τὴν ἀρχαιότατη ἱστορία της, τοὺς Σελούς καὶ τὶς Πελιάδες, τὸ Μαντεῖο, μὲ τὴν ὑπερχιλιόχρονη ζωὴ, καὶ τὴν πανάρχαια λατρεία τοῦ Δία.

Ἡ κοιτίδα καὶ ἡ μητρόπολις τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ἡ πρώτη καὶ ἀρχαιότατη Ἑλλάδα. ὅπως γράφει κάπου ὁ νεώτερος ἱστορικός της Π. Καρολίδης.

Ὁ Πύρρος: ὁ τολμηρὸς αὐτὸς κατακτητὴς τῆς Ἰταλίας, τῆς Μακεδονίας, τῆς Πελοποννήσου.

Τὸ περίδοξο Δεσποτάτο τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου Δούκα Κομνηνοῦ καὶ τῶν ἀπόγονών του, καὶ οἱ ὁμοίτητες τοῦ Σέρβου Δυναστέθου Θωμᾶ Πρελούμπου.

Ὁ ἡρωϊκὸς καὶ μάρτυρας Δεσπότης Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος καὶ τὸ τολμηρὸ ἀπελευθερωτικὸ του κίνημα.

Οἱ Ἀψαράδες καὶ οἱ Φιλανθρωπηνοί, καὶ οἱ μεγάλοι Λογάδες τοῦ Γένους.

Ὁ γνωστὸς καλόγηρος Κοσμᾶς.

Ὁ Ἀλῆς Πασσᾶς, ὁ «ἐξαιρετικὸς» αὐτὸς καὶ ματωμένος ἡγεμόνας.

Καὶ κατόπι, τὸ Μπιζάνι, τὸ Καλπάκι· θρύλοι μαζῆ καὶ ἱστορίες, δόξες καὶ αἵματεροὶ ἀγῶνες.

Τὸ Κάστρο· τὰ Βυζαντινὰ Μοναστήρια· ὁ Μαβίλης.

Ἡ κυρὰ Βασιλικὴ καὶ ἡ κυρὰ Φροσύνη.

Καὶ ὁ θρύλος τῆς Ντουραχάνης.

B.

Ἄν τύχαινε, ἐκεῖ δά, κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μάη, νὰ βρεθῆς, πρὶν ἀπὸ τὸν τελευταῖο πύλεμο, στὰ Γιάννινα, καθὼς τὸ τοπίο πνίγεται στὴν πρασινάδα, τὴν τόσο φρέσκη καὶ δροσερὴ, πού γεμίζει τὸ σῆθος σου μὲ μιὰν ἀνείπωτη χαρὰ, καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὶς κοντινὲς ἀπόψεις, γύριζες τὸ μάτι σου κατὰ τὸ Ντρίσκο, κάτου, χαμηλά, πρὸς τὰ βόρεια, θ' ἔβλεπες μιὰ πλατεῖα, μώβ, ἀνοιχτὴ κηλίδα, στὸ κέντρο σχεδὸν μιᾶς περιοχῆς ἀπὸ σκοῦρο πράσινο· γύρω - γύρω, ὁ βράχος τοῦ Μιτσικελίου· χαμηλά, ἡ καλαμιὰ· μπροστά σου, ἡ ἀπλωσιὰ τῆς νοτιοανατολικῆς λεκάνης τῆς Λιμνῆς, ἡ γνωστὴ σὰ μεγάλῃ Πλατεῖα.

Στὰ χαμηλά αὐτῆς τῆς περιοχῆς, διακρίνεις πάντοτε, καὶ τώρα, τὸν τετραγώνο περίβολο ἑνὸς Μοναστηριοῦ· ὅμως, δὲν ὑπάρχει πιά, ἀπὸ καιρὸ, μήτε τὸ δάσος του, οὔ ε ἡ συστάδα τῶν ἀγριοκουτσουπιῶν, πού τὸ ἀνθισμὰ τους, χάριζε, στὸ κατὰ τὰ ἄλλα ἄγριο ἐκεῖνο τοπίο, τὴν χαριτωμένη ἀνοιχτὴ τοῦ μώβ νότα.

Τὸ Μοναστήρι αὐτὸ, εἶναι ἡ Παναγιὰ τῆς Ντουραχάνης, ἰδρυμένο ἐκεῖ, σὲ μνήμη τοῦ Γενέσιου τῆς Θεοτόκου· καὶ τὸ πανηγύρι του, γιορταζόταν σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ προσφιλῆ πανηγύρια τῶν Γιαννίνων, στὶς 8 Σεπτέμβρη.

Γιορταζόταν!· Γιατὶ καὶ πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὸν τελευταῖο πόλεμο, ἕνα αἵματερό ἐκεῖ δράμα, σκέπασε τὸ Μοναστήρι καὶ τὸ Πανηγύρι του, μὲ μιὰ πλατιὰ φρικὴ: «Ἄγνωστο» κατακρεούργησαν τὸν καλόγηρο καὶ τὴν καλογρηὰ του, καὶ λήστεψαν τὰ φτωχικά του ἀποθέματα. Καὶ στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς, πολιτισμένοι τῆς Εὐρώπης, κατάκοψαν σύρριζα τὸ πυκνὸ καὶ ἄγριο δάσος· καὶ ἔτσι, ἡ ἀπόλυτη ἔρημιὰ καὶ ἄγριωσύνη, σκέπασαν ὀριστικά, τὸ τραχὺ καὶ κακοτράχαλο πιά ἐκεῖνο τοπίο.

Καὶ τώρα, μάταια μερικοὶ νοσταλγοί, ἀναζητοῦν τὴν χαριτωμένη μώβ συστάδα· καὶ δύσκολα ξαναβρίσκουν στὴ μνήμη του, περασμένες ἀπὸ τὸ πανηγύρι τῆς Ντουραχάνης ἀναμνήσεις.

Τὸ Μοναστήρι τῆς Ντουραχάνης, —ὁ θρύλος λέει—, εἶναι κεισμένο ἀπὸ ἕνα Τουρκο. Ὁ θρύλος ὅμως αὐτός, πού, ὅπως μὲ πληροφορεῖ ὁ φίλτατός μου φιλόλογος Λεάνδρος Βρανούσης, εἶναι γνωστότατος, ἴσαμε τὰ πιὸ ἀπομακρυσμένα χω

ριά του Μετσόβου και της Δυτικής Μακεδονίας, ή και Θεσσαλίας, όσα άλλοτε κατέβαιναν από (τὸ Ντρίσκο) και τὸν Πόρο, γιὰ νάρθουν στὰ Γιάννινα, ὁ θρύλος λοιπὸν αὐτός, δὲν εἶναι μονάχα θρύλος. Εἶναι και καθαρὴ ἱστορία:

Ἀπὸ τὰ μέσα ἀκόμα τῆς 14ης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδας, εἶχαν ἀρχίσει, ὅπως ἱστορεῖται, εὐρύτητα νὰ κυκλοφοροῦν στὴ Βαλκανικὴ—και στὴν Ἡπειρο και τὴν Ἀλβανία—τὰ Τούρκικα σιῖαη, και νὰ γίνωνται οἱ πρῶτοι Ἀλβανῶν Φυλάρχων ἐξισλαμισμοί. Στὴν Ἡπειρώτικη σκηνή, ἐμφανίζεται τὴν ἐποχὴ αὐτὴ και ὁ περίφημος στὴν Ἱστορία τοῦ Τούρκικου κράτους στρατηγὸς Ἐβρενόζ, ὁ ἐπωνομασμένος ἀργότερα Γαζῆ (νικητῆς).

Στὰ 1387, οἱ Τούρκοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν—ἀργότερα Σουλτάνο—Βαγιαζήτ, τὸν ἐπωνομασμένο Γιλντιρ'μ (κεραυνό, λαίλαπα), καταλαμβάνουν τὴ Σαλονίκη. Ὁ τότε Δεσπότης τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων Ἰσαῦ Μπουοντελμόντε, γνωστὸς στὴν ἱστορία τοῦ τόπου ὡς Ἰζάουλος (Ἰζαού), δεινὰ πιεζόμενος ἀπὸ τὰ ἰσχυρότατα Ἀλβανικὰ φύλα τῆς περιοχῆς, κι' ἀπὸ τὴν ἐκμηδένιση σχεδὸν τοῦ Βυζάντιου, πηγαίνει στὴ Σαλονίκη, «προσκυνάει» ἐκεῖ τὸ Βαγιαζήτ, και γίνεται ἔτσι ὑποτελῆς του. Μετὰ δέκα τέσσαρες μῆνες, ξαναγυρίζει στὰ Γιάννινα, συνοδευμένος ἀπὸ τὸ στρατηγὸ Ἐβρενόζ, πού, σὰ σημάδι τῆς Τούρκικης ἐπικυριαρχίας, χτίζει ἐδῶ ἓναν Τεκέ, και κάνει τὴν ἐγκατάσταση, τῆς πρώτης στὰ Γιάννινα, ὄχι ἀπὸ καθαρὸς Τούρκους, ἀλλὰ ἀπὸ Τουρκομάνους παροικίας.

Ἡ πτώση τῆς Θεσσαλονίκης και ἡ ὑποτελεία τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων, ἔφερε σὰ συνεπακόλουθο και τὴν ὑποτελεία, ὅλων σχεδὸν τῶν γειτονικῶν τοπαρχιῶν τῆς Ἡπείρου, Ἀλβανίας και Θεσσαλίας.

Μεσολάβησε κατόπι ἡ πανωλεθρία τῶν Τούρκων, ἀπὸ τὶς ὀρδὲς τοῦ Ταμερλάνου, και ὡς ἐπακολούθημά της, ἡ ἀπόρριψη τῆς ὑποτελείας ἀπὸ τὰ προσκυνημένα κάστρα. Ὅμως, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς δεκαετηρίδες πού κατὰ τὴ διάρκεια τους, τὸ Βυζάντιο ψυγορραγεῖ οἱ Τούρκοι, ξαναγυρίζουν πανίσχυροί και στὰ 1430, πολιορκοῦν μὲ τὸ Σινὰν Πασιᾶ τους, τὸ Γιαννιώτικο Κάστρο, πού συνθηκολογεῖ, διατηρώντας γιὰ ἀνταμοιβὴ μιὰ εὐρύτατη και προνομιακὴ αὐτοτέλεια.

Παρόμοιας μορφῆς αὐτοτέλειες, συναντοῦμε, στὴν ἀρχὴ τοῦ 15ου αἰῶνα, και βορειότερα τῶν Γιαννίνων. Στις Ἀλβανικὲς περιοχὲς, ἀνάμεσα στοὺς ἐκεῖ Τοπάρχες, Φεουδάρχεις και Δεσπότες, συναντοῦμε και τοὺς: Ἰωάννη Καστριώτη (πατέρα τοῦ Σκεντέρμπεη), πού κυριαρχεῖ στὴν περιοχὴ Ντίμπρας ἴσως τὸ Ἀδριατικὸ, και Ἀριανίτη Σπάτα Κομνηνό, πού δεσπάζει στὴ νοτιώτερη περιοχὴ τοῦ Ἐλβασάν, (κι' ἀργότερα ἔγινε πεθερὸς τοῦ Σκεντέρμπεη).

Στὰ 1434, ὁ Ἀριανίτης αὐτός, ἐπαναστατεῖ κατὰ τῆς Σουλτανικῆς κυριαρχίας. Ἐκινώντας ἀπὸ τὶς περιοχὲς τῆς Τσερμενίτσας, συγκρούεται μὲ τὸν σὺ Γιάννινα Ἐπίτροπο τοῦ Σουλτάνου, Ἀλῆ, ἓναν ἀπὸ τοὺς γιουὺς τοῦ Ἐβρενόζ, τὸν κατατροπώνει, τὸν ἀναγκάζει νὰ καταφύγη, αὐτός και τὰ ὑπολείμματα τοῦ στρατοῦ του, στὰ Γιάννινα, και πολιορκεῖ τὸ Ἀργυροκάστρο.

Μπεύ'έρ - μπέης τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς Ρούμελης, ἦταν ὁ Ντουραχάν Πασιᾶς, περίφημος κι' αὐτός Στρατάρχης τῶν Σουλτάνων Μουράτ τοῦ Β' και Μωάμεθ τοῦ Β', και ἔδρευε στὴ Θεσσαλία, ἀπ' ὅπου ἦταν πιθανὸ και νὰ καταγόταν, και πού κάτου ἀπὸ τὸ Πασιᾶλίκι της ὑπαγόταν και τὰ Γιάννινα. Σπεύδει λοιπὸν αὐτός ἐναντίον τοῦ ἐπαναστάτη Ἀριανίτη, και βιαστικός, γιὰ νὰ προλάβῃ ἐπέκταση τῆς ἀταξίας, δὲ διστάζει, σὲ καιρὸ βαρύντατου χειμῶνα νὰ καβαλλήσῃ τὸ Ζυγὸ, και νὰ κατέβῃ πρὸς τὸ Γιαννιώτικο πεδίο. Ὅπως δῆποτε, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴ Θεσσαλία στὴν Ἀλβανία, ἔπρεπε ἀναγκαστικὰ νὰ περάσῃ τὴν Κατάρρα και τὸ Ντρίσκο και νὰ διαβῇ μὲ τὰ φουσατά του ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Ὁ Θρύλος λέει, πώς, ὁ Μπεϋλέρ-μπεης, καθὼς κατέβαινε ἀπὸ τὸ Ντρισκο καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι πρὸς τὰ δύο Χάνια καὶ τὸν Πόρο, εἶδε μπροστά του ἕνα μεγάλο κάμπο, κατασκέπαστο ἀπὸ χιόνια· ἀνεμοστρόβιλοι, πιθανότατα, εἶχαν μετατοπίσει δῶθε - κεῖθε τοὺς χιονένιους ὄγκους. Νὰ χιόνιζε τάχα πυκνὰ κι' ἐκείνη τὴν ἡμέρα; ἢ νᾶχε πέσει βαρειά στὴν πεδιάδα ἢ ἀντάρρα, ἢ γνωστὴ πηχτὴ δμίχλη τῶν Γιαννίνων; Νὰ βιαζόταν τάχα τόσο πολὺ; ἢ νᾶχασε τὸ δρόμο καὶ νᾶταν νύχτα σκοτεινὴ;

Ἡ Λίμνη πάντως τῶν Γιαννίνων, βρισκόταν τότε, σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἱστορικὰ ἐξακριβωμένους παγετούς της. Καὶ μέσα στὰ χιόνια, ὁ Ντουραχάν, ἔχασε τὸν προσανατολισμὸ του καὶ βιάδιζε στὸ ἀνοιχτὸ πεδίο.

Κανόνια βέβαια δὲν εἶχε μαζύ του ὁ Ντουραχάν· ἀνθρώπους ὅμως κ' ὑποζύγια, ἀκόμα κι' ἀραμπάδες, πολλὲς φορὲς ἔχουν βαστάξει ἐπάνω τους τὰ παγωμένα τῆς Παμβώτιδας νερά.

Κάποτε βεβαία αὐτὸς καὶ τὰ φουσατά του, πάτησαν τὴν πραγματικὴ στεριά κι' ἔμαθαν ἐκεῖ, ἀπὸ ποῦ ἀκριβῶς εἶχαν περάσει.

Ὁ Ντουραχάν Πασιάς, ἦταν κατὰ τὴν παράδοση γέννημα—ὁ ἴδιος ἢ οἱ γονιοὶ του—Χριστιανικό. Κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ Ντρισκο, ἐκεῖ κοντὰ στὸν Πόρο, εἶχε δὴ ἕνα χριστὸ εἰκονοστάσι, μ' ἕνα καντηλάκι, πού ἔκαιε μπροστὰ σὲ μιὰν Εἰκόνα. Καὶ πίστεψε στὸ θαῦμα. Μὰ τώρα δὲν εἶχε καιρὸ γιὰ σταματεμούς· ὁ χειμῶνας ἦταν βαρὺς, καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρο κινδύνευε.

Προχώρησε λοιπὸν πρὸς τὰ βορινά, κατατρόπωσε τὸν Ἀριανίτη, κι' ἀπελευθέρωσε τὸ Ἀργυρόκαστρο, καὶ γυρίζοντας—νικητὴς—στὴν ἔδρα του, ὀρίζει καὶ χιτίζουν στὴ θέση τῆς θαυματουργῆς Εἰκόνας, ἕνα Μοναστήρι: τὴν Παναγιὰ τῆς Ντουραχάνης.

Ποῦ τάχα στὴν περίπτωση αὐτὴ νὰ τελειώνη ὁ Θρύλος κι' ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίζη ἡ ἱστορία;

Ντουραχάν Πασιάς τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, ὑπῆρξε σίγουρα στὴν ἱστορία, περίφημος Στρατάρχης τῶν Σουλτάνων Μουράτ τοῦ Β' καὶ Μωάμεθ τοῦ Β'. Οἱ ταραξιές Ἀλβανοί, ποτὲ δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὴν ἱστορία. Κι' ὁ Ἀριανίτης κι' ὁ Καστριώτης ἦταν τότε Τοπάρχες τους. Τὸ Μοναστήρι, εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ πραγματικότητα, κι' εἶναι κι' αὐτὸ πολὺ παλιό, ἐπίμονα τυλιγμένο στὸ θρύλο τῆς καταγωγῆς του, κι' ὁ Ντουραχάν, ἦταν, λένε, χριστιανικῆς προέλευσης.

Δὲν παρουσιάζουμε βέβαια αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ, σὰν μιὰ ἀπόλυτα στὶς λεπτομέρειές της ἱστορικὴ ἀφήγηση· τὰ δεδομένα ὅμως ὅπου αὐτὴ στηρίζεται, εἶναι ὅλα ἱστορικά. Ἐκεῖνο πού θὰ φαινόταν, τὸ πιὸ ἀπίστευτο ἀπ' ὅλα, εἶναι τὸ πέρασμα ὁλόκληρου στρατοῦ ἀπάνου ἀπ' τὰ παγωμένα νερά. Ὅμως, ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι πού ἐμφανίζεται στὴν ἱστορία, σὰν ἀπὸ τὰ πιὸ πιστευτὰ τούτου τοῦ θρύλου.

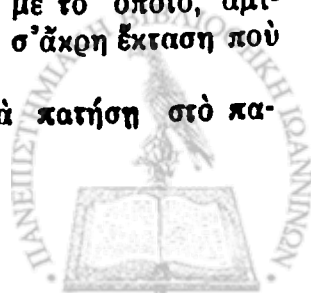
Γ.

Θὰ μπορούσα, ἔτσι ἀόριστα, νὰ βεβαιώσω, πώς, τουλάχιστον μιὰ φορὰ στὰ πενήντα· ἑξήντα χρόνια, ἡ Λίμνη μας παγώνει γιὰ πολλὲς μέρες, ἀπ' ἀκρὴ σ' ἀκρὴ.

Ἐνα τέτοιο πάγωμά της, τὸ ἔχουμε καὶ αἰτοὶ μας ζήσει, ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια: Στις 10 Φλεβάρη τοῦ 1929, τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγ. Χαράλαμπος, τὸ θερμόμετρο ἔδειχνε στὰ Γιάννινα 17 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Σὰν τώρα θυμᾶμαι τὸ φοβισμένο· κι' ἀνήσυχο αἶσθημα, μὲ τὸ ὁποῖο, ἀμίλητος ἀπ' τοῦ Μαβίλη χύταξα χύταξα τὴν παγωμένη· ἀπ' ἀκρὴ σ' ἀκρὴ ἔκταση πού ἀπλωνόταν, βουβὴ καὶ ἀτεγκτὴ ἀπειλὴ μπροστὰ μου.

Τὴ μέρα ἐκείνη, κανένας ἀκόμα δὲν εἶχε ἀρρεῖ θάρρος νὰ πατήση στὸ πα-

γωνμένο στρώμα. Μὰ τὴν ἐπόμενη, ἀντίκρουσα ἀπάνω τῆς περπατητές, πὺ συζητοῦσαν ἀμέριμνοι στὰ νερά, σὰν νὰ βολτίζιζαν σὲ καμμιὰ πλατεῖα· καὶ τὰ ποδήλατα μετριόταν σὲ δεκάδες.

Κατὰ τὸ μεσημέρι, εἶδα μὲ κατάπληξη ἓναν συμπολίτη μας, (τὸν Ἀρεταῖο) νὰ βγάξη τὸ παλιό του, νὰ τὸ ῥίχνῃ στὸ χέρι καὶ νὰ παίρνῃ, μὲ μιὰ ἄμετρη φυσικότητα, τὸ δρόμο, ὁλοῖσια γιὰ τὸ Πέραμα.

Λίγο ἀργότερα, οἱ πρῶτοι τολμηροί, εἶχαν φτάσει στὶς καλαμιές τοῦ Νησιοῦ. καὶ τὸ Σαράϊ κάτω ἀπὸ τὸ Μοναστήρι τοῦ Σπανοῦ, εἶχε γεμίσει ἀπὸ Νησιώτες, πὺ κατάπληκτοι φώναζαν ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ, πὺς οἱ Γιαννιωῖτες, εἶχαν ἔρθει μὲ τὰ πόδια στὸ νησί τους.

Εἶναι ἀλήθεια, πὺς τὴ φορὰ αὐτὴ, οὔτε καβαλλάρηδες εἶδαμε ἀπάνου στὴν παγωμένη Λίμνη, οὔτε τροχοφόρα. Κι' ὁ Μπευλέρμπης, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀραμπάδες—πὺς θὰ περνοῦσαν τότε τροχοφόρα ἀπὸ τοὺς ἡμιονικούς τοῦ Ζυγοῦ καὶ τῆς Κατάρης δρόμους;—θὰ εἶχεν ὅμως σίγουρα μαζύ του ὑποζύγια. Ἡ παράδοση ὁμιλεῖ καὶ γιὰ κανόνια· μ' αὐτὸ εἶναι σίγουρα, προσθήκη ἀναχρονισμοῦ. Τὰ...ὄρε βατικά, δὲν εἶχαν ἀκόμη ἐφευρεθῆ.

Παγετὸς τῆς Λίμνης, σημειώνεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό, καὶ στὰ 1606, «ὄτε...ἐπὶ τοσοῦτον βαθμὸν ἐπάγωσεν ἡ λίμνη, ὡστε ὁ ὄγκος τοῦ πάγου ἔφθασεν εἰς δύο σπιθαμάς· καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ νησίον, ἀπῆρχοντο καὶ ἤρχοντο οἱ ἄνθρωποι ἀφόβως».

Ὅμως σὲ ἄλλους παγετούς, πέρασαν ἀπάνου στὰ νερά, ὄχι μονάχα πεζοί, καβαλλάρηδες καὶ φορτηγά, ἀλλὰ καὶ ἀραμπάδες φορτωμένοι:

Ὁ «ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς Πατράσι σοφώτατος Κύρ Παῖσιος ὁ Μικρός, ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πικλῆν Βησσαρίωνος Ἱερᾶς Μονῆς», σὲ βιβλίο του γραμμένο στὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνα ἐκδομένο ὅμως στὰ 1778 καὶ τιτλοφορούμενο «Γνωμαὶ ἠθικαὶ κ.τ.λ.» σὲ κακότεχνους, κάπως στίχους, ἱστορεῖ τὰ κατὰ τὸν σημαντικὸ παγετὸ τοῦ 1687 τοῦ πὺ ὑπῆρξε κι' αὐτὸς αὐτόπτης μάρτυρας.

Ἀπὸ τὶς 15 τοῦ Γεναριοῦ ἄρχισε τὸ «Κρύσταλλον», καὶ τὸ χιόνι καὶ τὸ πάγωμα τῆς Λίμνης, βάσταξε τὴ βδομάδα τῆς Κρεατινῆς καὶ τὴν βδομάδα τῆς Τυρινῆς τῆς χρονιάς αὐτῆς.

«Σιμιτζῆδες καὶ κρασοπούλοι, Ἰωαννίτες καὶ Καστρινοὶ καὶ νησιῖτες, χαλβατζῆδες, χρυσοὶ καὶ παπουτζῆδες, ἄνδρες καὶ παιδιά, μαστόροι καὶ καλφάδες, καβαλλάρηδες καὶ πεζοί, δυὸ Δεσποτάδες κι' Ἀρχιμανδρίτες, ἄρχοντες καὶ πραιματευτάδες», ὅλοι αὐτοί, εἶχαν μεταβάλει τὴ Λίμνη σὲ πλατεῖα πανηγυριοῦ, κι' ἔπαιζαν, καὶ κόσιεβαν, καὶ γλεντοῦσαν, — ἀπόκριες γάρ— ἀκόμα καὶ φιλοσοφοῦσαν ἀπάνου στὰ νερά· καὶ φκιάναν πρόχειρα ἔλκηθρα, καὶ τραγουδοῦσαν ναί... ἀλλὰ νομιζω περιττὸ νὰ ἐπιμείνω περισσότερο· ὁ πιὸ πεοίεργος ἀναγνώστης, ἄς ἀνοίξῃ τὸ 10 τόμο τῶν «Ἡπ Χρονικῶν», καὶ σὲ τὶς σελίδες 103 μὲ 105, θὰ διαβάσῃ, καὶ πολὺ ἄλλα περίεργα πράγματα, πὺς ἔγιναν στὴν παγωμένη Λίμνη τοῦ Γεναριοῦ τοῦ 1687. Κατὰ τὴν περιγραφὴ δὲ τοῦ ἴδιου αὐτοῦ Παῖσιου, ἡ Λίμνη, ξαναπάγωσε στὶς 12 Γενάρη τοῦ 1700· καὶ τότε πάλι, Νησιῶτες καὶ Γιαννιωῖτες, ἔκαναν, ἀνεβοκατεβαίνοντας μὲ τὰ πόδια, ἀμοιβαῖες ἐπισκέψεις.

Γιὰ τὸν παγετὸ τοῦ 1867, γράφει κι' ὁ Ἀραβαντινός, ὅτι «ἡ Λίμνη ἐπάγωσεν εἰς βαθμὸν μέγιστον, καὶ διήρκεσεν ὁ πάγος αὐτός, ἀπὸ τὴν 19ην Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 19ης Ἀπριλίου, ἔνεκεν τῆς διαρκούσης ἀσυνήθους ψυχρότητος».

Συνεχίζοντας, δίνω ἐπίσης τὸ λόγο, σὲ ἄγνωστό μας μὲν χρονογράφο, ἀψευδῆ ὅμως μάρτυρα, πὺς ὅμως σημειώνει περιστατικά, πὺς «ἦταν ἐκεῖ καὶ εἶδε μὲ τὰ μάτια του».

Σ' ἓνα λειτουργικὸ βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας Ἀνθοχωρίου Μετσόβου, νὰ τί

γράφει ὁ αὐτόπιης αὐτὸς μάρτυρας: «1864 παγωσε η λιμνη στα Γιαννινα και απερνουσαν ο κοσμος ελευθερα επατουσαν χωρις φοβον κουβαλουσαν η γυναικες ξυλα φοριωμενες ἀπὸ τὴν τραπατοβα στα Γιαννινα κε πολουσαν αναμεσα απο το νησι και απο το καστρο στη λημ χορευαν η νησιωτες δεκα νοματοι».

Σὲ μηνιαῖο δὲ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ζέλοβας, ἄλλος χρονογράφος γράφει γιὰ τὸν ἴδιο παγετό: «1864 Ἰανουαρίου 16 ἐπάγωσε ἡ Ἀχερουσία λίμνη δηλ. ἡ Λίμνη τῶν Ἰωάννων καὶ κατὰ πρῶτον ἐπέρασεν ὁ Ρουσήτ (πιθανώτατα ὁ Ρῶσος) ὁ πρόξενος καὶ ἔπειτα ὁ Χουσονῆ Πασιᾶς μὲ πλῆθος ἀρχόντων καὶ τέλος ὁ ηὐρος τοῦ κ. Λιάμπεη εἰς ἵππον ἐπάνω καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν νῆσον τῆς λίμνης καὶ ἔπειτα ἐπέστρεψεν ὀπίσον καὶ ἐπῆγαιναν τὰ τροφίμα ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τὴν νῆσον διὰ ἀραμπάδες».

Τότε εἶναι πού μιὰ Γιαννιώτισσα παντρεμένη στὸ Νησί, καὶ ἔχοντας πάει, σὲ πολὺ προχωρημένη ἐγκυμοσύνη, νὰ ἐπιοκεφθῆ τὴ μάνα της, γυρίζοντας, γέννησε κατὰ τὴ διαδρομῆ. Τὸ ἐπώνυμο τοῦ ἀνδρός της ἦταν Τσούλιας καὶ κατὰ τὸν παλιὸ Νησιώτη Γούλη Δεσπότη, τραγουδοῦσαν τότε γι' αὐτὸν στὸ νησί:

«Λάμπει τ' ἄστρο λάμπει ἡ Πούλια
Λάμπουν τὰ κουπιὰ τοῦ Τσούλια».

Τὸ παιδί του ὅμως, οἱ Νησιῶτες, τὸ εἶπαν Παγωτό· καὶ ζοῦν ἀκόμη Παγωτοὶ στὸ Νησί μας.

Κι' ἄλλους παγετοὺς τῆς Λίμνης: Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1812 κι' ἀπὸ τὶς 29 Δεκέμβρη 1818 ἴσαμε τὶς 9 Γενάρη τοῦ 1819, ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινός.

Αὐτὰ λοιπὸν πού ἀναφέραμε πρὸ πάνου, εἶναι νομίζουμε ἀρκετά, γιὰ νὰ πείσουν τὸν ὑπομονητικὸ ἀναγνώστη, πῶς, στὴν ὑπόθεσι τοῦ Ντουραχάν Πασιᾶ καὶ τοῦ θρύλου τῆς ἴδρουσι τοῦ ὁμώνυμου Μοναστηριοῦ, τὸ λιγώτερο ἀπίστευτο, εἶναι τὸ πέρασμα ὁλόκληρου στρατοῦ ἀπάνου στὴν παγωμένη Λίμνη.

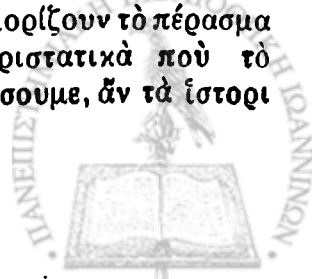
Δ.

Τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἔγραφα τὰ σημειώματά μου γιὰ τὸ θρύλο τῆς Ντουραχάνης, συντοπίτης, μοῦ ἔφερε τὴν πληροφορία ὅτι, καθὼς, ξέρει ἀπὸ τοὺς παλιότερους, ὁ Ντουραχάν Πασιᾶς, εἶχε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μοναστήρι αὐτό, χτίσει στὰ Γιαννινα, καὶ εἰδικώτερα στὴν ἀνατολικὴ πρὸς τὴ Λίμνη ἐσοχὴ τοῦ βράχου, τὸ ἐκεῖ ἀκόμα ἐγειρόμενο τζαμί, τὸ γνωστὸ μὲν κοινότερα ὡς Φειτιχέ, ἀπὸ τὸν Ἐβληῆ δὲ Τσελεπῆ ἀναφερόμενο ὡς Τζαμί Καπλάν Πασιᾶ.

Ἴσαμε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν εἶχα ἀκούσει ἀπὸ κανέναν ἄλλο αὐτὴ τὴν πληροφορία· δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανο νὰ ἦταν—ἴσως καὶ νὰ εἶναι καὶ σήμερα ἀκόμη—σὲ πλατύτερα στρώματα ἀπλωμένη. Αὐτὸ ὅμως, εἶναι ἱστορικὰ ἀπαράδεκτο· κι' εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ πῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ προσπαθῆσω νὰ τὸ ὑποστηρίξω· γιατί, ποτὲ δὲν εἶναι ὠφέλιμο νὰ ὑπάρχουν πλάνες ἀπάνω σὲ τέτοια θέματα: Τὸ λιγώτερο κακὸ πού μποροῦν αὐτὲς νὰ φέρουν, εἶναι ἡ σύγχισι.

Ὅπως εἶδαμε μιλῶντας γιὰ τὸ θρύλο τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Ντουραχάνης, μ' αὐτὸν ἀσχολοῦνται, καὶ οἱ δυὸ παλιοὶ ἱστορικοὶ τῶν Γιαννίνων: Ὁ Ἀραβαντινός δηλ. κι' ὁ Λαμπρίδης.

Κι' ὁ μὲν Ἀραβαντινός, τὸ πέρασμα τοῦ Μπευλέρμπεη Τουραχάν, τὸ τοποθετεῖ χρονικὰ μεταξὺ 1428 καὶ 1430, ὁ δὲ Λαμπρίδης στὸ—σωστὸ 1434. Τοποθετήσαμε χρονολογικὰ στὰ προηγούμενα, τὰ γεγονότα πού προσδιορίζουν τὸ πέρασμα τοῦ Ντουραχάν Πασιᾶ ἀπὸ τὴ Γιαννιώτικη περιοχὴ καὶ τὰ περιστατικὰ πού τὸ περιβάλλουν. Δὲν εἶναι ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, ἀνώφελο, νὰ ἐρευνήσουμε, ἂν τὰ ἱστορι

κα δεδομένα, επιτρέπουν την αποδοχή της πληροφορίας του 'Αραβαντινού, ότι τὸ πέρασμα αὐτό, ἔγινε μεταξὺ 1428 καὶ 1430, καὶ ἂν ὑπάρχουν στηρίγματα πὺθὰ μπορούσαν νὰ κρατήσουν τὴν ἀποψη τοῦ κτισίματος κατὰ τὴν ἴδια αὐτὴ ἐποχὴ Τζαμιοῦ μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Γιαννιώτικου Κάστρου ἀπὸ τὸ Ντουραχάν.

Τὸ πλανημένο τῆς πληροφορίας, τόσο τοῦ 'Αραβαντινού, ὅσο καὶ χτισίματος Τζαμιοῦ, εἶχα καὶ ἄλλοτε, καὶ πρὶν ἀκόμα τοποθετήσω τὸ περιστατικὸ Ντουραχάν στὰ 1434. ὑποστηρίξει, μὲ σειρά συλλογισμῶν, πὺθὰ ἐπαναλάβω σχεδὸν αὐτούσιους καὶ ἔδῶ:

Μετὰ τὴν πανωλεθρία τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸν Ταμερλάνο καὶ τὴν ὕστερα ἀπ' αὐτὴ ὀποτίναξη ἀπὸ μέρους τῶν Δεσποτῶν τοῦ Κάστρου τῆς πρὸς τοὺς πρώτους ὑποτελείας, τὰ ἰσχυροποιημένα 'Αλβανικὰ φύλα, πὺθὰ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς ἀκόμα τοῦ 14ου αἰῶνα, ἐποφθαλμιούσαν τὴ Δεσποτεία του, — αὐτὰ ἄλλως τε ἦταν πὺθὰ εἶχαν ἐπανηλημμένα ἀναγκάσει τοὺς Δεσπότες του νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Τούρκους — καταλαμβάνουν τὸ Γιαννιώτικὸ Κάστρο, καὶ ἐπιβάλλουν — γιὰ μικρὸ μ' ὄλα ταῦτα χρονικὸ διάστημα — τὴ Δεσποτεία τους στὴ Γιαννιώτικη περιοχή.

Τότε μπαίνει στὴ μέση ὁ Δούκας τῆς Κεφαλληνίας Κάρολος Τόγκος, καὶ ἀρχίζει νὰ διώχνη ἀπὸ τὴν Ἠπειρο τοὺς 'Αλβανούς. Στὸ μεταξὺ ὅμως, οἱ Τούρκοι, ἀνασυντάσσονται καὶ στὰ 1411, ἐμφανίζονται ξανά στὴν Ἠπειρο καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Γιαννιώτικου Κάστρου. Ὁ Κάρολος τότε, μὲ τὴ συνδρομὴ τοῦ συγγενοῦς του Δούκα τῆς Ἀθήνας 'Ατσιαγιόλη, τοὺς ἀποκρούει μὲ τὴ βοήθεια δὲ ταγματῶν ἀπὸ ντόπιους ἐπιλέκτους, διώχνη ἀπὸ τὴν Ἠπειρο, καὶ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς 'Αλβανούς, καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ Μιχαὴλ Παλαιολόγο νόμιμος τῆς Ἠπειρου ἠγεμόνας. Τὰ Τούρκικα στίφη, ἐξακολούθησαν μ' ὄλα ταῦτα τὶς ἐπιθέσεις τους. Οἱ Ἠπειρωτῆς ὅμως, γεμᾶτοι τῶρα θάρρος πιάνουν μὲ ἀρματολούς τους τὰ ὄρεινὰ περάσματα, καὶ ἐμποδίζουν κάθε καινούργια εἰσβολὴ στὴν Ἠπειρο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ κατάσταση στὴν Ἠπειρο, ἴσαμε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1430 ὅταν πέθανε ὁ Κάρολος.

Τὰ τρία τῶρα νόθα παιδιά του, ἀρχίζουν νὰ διαφωνοῦν γιὰ τὴ μοιρασιά τοῦ Κράτους του, καὶ καταλήγουν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ Σουλτᾶνα Μουράτ τὸ Β', πὺθὰ εἶχε τότε καταλάβει γιὰ δευτέρη φορὰ τὴ Σαλονίκη καὶ τὴν εἶχε περάσει διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, νὰ τοὺς κάνει αὐτὸς (!) τὴ μοιρασιά, μὲ δικαιοσύνη καὶ ἰσότητα.

Ἔστειλε λοιπὸν καὶ αὐτὸς τότε ἐκεῖ τὸ Σινὰν Πασιᾶ, πὺθὰ πολιόρκησε τὰ Γιάννινα καὶ τ' ἀνάγκασε νὰ συνθηκολογήσουν τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1430. Κράτησαν ὅμως οἱ ἀρχοντῆς τους, τὸ στρατό τους καὶ τὸ Κάστρο τους.

'Απ' ὅσα εἶπαμε, φαίνεται νομίζω τῶρα, πόσο ἀπίθανο εἶναι νὰ ἔχη περάσει ἀνενόχλητος ὁ Τουραχάν Πασιᾶς τὸ Ζυγὸ καὶ τὸ Νιρῖσκο, μετὰ τὸ 1428 καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ χειμῶνα τοῦ 1430.

Στὰ 1428, ὁ ἠγεμόνας τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων, δὲ βρισκόταν σὲ ἀγαθὲς σχέσεις μὲ τοὺς Τούρκους καὶ εἶχε πάρει ἀπὸ καιρὸ τὰ μέτρα του γιὰ νὰ ἐμποδίση κάθε καινούργια εἰσβολὴ τους στὴν ἐπικράτειά του. Πῶς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ δεχτοῦμε ὅτι ἄφησε νὰ περάσῃ μπροστὰ ἀπὸ τὴ μύτη του ὀλόκληρο φουσατό τοῦ Τουραχάν Πασιᾶ; Κι' ἀκόμα περισσότερο: κατὰ ποῖο τρόπο ὁ Τουραχάν Πασιᾶς θὰ μπορούσε νὰ χτίσῃ τζαμί, μέσα πλέον στὸ κάστρο, καὶ μάλιστα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς Ἀκρόπολές του;

Στὰ 1430, ὅπως εἶδαμε, τὸ Γιαννιώτικὸ Κάστρο, ἔχοντας πολιορκηθῆ ἀπὸ τὸ Σινὰν Πασιᾶ ὕστερα ἀπὸ τὴν πρόσκληση τῶν νόθων παιδιῶν τοῦ Καρόλου Τόκ-

κου νὰ τοὺς μοιράσῃ ὁ Σουλτάνος μὲ δικαιοσύνη τὴν Ἡπειρώτικη Ἐπικράτεια, πού τὴν κληρονόμησαν ἀπὸ τὸν πατέρα τους, ἀναγκάστηκε νὰ συνθηκολογήσῃ. Πρεσβεία ἄλλως τε τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγοριοῦ, εἶχε βγῆ πρὸς προϋπάντηση τοῦ Σινὰν Πασιᾶ, καὶ τοῦ δὴ' ὡσαν ὑποταγῆ, ζητώντας ὡς ἀντάλλαγμα αὐτονομία, αὐτοδιοίκηση καὶ πλήρη ἀτέλεια. Κι' αὐτό· γιατί «σφόδρα ἀπεχθαίνοντο τοὺς τιμαριούχους τοῦ Κάστρου, διὰ τὴν περιφρονητικὴν αὐτῶν διαγωγὴν».

Μὲ τὴ συνθηκολόγησιν αὐτῆ, οἱ Γιαννιωῆτες Καστρινοί, ἐπέτυχαν σημαντικὰ προνόμια· ἀνάμεσα σι' ἄλλα, «αὐτοὶ εἶχαν τὰ σπαηλίκια καὶ τὰ τιμάρια, αὐτοὶ διέταζαν καὶ ἐσύναζαν τοὺς φόρους, καὶ αὐτὴ ἡ πολεμικὴ δύναμις ἦταν ὅλη εἰς χεῖρας των· οἱ δὲ Τοῦρκοι, ὄχι μόνον κανόνι τοῦ Κάστρου νὰ ῥίξουν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ κατοικήσουν εἰς αὐτὸ εἶχαν ἄδειαν».

Ὅταν λοιπὸν ἔχομε ὑπ' ὄψιν αὐτὴ τὴν κατάστασιν πού ἐπικρατοῦσε στὰ 1430 καὶ κράτησε σχεδὸν διακόσια χρόνια—μὲ τὶς ἀναπότρεπτες φυσικὰ διαβρώσεις καὶ μειώσεις, ἀνάλογες μὲ τὴ βαθμιαία ἰσχυροποίηση καὶ μονιμοποίηση τῶν Τοῦρκων στὴ Βαλκανικὴ—πῶς εἶναι νοητό, καὶ νὰ τὸ σκεφθοῦμε καν, ὅτι ὁ Τουραχὰν Πασιᾶς ἦταν δυνατὸν νὰ χρίσῃ, λίγο μετὰ τὸ 1430, τζαμί μέσα στὸ Κάστρο; καὶ πότε θὰ τῶκανε αὐτό; περνώντας ἢ γυρίζοντας στὴν ἔδρα του;

Τὸ Φετηγιέ τζαμί, χτίστηκε μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Διονύσιου τοῦ Σκυλόσοφου (1611). Αὐτό, τὸ ἀναφέρει κι' ὁ Λαμπρίδης· καὶ προσθέτει μάλιστα τὴ λεπτομέρεια, ὅτι τὸ τζαμί αὐτό, χτίστηκε ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ τζαμιοῦ τοῦ Ναμαζγκιάχ, καὶ παράπλευρα ἀπὸ τὴ θέσιν ὅπου ἦταν ἕνας Ναὸς τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίων, τιμώμενος στὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

Γύρω σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, παρατηρεῖται μιὰ μεταβολὴ τῆς στάσης τῶν Τοῦρκων ἀπέναντι τοῦ ὑπόδουλου Χριστιανικοῦ στοιχείου. Γίνονται αὐτοὶ πιὸ σκληροὶ καὶ πιεστικοί, πιὸ τυραννικοί, καὶ βαδίζουν ἐντονώτερα πρὸς πρόγραμμα ἐξισλαμιστικό.

Στὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνα, μὲ τὴν ἀφορμὴ μιᾶς ἀξιοθρήνητης κατάστασης, πού ἐπικρατεῖ στοὺς κύκλους τῶν κληρικῶν τῆς Κωνσταντινούπολης, οἱ Τοῦρκοι, εἶχαν καταλάβει τὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ τῆς Παμμοκάριστου, καὶ τὸν εἶχαν μεταβάλλει σὲ τζαμί, μὲ τὸ ὄνομα Φετηγέ (τῆς κατάκτησης δηλ.).

Κατὰ μίμησίν τους προφανῶς ἐφαρμόζοντας γενικὲς γραμμὲς τοῦ Κέντρου, οἱ Τουρκογιαννιωῆτες, καταλαμβάνουν Μητροπολιτικὸ ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο Ναὸ καὶ τὸν μεταβάλλουν σὲ τζαμί· κερανοῶς ὅμως κατέστρεψε τὸ μιναρὲ πού εἶχαν χτίσει.

Ὁ ὀρισμὸς ἐν τούτοις τοῦ Σινὰν Πασιᾶ καὶ τὰ προνόμια του δὲν εἶχαν ἀκόμα καταργηθῆ: Οἱ Τοῦρκοι ζοῦσαν ἀκόμη ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο, κι' εἶχαν, στὴν πόλιν πού σχηματίστηκε στὴν ἄμεση περιοχὴ τους, τὰ τζαμιά τους καὶ τὰ σπήτια τους.

Στὰ 1611, ὁ τέως Μητροπολίτης Τρίκκης, Παραμυθιώτης Διονύσιος ὁ Φιλόσοφος, ἔκαμε στὰ Γιάννινα μιὰ ἀτυχὴ ἐπανάστασιν, γιὰ τὴν ὁποία ἔχομε μιλήσει σὲ ἄλλη σειρὰ σημειωμάτων.

Αὐτὴ τὴν εὐκαιρίαν περίμεναν κι' οἱ Τοῦρκοι τῶν Γιαννίων: Προκαλοῦν τότε διαταγὰς ἀπὸ τὸ Κέντρο, διώχνουν ὅλους τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ τὸ Κάστρο, καταλαμβάνουν τὰ σπήτια τους, χαλοῦν τὶς ἐκκλησιὰς τους, καὶ γιὰ σημάδι τῆς κατάκτησίν τους, χτίζουν, σις περίοπτες ἐκεῖνες θέσεις, δύο τὰ τζαμιά: Τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλὰν Πασιᾶ (τελειωμένο στὰ 1618), καὶ τὸ τζαμί τοῦ Καπλὰν Πασιᾶ τὸ κοινότερα γνωστὸ σὰ Φετηγιέ. Ἄλλα δὲ δύο μεζιτῖα (τόποι προσευχῆς) ἰδρύν-

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΖΩΝΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΩΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ - ΖΑΓΟΡΙΟΥ - ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ*

Ζ. 'Υπόγειος πλούτος

Διὰ τὸν ὑπόγειον πλοῦτον, τοῦ ὁποίου ἐκάμαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν ἐκτενῇ παρουσίαισι τῆς συνταχθείσης Μελέτης ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους, τὸ Προσχέδιον τοῦ 10ετοῦς Προγράμματος ὑποδεικνύει ὅπως ἐντὸς τῆς θετίας ἀρχίσουν αἱ ἐργασίαι διερευνήσεως τῆς περιοχῆς Λάβδανης πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν σοβαρῶν ἐνδείξεων ὑπάρξεως πετρελαίου.

Ὑποδεικνύει ὡσαύτως τὴν δυνατότητα ἀξιοποιήσεως τῶν ἐκτεταμένων ἀποθεμάτων γύψου, ἰδίᾳ ἐν τῇ περιοχῇ Φιλιατῶν, διὰ τὴν μετάπλασιν τῶν ἀλατούχων ἔδαφῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Αἰτωλοακαρνανίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΙΣ 3 ΠΕΔΙΝΩΝ ΚΑΙ 3 ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Υ Π Ο
ΕΡΡΙΚΣΥ ΜΕΝΤΡΑΣ

Κοινωνιολόγου

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τὸ Πρόγραμμα Ἠπείρου πρὸς διερεύνησιν τῶν κοινωνιολογικῶν συνθηκῶν τῶν χωρίων τῆς Ζώνης Πειραματισμοῦ καὶ Ἐπιδείξεως ἐνήργησε διὰ τὴν ἐκπόνησιν τῆς κατωτέρω μελέτης Κοινωνιολογικῆς διερευνήσεως τῆς Ζώνης παρὰ τοῦ Γάλλου Κοινωνιολόγου τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ κ. Ἐρρίκου Μεντράς.

Ὁ κ. Μεντράς καὶ οἱ συνεργάται του ἐπὶ δύο μῆνας ἤτοι τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον τοῦ 1958 ἠργάσθησαν μὲ ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν, τόσο ἐν ὑπαίθρῳ ὅσον καὶ ἐν τῷ Γραφείῳ, διὰ τὴν σύνταξιν τῆς δημοσιευομένης κατωτέρω μελέτης.

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους, σελ. 122.

ται σὰ χαμηλά του.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ Μπευτέρμπης τῆς Ῥούμελης, ὁ περίφημος ἴσως στρατάρχης Τουραχάν, ποὺ ἔχτισε τὸ Φετηγιέ τζαμί, ποὺ εἶναι διακόσια σχεδὸν χρόνια νεώτερο ἀπὸ τὸ πέρασμά του σὰ Γιάννινα.

Ὡς καὶ ὁ ἀναγνώστης θὰ διαπιστώσῃ ἡ ἐκπονηθεῖσα μελέτη παρὰ τὰς δυσχερείας, εἶναι ἀριτία καὶ παρέχει πληθὺν πολυτίμων στοιχείων, ὡς καὶ δευτάτας παρατηρήσεις, τόσον ἐπὶ τῆς σημερινῆς διαρθρώσεως τῶν γεωργικῶν τούτων Κοινωνιῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς προοπτικῆς ἐξελίξεως τούτων.

Ὁ κ. Μεντράς ἀντιμετωπίζων τὰ προβλήματα τῆς Ζώνης πειραματισμοῦ καὶ ἐπιδείξεως ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἀπομεμακρυσμένης σκοπιᾶς τῶν Παρισίων ἀνατέμνει ταῦτα μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς, πρὸς ἣν ὁδεύει σήμερον ἅπας σχεδὸν ὁ Εὐρωπαϊκὸς χῶρος.

Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὠρισμένα συμπεράσματα τοῦ κ. Μεντράς εἶναι λίαν τολμηρὰ ἢ καὶ ἐνδεχομένως δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐν τούτοις τὸ Πρόγραμμα Ἡπείρου θεωρεῖ τὴν μελέτην ταύτην πολύτιμον ἐν τῷ συνόλῳ τῆς δεδομένου μάλιστα ὅτι εἶναι ἡ πρώτη μελέτη ἣτις διερευνᾷ τὰ Κοινωνιολογικὰ προβλήματα μιᾶς καθαρῶς ἀγροτικῆς περιοχῆς ἐν Ἑλλάδι, δι' ἧς καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν κ. Μεντράς, ὅστις οὐδενὸς κόπου ἐφείσθη διὰ τὴν ἀριωτέραν σύνταξιν τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης μελέτης.

Ὁ

Ἐπεύθυνος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς
τοῦ Προγράμματος Ἡπείρου

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΕΞΑΡΧΟΣ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ

Ἡ ἔρευνα ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ εἶναι τὸ προϊόν συνεργασίας ἀφ' ἑνὸς μὲν μιᾶς ἀποστολῆς τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἡπείρου. Μετὰ διδασκαλίαν ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, ὁ εἰδικὸς τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ συνεργότησε μίαν ὁμάδα ἐκ φοιτητῶν οἱ ὅποιοι εἶχον ἀποκτήσει στοιχειώδεις γνώσεις κοινωνιολογίας καὶ μίαν κατάρτισιν τῆς τεχνικῆς τῆς ἐρεῦνης. Ἡ ἐπιθυμία μας ἦτο νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν τῆς, πραγματοποιοῦσα μίαν κοινωνιολογικὴν ἔρευναν προκαθορισμένης εὐρύτητος. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ Ἡπείρου ἠθέλησε νὰ συμπληρώσῃ τὰς γεωργοοικονομικὰς τῆς μελέτας διὰ μιᾶς ἀναλύσεως τῆς δημογραφικῆς καταστάσεως ὡς καὶ τῆς ψυχολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς συνθέσεως, τῶν Κοινοτήτων τῆς Πειραματικῆς Ζώνης Κονίτισης. Ἐκ τῆς, ἐπὶ τῷ αὐτῷ συμπτώσεως τῶν δύο τούτων σκοπῶν, ὁ εἰς παιδαγωγικὸς, ὁ ἕτερος οἰκονομικοτεχνικὸς, προέκυψε τὸ τελικὸν σχέδιον μιᾶς πειραματικῆς ἐρεῦνης ἐπὶ τριῶν πεδινῶν χωρίων καὶ τριῶν ὄρεινῶν τῆς Ζώνης ἐκπονηθὲν κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς πρώτης ἐπισκέψεως τοῦ εἰδικοῦ τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ εἰς τὴν Ἡπείρου κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον.

Ἡ ἔρευνα αὕτη, οὕσα ἡ πρώτη τοῦ εἴδους τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πειραματικὴ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Ἐν πρώτοις ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεθόδων καὶ τῆς τεχνικῆς τῆς ἐμπειρικῆς κοινωνιολογίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γεωργικὴν κοινωνίαν ἐμφανίζει μερικὰ μεθοδολογικὰ προβλήματα. Δὲν διατεινόμεθα ὅτι ἐρευνήσαμεν πᾶν ὃ, τι θὰ ἔδει, πολὺ ὀλιγώτερον δὲ ὅτι προὔτειναμεν τὰς δεούσας λύσεις. Τὰ ἐπισημαίνομεν ὁμῶς λυμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν σημασίαν τούτων, διὰ τὸ ἔγκυρον τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ὁ παιδαγωγικὸς τῆς σκοπὸς ἀπῆτει νὰ δοθῇ τὸ μάξιμουμ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς ἐρευνητὰς ἐνίοτε ὁμῶς πρὸς ζημίαν τῆς ἀποτελεσματικότητος καὶ τοῦτο, διότι οἱ ἐρευνηταὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπιλύουσι ἄνευ ἐτέρας βοήθειας τὰ προβλήματα αἵνα ἐνεφάνιζεν ἡ

λαμβάνουσα χώραν ἔρευνα, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος ἐκάστου κατὰ τὴν ὑποκει-
μενικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἔρευνητοῦ. Τρίτον ἡ συνεργασία τοῦ Πανεπιστημίου καὶ
τῆς Διοικήσεως, ἡ ὁποία ἀπέβη καρποφόρος διὰ τὰς δύο πλευράς, ἀποτελεῖ, διὰ
τὰς περισσοτέρας χώρας, μίαν νέαν ἐμπειρίαν.

Ἐξ ἄλλου ὁ διευθυντὴς τῆς ἐρ-ύνης ξένος ὢν, μὴ ὁμιλῶν τὴν γλῶσσαν, δὲν
ἠδύνατο νὰ ἐπεμβαίη ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἐρευνητικὴν ἐργασίαν ὅπως θὰ ἦ ὁ ἐ-
πίπανάγκης εἰς μίαν πειραματικὴν ἔρευναν. Ὄφειλε νὰ περιορίζηται εἰς τὸ νὰ δίδῃ
κατευθύνσεις εἰς ἐρευνητὰς ὀλίγον πεπειραμένους. Ἐπιπροσθέτως δὲν δίδετε στοι-
χειώδεις γνώσεις περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἐπέ-
τρεπε νὰ ἀποφύγῃ πολλὰ σφάλματα ἀρχικοῦ προσανατολισμοῦ. Τέλος, ὑφίστατο τὸ
πρόβλημα τῆς μεταφράσεως ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν τῶν συγκεντρουμένων στοιχείων.
Ἡ ἐρημεία τῶν ἀποτελεσμάτων ἦτο λεπτὴ καὶ πολλακίς ἀβεβαία.

Ἡ ἐργασία τῶν ἐρευνητῶν διήρκεσεν ἐπὶ δύο μῆνας ἤτοι Ἰούλιον καὶ Αὐγου-
στον 1958. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας τὰ ὄργανα ἐρεύνης κατετολίζοντο τῇ συνεργασίᾳ
τῶν Ὑπευθύνων τοῦ Προγράμματος Ἡλείου καὶ ἰδιαίτερος τῶν κ. κ. Γιαννο-
ποίου καὶ Ἐξάρχου, ὥστε οἱ ἐρευνηταὶ νὰ ἐξοικωθῶσι πρὸς τὰ προβλήματα τῆς
περιοχῆς καὶ τῶν μεθόδων ἐρεύνης. Ἡ κυρίως ἔρευνα διήρκεσεν ἓνα μῆνα (15 Ἰ-
ουλίου ἕως 15 Αὐγούστου). Τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον κατηναλώθη εἰς τὰ πεδινὰ
χωρία καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὰ ὄρη. Οἱ ἐξ ἐρευνηταὶ διεχωρίσθησαν εἰς τρεῖς ὁμά-
δας ἐκ δύο, ἀνὰ μία δι' ἐκάστην Κοινότητα. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἀποτελεσμάτων
διήρκεσεν ἀπὸ τὴν 16ην ἕως τὸ τέλος Αὐγούστου. Αἱ δυσχέρειαι μεταφορᾶς ἐπέ-
δρασαν πολὺ εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐρεύνης καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐρευνητῶν
καὶ τοῦ διευθύνοντος ταύτην.

Ὑπὸ τοιαύτης συνθήκας δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι παρουσιάζο-
μεν μίαν ἐπιστημονικὴν καὶ ἀναλυτικὴν μελέτην τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῶν
ἐξ μελετηθέντων χωρίων. Ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ καυχῆθῃ ὅτι, ἔστω καὶ ὑπὸ τὰς
εὐνοϊκωτέρας συνθήκας, ἐντὸς 15 ἡμερῶν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν πολυ-
σύνθετον ζωὴν ἐνὸς χωρίου; Ἡμεῖς ἀπεπειράθημεν νὰ τοποθετήσωμεν τὰ προβλή-
ματα ὑπὸ κοινωνιολογικὸν πρίσμα καὶ νὰ διατυπώσωμεν μίαν ἀντικειμενικὴν με-
λέτην. Οὐδόλως πρόκειται περὶ ἀποτελεσμάτων ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένων,
ἀλλὰ μᾶλλον περὶ συμπερασματικῶν στοιχείων καὶ κρίσεων προταθεισῶν εἰς τοὺς
ὑπευθύνους, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἄλλου κατεῖχον ἄλλα μέσα σταθμίσεως καὶ μίαν πλήρη
καὶ λεπτομερῆ γνώσιν τῆς περιοχῆς.

Ὁ μελετῶν τὰ ἐπόμενα, δεόν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του τὰς συνθήκας τῆς ἐργα-
σίας, ὡς καὶ τὸν σκοπὸν τῆς μελέτης.

Ἡ μελέτη αὕτη δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ ἀποτελεσματικῶς ἄνευ
τῆς σοβαρᾶς συνεργασίας πολλῶν παραγόντων.

Ἐν πρώτοις θεωροῦμεν καθῆκον μας νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς κατοίκους
τῶν ἐξ χωρίων οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν εὐμενῶς τοὺς ἐρευνητὰς καὶ ἀπήνησαν προ-
θύμως εἰς τὰς ἐρωτήσεις των. Ἐνόησαν καλῶς ὅτι οὗτοι θὰ ἦσαν τελικῶς οἱ εὐ-
εργετούμενοι ἐκ τῆς μελέτης ταύτης καὶ προσεφέρθησαν νὰ συνεργασθῶσι διὰ τὴν
ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειας. Ἰδιαίτερος οἱ Δήμαρχοι ἔλαμον ὅτι ἠδύναντο διὰ νὰ
διευκολύνουν τὴν ἐργασίαν μας.

Δὲν νομίζομεν ὅτι δεόν νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς ἐρευνητὰς. Εἶναι οἱ δημι-
ουργοὶ τοῦ ἔργου τούτου. Ἡ ὡς ἄνω ἀναγνώρισις φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἡ καλυτέ-
ρα ἀμοιβὴ τούτων. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔδωσαν ὅτι ἠδύναντο, διὰ τὴν ἐπιτυχή
ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου μὴ φειδόμενοι κόπων καὶ πράττοντες τὸ καλλίτερον δυνα-
τὸν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων τοῦ καθηγητοῦ των, δι' ὃ καὶ εὐχαρι-
στοῦμεν τούτους θερμῶς.

Ὁ κ. Γεώργιος Σιόρης ἠργάσθη εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐρεύνης, ἡ συν-

δρομή του ήτο λίαν χρήσιμος. Ἡ δεσποινὶς Γκίνη εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ὅπως καὶ εἰς τὰς προηγηθείσας ἀπετέλεσε τὴν ψυχὴν τῆς προσπαθείας. Ἡ συνδρομὴ τῆς καὶ αἱ ὑποδείξεις τῆς ἀπεδείχθησαν πάντοτε καρποφόροι.

Ὁλόκληρον τὸ συνεργεῖον μας ἔχει ἓνα μέγαν χρέος εἰς τὴν Ἀναγνωστοπούλειον Γεωργικὴν Σχολὴν ὅπου εὗρε μίαν φιλικὴν φιλοξενίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐργασία μας διηκολύνθη μεγάλως. Διὰ τοῦ παρόντος ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας μας εἰς τὸν κύριον Παπαδόπουλον διὰ τὴν ἀνεξάντλητον ὑποβοήθησίν του καὶ τὰς πολλὰς φιλικὰς συμβουλὰς του. Ἡ ἔρευνα ὀφείλει πολλὰ εἰς αὐτὸν διὰ τὴν ἐνδελεχῆ γνῶσιν τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς.

Τέλος ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν κύριον Γιαννόπουλον Πρόεδρον τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς Ἡπείρου καὶ τὸν κ. Ἐξάρχον, Διτηρὴν τῆς Ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἐγκάρδιον συνεργασίαν των. Προθύμως μᾶς ὠδήγησαν καὶ μᾶς συνεβούλευσαν εἰς ἕκαστον στάδιον τῆς ἐρεῦνης καὶ εἰς τὰ πλέον μικρὰ προβλήματα μᾶς ὑπεβοήθησαν νὰ ἐννοήσωμε πολλὰ πράγματα τὰ ὁποῖα διαφεύγουν τῆς προσοχῆς ἑνὸς ξένου. Οὐδέποτε μᾶς ἠρνήθησαν τὴν ὑποστήριξίν των. Ἡ μελέτη αὕτη κατὰ ταῦτα ἀποτελεῖ κοινὸν ἔργον αὐτῶν καὶ ἡμῶν.

Ἡ Μέθοδος τῆς Ἐρεῦνης

Οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ τῆς ἐρεῦνης εἶχον ὀρισθῆ εἰς τὸ πλαίσιον τῶν καθηκόντων καὶ ἀπασχολήσεων τῶν ὑπευθύνων τοῦ Προγράμματος Ἡπείρου. Ἡ ζώνη τῆς Κονίτσης ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον ἑνὸς προγράμματος γεωργικῆς ἀναπτύξεως καὶ πειραματισμοῦ, σκοποῦντος νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς συγχρόνους ἐπιτεύξεις τῆς τεχνικῆς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας ἐν Ἡπείρῳ. Εἰς ἡμᾶς ἐναπέκειτο ὁ καθορισμὸς τῶν κοινωνικῶν καὶ ψυχολογικῶν συνθηκῶν τοῦ Προγράμματος τούτου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ δημογραφικὴ μελέτη ἐπεβύλλετο. δεδομένου ὅτι τὸ μέλλον τῆς γεωργίας ἐξαρτᾶται ἐν πολλοῖς ἀπὸ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἀναλυθῆ ἡ παρούσα κατάστασις καὶ ὁ δυναμισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπὶ τῶν οικονομικῶν καὶ γεωργικῶν προβλημάτων τὰ συγκεντρωθέντα ἤδη στοιχεῖα ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἡπείρου προσέφερον μίαν ἀξιόλογον βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤρκει μόνον ὁ καθορισμὸς μερικῶν σημείων ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν δραστηριοτήτων καὶ τῶν ἐξωγεωργικῶν προσόδων εἶναι πάντοτε ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ ἐξακριβωθοῦν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ τὴν ἀποφύγωμεν. Τέλος ἔπρεπε νὰ σχηματίσωμε μίαν ἰδέαν τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν στρωμάτων καὶ συνηθειῶν.

Εἰς τὸ μεταγενέστερον τοῦτο γενικὸν σχέδιον ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμε μίαν πλέον ἐμπεριστατωμένην μελέτην ἐπὶ τῶν ἀντιλήψεων τῶν γεωργῶν διὰ τὸ ἐπάγγελμά των, τὴν συναίσθησιν διὰ τὰ ἀφορῶντα αὐτοὺς προβλήματα, τὰς ἰδέας των διὰ τὴν πρόοδον αὐτῶν, τὰς φιλοδοξίας των κ.λ.π. Ἀντιθέτως ἤτο ἀπαραίτητον νὰ γνωρίσωμεν ποῖα εἶναι ἡ ἀντίληψις των περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τῶν σχέσεων πρὸς αὐτόν.

Ἡ μέθοδος τῆς ἐρεῦνης ἐξηρτᾶτο κυρίως ἀπὸ τοὺς τεθέντας ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, ἀπὸ τὸν περιορισμένον εἰς τὴν διάθεσίν μας χρόνον καὶ ἀπὸ τὰς δυσχερείας τῶν μεταφορῶν. Δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν διενέργειαν μιᾶς ἐκτεταμένης μελέτης ἐπὶ ὅλης τῆς περιοχῆς οὔτε καθίσταται δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τῆς κανονικῆς δειγματοληπτικῆς ἐρεῦνης. Διὰ νὰ ἀποκτήσωμε μίαν σαφῆ εἰκόνα τῶν διαφορῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων αὐτῶν ἐπεβύλλετο ἡ μονογραφικὴ μέθοδος. Ἐξ ἄλλου αἱ βασικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν διαφορῶν τμημάτων τῆς Ζώνης ἀπήτουν τὴν μελέτην πλειόνων Κοινοτήτων. Ἡ μελέτη ἑνὸς μόνον

χωρίου θά ἦτο δυνατόν νά εἶναι ἐντατικωτέρα καί θά ἀπέδιδε ἀποτελέσματα πλουσιώτερα πλην ὅμως θά ἐνεφάνιζε μίαν μερικὴν εἰκόνα τῆς πραγματικότητος, λίαν διαφοροποιουμένης ἐν τῇ περιοχῇ. Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νά ἐπιλέξωμεν 3 ὄρεινά καί 3 πεδινὰ χωρία καί νά προβῶμεν εἰς ἕν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἰς μίαν γενικὴν καί σύντομον μονογραφίαν ἀκολουθουμένην ὑπὸ συζητήσεων μὲ ὠρισμένον ἀριθμὸν γεωργῶν

Διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν χωρίων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ κάτωθι βασικὰ στοιχεῖα: συγκοινωνιακὴ εὐχέρεια καί συνθήκαι διαβιώσεως τῶν ἐρευνητῶν. Κατεβλήθη ἐν ταυτῷ προσπάθεια ὅπως τὰ ἐπιλεγόμενα χωρία μὴ ἀποτελοῦν ἐξαιρέσεις. Δὲν δύναται λοιπὸν νά λεχθῆ ὅτι εἶναι ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς ὅτι εἶναι παραδείγματα χαρακτηριστικὰ ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἄλλων χωρίων. Τὰ τρία πεδινὰ χωρία ἐμφανίζουν ἱκανοποιητικὰς ὁμοιότητας μεταξύ των καί μετὰ τῶν ὑπολειπομένων 5 ἐιτέρων πεδινῶν χωρίων ὥστε δυνάμεθα νά εἰπώμεν ὅτι παρέχουν μίαν ἱκανολογητικὴν εἰκόνα τῆς πεδινῆς περιοχῆς. Ἀντιθέτως ἕκαστον ὄρεινὸν χωρίον ἔχει τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικά του: Εἰς τὸ Ἐλεύθιον προέχουν τὰ προβλήματα μᾶς ὄρεινῆς γεωργίας. Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ ἀντιπροσωπεύει ἕναν καλὸν τύπον δασοποιμενικῆς οἰκονομίας. Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Πυρσόγιαννην κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχιακὴν μετανάστευσιν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι κτίσται. Τὰ κύρια προβλήματα τῆς ὄρεινῆς ζωῆς δύνανται οὕτω νά μελετηθοῦν εἰς τὰ τρία ταῦτα χωρία.

Τὸ χρησιμοποιηθὲν ἐρωτηματολόγιον διὰ τὰς συζητήσεις διεμορφώθη ἐπὶ τῇ βᾶσει ἑνὸς προτύπου ἐρωτηματολογίου παρομοίου πρὸς τὰ χρησιμοποιηθὲν εἰς τὴν Γαλλίαν. Φυσικὰ τῇ ὑποδείξει τῶν κ. κ. Ἐξάρχου καί Γιαννοπούλου ἐπνεύχθησαν αἱ ἀπαιτούμεναι μεταρρυθμίσεις διὰ νά προσαρμοσθῆ πρὸς τὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς. Περιλαμβάνει 27 ἐρωτήσεις σχετικὰς μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας καί τῶν ἐκμεταλλεύσεων, τὰ σχέδια τοῦ μέλλοντος, τὰς ἀντιμετωπιζόμενας βελτιώσεις κ.λ.π. Ἐπισυνάπτομεν ἀντίγραφον. Τὸ οὕτω μορφολογηθὲν ἐρωτηματολόγιον ἀπεδείχθη πολὺτιμον ὄργανον τῆς ἐρεύνης. Μερικαὶ ἐρωτήσεις προεκάλεσαν ἀπαντήσεις λίαν στερεοτύπου, ἕτεροι δὲν εἶχον διατυπωθῆ καλῶς. Πάντως αἱ περισσότεραι ἐπέτρεψαν νά ληφθοῦν ἱκανοποιητικαὶ ἀπαντήσεις, τῶν ὁποίων ἡ ἐπεξεργασία δίδει ἀποτελέσματα ἐνδιαφέροντα.

Ἐὰν ἡ ἐπιλογὴ τῶν χωρίων ἦτο σὺνθαίρετος, ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἐρωτηθέντων ἀτόμων ἐγένετο ἐντελῶς κατὰ τύχην. Ἐκλήρωθη ὠρισμένος ἀριθμὸς ὀνομάτων ἐξ ἑνὸς ἕκαστου χωρίου καί ἀναλόγως τῶν συναντωμένων εἰς τὴν οἰκίαν προσώπων ἠρωτήθησαν μία γυνὴ ἢ εἰς ἀνὴρ, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός. Ἀπητήθησαν μερικαὶ ἀντικαταστάσεις, ἵνα κρατηθῆ ἡ ἀναλογία μεταξύ τῶν δύο φύλων καί τῶν διαφορῶν γενεῶν, ἀλλὰ αἱ μεταβολαὶ αὗται δὲν ἐπέφεραν ἀξιόλογον ἀλλοίωσιν τῆς κληρώσεως. Εἰς τὴν Μελισσόπετραν ἠρωτήθησαν εἰς ἀνὴρ καί μία γυνὴ εἰς ἕκαστην τῶν 35 οἰκογενειῶν καί εἰς τὴν πλειονότητα τῶν οἰκογενειῶν ὁ ἀνὴρ καί ἡ γυνὴ ἠρωτήθησαν.

Τὰ γενικὰ δεδομένα ἕκαστου χωρίου συνελέγησαν κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἐνας οἰκογενειακὸς [φάκελλος καθωρίσθη δι' ἕκαστην «οἰκιακὴν ὁμάδα» (σύνολον ἀτόμων ζώντων ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην) περιλαμβάνων ἕνα κατάλογον τῶν προσώπων (ἡλικία, οἰκογενειακὴ κατάσταση κ.λ.π.) μίαν ἐκτίμησιν τῆς ἀγροτικῆς ἐπιχειρήσεως καί τῶν λοιπῶν εἰσοδημάτων, καί μερικὰς πληροφορίας ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν ἐντὸς καί ἐκτὸς τοῦ χωρίου. Γενικῶς συνεπληρώθησαν τῇ βοήθειᾳ τῶν δημάρχων καί τῶν δημορχιακῶν γραμματέων. Τὰ δημογραφικὰ στοιχεῖα ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ βιβλία τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων· δεδομένου ὅτι τὰ περισσότερα ἀρχεῖα τῶν χωρίων ἐκάησαν κατὰ τὸν πόλεμον δὲν ἠδυνήθημεν νά προχωρήσωμεν πέραν τοῦ 1945. Αἱ ἄλλαι κοινωνιολογικαὶ πληροφορίαι συνελέγησαν

ἀπὸ διαφόρους πληροφοριοδότης. Ὁ κατάλογος τῶν ὑπὸ μελέτην θεμάτων καὶ ὁ τρόπος προσεγγίσεως ἐφημερίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατὰ τὸ διάστημα τῶν συσκέψεων ἐργασίας. Ἐπιμείναμεν ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐρεῦνης εἰς ἕκαστον χωρίον. Ὁ γάμος καὶ ἡ προίξ—αἱ ψυχαγωγίαι—ἡ ἐκπαίδευσις—ἡ διατροφή—περιγραφή μιᾶς μέσης κατοικίας καὶ μιᾶς μέσης γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Τέλος εἰς 4 χωρία τὰ παιδιὰ συντάξαν μίαν μικρὰν ἐκθεσιν ἐπὶ τοῦ θέματος «Πῶς φαντάζομαι τὴν ζωὴν».

Τὰ διάφορα ταῦτα στοιχεῖα ἀποτελοῦν ἓν ἀνεπαρκὲς σύνολον διὰ μίαν ἐμπεριστατωμένην μελέτην. Ἐπιτρέπουν ὅμως τὴν θεώρησιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῶν χωρίων μὲ πολλὰς πλευρὰς καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν. Τὶ ἀξίαν ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ οὕτω συλλεγμένα στοιχεῖα; Διὰ τὰς πληροφορίας τὰς σχετικὰς μὲ οἰκονομικὰ θέματα (καλλιεργουμένης ἐπιφανείας, εἰσοδήματα ἐξωγεωργικὰ κ.λ.π.) ἀντιμετωπίσαμεν σοβαρὰς δυσκολίας. Ἐπειδὴ ἡ ἐρευνα εἶναι συνδεδεμένη μὲ ἓν πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἔκριναν σκόπιμον νὰ ἐμφανίσουν ἑαυτοὺς πτωχοτέρους ἀπὸ ὅσον εἶναι μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσουν μελλοντικῶς πλειονεκτῆματα παρὰ τοῦ ἐφαρμοσθησομένου προγράμματος. Τὰ ἐρωτηθέντα ἄτομα ἐμείωσαν αἰσθητῶς τὸ κεφάλαιον καὶ τὰ εἰσοδήματά των ὅσκις ἐγένετο ἔλεγχος, ἀπέδειξεν ὑπολογισίμους διαφορὰς μεταξὺ τῶν διηλωθέντων καὶ τῶν πράγματι κατεχομένων. Εἶναι προφανὲς ὅτι ὀφείλομεν νὰ ὑψώσωμεν τὸ πλεῖστον τῶν ἀριθμῶν τοῦλάχιστον κατὰ 20%, ἐνίοτε δὲ μέχρι 40%. Ἀντιθέτως δὲν φαίνεται νὰ τίθεται τοιοῦτον ζήτημα διὰ θέματα ἀντιλήψεων καὶ διαθέσεων. Αἱ ἀπαντήσεις ὑπῆρξαν αὐθόρμητοι, σαφῶς ἐκπεφρασμένοι καὶ κατηγορηματικοί. Ἡ ὑποβολὴ ἐρωτηματολογίου εἰς μίαν ἀγροικὴν κοινωνίαν θέτει σοβαρὰ μεθολογικὰ προβλήματα εἰς τὰς Κοινότητας ὅπου ἀποδίδεται ἐλαχίστη σημασία εἰς τὴν προφορικὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Γενικῶς οἱ χωρικοὶ ὁμιλοῦν ὀλίγον καὶ κακῶς. Ἐν τούτοις ἡ δυσκολία αὕτη δὲν συναντᾶται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον. Οἱ χωρικοὶ ἐκφράζονται εὐκρινῶς καὶ σαφῶς, αἱ συζητήσεις καὶ αἱ φαιδρολογίαι των εἶναι συνήθεις. Ἡ δυσκολία παρουσιάζεται λίαν διαφοροετική. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀποφευχθοῦν αἱ μακρὰ συζητήσεις εἰς τὰ χωρία διὰ τὰ εἰς τὸ ἐρωτηματολόγιον διατυπωθέντα θέματα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ σχηματισθῇ οὕτω μία ὁμοίμορφος γνώμη ὑφ' ὅλων τῶν κατοίκων.

Δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν κατωρθώσαμεν νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὸν τὸν σκόπελον. Ἡ στατιστικὴ ἀνάλυσις τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐρωτηματολογίου δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἰδίου χωρίου οἱ ἀριθμοὶ εἶναι πολὺ μικροὶ διὰ νὰ ἐπιτρέψουν μίαν λεπτὴν παραβολήν. Ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐρωτηματολογίου, τὰ γενικὰ ἀποτελέσματα ὀφείλουν νὰ ἐρμηνευθοῦν μὲ μεγάλην προσοχὴν ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιλογὴ τῶν χωρίων ἐγένετο αὐθαιρέτως καὶ τὸ ποσοστὸν τῶν ἐρωτηθέντων ἀτόμων δὲν ἦτο τὸ αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ χωρία καὶ ἐξηροῦτο ἐκ συμπτώσεων. Ἡ δειγματοληψία μας δὲν ἀναπροσωπεύει τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ζώνης τῆς Κονίτης καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον τῶν διαφόρων αὐτῆς στοιχείων. Περιορίζομεθα λοιπὸν εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν συμφωνούντων σημείων ἀπὸ τῶν μὴ συμφωνούντων τοιούτων, προτείνομεν μερικὰς ὑποθέσεις αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς ἐπαλήθευσιν ὥστε νὰ ἐξαχθοῦν αἱ πλέον τυπικαὶ καὶ διαδεδομένα καταστάσεις.

Ἀφοῦ ληφθοῦν ἅπασαι αἱ ἐπιφυλάξεις αὗται, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πραγματοποιηθέντος ἔργου ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ἐντὸς ἐνὸς τόσον περιορισμένου χρονικοῦ διαστήματος εἶναι ἀξιόλογα καὶ ἐπιτρέπουν μίαν ἐγκυρον ποιοτικὴν, ἂν ὄχι ποσοτικὴν ἀνάλυσιν. Ἡ ἐρμηνεία τῆς δύναται νὰ δώσῃ θέμα συζητήσεων ἀλλὰ ἡ γενικὴ τοποθέτησις τῶν προβλημάτων μᾶς φαίνεται καλῶς καὶ στερεῶς ὁργανωμένη.

** Εμφάνισις τῆς περιοχῆς καὶ τῶν χωρίων **

Ἡ περιοχή τῆς Κονίτσης ἀποτελεῖ τὸ ἀκρότατον βόρειον ὄριον τῆς Ἡπείρου, παρὰ τὴν Ἀλβανικὴν καὶ Μακεδονικὴν μεθόριον. Ἐξαιρουμένης τῆς μικρᾶς πεδιάδος τῆς Κονίτσης, σχηματισθεῖσιν διὰ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀώου καὶ τοῦ Βοῖδομάτη, αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ὄρεινῆς περιοχῆς μετὰ πολλῶν κατωφερειῶν τῆς ὁποίας αἱ ἀξιόλογοι γεωργικαὶ γαῖαι, περιορίζονται εἰς μερικὰς βαθεῖας κοιλάδας καὶ ὀλίγα λαγκάδια τῶν ὁποίων ἡ κλίσις εἶναι ἠπιωτέρα τῶν ἄλλων. Τὸ μεσαγεικὸν κλίμα δὲν εὐνοεῖ τὰς μὴ ἀρδευομένας καλλιεργείας. Ἐνῶ ἀντιθέτως, ἡ ἀρδευομένη γῆ ἀποδίδει ἀμέσως ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ Κόνιτσα εὐρίσκεται εἰς ὑψόμετρον 650 μ. Τὸ ὄρος Γράμμος ἐγείρεται εἰς ὕψος 2 500 μ., ὁ Σμόλικας εἰς 2.600 μ. καὶ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ζαγορίου εἰς 2.000 μ. Τὰ περισσότερα τῶν χωρίων εἶναι κτισμένα ἐπὶ ὄρεινῆς ζώνης μεταξὺ 700 καὶ 1.400 μ. Ἐκ τῶν 40 χωρίων τὰ 8 εὐρίσκονται διασκορπισμένα εἰς τὰς πλαγιάς τῶν λόφων γύρωθεν τῆς πεδιάδος τῆς Κονίτσης.

Ἡ ἀποψίλωσις ὀφείλεται εἰς τὴν συνδυασμένην δρᾶσιν, τόσον τοῦ πολέμου, ὅσον καὶ τῆς μὴ ρυθμισμένης βοσκῆς, ἥτις ἀπεγύμνωσε τὸ μέγιστον μέρος τῶν ὄρεων ἐκ τῆς βλαστήσεως αὐτῶν, δίδουσα τροφήν εἰς ἰσχυρὰν καὶ ταχεῖαν διάβρωσιν. Μερικαὶ κλιτύες ἔχουν ἀυλακωθῆ προσφάτως ἀπὸ χάνδακας καὶ βαθεῖας χαράδρας χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ σποραδικῶν φυτειῶν κατεδικασμένων καὶ αὐτῶν εἰς βεβαίαν καταστροφήν. Παλαιαὶ ἀναβαθμίδες (ταράτσαι) καλλιεργούμεναι, διαχωρίζονται σήμερον ὑπὸ χειμάρρου εἰς δύο. Τὰ ἀνάτη τῶν διαβρώσεων συντελοῦν εἰς τὴν ἄτακτον ροὴν καὶ παρέκκλισιν τοῦ κάτω ροῦ τῶν ποταμῶν. Μέγας ἀριθμὸς ἔκταρτων γῆς ἔχει παρασυρθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀώου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κονίτσης κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν. Καταστροφαὶ ὀλιγώτερον ἐντυπωσιακαὶ πραγματοποιοῦνται καθημερινῶς εἰς τὰς ἄλλας κοιλάδας, πρὸς ζημίαν τῶν ὀλιγαριθμῶν ἀρδευσίμων ἐπιφανειῶν τὰς ὁποίας διαθέτουν τὰ χωρία.

Αἱ ἀποστάσεις δὲν εἶναι σημαντικαί. Κατ' ἀνώτατον ὄριον ἡ μεγαλυτέρα ἀπόστασις τῆς περιοχῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 50 χιλιομ. Ἡ ὀδικὴ ἀπόστασις τῆς Κονίτσης ἀπὸ τὰ δύο σημαντικώτερα ὄρεινὰ χωρία, Ἀγία Παρασκευὴ καὶ Πυρσόγιαννη εἶναι 30 χιλιομ. Ἀλλὰ ἡ κατάστασις τῆς ὁδοῦ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπη τὴν δι' αὐτοκινήτου διαδρομὴν ταύτης ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος ὀλιγώτερου τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας. Ἐξ ἄλλου οἱ δρόμοι οὗτοι εἶναι προσφάτου κατασκευῆς· πρὸ πέντε ἐτῶν αἱ δι' αὐτοκινήτου βαταὶ ὁδοὶ τῶν ὄρεινῶν χώρων μόνις εἰσιχώρουν εἰς βάθος 20 χλμ. Τὸ ἥμισυ τῶν ὄρεινῶν χωρίων δύναται νὰ ἐπικοινωνῆ δι' αὐτοκινήτου, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἢ ὁδὸς σταματᾷ ἐκτὸς τοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν πορείας ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Τὰ ἄλλα χωρία ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον δι' ἀτραπῶν. Αἱ ἀποστάσεις λοιπὸν ὑπολογίζονται ἀνὰ ὥρας πορείας καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ χιλιομέτρου. Ἐπὶ παραδείγματι, ἡ Κόνιτσα ἀπέχει ἀπὸ τὸ Ἐλεύθερον μόνις περὶ τὰ 20 χλ. ἀλλὰ ἡ αὐτοκινητικὴ διαδρομὴ διαρκεῖ 75 λεπτὰ τῆς ὥρας μὲ συμπληρωματικὴν πεζοπορίαν ἑνὸς τετάρτου μέχρι τοῦ χωρίου. Τὸ χωρίον Πάδες εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 10 ὥρῶν πορείας ἀπὸ τὸ Ἐλεύθερον. Σήμερον ἅπαντα τὰ χωρία ἔχουν τηλέφωνον. Ἡ μεγάλη αὕτη δυσκολία τῆς συγκοινωνίας κυριαρχεῖ ἐφ' ὅλης τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν χωρίων. Θὰ ἐπεθυμούσαμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἓν χωρίον μὲ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, ἀλλὰ αἱ ὑλικάι ἀνάγκαι διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐρεῦνης ταύτης δὲν μᾶς τὸ ἐπέτρεψαν. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἡ μόνη ἐπιλογὴ ἢ ὁποία δὲν ἱκανοποίησε τὴν ἐρευνάν μας.

(*) Λεπτομερεῖς πληροφορίες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἡπείρου περὶ τῆς Ζώνης Πειραματισμοῦ καὶ Ἐπιδείξεως.

Ἡ περιοχή αὕτη, ὡς καὶ ἡ ὑπόλοιπος τῆς Ἠπείρου, εὐρίσκειτο ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἕως τὸ 1913· ὅλη ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἔχει ἐπηρεασθῆ ἔκ ταύτης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατακτήσεως οἱ Τούρκοι ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ τῶν πεδινῶν ἐδαφῶν, ἐκτοπίζοντες τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν πρὸς τὰ ὄρεινά μέρη ἔνθα οὗτος ἠδύνατο νὰ ζῆσιν μὲ κάποιαν σχετικὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Πουκεβίλ εἰς τὸ βιβλίον του «Ταξίδια εἰς τὴν Ἑλλάδα» (ἐν Παρισίοις 1820) δίδει μίαν ἀπελπιστικὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἐρμηνεία τῆς ἀμέσου ἐπικρατούσης καταστάσεως δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἀνευ τῆς ἐμπεριστατωμένης μελέτης τῆς ἱστορίας. Ὁ τρόπος ζωῆς καὶ τὰ ἔθιμα τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπιζοῦν καὶ βαρύνουν σπουδαίως ἐπὶ τῆς καταστάσεως μέχρι σήμερον. Μόλις κατὰ τὸ 1920—1930 οἱ χωρικοὶ ἔγιναν ἰδιοκτῆται τῶν γαιῶν τῶν εἴτε διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τούτων ἀπ' εὐθείας ἔκ τῶν Μπέδων ἰδιοκτητῶν, εἴτε χάρις εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν γαιῶν τουρκικῆς ἰδιοκτησίας.

Τὰ τρία πεδινὰ χωρία, τὸ Μάζιον, ἡ Ἀετόπετρα καὶ ἡ Μελισσόπετρα εἶναι κτισμένα εἰς τὴν πλαγιὴν τοῦ βουνοῦ καὶ ἐπὶ τῆς περιμέτρου τῆς πεδιάδος τῆς Κόνιτσης ἢ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀώου μεταξὺ ὑψομέτρου 500 καὶ 600 μ. καὶ ἔχουν προσανατολισμὸν Νότιο· Νοτιοανατολικόν. Τὸ Μάζιον καὶ ἡ Ἀετόπετρα εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ Κόνιτσης καὶ ἡ Μελισσόπετρα συνδέεται μετὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης διὰ μιᾶς ὁδοῦ ἑνὸς χιλιομέτρου. Ἀπέχουν ἀντιστοίχως 8 χιλ., 11 χιλ. καὶ 16 χιλ. ἀπὸ τὴν Κόνιτσαν. Ἀπαιτεῖται νὰ διαθέσῃ τις $\frac{1}{4}$ τῆς ὥρας διὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὴν Κόνιτσαν εἰς τὴν Μελισσόπετραν. Καθημερινῶς ἐν λεωφορεῖον διατρέχει τὴν ὁδὸν ταύτην ἐξυπηρετοῦν τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τούτων, ἵνα μεταβουῦν καὶ παραμείνουν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Κόνιτσαν. Ἐκαστον χωρίον διαθέτει εἰς τὴν πεδιάδα ἢ εἰς τὴν κοιλάδα ἕκτασιν ἀρδευομένων γονίμων γαιῶν ἐπομένως ἡ γεωργία εἶναι ἡ κυρία πηγὴ προσόδων ἑκάστης οἰκογενείας. Τὸ Μάζιον ἀριθμεῖ 385 κατοίκους, ἡ Ἀετόπετρα 396 καὶ ἡ Μελισσόπετρα 186 (μὴ συνυπολογιζόμενων τῶν κατείκων τῆς Καλοβρύσης ἑτέρου χωρίου τῆς αὐτῆς Κοινότητος).

Τὸ Ἐλεύθερον εὐρίσκεται εἰς ὑψόμετρον 900 μ. εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Σμόλικα, ἐντὸς μικρᾶς λεκάνης, ἀνοιγομένης πρὸς Νότον εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἀώου καὶ τοῦ ὄρους Ζαγόρι. Αἱ κορυφαὶ τῶν ὑψομάτων τὰ ὁποῖα εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ δασῶν, διατηροῦν καὶ εἰς τὴν καρδιὰ τοῦ θέρους ἐπιστροφῆς τινὰς χιόνος, αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς τὴν περιοχὴν ἀξιοθαύμαστον μεγαλοπρέπειαν. Ἡ ἀρδευομένη λεκάνη εἶναι ὅλη σιολισμένη μὲ δένδρα καὶ καλλιέργειας τῶν ὁποίων τὸ πράσινον εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν σταχτόχρουν γυμνὴν ἐπιφάνειαν τὴν ὁποῖαν παρουσιάζουν αἱ γειτονικαὶ κλιτύες. Ἡ ὁδὸς ἢ συνδέουσα τὸ Ἐλεύθερον μὲ τὴν Κόνιτσαν διέρχεται δι' αὐχένος εἰς ὕψος 1.400 μ. Οἱ 376 κάτοικοι τοῦ χωρίου προσπορίζονται τὰς προσόδους τῶν σχεδὸν ἕξ ἴσου τόσον ἔκ τῆς γεωργίας ὅσον καὶ ἔκ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν τῶν. Πρόκειται λοιπὸν περὶ ἑνὸς ὄρεινου χωρίου τὸ ὁποῖον χρήζει προσοχῆς, δεδομένου ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐνδιάμεσον τοποθεσίαν μεταξὺ τῶν πεδινῶν καὶ τῶν ὄρεινῶν χωρίων.

Ἡ Πυρσόγιαννη καὶ ἡ Ἀγία Παρασκευὴ εὐρίσκονται εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους, ἡ πρώτη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βουρκοποτάμου, εἰς ὑψόμετρον 850 καὶ 1.000 μ. ἀντιστοίχως. Ἀριθμοῦν 462 ἢ μία καὶ 1.132 ἢ ἄλλη κατοίκους τῶν ὁποίων ἡ γεωργικὴ ἀπασχόλησις εἶναι ἐλαχίστη. Τὸ κύριον εἰσόδημα τῶν χωρίων προέρχεται ἀπὸ τοὺς κτίστας (120 εἰς ἕκαστον χωρίον), ἢ ὁποῖοι μεταβαίνουν πρὸς ἐργασίαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ δασικὴ ἐκμετάλλεσις ἀποτελοῦν ἀξιόλογον πηγὴν βιοπορισμοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Παρασκευήν. Λεωφορειακὴ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖ καθημερινῶς ἕκαστον χωρίον μετὰ τῆς Κόνιτσης.

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Και τούτο τὸ βουνὸ θὰ τ' ἀνεβῶ
καὶ τὸ ποτάμι αὐτὸ θὰ τὸ περῶσω.
Μ' ὀλόρθη τὴν ψυχὴ μου θὰ διαβῶ
καὶ πάλι σ' ἓνα ξέφωτο θὰ φτάσω.

Κάπου μὲ περιμένει φῶς γλυκό.
Γιὰ μένα κάπου ἀνθίζει ἓνα λουλούδι.
Καὶ τῆς ἀγάπης τ' ἅγιο μυστικὸ
τὸ παναρμόνιο πλέκει μου τραγοῦδι.

Μοῦστειλε χαιρετίσματα ἢ χαρὰ,
μὲ τὴ βροχὴ τὸ χιόνι καὶ τὴ μπόρα·
καὶ δυὸ πλατεῖα κι' ἀνάλαφρα φτερά
στὴν πιὸ πικρὴ κι' ἀπελπισμένη μου ὥρα.

Μοῦ μήνυσε πῶς κίνησε νὰ ῥθῆ
κι' ἡ πίστη μου ἢ βαθειὰ τὴ δυναμώνει.
Κι' ἄς ἔχουν ὅλα τ' ἀνθη μαραθεῖ
κι' ἄς ἔχει ὁ δρόμος κλείσει ἀπὸ τὸ χιόνι.

Γλυκὰ μοῦ τὸ μηνύσαν τὰ πουλιὰ
πῶς ξεκινήσανε γοργὰ γιὰ μένα.
Κι' ἔχω μιὰ τέτοια πίστη στὴν καρδιά
ποῦ ὅλα τὰ βλέπω γύρω μου ἀνθισμένα.

Ὅλα τὰ βλέπω μ' ὄψη γελαστὴ
κι' ἓνα ἄστρο μὲ φωτίζει στὸ σκοτάδι.
Κι' ἄς ἔχει πιά ἢ ζωὴ μου κρεμαστῆ
σὲ μιὰ κλωστὴ σὰν ἀπ' ἀρόχνης 'φάδι.

Ἐφτασεν ὡς τὶς πύλες τ' οὐρανοῦ
τὸ πάθος τῆς ζωῆς, μύρο κι' ἀνάμα.
Κι' ὑψώθηκε ἡ ψυχὴ μου ὡς τοῦ Θεοῦ
τὸ θρόνο κι' ὡς τῆς χάρις Του τὸ θᾶμα.

Χρυσάνθη Ζιτσαλα

ΤΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

1

Ἄνοιξε ἡ μέρα τὸ βλέφαρό της
γιὰ νὰ μᾶς γιομίσει χαμόγελα.
Μιὰ χεριὰ στὰ κεραμίδια τῆς σκεπῆς
ἄλλη στὸ δρόμο. Πέφτουν σιτὴν αὐτὴ
οἱ πρώτες νότες ἀπ' τὸ τραγούδι της
πὸν ὅλη νύχτα τὸ μαστόρευε
μὲ κλεισμένα μάτια.

2

Κάτω ἀπὸ μιὰ λέξη κρύβεται ὁ κόσμος ὅλος
καὶ λείπει τὴν προσευχὴ του: Ἐλέησέ με!
Ὁ ἄλλος σωπαίνει. Μιλοῦν τὰ γόνατα
πάνω στὰ κρῦα μάρμαρα τοῦ ναοῦ.

3

Ἐνας μικρὸς ἀνήφορος στὰ πόδια μου.
Δὲν τέλειωσε ἀκόμα ὁ δρόμος
δὲν χάθηκε ἀκόμα ἡ ἐλπίδα.
Μοσχοβολοῦν γιασεμιά σιτοὺς φράχτες
ἡ ζωὴ θὰ κοιμηθεῖ κι' ἀπόψε μαζί μας.
Λίγο κρασί ν' ἀνεβοῦμε πρὸ πάντων
λίγη ἀγάπη
νὰ ζυγιαστεῖ μὲ τ' ἄστρα ἡ ψυχὴ μας.

Τάνης Σωτηρόπουλος

ΣΤΟ ΔΙΑΒΑΣΟΥ

Απόσωσε ἡ καρδιά μου αὐτὴ τὴν ὥρα,
νὰ κλαίει καὶ νὰ θρηνεῖ τὸ πέρασμά σου.
Πέθαν' ἡ μέρα: τὸ σκοτάδι τώρα,
μένει νεκρὸ ἐκεῖ πὸν διάβηκεν ἡ σκιά σου.

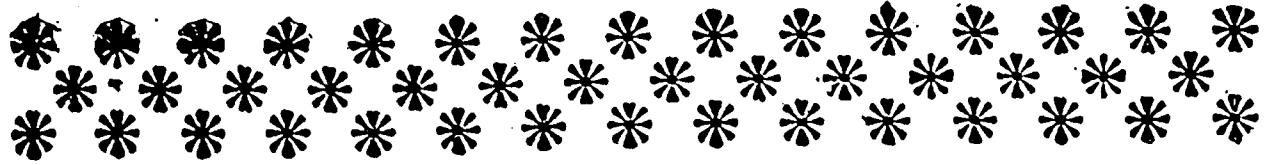
Τοῦτος ὁ δρόμος πὸν πατῶ καὶ τρέμει
στὸ βάρος τῆς ζωῆς πὸν σέρνω ἐντός μου
καὶ πρὸ πολὺ ἀπ' τ' ἀχνάρι σου πὸν μένει,
τοῦτος ὁ δρόμος εἶν' ὀλόιτελα δικός μου.

Ξένοι διαβάτες δὲν περνοῦνε πρὸ ἀπ' ἐδῶ
ἀπόψε πὸν γυρνῶ καὶ κλαίω γιὰ σένα.
Γιὰ σένα κλαίω ἀπόψε καὶ θρηνεῶ
καὶ κλαῖνε τ' ἄστρα, ὁ οὐρανὸς γιὰ μένα.

Ἄχι τ' ἦταν τόσο, τόσο λίγο νὰ κρατήσῃ
κι' εἶν' ἡ χαρὰ γιὰ μένα τῆς Λαμπρῆς!
Τ' ἦτανε τόσο, ἡ πασχαλιά μου γιὰ ν' ἀνθίσῃ,
καὶ γὰ μαθήσῃ ἀπὸ τὶς στάλες τῆς βροχῆς;

Κώστας Ἐπιπλά

K. KAZANTZH

ΟΡΓΗ ΚΥΡΙΟΥ

*Συνέτριψε Κύριος τὸν ζυγὸν τῶν ἀμαρτωλῶν,
τὸν ζυγὸν τῶν ἀρχόντων.*

(Ἡσαΐου XIV 5)

Τότε, μόλαταῦτα, τὸ ἐπιμύθιον τοῦ Παπαθεοδώρου στήν ἀφήγησιν τοῦ κύρ Γεώργη, μετὰ τὸ ἀνακάτευμα τῆς Θείας προνοίας, μιᾶς ἠθικῆς δυνάμεως ὑπερέτερας πού δρᾷ μυστηριωδῶς καὶ ἀνεξερευνητῶς ἐπὶ τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, δὲν μᾶς ἐφαίνετο πειστικόν. Ἡ δυσπιστία καὶ ὁ σκεπτικισμὸς ἔλαχαν κλῆρος τῆς γενεᾶς μας, καὶ ὅτι κι' ἂν κάμη κανένας, δὲν βγαίνει εὐκόλα ἀπὸ τὴν γενεάν του. Οἷχ ἦτον, ἕνας προφητικὸς τόνος μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ Παπαθόδωρος, ὅπως ὅλοι οἱ βαθεῖα πιστεύοντες ἄνθρωποι, εἶχε τὸ χάρισμα νὰ χρωματίζῃ ὅ,τι ἔλεγε περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων, μᾶς ἔχυνε στήν καρδιά ἕνα δέος ἀμβολίας γιὰ τὸν ὑπερφυσικὸν κόσμον τὸν ἄγνωστον, καὶ ἀγνώριστον, πού μᾶς παρέλεγε καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὴν γλῶσσαν.

Ἀπὸ ὅλην τὴν συντροφίαν, μόνος ὁ γιατρός, μετὰ τὴν ὑψηλότεραν του μάθησιν ἀπὸ τὰς Εὐρώπας, ἔμενε ἀνεπηρέαστος. Τοῦλάχιστον αὐτὸς μόνον εἶχε τὸ θράσος νὰ δείχνῃ τὴν ἀπιστίαν του. Ἦτο καὶ αὐτὸς ἕνας τρόπος νὰ δείξῃ τὴν ὑψηλότεραν του μάθησιν. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν εὔρε νὰ ἀντιλέξῃ τίποτε στήν ἀφήγησιν τοῦ κύρ Γεώργη, τοῦ ἐφοβεῖτο, ἄλλως τε, τὴν ἐλευθεροστομίαν μετὰ τὴν ὁποῖαν ἀπεκάλυπτε καὶ ἤλεγχε τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῶν σκέψεων του, αὐτὸς ἔοριψε τὸ λογάκι του γιὰ τὸ ἐπιμύθιον τοῦ Παπαθόδωρου. Ἀπὸ τὴν πραότητα καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ γέροντος ἱερέως, δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ εἰμὴ γεροντικῆς καὶ παπαδικῆς ἐπιπλήξεις, καὶ αὐτὲς ἦταν ἀδύνατον νὰ διατηρήσουν τὴν παχυδερμίαν τῆς δοκισσοφίας του.

—Τὶ θεία πρόνοια, δέσποτά μου, καὶ πράσινα ἄλογα. Ὅταν ἕνας βλάκας πάει καὶ σκοτώνεται γιὰ νὰ δείξῃ πῶς εἶναι παλληκαρᾶς, τί φταίει ἡ Θεία πρόνοια;

—Μὴ β'ασφημᾶς, γιατρέ μου. Δὲν θέλω νὰ σὲ βαρυνκωμίσω, ἀλλοιῶς θὰ σοῦ ἔλεγα μιὰ ἱστορία πού ἔξρω γὼ (καὶ θὰ τὴν ἔξερῃς, καὶ ἡ ἀφεντιά σου, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔδοκῆθηκες) καὶ τότε θὰ ὠμολογοῦσες μοναχὸς σου: Ἀλήθεια εἶνε Παπαθόδωρε, ἡ Θεία πρόνοια εἶνε μέσα σ' ὅλα. Βλέπω τὸ χέρι της, φῶς φανερά.

—Πές την! πές την! Δέσποτα, ἐφωνάζαμεν ἀνυπομόνως ὅλοι.

Ἐκτὸς πού ἡ βοὰδὴν ἦταν γιὰ ἱστορίες, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἠθέλαμε νὰ σκεπάσωμε στή μνήμη μας, τὸ κατακάθισμα τῆς ψοφοδείας πού μᾶς ἄφησεν ἡ φαντασματικὴ ἱστορία τοῦ κύρ Γεώργη.

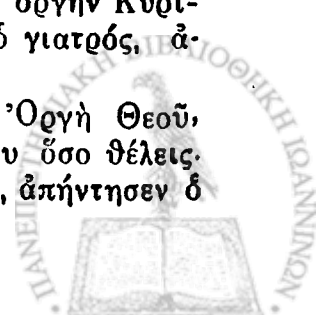
—Πές την, καὶ δὲν βαρυνκωμίζω, ἐποόσθησε καὶ ὁ γιατρός σκωπτικῶς, σὰν νὰ ὑπογράμμιζε τὸν ἰδιωματικὸν ἀρχαϊσμὸν τοῦ πρεσβύτου.

—Ὅχι! ὄχι! δὲν τὴν λέγω. Ἀκόμα δὲν ἔκλεισε. Τὰ παιδιὰ τῶν ἀνθρώπων, τέτοια πού εἶνε, ζοῦν καὶ θὰ φανῆ σὰν καταφαγιά παιδιὰ μου, ἐπέμενε ὁ Παπαθόδωρος. Μὰ θὰ σᾶς πῶ μιὰν ἄλλη γιὰ νὰ καταλάβετε τί ἐστίν:

Ὁργὴ Κυρίου, πού λέει ὁ λόγος.

—Ἄς ἀκούσωμεν καὶ τὴν ὀργὴν Κυρίου, ἀνεκάγχασεν εἰρωνικῶς ὁ γιατρός, ἀδιόρθωτος.

—Ναί, ναί! γιατρέ μου, Ὁργὴ Θεοῦ, καὶ γέλα, γέλα ἡ ἀφεντιά σου ὅσο θέλεις. Ὅταν σοῦ ἔρθουν τὰ γελάδια, ἀπήντησεν ὁ

Παπαθόδωρος, χωρίς να χάση τὸ ἰλαρόν του ὕφος, θὰ τὸ ἰδῆς καὶ θὰ μὲ θυμηθῆς. Μόνε, τότες θὰ βόσκουν γομάρια ἐπαίω μου. Καὶ πρὶν ὁ γιατρὸς ἀπαντήσῃ, ὁ Παπαθόδωρος ἐξηκολούθησεν εἰς ἐντιονώτερον ὕφος, ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτόν.

— Τὸν γνωρίζεις τὸν Ἐλζάζμπεη, γιατί θὰ εἶσαι καὶ γιατρὸς του—τὸν Ἀρβανίτη πού ἐκόνεψε στῆς Ζαρκαλίνας τὸ σπίτι καὶ βήχει, βήχει πᾶσα ἡμέρα, τὴν ψυχὴ του ἔξω;

— Μάλιστα· εἶμαι γιατρὸς του. Τὶ μ' αὐτόν πάλιν, ἐρώτησε συγκαταβατικῶς ὁ γιατρὸς.

Σὰν συμφερωντολόγος πού ἦτο. ἐνόμισεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τοῦ ἄρρώστου του, γιατί τίποτε δὲν τὸν ἐφόβιζε τόσον ὅσον ὁ ἐνδοιασμός μήπως μείνουν αἱ β.ζιτές του ἀπλήρωτες.

— Θὰ γνωρίζῃς βέβαια, πῶς αὐτὸς εἶνε «γέννημα ἐχίδνης» — ἐγγόνι τοῦ Ἀλήπασα πού, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρό, ἔτρεμεν ὅλη ἡ Τουρκιὰ καὶ ἡ Ἑλλάδα στ' ὄνομά του;

— Κι' αὐτὸ τὸ γνωρίζω, παρακάτω, τί;

— Θὰ γνωρίζῃς καὶ πῶς εἶνε ἀπὸ ὅλη τὴν καταραμένη γέννα τοῦ Ἀλήπασα, τὸ μοναδικὸ βλαστάρι πού ἀπομένει;

— Καὶ τί μ' αὐτό;

— Τὶ μ' αὐτό; Μὴ σοῦ πέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι θὰ τὸν γιατρέψῃς μὲ τὰ γιατρικὰ ἀπὸ τὸ γιατροσόφι σου ἢ ἀφεντιά σου;

— Μέχρι σανδόλης! ἐξεφώνησεν ἀνευλα βῶς, ὁ γιατρὸς. Αὐτὰ εἶνε μυστικὰ ἐπαγγελματικὰ—τοῦ γιατροσοφίου, ὅπως τὸ λέει ἡ αἰδεσιμότης σου. Δὲν λέγω οὔτε ναί, οὔτε ὄχι. Ἐνόσω ὑπάρχει ζωὴ, ὑπάρχει ἐλπίς. Ἐγὼ δὲν ἐπεμβαίνω στὰ μυστικὰ τῆς ἐξομολογήσεως πού ἀκούει ἡ αἰδεσιμότης σου.

— Οὔτε γὰρ σοῦ γύρεψα κανένα μυστικὸ τῆς ἐπιστήμης σου, γιατρέ μου.

Εἶπα μονάχα πῶς αὐτὸ τὸ γέννημα ἐχίδνης δὲν γιατρέβεται ἀπὸ κανέναν πού νὰ γεννηθῆκε ἀπὸ μάννα, γιατί βαραίνει ἐπανωθιό του, ὀργὴ θεοτική.

* *

Ὁ γιατρὸς ἐφαίνονταν διατεθειμένος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν στιχομυθίαν ἕως τὸ τὸ πρῶτ. Ἦρχισεν μάλιστα καὶ ν' ἀναφέρει

τὸν Λομπρόζο πού τότε εὐρίσκετο στὴν ἀνατολή του, καὶ κατὰ τὴν συνήθειάν του, νὰ μᾶς ξεφουρνίξῃ ὀλόκληρα ἐδάφια ἀπὸ τὸ σύγγραμμά του πού δὲν εἶχαμε ἀκούσει καὶ ἐπομένως μᾶς ἦταν ἀδύνατον νὰ ἐξελέγξωμεν τὴν γνησιότητα τῶν παραπομπῶν.

Ὁ Παπαθόδωρος δὲν ἐγνώριζε παρὰ μόνον ἕνα σύγγραμμα τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Τοῦ ἔρριψε λοιπὸν περιφρονητικῶς ἕνα ρητὸν ἀπὸ τὸν σοφὸν Σολομῶντα.

— «Τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλὰ· οὐκ ἔσται πειρασμός, καὶ μελέτη πολλή, κόπωσης σαρκός».

Ἄλλ' ὁ γιατρὸς δὲν ἀπεστομώνετο μερῆτὰ τῆς γραφῆς καὶ ἡ συζήτησις ἐφύινετο ὅτι ἐμελλε νὰ ἐκτραπῇ τοῦ προκειμένου καὶ θὰ ἐχάναμεν τὴν ἱστορίαν περὶ τῆς δεξιᾶς Κυρίου. Εἶχαμεν λόγους δὲ νὰ τὴν ὑποθέτωμεν ἐνδιαφέρουσαν καὶ ἐνταυτῷ ἐπίκαιρον.

Ὀλίγες ἡμέρες προτιήτερα, ἡ πόλις μας εἶχε ταραχθῆ ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ τὴν μονοτονίαν τῆς, ἀπὸ ἕνα ἔκτακτον συμβάν. Ὅπου δὲν συμβαίνει τίποτε, τὸ παραμικρὸν εἶνε συμβάν. Ἐνα μεγάλο καραβάνι φορτωμένο μὲ οἰκιακὰ σκεύη, πλούσια εἶχε φθάσει ἕνα ἀποσήμερο. Τὸ ἐσυνώδευαν καὶ μιὰ εἰκοσαριά Διάπηδες ἔνοπλοι, πού ἔκονε βαλοῦσαν κρατῶντας εἰς ἕνα εἶδος αἰώρα ἕνα ἀνδρείκελον ὄστεῶδες καὶ κάτωχρον σὰν κηρένιο. Κάποιος ἔτοιμοθάνατος μπέης ἐψιθυρίζετο. Τὸν μετέφεραν στὸ σπίτι τῆς Ζαρκαλίνας πού εἶχαν ἐνοικιάσει κ' ἐπροσκάλεσαν ὅλους τοὺς γιατροὺς σχεδόν, εἰς συμβούλιον. Μιὰ διάδοσις διέτρεξεν ἐν ἀκαρεί, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ὅτι ὁ πάσχων Μπέης ἦτο ὁ τελευταῖος ἐπιζῶν ἀπόγονος τοῦ φαβεροῦ καὶ τρομεροῦ Ἀλήπασα, καὶ ὅτι εὐρίσκετο στὸ τελευταῖον στάδιο τῆς φθίσεως.

Ἡ παράδοσις τοῦ Ἀλήπασα, διετηρεῖτο τότε ἀκόμη ζωντανὴ στὰ Γιάννινα καὶ κάθε τι πού συνείχετο μ' αὐτὸν ἐκινεῖσε ζωηρῶς τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων μας. Κι' ἡ δική μας περιέργεια ἦτο εὐνόητος.

Παρ' ὅλα ὅσα καὶ ἂν ἐγράφησαν—ἴσως ἕξ αἰτίας ὅλων ὅσα ἐγράφησαν—ἡ ἐπιποχὴ τοῦ Ἀλήπασα καὶ ὁ ἀληθινὸς χαρακτήρ τοῦ ἰδίου μένουν ἱστορικῶς ἀκαθόριστα καὶ μεροληπτικά. Τὰ ἀνέκδοτα πού ἦν

κούσαμεν κι' ἐγνωρίζαμεν, εἶνε πολὺ ἀντιφατικά ὥστε προθύμως θ' ἀκούαμεν ἀπὸ τὸν Παπαθόδωρον πού ἦτο σύγχρονος καὶ συγχωριανὸς τῆς Κυρᾶ Βασιλικῆς, κανένα καινούριο καὶ πρωτάκουστον. Παρακαλέσαμεν ὅθεν τὸν γιατρὸν νὰ σιωπήσῃ κ' ἐτεντώσαμε τ' αὐτιά μας γιὰ ν' ἀκούσωμεν πῶς, κατὰ τὸν Παπαθόδωρον, ἐνήργησεν ἡ ὄργη τοῦ Κυρίου.

* * *

—'Ακούστε, παιδιὰ μου, γιὰ νὰ ἰδῆτε ἐπροομίαν σὲν ὁ ἀγαθὸς γέρον. Στὸν καιρὸ πού ὁ Ἀλήπασας ἦταν στίς δόξες του, ἐζοῦσεν ἐδῶ, ψηλὰ στὸν Τεκὲ ποῦνε τὸ ἰζαμί τ' Ἀγεννιοῦ, μέσα σιὸ Κάστρο, ἕνας Σέχης πολὺ διαβασμένος καὶ σιὸ Κοράνι, καὶ στὴν Παλῆα καὶ σιὸ Τετραβάγγελο. Ὁ νομάζονταν Σέη Γιουσούφ κ' ἦταν τόσο δίκαιος πού ὅλος ὁ κόσμος, θέλεις Ρωμαῖοι, θέλεις Ἑβραῖοι, τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐτιμοῦσαν. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀλήπασας πού τὰ εἶχε βάλει μ' ὄλον τὸν κόσμον, αὐτουνοῦ ποτὲ δὲν ἐκόπησε νὰ τοῦ πῆ: σιάσου παρέκει, πού λέει ὁ λόγος. Στὲς γιορτὲς τῶν Τουρκῶν, ἢ ὅταν τὸν ἐκαλοῦσεν ὁ Ἀλήπασας κι' ἐπῆγαινε σιὸ ντιβάνι του, τοῦ ἐπροσηκῶναι, τοῦ ἐφιλοῦσε τὸ χέρι καὶ τὴν ἐβαζε στὴν κορφή· πρᾶγμα πού δὲν ἔκανε ποτέ, σὲ κανέναν ἄλλον, ὁ Ἀλήπασας.

Ὅταν ἐπλήθυναν αἱ ἁμαρτίες κ' αἱ ἀδικίες τοῦ Ἀλήπασα, σὰν ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ἐνὸς ἄρπαζε τὴν τσιούπρα, τοῦ ἄλλουνοῦ τὸ τσιφλίκι, τὸν ἕναν ἔκανεν σεργουῖνι, τὸν ἕλλον ἔρριχνε στὰ μπουντρούμια, ἄλλους ἔκβεν, ἄλλους ἔκρεμοῦσεν, ἄλλους ἐπαλούκωνεν, ἄλλους ἐπερνοῦσεν στὴ σούβλα πού ἔτρεμε τὸ φελεκοῦδι. Καὶ τί δὲν ἔκαμεν ὁ θεοσκοτωμένος! Θηρίο ἀνήμερο! Χωριὰ ἔκαιε, κόσμον ἐπουλοῦσε σκλάβους, μὴ τὰ ρωτᾶτε, τί βάσανα ἐτραβοῦσεν ὁ καψόκοσμος ἀπ' αὐτόν.

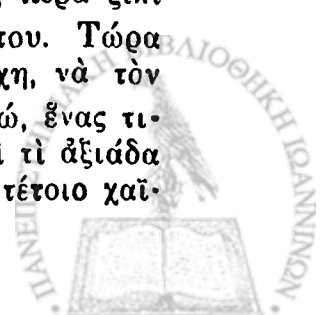
Ἀπὸ τὰ πολλὰ, πολλὰ, βάρεσε τὸ μαχαῖρι σιὸ κόκκαλο καὶ τότες οἱ Μπέηδες κ' οἱ ἀγάδες κ' οἱ χοτζιάδες τοῦ Γιαννίνου πού ἐφοβοῦνταν ὁ καθένας γιὰ τὸ κεφάλι του, ἐμαζεύθησαν κρυφὰ κ' ἐπῆγαν ψηλὰ στὸν Τεκέ, νὰ κάνουν τὸ σκιαγιέτι τους σιὸ Σέη Γιουσούφ.

—'Αφέντη τοῦ εἶπαν, ἤρθαμεν νὰ σοῦ κάνωμεν ἕναν μεγάλον ρετζάν. Νὰ σηκω-

θῆς καὶ νὰ πᾶς στὸν Ἀλήπασα, γιὰτι μὴνάχα τὴν ἀφεντιά σου σκιαζεται καὶ νὰ τὸν ὀρμηνέψης νὰ κάνη νισάφι. Ἀμάν, Ἐφένδημ, ὁ κόσμος δὲν νταγιαντάει παραπάνω. Μῆνα σφάζει τοὺς Ρωμαίους κι' ἀφίνει τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ὀβραίους; ἢ μῆνα βασανίζει τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ὀβραίους κι' ἀψυχάει τοὺς Ρωμαίους! Αὐτὸς δὲν κυττάζει νὲ πίστι νὲ ἰμάν. Καὶ τὰ τρία τὰ μελέτια ἴσια κι' ὅμοια τὰ κηनुγάει. Δὲν κοιτάει κανέναν νὰ δείξῃ τὸ παιδί του ἢ τὴν τσιούπρα του σὲ γιορτὴ ἢ σὲ καλὴ μέρα, κατὰ πῶς τὸν πάει ἡ ἀράδα του. Κ' ἐξὼν ἀπὸ τὴν παραθύρα δὲν κοιτάει κανέναν νὰ κάνη κύχ, οὔτε γιὰ νὰ κλάψῃ τὸ χάλι του, ἀπὸ φόβο μὴ φτάσουν σ' αὐτιά του καὶ κατοπί τι γίνεται κι' αὐτὸς καὶ τὸ σόι του ὄλο!

Ὁ Σέη Γιουσούφ τοὺς ἄκουσεν ὡς τὸν πάτο, χωρὶς νὰ βγάλη λέξη ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν, ἐγάρραξε τὸ κεφάλι του καὶ συλλογισμένος ἐχάϊδεψε τὰ γένεια του, γιὰ κάμποσα λεπτά.

—Ὅλα ὅσα μοῦ εἶπατε, τὰ γλέπω καὶ τὰ ξεύρω, τοὺς εἶπε. Ὅλα σωστὰ εἶνε κι' ἀκόμα χειρότερα! Μόνε τί νὰ γένη; Μῆνα εἶνε ἄνθρωπος αὐτὸς γιὰ νὰ πῆς θὰ πάρη ἀπὸ λόγο; Αὐτὸς εἶνε κατάρα ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶνε ἕνα θεοπόντι καὶ χρειάζεται ὑπομονή. Ὁ Θεὸς πού τὴν ἐστειλε τὴν κατάρα του, ὁ Θεὸς πάλι θὰ τὴν μετατραβῆξῃ. Μὰ θὰ πῆτε; Γιατί δὲν τὴν τραβάει τώραγια ἴσια. Δὲν γλέπει τὸ κακὸ πού γίνεται πᾶσα ἡμέρα; Δὲν ἀκουρμαίνεται πῶς ἐμπεζέρισεν ὁ ντουγγιᾶς ἀπ' αὐτὸ τὸ Μπόγια; Τὰ γλέπει καὶ τὰ παραγλέπει. Φεκάτ, καρτεράει νὰ γιομίση τὸ μέτρος ἀπὸ τὲς ἀδικίες κι' ἀπὸ τὰ κακά του, γιὰ νὰ πλερωθῇ ὁ θυμὸς τοῦ Μεγαλοδύναμου, κατὰ πῶς τὸ λὲν καὶ τὰ κιτάπια, καὶ τότες νὰ ξεχειλίση γιὰ νὰ τὸν ξεπατώσῃ ἀπὸ θεμελιοῦ, ἀπὸ τὲς ρίζες τόσο βαθειὰ ὡς τὸ ἀκρινὸ τὸ κλωνάρι—κι' αὐτὸν κι' ὄλον του τὸν ταῖφά του κι' ὄλα τὰ ἔργατά του. Γιὰ νὰ μὴν ἀπομεινῇ χίτς τίποτε! γιὰ νὰ γίνουν ὄλα πέρα, πέρα ξίκι καὶ μάφι, ἐξὸν ἀπὸ τὸ σχιούρι του. Τώρα ἔρχεστε καὶ μοῦ λέτε: σύρε, Σέη, νὰ τὸν ὀρμηνέψης. Καὶ ποιὸς εἶμαι ἡγώ, ἕνας τιποτένιος σκλάβος τοῦ Θεοῦ, καὶ τί ἀξιάδα ἔχω ἡγώ γιὰ νὰ ὀρμηνέψω ἕναν τέτοιο χαί-

νέτη. Ἐπῆγαν προφητάδες σὲ τετοιανούς καὶ τοὺς ὁρμήνευαν καὶ ὄλα στὰ χαμένα. Ἐτῆγε γκοτζιάμ Χαζρέτη Μουσαῦς—δοξα-σμένο τ' ὄνομά του!—στὸ βασιλιά τὸ Φα-ραὼν καὶ τὸν ἐκουβέντιασε θεοτικὰ καὶ τῶ-δειξε τέρατα καὶ σημεῖα. Κι' ἐκεῖνος ἔλεγε: ναί! ναί! ἀπὸ βραδύς, καὶ τὸ πρωὶ ἐξυπνοῦ σε κ' ἔκαμε χειρότερα. Γιατὶ ὁ Θεὸς τῶβα-νε πέτρα στὴν καρδιά, ὥσοῦ νὰ γιομίση τὸ μέτρος νὰ πληρωθῇ ὁ θυμὸς τοῦ Μεγαλο-δύναμου κ' ὕστερα νὰ τὸν σκουπίση ἡ ὄρη Κυρίου. Κ' ἔτσι ἐξωλοθρεύτηκε μπί κι' ὄλο τελα κι' αὐτὸς κι' ὄλοι οἱ Ἀζτραχάδες καὶ ὄλο τὸ ἀσκέρι του καὶ δὲν γλύτωσε ποδά-ρι. Ζωντανὸς δὲν γύρισε στὸ Μεσίρι γιὰ νὰ φέρη τὰ κακὰ μαντάτα.

Ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἐσιωποῦσαν καὶ τὸν ἄκουαν, γιατί ἐκ ιταλάβαιναν πὼς τοὺς ἔ-λεγε τὸ σωστό. «Καὶ τῶρα, τοὺς εἶπε, ἔτσι εἶνε καὶ μετὸν Ἀλήπασσα. Κάμετε ὑπομονή. Μουλώσετε στὰ σπίτια σας καὶ παρακαλᾶτε τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἀγατήση τὸ γινάει, νὰ κάμη κι' ἄλλα χειρότερα. Ὅσο χειρότερα κι' ὄσο πλειότερα κάμει, τόσο γρηγορώτερα θὰ γιομίση τὸ μέτρος καὶ τό-σο ἀδραχτικώτερα θὰ τὸν πλακώση ἡ ὄρη Κυρίου—μεγάλον τ' ὄνομά του!

Ἡ πιστὴ μέχρι καὶ τῆς φρασεολογίας ἀκόμη, ἀπόδοσις τῶν λόγων τοῦ Σέχη Γι-ουσοῦφ. ἀπὸ τὴν συγκλονιστικὴν φωνὴν τοῦ Παπαθόδωρου διεπνέετο ἀπὸ κατὶ τὸ προφητικῶς ἐπιβάλλον.

Πρὶν ἐξατμισθῆ ἡ ἐντύπωσις καὶ πρὶν προφθᾶση ὁ γιατρὸς νὰ παρεμβάλῃ καμ-μίαν διακοπὴν, ὁ Παπαθόδωρος μὲ ὀλίγες ἀδρὲς φράσεις ἐξηκολούθησε τὴν συμπλή-ρωσιν τῆς ἱστορίας του.

* *

Οἱ Μπέηδες καὶ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, ἐπα-νέλαβεν, ἐπικράθησαν παρὰ πολὺ ἀπὸ τὰ τὰ λόγια τοῦ Σέχη. Τοὺς ἐσυμβούλευε νὰ κάνουν ὑπομονήν. Ἀλλὰ ἔως πότε; Δόξα σοι ὁ Θεός, ὄχι γιὰ πολὺ. Ὅτι εἶπεν ὁ Σέ-χης, ἐκεῖνο κ' ἐγίνηκε. Ὁ Θεὸς ὑπεραύξη-σε τὴν ὑπεροχίαν τοῦ Ἀλήπασσα καὶ θέ-λησε νὰ τὰ βάλῃ καὶ μετὸν ἴδιον τὸ Σουλ-τάνο καὶ τότες ἦρθε τὸ τέλος του. Τὸ μερ-μήγκι δταν κάμει φτερά, χάνεται. Στὸ χρό-νο ἐπάνω ἐκατέβηκεν ὁ Σατραζάμης μὲ τὸ βασιλικὸ τὸ ἀσκέρι καὶ τοῦ χτύπησε τοὺς

Ἀρβανίτες καὶ τοὺς ἐτσάκισε. Σὰν τὰ ἄχυ-ρα ἐσκορπίσθησαν κατ' ἀνέμου. Οἱ τσογαν-δαρέοι τοῦ ἐπροσκύνησαν ὁ ἓνας ὕστερα ἀ-πὸ τὸν ἄλλον· τὰ παιδιὰ του, ὁ Μουχτάρ-πασσας κι' ὁ Βελήπασσας, τὸ ἴδιο. Αὐτὸς ἐκλείστηκε μέσα στὸ κάστρο σὰν τὸ ποντί-κι στὴν τρύπα του. Ὁ Σατραζάμης κι' ὁ

Πασσόμπεης ἤμποροῦσαν νὰ τὸ χα-λάσουν μετὰ τὰ ἴπια τὸ κάστρο. Μονάχα ἐ-λαιμάργησαν γιὰ γρόσια. Πλούτη, θησαυ-ρὸς ἦταν μέσα. Ἐφοβήθησαν μὴ τυχόν κ' ἔχαναν τὸ θησαυρὸ, ἂν τὸ ἐχαλοῦσαν. Δὲν τὸ ἐχάλασαν τὸ κάστρο καὶ πάλι τοὺς ἔχα-σαν τοὺς θησαυροὺς. Ἐβγαλαν τὸν Ἀλή-πασσα μὲ μπαμπεσιά ἀπὸ τὸ Κάστρο, τὰ ἴδια πού ἔκαμεν αὐτὸς σὲ πολλοὺς ἄλ-λους προεστοὺς καὶ καπετανέους. Τὸν ἐπῆγαν πέρα στὸ νησί, στὸ μοναστή-ρι τοῦ Παντελεήμονος κ' ἐκεῖ τὸν ἐσκό-τωσαν. Καὶ δὲν ἐξεπάστρεψαν μονάχα αὐ-τόν. Ἐβαλαν λεπίδι σ' ὄλο τὸ σῶί του· κα-θὼς τὸ προεἶπεν ὁ Σέχης. Παιδιά, γυναῖ-κες, θυγατέρες, νυφάδες, ἀγγόνια, δίγγονα, ὄλα, ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ τὰ ἐπελέκησαν. Τοῦτον τὸν χτικιασμένον μονάχα πού εἶ-δαταν τῶρα, παιδί βυζαχτάρικο τότε, τὸ ἐ-γλύτωσαν μόλις καὶ τῶρα κοίτεται κι' αὐ-τὸς καὶ δὲν θὰ ξανασηκωθῆ πειά. Σήμερα ἀνασαινεὶ κι' αὔριο ἢ ξημερώνει ἢ δὲν ξη-μερώνει.

Ὁ γιατρὸς ἐδοκίμασε νὰ διακόψῃ μετὰ καμμιὰ διάγνωσιν ἰατρικὴν, ἀλλ' ὁ Παπα-θόδωρος τοῦ ἐνευσε μὲ μιὰ χειρονομία νὰ σιωπήσῃ κ' ἐξηκολούθησε σὰν ἐμπνευσμέ-νος:

—Κι' ἀπὸ τὰ ἔργα του; Ἀπὸ τόσα Κά-στρα, κούλιες, σαράγια, δρόμους, γεφύρια, βρύσες, τζαμιά, ἐκκλησίαις—γιατὶ ἔφτιανε καὶ ἀγιωτικά, ὁ θεοκατάρτος. Ἐφοβοῦν-ταν τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἠθέλε γιατάκι, ἀλλὰ δὲν ἤξευρε σὲ ποιά πίστι νὰ τὸν βοῆ. Ἀπ' ὄλα αὐτὰ κἂν τίποτε δὲν σώζεται. Στὸ Δελβινάκι εἶχε κτίσει ἓνα κιόσκι μὲ σαχνι-σιὰ καὶ μετὰ γοτζερέδες, ὄλα ἀπὸ ξύλο σκαλι-στὸ ἀνεκτίμητο. Εἶχε καὶ καμμιὰ γκοτιό-σια ἐκεῖ πού τοῦ ἐπρομήθευε κορίτσια. Γιατὶ τὸ Παληοπογῶνι ἦταν ἀνέκαθε φη-μισμένον γιὰ τὰς ὁμορφὰς γυναῖκες του. Ἀ-μα ἔφθασε τὸ χαμπέρι πὼς τοῦ ἐπῆραν τὸ κεφάλι, ἐσυνάχθηκεν ὄλο τὸ χωριὸ καὶ σὲ

μιά νύχτα τὸ ἐγκρέμισαν ἀπὸ θεμελιοῦ.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν ἀπόμεινεν οὔτε λίθος ἐπὶ λίθου, οὔτε γιὰ σημάδι. Τὰ Λιθαρίτσια (τὶ παλάτι ἦταν ἐκεῖνοι) ἐκάηκαν σὰν τὸ दाδι σὲ ὀλίγες ὥρες. Τὰ σαράγια τοῦ μέσα στὸ Κάστρο, ἀφοῦ ἐγκρεμίσθηκαν κ' ἐξεσκάφτηκαν καὶ ξανασκάφτηκαν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀνακαλυφθοῦν οἱ θησαυροί, ἐπῆραν φωτιά, ἀπὸ χέρι ἄγνωστο, κ' ἐγιναν σιτάχη. Οἱ θησαυροί του, πλούτη, ἀμέτρητα, λέγουν, ἐπῆγαν χαμένοι. Ἄλλοι λέγουν πὼς ἐδιαγουμίσθηκαν. Ὅποιος τοὺς ἄγγιξε, κακὴν προκοπὴν ἔκαμεν καὶ κακὸν τέλος ἔλαβε. Τὸ τζαμί πού ἔχτισε ἀγνάντια ἀπὸ τὰ σπῖτια τῆς Κυραλέξοβας, πέντε φορὲς τοῦ βάρωσε τὸ μιναρὲ ἢ ἀστραπὴ ὡς ποῦ τὸ ἀφηκεν ἐρείπιο. Ἀπὸ ὅλες τὲς βρῦσες του, μέσα κ' ὄξω ἀπὸ τὸ Κάστρο, κόμπος νερὸ δὲν ἐξανάσταξε. Καὶ τὰ δερβένια του; τόσα καὶ τόσα! Δερβένι γιὰ τὴ Λάρισσα, δερβένι γιὰ τὰ Μπιτόλια κ' ἀπὸ 'κεῖ σιτὴ Βλαχιά, δερβένι γιὰ τὸ Μπερίτι κ' ἀπὸ 'κεῖ σιτὴ Σκόδρα, δερβένι γιὰ τὰ Γρεβενά κ' ἀπὸ 'κεῖ σιτὴν Καστοριά, δερβένι γιὰ τὴν Ἄρτα κ' ἀπὸ 'κεῖ στὸ Μεσολόγγι, — ὄλο καὶ γκαλντερίμι, χωρὶς λίσπες καὶ χωρὶς χαλίκι. Τὰ ἐπεριπάτησα καὶ τὰ ξέρω. Ποῦ εἶνε τα τώρα; Ποῦ καὶ ποῦ, βρίσκονται ὀλίγα κοιτρώνια, ὅσο γιὰ νὰ κάμουν τὸ ζῶο ν' ἀναμερῶ. Ἄν ρωτᾶς καὶ γιὰ γεφύρια — ὅπου ἰδῆς γεφύρι χαλασμένον, ἀπ' αὐτὸν εἶνε φτιασμένο. Δὲν ἐστέρωσε κανένα, γιατί ἐχτίσθηκαν μὲ τὸν ἰδρῶτα τῶν δουλευτᾶδων καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν ραγιαδῶν. Ὅλα:

γῆς Μαδιάμ! Ὅλα ξίκι καὶ μάφι δπως τὸ προεῖπεν ὁ μακαρίτης ὁ Σέχης Γιουσούφ, ὁ ζέρβιος, ἐπρόσθεσε μὲ χαμηλότερον τόνον, σὰν προσευχῆς καὶ ἐσιώπησε. Ποιὸς ξεύρει εἰς ποίων εἰκόνων καὶ σκηνῶν τὰς ἀναπολήσεις ἐβυθίστηκε.

— Χά! χά! χά! ἀκούσθηκεν ἐξαφνα σὰν παραχορδία τρανταχτή, σιτὴν ἀτμόσφαιραν μιᾶς ἀορίστου κατανύξεως πού εἶχαν δημιουργήσῃ ἢ φωνὴ καὶ τὰ λόγια τοῦ Παπαθόδωρου. Ἦτο τὸ ξεκαρδιστικὸν καὶ ψεύτικο γέλιο τοῦ γιατροῦ.

Ὁ κύρ Γεώργης σὰν νὰ ἤθελε νὰ σβύσῃ τὴν παρατονίαν αὐτὴν, ἐπεῖπε μὲ κάποιαν ἐπιφύλαξιν.

— Τὸν θυμοῦμαι καὶ ἄγῳ, Δέσποτά μου, τὸν Σέχη Γιουσούφ. Γιὰ Τοῦρκος, καλλίτερος δὲν ματαγένηται. Ὁ Θεὸς ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του!

— Καλὰ ὁ κύρ Γεώργης πού εἶναι λαϊκός, μὰ ἡ αἰδουσιμότης σου, δὲν κολάζεται, παππᾶς ἄνθρωπος, νὰ εὔχεται γιὰ τὴν ψυχὴν ἐνός ἄλλοπίστου; ἐρώτησεν εἰρωνικῶς ὁ γιατρός.

Ὁ Παπαθόδωρος ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του, τὸν ἐκύτταξε μ' ἓνα βλέμμα θολὸν καὶ τοῦ εἶπε μὲ τόνον μελιχίου ἐπιπλήξεως:

— Εὔχομαι καὶ γιὰ τὴν ψυχὴν τῶν ἀπίστων, σὰν τὴν ἀφεντιά σου, ἐγῳ, γιατί ὁ Θεὸς εἶνε μεγάλος κ' εἴμαστε ὄλοι πλάσματά του.

ΕΝΑΣ ΑΠΑΡΗΓΟΡΗΤΟΣ ΑΝΕΜΟΣ

Όλο κι' όλο είν' ένας ανεπαίσθητος άνεμος
πού έρχεται από τή βορεινή κάμαρη του έπάνω πατώματος
ούτε λόγος πώς δέ μπορεί νά κρουολογήση κανείς
ούτε νά χτυπήσουν οί πόρτες και τὰ παράθυρα μέ πάταγο
τά παιδιά συνεχίζουν τὸ παιχνίδι τους
ὁ παππούς ἀλλάζει σελίδα' έχει κιόλας ξεχάσει
και μοιάζει εὐτυχισμένος παρακολουθώντας τὸ Χρηματιστήριο 'Αξιῶν.
Μονάχα ἡ μάνα αφήνει για μιὰ στιγμή τὴ δουλειά της
σάν ν' ἀφουκράζεται ἀπὸ πολὺ μακρῶς:
«Φυσάει ἀπ' τὸν παλιὸ καιρό» οὔτε πὺ τὸ ψιθυρίζει
και ξανασκύβει στὸ πλεχτό.
Κι' ἐκεῖνος εἶναι ἐδῶ ἀνάμεσά μας
και δέν ξέρει
πού νά βάλῃ τὰ χέρια του
πού ν' ἀκουμπήσει τὸ φορτίο τῆς μνήμης
πού τοῦ κουράζει τὰ μάτια.
Και φαίνεται ἀδικαιολόγητο πὺ βγαίνουνε τρέχοντας ἀπ' τὸ σπίτι
ρίχνοντας ἱκετευτικές ματιές
στὸν κῆπο
στά κάγκελα
στ' ἀναρριχώμενα τοῦ φράχτη
ἐκβιάζοντας τὸ χρόνο ἀνώφελα
γιατί αὐτὸς εἶναι μέσα και κάνει τὸ ἴδιο
δένοντας τάχα τὰ κορδόνια τῶν παπουτσιῶν του.

Ἔτσι ξημέρωσε και τούτ' ἡ μέρα—πού τίποτα δέν μπορείς νά τῆς ἀλλάξης—
κρατώντας ὅπ' τὸ χέρι ἕναν ἀπαρηγόρητο άνεμο
και δέν γίνεται νά ξεχάσης.

Τ. Πορφύρης

ΕΑΡΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ἡ ζωή σου τούτη τὴν ἐποχὴ εἶν' ἕνα ἀστέρι
μ' ἕνα μπουκέτο πορφυρένια τριαντάφυλλα
—τὰ δειλινὰ τὸν οὐρανὸ καθὼς στολίζουν—
μέ τις μικρὲς μουριές π' ἀνθίζουν και γελοῦνε
και μέ τ' ἀγιόκλημα πὺ τὸς' ἀπλά σκορπάει
τὴν εὐωδιά του τὴ γλυκειὰ μέσ' στὸν ἀγέρα.

Ἄνοιξη!
και καθὼς πετᾶς ν' ἀντικρύσεις τὸν ἥλιο

μὲς στὴ ζῆστί καρδιά τῆς φωτισμένης μέρας
φτάνει στ' αὐτιά σου
ἢ μυριόστομη συμφωνία τῶν πουλιῶν,
κι' ἡ προσδοκία τῆς χαρᾶς
γλυκὰ - γλυκὰ σοῦ γνέφει

Ἄνοιξη!
Ἐαναγεννιέται ἡ ἐλπίδα!

Πέτρος Λύρας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Στέκομαι μπροστά σ' ἄδεια παράθυρα τῆς νύχτας,
τῆς ἐρημιᾶς παράθυρα, μάτια δροῦάνοιχτα,
καὶ καρτερῶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου
γυμνός.

Στέκομαι μπροστά σ' ἄδεια παράθυρα γυμνῆς.
Ἴσκιοι τῆς ἐρημιᾶς, περνᾶνε ἴσκιοι ἀπόκοσμοι,
φτιαγμένοι ἀπ' τὰ στερνὰ φθινόπωρα τῆς ἐφηβείας,
στάσεις ἀρχαϊκές, χέρια ἀπλωμένα, κρεμασμένα.

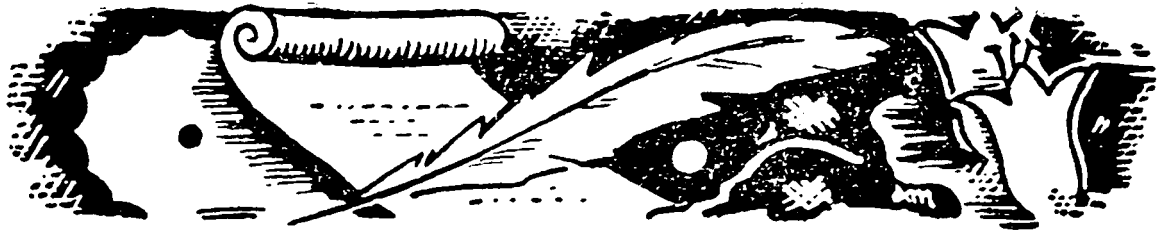
Στέκομαι, βαδίζω, χτυπάω τὶς πόρτες, κανεὶς
δὲν ἀνοίξε ποτὲ στὸν ἄνεμο. Μήπως λοιπὸν
εἶμαι ὁ ἄνεμος;

Στέκομαι γυμνός μπροστά στὸ κενό, γιόμισα
λέξεις, φτερὰ πουλιῶν, ὅ,τι πιὸ πολὺ βαραίνει
σήμερα κι' αὔριο, τὸ φριχτὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Μὴν τὰ πιστεύετε ὅλα αὐτά. Στέκομαι γυμνός
μπρὸς στ' ἄδειανὰ παράθυρα τῆς νύχτας
κλαίγοντας.

Ἀλέξης Ζακυθινός

ΝΙΚΟΥ ΤΣΟΥΡΑ

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ*

Ο ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Μία απ' τις πιο αγωνιώδεις, πολύπλευρες, δυναμικές κι' αυτόνομες μορφές των νεώτερων 'Ελληνικών Γραμμάτων μ'α και μιά απ' τις πιο ήρωϊκές και πολυσύνθετες πνευματικές παρουσίες που επίζηλα έχει να επιδείξει η σύγχρονη 'Ελληνική Πνευματική 'Επαρχία, είναι ο Τάκης Δόξας, ο πεζογράφος του Πύργου, ο συγγραφέας κι' ο λογοτέχνης, που με το καθ' όλα άξιο έργο του και την δλη του πολύμορφη δραστηριότητα επιθεβαιώνει πέρα για πέρα την πρωτοπορεία της γενιάς του, μιάς γενιάς που έζησε τις πιο άδυσώπητες και δραματικές ώρες και που τώρα θαδίζει μέσ' στο χώρο του πνευματικού μας κόσμου με δυναμισμό πολύ, με ένταργεια, αυτότέλεια, και αποκαλυπτικές διαθέσεις. Μοναδικό φαινόμενο πνευματικού ανθρώπου ριζωμένου για χρόνια δλάκερα στο χώμα της 'Ελληνικής 'Επαρχίας, φυσιογνωμία έκπληκτική ένδς δλοκληρωμένου δημιουργού και τεχνίτη έχει χαράξει τ' άχνάρια μιάς πορείας άρκετά φωτεινής κι' άνθισμένης, τολμηρής όσο και σίγουρης μέσα στα τελευταία τουα χρόνια της μεταπολεμικής περιόδου και στέκεται ένα ευόλινο σημείο παρηγοριάς κι' έλπίδας, ένας άσφαλής λιμένας και μιά πλατιά λεωφόρος που φέρνει πάντα σε τέρματα φωτισμένα στις άβέβαιες, στυγνές και ταραγμένες μέρες μας...

*Ένα έργο πολυπρόσωπο και πολύμορφο, εύρηματικό και πλουσιοπάροχο συνθέτει κι' άποτελεί συνάμα την ύπολογίσιμη

(*) Το δημοσιευόμενο στο τεύχος τουτο από σπασμα είναι ένα κεφάλαιο από πλατύτερη συνθετική μελέτη του συγγραφέα για το έργο του Πύργου πεζογράφου Τ. Δόξα που θα κυκλοφορήσει προσεχώς.

προσφορά του, προσφορά βαριά, για έναν τόσο νέο συγγραφέα, για μιά τόσο έξαιρετική λεπτή ευαισθησία. Όλα τα είδη του λόγου τάχει με ξεχωριστή στο καθένα έπιδοση καλλιεργήσει: Ποίηση, θέατρο, δοκίμιο, κριτική, μελέτη, διήγημα, μυθιστόριμα, πρόζα, κ.ά.π. είναι σημειωμένα στο ένεργητικό του και στην πολυσχιδή του δράση. Είναι ένας συγγραφέας ζωντανός που τον κατακαίει άσίσταστο πάθος για νέες κατακτήσεις, για γνωριμιά νέων τόπων, για άποκάλυψη νέων έσωτερικών θησαυρών... Σ'α δρομέας που κρατά σταθερά τον πυρσό του φωτός στο χέρι τρέχει μέσ' στους καιρούς μας ζητώντας να έκφράσει το άξιάκοπα άναγεύμενο πλήθος των έντυπώσεών του, των διωμάτων του. Χαίρεται να τον βλέπει κανείς να προχωρεί έτσι σεμνά και μετρημένα: ξέρει να ξεφεύγει τις κακοτοπιές και τα κακορέμματα. Έχει μιά αίσθηση που σε καταπλήσσει και μιά κομψότητα κι' έτοιμότητα πνεύματος που σ' αλχμαλωτίζει. Μόνο το άλγος κι' η πλήξη της έπαρχίας, ο βαρύς ουρανός της κι' η μονότονη επανάληψη, δλ' αυτά του τραυματίζουν την τόσο ευαίσθητη καρδιά παρ' όλον ότι άντιτάσσεται κι' άντιμάχεται θαρραλέα με το τραγούδι και τη συγγραφή. 'Η 'Επαρχία στάζει το φάρμακι της, τη βαρυθυμιά και την άβάσταχτη πίκρα της δλοένα και πιο πολύ, δλοένα και πιο άπελπιστικά. Ούτε μιά νεραντζιά δέν άνθίζει λές στην πλατεία κι' ούτ' ένα ευτυχισμένο δνερο δέν κρεμιέται πάνω στις στέγες. Όλα είναι πληχτικά, νυσταγμένα, ράθυμα. 'Ο κόσμος, η ζωή, οι εποχές όλα έχουν ξεφτίσει... Κι' όλα άκίνητοθν...

ΕΠΑΡΧΙΑ, 1951

Πόσο πλήξαμε σ' αυτό τὸν τόπο
 μὲ μιὰ θλιμμένη νεραντζιά π' ἀνθίζει καὶ
 [πεθαίνει,
 μὲ μιὰ καρδιά πὸν περπατεῖ
 ἴδιο σκυφτὴ φθινόπωρο, ἴδιο σκυφτὴ στὸν
 [ἥλιο.

Μᾶς κούρασε κι' ὁ δρόμος
 νὰ σέρονται μὲ τ' ἄλογα, τ' ἀστερία, τοὺς
 [ἀνθρώπους
 πρόσωπα τόσο γνώριμα, μέσ' τοῦ καιροῦ τῆ
 [σκόνη

φτηνὰ, ξεπερασμένα.

Εἶναι κι' ἓνα βιβλίον

πὸν μείναμε διαβάζοντας τὴν πρώτη του σε-
 [λίδα

μιὰ ἱστορία πὸν ἐξέφτισε ἀμέσως...

Κι' ἀπάνω μας ὁ οὐρανὸς
 μὲ τὰ μάγουλα στὰ δυὸ του χέρια
 σάμπως νὰ σκέφτεται τὴν ξέρα τὴν ἀπέ-
 [ρανη

πὸν μήτε μιὰ ὥρα δὲν ἐκάρπισε
 π' οὔτε μιὰ προσδοκία δὲ φυτρώνει.

Τραγουδᾷ, καὶ τὸ τραγούδι του μοιάζει
 σὰν παράπονο καὶ σὰ νοσταλγία, σὰ μιὰ
 προσδοκία νέων θεῶν καὶ νέων ἐλπίδων...
 Ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἴδιος καημὸς καὶ ἡ ἴ-
 δια πάντα πίστη: Σὲ κάτι τὸ ἀνώτερο, σὲ
 κάτι πὸν νὰ φέρει νέα μηνύματα, νέες χα-
 ρούμενες φωνές...

Ἀναμφίβολα ἡ ἑλληνικὴ Ἐπαρχία καὶ
 τὸ περιβάλλον της στὸ ὁποῖο χρόνια τώρα
 δλάκερα ζῆ, δημιουργεῖ καὶ στοχάζεται, ἔ-
 χει ἀνοίξει πληγὲς ἀνεπούλωτες στὴν δλη
 του ἰδιόρρυθμη εὐαισθησία κι' ἔχει ἐπιδρά-
 σει ἀρκετὰ ἀποφασιστικὰ στὴν δλη ἐπίσημη
 ψυχοσύνθεσή του. Κάτω ἀπ' τὸν βαρὺ οὐ-
 ρανὸ της ἀναπνέει δύσκολα καὶ δύσκολα,
 αἰματηρὰ θξλεγα ὅτι πορεύεται ἂν δὲν
 τὸν οἰστρηλατοῦσε ἓνας ξέφρενος ἐσωτερι-
 κὸς ρυθμὸς δημιουργίας, ἂν δὲν τὸν καθο-
 δηγοῦσε μιὰ ἄλλη, ἐσώτερη, ἀναγκαία ἐ-
 πιταγή... Κάτω ἀκόμα ἀπὸ τὸν συγνεφια-
 σμένο οὐρανὸ της ἐμπνεύσθηκε τὰ ἔργα του,
 εἰς ὑποθέσεις τῶν διηγημάτων του, τοῦς ἡ-
 ρωῆς του τοῦς τόσο ἀληθινοὺς καὶ κάτω ἀπ'
 τὴν πιεστικὴ ἀνασαιμιὰ της ἔδωσε ἓνα ἔρ-
 γο ζωῆς, μιὰ προσφορά σὲ ὄγκο καὶ σὲ ἀ-
 ζία ἀνεκτίμητη. Κι' ὅταν ἡ πληχτικὴ βρο-

χὴ της πυκνώνει πολὺ καὶ δὲν ὑπάρχει ἐν-
 δεχόμενο νὰ φανεῖ καθαρὴ μέρα, τραγου-
 δάει τὴν πλήξη της καὶ τὴ μοῖρα της μὲ
 αἰσθημα, ζέση κι' ἰάνεπίληπτο οἶστρο...

Συχνὰ κι' ἀκόμη πυκνὰ φλέβα ἀσυγ-
 κράτητη λυρικῶν συλλογισμῶν διατρέχει
 τὴν ποιητικὴ παραγωγή του, φτωενοί,
 διαγράφονται πάνω ἀπ' τὸ ὑπόστρωμα
 τῶν στίχων του καὶ μιὰ μουσικὴ πὸν ἐκ
 τῶν «ἐνδον» προέρχεται, πλαισιώνει τὶς ἐμ-
 πνεύσεις του. Ὅ,τι στέκεται μνήμη ξεχω-
 ριστὴ κι' ὅ,τι παιδεύει τὸν εὐαίσθητο ψυ-
 χικὸ του κόσμο πὸν ἀναρριγεῖ μπροστὰ καὶ
 στὸ πιὸ ἀμυδρὸ φῶς, μπρὲς καὶ στὸ πιὸ
 ἰσχνὸ μούχρωμα, μπροστὰ καὶ στὸ πιὸ ἀ-
 νεπαίσθητο ρόδισμα τῆς αὐγῆς, ὅ,τι εἶναι
 ἐντοπισμένο μέσα σὲ ἀτμόσφαιρες πὸν δὲν
 αἰθριάζουν, πὸν παρέχουν μελάγχολες ἀνα-
 πολήσεις στὴν ποιητικὴν ἐνδοχώρα τοῦ
 Τάκη Δόξα ἀφθονοῦν.

Ἀπόσταγμα ἑνὸς βίου πνευμένου πὸν
 τὸν κεντρίζει συνεχῶς τὸ ἀβρὸ κάλεσμα ἑ-
 νὸς χρυσορρόδινου φθινόπωρου, μιᾶς δειλι-
 νῆς ἀνάπαυλας, μιᾶς ὥρας ἐκστατικῆς εἶναι
 ἡ ποιήσή του. Χαίρεσαι τὴν ἀνοιχτὴ περ-
 πατησιά του, τὴν ἐλαστικότητα τῆς φρά-
 σης του, τὴ συναισθηματικὴ του διάγυση,
 τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς του, ἄρωμα ἀνοιξιὰτι-
 κῶν ρόδων. Ὅλοκάθαρα βλέπεις ὅτι ἔχεις
 νὰ κάμεις μ' ἓναν πνευματικὸ ἄνθρωπο ἐκ-
 λεκτὸ πὸν συμμετρικὰ καὶ ρωμαλέα μέσα
 στὸ πλατάγισμα τοῦ καιροῦ μας θαδίζει,
 ἓναν δημιουργὸ μὲ ἀνοιχτὸ μυαλό, φωτι-
 σμένη νόηση, σίγουρη αἰσθησι, ἀρκετὴ
 πείρα.

Μέσα σὲ διάφανη γάζα φωτὸς πλέουν
 τὰ σκιρτήματά του, μέσ' σὲ περιβάλλοντα
 περιπαθῆ κι' εὐγενικὰ ταξιδεύει ἡ φαντα-
 σία του. Τὸ ἴδιο κείνο ψυχαίμισμα πὸν
 ἐμπνέει τὸν I. M. Παναγιωτόπουλο, τὸν
 Δρίβα, τὸν Ἀθάνα, τὸν Οὐράνη, τὸ ἴδιο
 κείνο ἀνάκουστο κελάρυσμα εἰκόνων ἔχουν
 οἱ ποιητικὲς στιγμές. Ἐνας ποιητῆς πὸν
 σὲ ὥρες πολὺ αἰσθάνεται μιὰ πνιγη-
 ρὴ σιωπὴ γύρω του, πὸν ὁ κόσμος ἔχει
 γίνεῖ πιὰ ὠχρὸς: τραγουδᾷ καὶ προσπαθεῖ
 ν' ἀνακουφίσει τὸν πόνου του, νὰ γλυκάνει
 τὴν μοναξιά του, ν' ἀπαλύνει τὴν πλήξη τῆ
 θνατερῆ πὸν τὸν ζώνει. Σὲ ὥρες ἀκόμα
 πὸν ἡ πεζογραφία κι' ἡ γλώσσα της δὲ

μπορεί νά ζεστάνει με τή θερμή τῆς τήν καρδιά, σέ φωτεινά διαλείμματα, διαλείμματα ἐξάρσεων καί ρεμβασμοῦ ὁ στίχος ἀνθεῖ σά λουλούδι στήν ἄκρη τῶν χειλιῶν, σά λουλούδι μέσ' στ' ἀπέραντο σεληνόφως ἢ σέ ἀπέραντη ἐρημιά, καί δίνει χρῶμα καί ζωνρότητα στή χλωμή ὄψη τῆς ψυχῆς καί ξεκουράζει τίς αἰσθήσεις.

Κυλάει σάν ὄνειρο ὁ στίχος τοῦ Τάκη Δόξα. Τόν νιώθεις καί τόν αἰσθάνεσαι νά φλερτουράει μέσα σου, τόν νοιώθεις πού ἀκραγγίτσει ἀπαλά—ἀπαλά τήν εὐαισθησία σου.

Ἀπαλή ἢ λέξη, τὸ ἐπίθετο κοσμητικό, τὸ νόημα ἐξαίσιο. Ἀνήκει στήν παράδοση ἢ ποίησή του. Κι' ὅταν ἀκόμα παίρνει τή μορφή τήν ἐλεύθερη τὸ ξετύλιγμα τῶν εἰκόνων του διατηρεῖ τὰ στοιχεῖα τῆς παράδοσης καί τίς νότες τῆς. Βρίσκει τόν πιὸ ξέχωρο χρωματισμό, τήν πιὸ βελουδένια μουσική φράση, τήν πιὸ ἀραχνούφαντη ρίμα. Ἐχει τήν αἰσθησιμότητα ἀκόμα τῆς μυσταγωγίας καί ξέρε νά διαλέγει γιά θέματα τῶν στίχων του κεῖνα τὰ πράγματα πού ἔχουν μουσικό τόνο καί ποικίλο χρωματισμό, πού ἔχουν χάρη κι' εὐγένεια ψυχῆς, ἀδρότητα καί λυρική δροσιά:

Εἶσαι παντοῦ.

Στή νότια ἐνὸς βιολιοῦ πού φεύγει
σὴ φτεροῦγα τοῦ ἡλίου
στοῦ φεγγαριοῦ τὸν κίτρινο τὸν βολβὸ
σὸ ξεφωνητὸ τῆς παιδούλας τῆς αὐγῆς

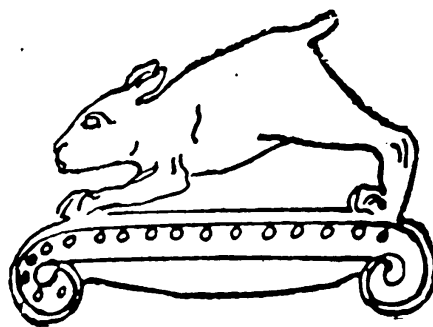
πὸν μοῦ χτυπάει κάθε πρωτὶ τὴν καρδιά
γιὰ νά μοῦ πῆ τ' ὄνομά σου
μαζὶ μὲ τὴν πρώτη καλημέρα.

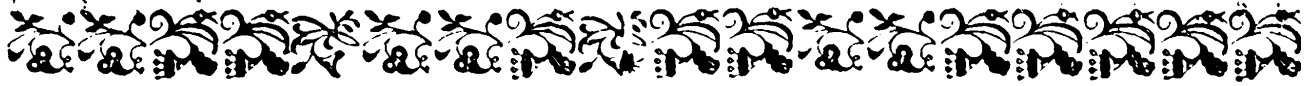
Εἶσαι καί σὸ χιτὸς
κλεισμένη σὲ μιὰ χρυσὴ ἀχιβάδα
ἐσὸν ποῦφερες τὸ ταξίδι τοῦ πόντου
καί τὴ μαχαιριὰ τῆς νοσταλγίας
τὸ πανὶ τοῦ γλάρου εἶσαι
πού μὲ πρωτοξεκίνησε παιδί
ἦσουν κι' ἄλλοτε πρὶν γεννηθῶ
πρὶν δῶ τῆς μάννας μου τὸν κόρφο
πρὶν ὁ κόρφος τῆς γεμίσει μὲ τ' ὄνειρό σου.

Ὁ κόσμος ἐγινε ἐσὸν
αὐτὸς πὸν ἦρθε, ποῦρχεται, πὸν θάρθει.
Σ' ἀκούω σῆς φλέβας μου τὸ αἷμα
στοῦ νοῦ μου τ' ἀσίγαστο ποτάμι
στοχασμὲ καί πόνε
χαμόγελο τοῦ δειλινοῦ
πὸν κλείνεις σὰ πέταλλά σου τὴ γῆ
τὴ γῆ πὸν εἶναι καί πέρα ἀπ' τὴ γῆ
Ἀγάπ

Χαρακτηριστικὰ πολὺ τραγουδάει τὴν Ἀγάπη πὸν ἀγιάζει τὰ πάντα, τὴν Ἀγάπη πὸν ἐξιδανικεύει κι' ἐκστασιάζει σὸ ἀνέκδοτο ποίημά του «Ἀκουαρέλλα». Διακριτικὸς κι' ἀπαλὸς σὰ χὰδι παρουσιάζεται. Ἀποδείχεται ἔτσι μιὰ ποιητικὴ μορφή ἐντελῶς λυρική, ἐντελῶς σχηματισμένη, δοκιμασμένη.

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι)

ΤΟ ΛΑΒΩΜΕΝΟ ΠΟΥΛΙ

(Νουβέλλα)

Οὐ χάριν λέγω σοι ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. Ἐίπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα: Ἡ πίστις σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Λουκ. § 45—50

Πῆρε τὸ τραῖνο καὶ ταξίδευε τώρα στὰ βόρεια μέρη τῆς χώρας. Τὸ σκοτεινὸ μέταλλο τῶν τροχῶν βροντοῦσε μέσ' τὴν καταπράσινη πεδιάδα ἕνα τραγούδι εὐθυμο, ξένοιαστο κι ἐλεύθερο ὅπως ἡ ζωντανὴ ἀμεριμνησία τῶν κάμπων. Ὁ ἥλιος προχωροῦσε χαρούμενος στὸν οὐρανὸ καὶ τὸ κάθε τι ἦταν ἐλαφρὸ κι εὐτυχισμένο, γιατί δρισκόταν στὴν πιδ γλυκύτερη καὶ μυρωμένη του στιγμῆ. Προσπάθησε νὰ ξεχαστῆ στὴ γαλήνη τοῦ πράσινου κάμπου. Παρακολούθησε μὲ τὸ βλέμμα του τὰ εὐτυχισμένα κατάλευκα σπίτια τῶν χωριῶν ποὺ μοιάζανε ἀσπρες βαρκοῦλες ἀραγμένες στὰ πόδια μιᾶς λίμνης Ἰσαμε ποὺ τᾶχανε ἀπὸ τὰ μάτια του. Στ' ἀντικρυνὸ κάθισμα χαμογελοῦσε μιὰ κυρὰ σὰν κάτι νὰ σκεφτόταν εὐθυμὸ φοροῦσε γυαλιά. Στὸ πλάι ἡ κόρη της, μιὰ μελαχροινὴ κοπέλλα μ' εὐχάριστο πρόσωπο μέχρι εἴκοσι χρονῶν. Ἡ ζέστη τῆς καλοκαιρινῆς ἡμέρας ὅσο πήγαινε σιγά—σιγά βάραινε τὰ πρόσωπα, ἡ κυρὰ μὲ τὰ γυαλιά χασμουριότανε κι ἡ κόρη κοιτοῦσε σὰν ὑπνωτισμένη. Φαινότανε μελαγχολικὴ κι ἀδιάφορη κοιτοῦσε, μᾶλλον δὲν κοιτοῦσε τίποτε. Ὁ Πέτρος τὴν παρατήρησε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῆ καὶ σχημάτισε τὴν δέα, πὼς κάτι ἀπασχολοῦσε αὐτὴ τὴ νέα κοπέλλα μὲ τὰ ὄμορφα καστανὰ γαλήνια μάτια. Στὰ διπλὰ καθίσματα τὰ τραγούδια κατέβαζαν τὰ φτερά τους τὸ μεσημέρι. Τὸ κορίτσι δὲν πρόσεχε τίποτε, οὔτε κι' αὐτός. Τί τὸν ἐννοιαζαν πιά οἱ λύπες τῶν ἀλλων; Τὸν ἔφταναν οἱ δικές του καὶ μάλιστα παραέφταναν. Βγῆκε στὸν ἐξώστη καὶ ἀνάπνευσε βαθιά. Φτάνει πιά. Ἰσαμε ἐδῶ. Θάρχιζε ἀπὸ ἐδῶ κι ἐμπρὸς μιὰ καινούργια ζωῆ. Θὰ ζοῦσε μὲ τὴν ἀδερφή του κι ὅλα θὰ πήγαιναν θαυμάσια. Θὰ φρόντιζε νὰ τὴν πείσει μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν ἀκολου-

θήσει. Γι' αὐτὸ θᾶφερνε ἐπιχειρήματα ἀκαταμάχητα, ἀληθινὰ καὶ καθαρὰ ὅπως τὰ κρύσταλλα στὸν ἥλιο. Μὰ πὼς θᾶχε ἀντίρρηση; Ἐπρεπε νᾶτανε τέλεια ἡσυχος. Κι ὅλα θὰ τὰ ρίχνανε στὴ λήθη. Καινούργια ζωῆ, σὰν τὰ γαλήνια ποτάμια τὸ καλοκαίρι, νὰ ὅπως αὐτὸ ἐδῶ τὸ ποτάμι ποὺ κοιμάται στὴν πεδιάδα. Ναι ἦταν περισσότερο ἀπὸ σίγουρος. Ἐνα γεράκι ζύγιαζε τὰ φτερά του πάνω σὲ μιὰ χρυσὴ θάλσσσα ἀπὸ στάχια, ἀνέμιζε τοὺς τεράστιους κύκλους του στὸν οὐρανὸ κι ἔρριχνε τὴν κινούμενη σκιά τῶν διάπλατων φτερῶν του μεγαλόπρεπη στὰ καταπράσινα λειβάδια. Ὁ Πέτρος ἔβλεπε τ' ἄλογα ποὺ χλεμιντρίζανε τρέχοντας πέρα, τίς ἀγελάδες ποὺ βόσκανε μακάριες. Ἐνιωθε τὸ στῆθος του ἡσυχό. Τίποτε δὲν τὸν βάραινε πιά. Ἴσως νᾶναι ἀπὸ τὸ ταξίδι, ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀτελεύτητο γέλοιο τῆς ἐξοχῆς, συλλογίστηκε. Μπορεῖ κι ἀπ' αὐτό, ἔτσι θὰ ἦτανε. Ἡ πολιτεία μὲ τὰ τεράστια μέγαρα σοῦ πλακῶνει τὴν καρδιά σὰν πλάκα βαρειά καὶ δὲν σ' ἀφήνει ν' ἀνασάνης ὅπως θέλεις Ἄλλωστε εἶχε ριζώσει μέσθ του ἡ ἀλλαγὴ τῆς στενόχωρης ζωῆς. Ἀλήθεια σὲ τί μπορούσε νὰ τὸν ὠφελήσῃ ἡ ἀδιάκοπη σκέψη; Σὲ τίποτε. Προτιμότερο κανεὶς νὰ γελᾷ, νὰ γελᾷ ὅσον ἡμπορεῖ περισσότερο, νὰ παίρνη τὰ πράγματα μονάχα ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια. Τί τὸν ἐνδιέφερε τὸ βάθος τῶν πραγμάτων ἀφοῦ κατάντησε τόσο κουραστικὸ, τόσο ἀνυπόφορο; Τελεία καὶ παύλα. Ναι, τώρα ὄλο θὰ γελοῦσε· θᾶχε ἕνα ἀτελειώτο κέφι, θᾶρεσε σ' ὄλους, θ' ἀποκτοῦσε φίλους, θὰ γλεντοῦσε μάλιστα θὰ γλεντοῦσε. Ἐκανε νὰ γελάσῃ κι ἀμέσως κατάλαβε, πόσο δύσκολο ἦτανε νὰ κάνῃ αὐτὴ τὴ ζωῆ ποὺ ὠνειρευόταν. Σαρνικὰ μελαγχόλησε, ἀφάνταστα μελαγχόλησε. Γιατί, ψιθύρισε, τί

νάσαι αὐτὸ πού μᾶς ἀφαιρεῖ τὴ χαρά, τὴν εὐχάριστη σκέψη γιὰ τὸ αὐριο; Κάτι παραμόνευε μέσα του, κάτι τὸ σκοτεινὸ κληρονομημένο ἀπὸ κακοὺς προγόνους μὲ χαλασμένο αἷμα, πού κοιμῶνται στὰ βάθη τοῦ μυαλοῦ, πού κυκλοφοροῦν μέσα στὶς φλέβες του μὲ μιὰν ἀνεση, μὲ μιὰ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς κυρίαρχη εὐκινησία. Τώρα δμως δλα θὰ τελείωναν, δλα θὰ περνοῦσαν. Θὰ πεισῆ τὴν ἀδερφή του. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃ; δὲν θὰ τὸν λυπόταν; καλύτερα ἢ ἴδια τὸν ἑαυτὸ της; Θὰ σκεφτόταν σωστά. Ναί, δλα θ' ἄλλαζαν τότε. Καὶ πολεμοῦσε νὰ κἀνῃ τὸν ἑαυτὸ του νὰ πιστέψῃ, πῶ; ἔτσι θὰ γινόταν κι ὄχι ἄλιως.

Προχωροῦσε στοὺς δρόμους. Εἶχε βραδυάσει. Τὰ φῶτα ἀναδαν στὴν πλατεία λεωφόρο κι ἓνα πλήθος χαρούμενος κόσμος ἀνεδοκατέβαινε· ὁ Σταθμὸς ἦτανε μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη. Δὲν πῆρε ταξί, καλύτερα νὰ περπατοῦσε λίγο, νὰ τακτοποιοῦσε τίς σκέψεις του, νὰ κατὰστρωνε τὰ ἐπιχειρήματά του. Δὲν θὰ πῆγαινε στὸ σπίτι πού δούλευε ἢ ἀδερφή του; Γιατί νὰ πάῃ ἐκεῖ; Τὸ θεωροῦσε σὰν τὸ πιὸ ὀδυνηρὸ νὰ ἰδῆ τὴν ἀδερφή του μέσα σ' ἓνα κοινὸ σπίτι. Θεέ μου, πῶς ἔφτασε μέχρις ἐκεῖ; Γιατί νὰ πάω στὸ κοινὸ σπίτι; Θὰ τὴν εἰδοποιήσω νὰ μὲ περιμένῃ στὸ δωμάτιό της. Εἶχε ζωμάτιο. Τόσον λοιπὸν εἶχε ξεχαστεῖ! Ἐπίασε τὸ μέτωπό του, ἔκαιγε, τὰ μηνίγγια του χτυποῦσαν. Σταμάτησε στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ σκέφτηκε. Διάβαζε τὸ τελευταῖο γράμμα της κι ἐπανελάβε πολλές φορές τὴν διεύθυνση τοῦ σπιτιοῦ της. Θὰ πῆγαινε ἐκεῖ καὶ θὰ τὴν περίμενε. Θάστεινε μονάχα ἓνα σημείωμα γιὰ νὰ μάθαινε τὴν ἀφίξή του. Τίποτε ἄλλο. Περίφημα. Κατέβαλλε πάντοτε ἀπελπιστικὴ προσπάθεια γιὰ ν' ἀποφασίσῃ ἓνα πράγμα, τὸ ἐξέταζε καὶ πάλι κατόπι τὸ ἐξέταζε σὰν ν' ἄλυνε κανένα δύσκολο ἀλγεβρικὸ πρόβλημα.

Τὰ παράθυρα τῆς κάμαράς της ἦταν φωτισμένα. Τὸν περίμενε λοιπὸν... Ἄναπνευσε βαθειά. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά. Αἰσθανότανε τὸν ἑαυτὸ του ταπεινωμένο κι ἔνοχο, γιατί ἔπεσε ἢ ἀδερφή του στὸ βουρκο. Ἐφυγεν ἀπὸ μικρὴ, μεγάλωσε σὲ ξένα χέρια καὶ δὲν ἔγραψε σὲ κα-

νέναν. Δοκίμαζε ἀπεριόριστη πικρία. Μπορεῖ ν' ἀφταιγε κι' αὐτὸς; Γιατί ὄχι; ἔπρεπε νὰ τὴν εἶχε καλέσει ἐνωρίτερα, πολὺ ἐνωρίτερα. Εἶχεν ἐξαφανιστῆ δμως τόσα χρόνια καὶ δὲν ἔδειχνε σημεῖα ζωῆς. Τοῦ ἔστειλε μονάχα χρήματα, ὅταν ἐπέτυχε στὸ Πανεπιστήμιο κι ἔμαθε ἔτσι τὸ κατάντημά της. Τῆς ἔστειλε πίσω τὰ χρήματα. Γιατί νὰ τοῦ γράψῃ; Τοῦ πέταξε κατὰμουτρα τὸ κύλισμα τῆς ζωῆς της στὴν λάσπη γιὰ νὰ τὸν πικράνῃ. Ποιὸς ξέρει κι ἂν τὸν ἔκανε ὀλότελα δυστυχισμένο. Χτύπησε τὴν πόρτα δειλά, πολὺ δειλά σὰν νὰ αἰσθανόταν, πῶς δὲν εἶχε κανένα δικαίωμα ν' ἀτενίσῃ τὸ πρόσωπο μιᾶς κοπέλλας, πού ἀφέθηκεν ἔρημη στοὺς πέντε ἀνέμους.

— Ἐσὺ Πέτρο... Πόσα χρόνια νὰ σὲ ἰδῶ... Πόσο μεγάλωσες. Ἐγίνες σωστὸς ἀντρας καὶ μ' ἓνα φιλάρεσκο χαμόγελο τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ σ' ἓνα βελουδένιο κόκκινο καναπέ.

Τάχε χαμένα.

— Μὲ συγχωρεῖς, Καίτη. Ἐκανα χρόνια ν' ἄλθω νὰ σὲ ἰδῶ. Δὲν ἤξερα... δὲν θὰ σὲ γνῶριζα, ἂν σ' ἔβλεπα ἔστω καὶ σ' ἓνα δρόμο ἔρημον ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀπὸ λουλοῦ δια καὶ δέντρα· καὶ δοκίμασε νὰ γελάσῃ γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ταραχὴ του.

— Μὰ ἐσὺ εἶσαι χλωμός, μήπως εἶσαι ἄρρωτος; Ἐκπλώσου. Κάθησε νὰ ξεκουραστῆς λοιπὸν. Τὸν ἔπιασε μὲ τρυφερότητα καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ· ἔπειτα πρόστεσε.

— Γιατί αὐτὸ τὸ ὄρος, Πέτρο, γιατί τόσο δυστυχισμένος; Γιὰ ποιὸν στενοχωρεῖσαι; Μήπως γιὰ μένα; Τί βλέπεις γιὰ ν' αἶσαι τόσο σκυθρωπός; καὶ γέλασε ξανά μὲ τὸ ἴδιο χαμόγελο. πού ἔπαιρνε γιὰ ν' ἀρέσῃ στοὺς πελάτες τοῦ κορμιοῦ της. Ἦταν πολὺ δμορφῆ, δλα δμως δείχνανε τὴ δουλειὰ πού ἔκανε. Τ' ἀρωματισμένο δωμάτιο, οἱ φωτογραφίες στοὺς τοίχους κι' ὄλα καθαρὰ ἀφάνταστα καθαρὰ καὶ πολυτελῆ ἀπὸ τίς καρέκλες μὲ τὸ βελουδο μέχρι τὸ μεγάλο ἀσπράφτερό καθρέφτη.

— Ἦρθα νὰ σὲ πάρω, Καίτη, νὰ σὲ βγάλω ἀπὸ τὴν κακὴ ζωὴ. Κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ. Θὰ ξαναρχίσουμε τὴ ζωὴ μας. Θῆμαστε εὐτυχισμένοι. Μὴ φέρνῃς καμμιά ἀντίρρηση, Καίτη, μὴν ἔχῃς κανένα δισταγμό. Θ' ἀποσιωθῶ σὲ σένα καὶ θὰ σὲ κά-

νω να γίνης χαρούμενη. Θ' ανοίξης σπίτι, θά κάνης παιδιά. Δέν θέλεις, Καίτη; Δέν μπορεί νά μή θέλῃς. Μά γιατί γελάς τόσο, μέ θόρυβο γιατί γελάς; Σοῦ φαίνονται ἀστεία λοιπόν; γιατί κοροϊδεύεις, ἔλα, εἶσαι μιὰ λογική κοπέλλα. Ἦσουνά τόσο σοβαρή, όταν ἦσουνά παιδούλα. Ὑπέφερες βέβαια κι ἐσύ πλάϊ σ' ἕνα σκληρό πατριῶ καί σέ μιὰ ἀπονη μητέρα, ὅπως κι ἐγώ. Τώρα ὅλα θά διορθωθοῦνε καί θάμαστε τόσο καλά. Θάχῃς ἕνα πράσινο σπιτάκι μέ κήπο κι ἐκεῖ θά παίξουν τὰ παιδάκια σου ξανθοὶ ἄγγελοι. Μά, Θεέ μου, γιατί γελάς τόσο; τρελλάθηκες λοιπόν; Σίγουρα δέν στέκεσαι καθόλου καλά στό μυαλό, γιά νά ξεκαρδίξεσαι στά γέλοια. Εἶχε ξελιγωθῆ πραγματικά στά γέλοια, σταματοῦσε, τὸν ἀκουγε καί πάλι γελοῦσε. Σέ λίγο πῆρε ὕφος; κι ἀπάντησε.

—Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἀδερφέ, πὼς εἶμαι δυστυχισμένη; Ποιὸς σέ παρακάλεσε νά μέ σώσης; Ἀλήθεια, πὼς μπορεί κανεὶς νά μὴν ξεκαρδιστῆ στά γέλοια; Μάθε λοιπόν, πὼς εἶμαι εὐτυχισμένη ἴσαμε ἐκεῖ πού δέν παίρνει ἄλλο. Δέν ἔχω κανενὸς τὴν ἀνάγκη. Κοίταξε μόνον, πόσο εἶμαι ὁμορφῆ, ὅλοι μέ λαχταροῦν. Ἐγὼ βέβαια δέν ἀγαπῶ κανέναν. Ἐχω χρήματα, ὅσα θέλεις χρήματα. Σῶσε τὸν ἑαυτό σου καλύτερα. Νά τὸ σακάκι σου ἀρχίζει νά τρίβεται στά μανίκια, θά σοῦ δώσω, ἀδερφάκι μου, λεφτά, ν' ἀγοράσης ἕνα καλὸ κουστοῦμι, φοιτητῆς δέν εἶσαι καί θάχῃς καί καμμιά τρυφερὴ ἔρωμενούλα φιλαράκο. Στ' ἀλήθεια εἶσαι ὁμορφος ἅμα σέ προσέξει κανεὶς. Μὴν παίρνης, Πέτρο, περίλυπο ὕφος. Ἐγὼ ζῶ καλά καί μένω εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴ δουλειά μου. Κερδίζω πολλὰ καί δέν κουράζομαι καθόλου. Τρεῖς βίζιτες τὴν ἡμέρα μου φτάνουν γιά νά ζήσω περίφημα. Στ' ὀρκίζομαι. Γιατί γουρλώνεις τὰ μάτια σου; Τόσο ἀπίστευτο σοῦ φαίνεται λοιπόν; Μάλιστα, τρεῖς βίζιτες τὴν ἡμέρα, ἅμα θέλω καί περισσότερες. Ἐσύ πές μου τί βγάζεις; Τίποτα. Ἀλλὰ καί μεθαύριο όταν διοριστῆς, νομίζεις πὼς θά κερδίξης ὅσα κερδίζω ἐγώ; Ἐ, σοῦ λέω ποτέ δέν θά βγάλῃς περισσότερα ἀπὸ ἐμένα ποτέ. Θά πῆς; πουλῶ τὸ κορμί μου. Ναι, δικαίωμά μου δέν εἶναι; Δέν ὀρίζω τὸν ἑαυτό μου; Εἶναι

ἀτιμὴ ἐργασία αὐτῆ, θά ὑποστηρίξεις πάλι, γιά δικηγόρος δὲ σπουδάζεις; Δέν κάνω καμμιά ἀτιμὴ πράξη, δέν γελῶ καί δέν ἀπατῶ κανένα. Ἀτιμοὶ ὑπάρχουνε πολλοὶ πού φαίνονται ἠθικώτατοι κι ὁ κόσμος κάνει τοῦμπερες μπροστά τους, γιατί πατίσανε πάνου στὰ πτώματα τῶν ἄλλων καί μεγάλες τρικυμίες τοὺς ἔφεραν στὴν ἐπιφάνεια. Αὐτοὶ, Πέτρο, ἔχουνε τὸ βυθὸ μέσα τους κι ἔπρεπε νά ζοῦνε στὸ βυθό, ὄχι στὸ φῶς τῆς ἡμέρας γιατί τὰ ἔργα τους εἶναι τῆς νύχτας σκοτεινά, κατασκοτεινά. Αὐτοὶ κολυμπᾶνε μέσα σὲ μιὰ θάλασσα ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων. Ἐγὼ ποῖόν ἔβλαψα; διάλεξα ἕνα ἐπάγγελμα, πού μ' ἀρέσει καί κάνω ὄρκο, πὼς δέν εἶμαι μονάχα εὐχαριστημένη, ἀλλὰ κατενθουσιασμένη, καί γελοῦσε μέ τὴν καρδιά της.

—Δέν εἶσαι καλά, Καίτη. Μιλᾶς ἔτσι σὰν νά βρίσκεσαι σὲ μιὰ ἐντελῶς φυσικώτατη θέση. Πὼς ἔπεσες; Πόσο ἀνόητες εἶναι οἱ σκέψεις σου! Δέν συλλογίστηκες ἀληθινὰ τὸ γκρεμὸ πού σέ περιμένει; Δέν ἔκλαψες γιά τὴν χαμένη σου ἀξιοπρέπεια; Πὼς μιλᾶς. Θεέ μου, ἔτσι καί γελάς κιόλας τόσο χαρούμενα, ἐνῶ θάπρεπε νά κλαῖς, Καίτη ἀπαρηγόρητα νά κλαῖς. Δέν σκέφτεσαι, πὼς τὰ λεφτά πού βγάζεις εἶναι λεφτά τῆς ντροπῆς καί τοῦ ἐξευτελισμοῦ; Καλά. Ἄς ὑποθέσουμε, πὼς ὅλα θά πάνε βολικά ὅλοι σ' ἐπιθυμοῦνε καί σέ χαίρνονται. Κι ἄς παραδεχτοῦμε ἀκόμη, πὼς αὐτὸ εἶναι πέρα γιά πέρα φυσικό... Εἶχε ἀναλάβει ἀρκετὰ κι εἶχε βρεῖ τίς σκέψεις του. Ἐπρεπε νά τὴν πείση. Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἦρθε ὄρεξη νά κλάψῃ πολὺ, μὰ κράτησε τὸν πόνο μέσα του. Γιατί νά τὸν φανέρωνε; Δέν θά κατῶρθωνε τίποτε. Ἐπειτα τοῦ εἶχε γεννήσει κατάπληξη ἢ εὐθυμία της, ἢ γεμάτη θόρυβο εὐθυμία της. Πήγαινε νά πνιγῆ στά γέλοια, τόση ἀστειδότητα εἶχανε τὰ λόγια του, τὸ πρόσωπό του; Τώρα εἶχε ξαναβρεῖ τὸν ἑαυτό του κι ἤθελε μέ κάθε θυσία νά τὴν ἐπαναφέρῃ στὴν ἀλήθεια ἢ τῆς παρουσίαζε φανερὰ καταφάνερα τὴν πραγματικότητα γιά νά τὴν αἰσθανθῆ τὴν πικρία της.

—Ὅλα λοιπόν, εἶναι καλά, Καίτη, εἶσαι ὁμορφῆ καί μάλιστα ἐξαιρετικὰ ὁμορφῆ. Μὴ γελάς, σέ παρακαλῶ, όταν σοῦ

λέω πώς είσαι όμορφη κι έχεις ένα τόσο βελούδινο δέρμα. Μου κάνεις κακό. Είμαι αδελφός σου. Συλλογίσου μονάχα τι θα κάνης όταν περάση ή όμορφη ήλικία της άνοιξης. Είσαι τώρα τόσο νέα. Δέν είναι έτσι; και δείχνεις ακόμη πιο μικρή. Πρέπει να όμολογήσουμε, πώς δείχνεις πιο μικρή. Τα σύκα—σύκα και ή σκάφη—σκάφη. Βλέπεις πώς δέν σου λέω ψέματα Σήμερα δουλεύεις στο άριστοκρατικώτατο σπίτι αυτής της πολιτείας κι είσαι περιζήτητη. Σιγά—σιγά και πολύ ένωρίς μάλιστα θα σβήση αυτή ή όμορφη λάμψη των ματιών σου και στο πρόσωπό σου θα παρουσιαστούνε οι πρώτες ρυτίδες, οι ρυτίδες, Καίτη. Θ' αναγκαστής τότε να δουλέψης σε κατώτερο σπίτι μέχρις ότου στημένη σαν λεμόνι, σαν σάπιο λεμόνι καταλήξης στα σπίτια της δεκάρας.

Τότε ή άμοιβή σου θάναι θρισίες και ξυλοδαρμοί. Θα φτάσης σε σημείο που κανείς δέν θα θέλει όχι να σε φιλήση, μά κι ούτε να σ' άγγιξη καν' όταν θα κάθουσαι σε κανένα πάγκο μιας δεντροστοιχίας ό διαβάτης θα τραβηχτή μακριά σου για να μη σ' άκουμπήση, θα φύγη, θα φύγη, για να μη σε βλέπη, να μη βλέπει το κατεστραμμένο πρόσωπό σου από την κραιπάλη και τ' όργιο. Θα προξενής την άηδία, σε κανέναν τόν οίκτο. Καίτη, είδα τέτοια ανθρώπινα ράκη να σέρνουν στα πάρκα της πολιτείας την ρημαγμένη τους όμορφα ψάχνοντας να θρούν τόν τελευταίον άλήτη για να πληρώση το κορμί της. Και θα πεθάνης στο τέλος μονάχη χωρίς παιδιά να σου κλείσουνε τα μάτια, μονάχη μέσα σε μια κρύα νύχτα νηστική και παγωμένη μες στο χιόνι, άστεγη σαν τα σκυλιά, που ψοφούνε στο όρόμο από την πείνα και το κρύο και το πρώτ τα βλέπουμε τεντωμένα στους όρόμους. Να τι σε περιμένει, να, που θάναι το τέλος της λαμπρής ζωής σου, Καίτη.

Τόν άκουγε σοβαρή, έφερε μάλιστα το χέρι της για ν' άποδιώξη μια ιδέα φοβερή κι είπε.

—Μά γιατί να πηγαίνουμε τόσο μακριά, Πέτρο, τα ξέρεις όλα σπουδαία. Μη θαρρείς, πώς κι εγώ δε τάχω λογαριάσει. "Εστω. "Ερχομαι μαζί σου. Πώς θα ζήσουμε; Με τα χρήματα από τα μαθήματα που κάνεις; Μά εσύ δέν μπορείς ό ίδιος να πε-

ράσης καλά—καλά. "Αφήνει κανείς τόσες άνέσεις; "Επειτα συνήθισα, όλα μου φαίνονται φυσικά, φυσικώτατα, όλα έτσι έπρεπε να γίνουν κι όχι διαφορετικά. Γιατί να συλλογίζουμαι, τι κρύβεται στο βάθος του χρόνου; Μπορεί να γίνω δυστυχημένη, το ξέρω. Μη κάνης τα λόγια σου. Είχαμε χρόνο να ιδωθούμε. Να φάμε καλύτερα, να πιούμε. "Εχω άρκετά πιή. "Ημουν άγκαζαζαρισμένη χτες τη νύχτα κι ήπια πολύ. Πίνω, πίνω, άδερφάκι μου, κι ό κόσμος ντύνεται τότε με μια γοητευτική ζάλη. Θα πιής ένα λικέρ. Μά τι λέω; καλύτερα ένα ποτήρι παλιό κρασί για να συνέρθης, θα σε σερβίω ή ίδια να φάς, έδιωξα την ύπηρέτριά μου. Μη κάνης τίποτε για να με πείσης, όταν δε θάμαι όμορφη, άς πεθάνω.

Πότος καιρός πέρασε! "Εγώ κι εσύ μεγαλώσαμε σε ξένα χέρια. Πώς μπορεί να όνομάσει κανείς μητέρα, μια μητέρα, που αφήνει τα παιδιά της στο έλεος του Θεού και προτιμάει τις άπολαύσεις τις δικές της περισσότερο; Πέθανε ό πατέρας. Δέν μπορούσε ύστερα ν' άφοσιωθή σε μάς; Δέν τόκανε. Δικαίωμα της. Βασανιστήκαμε πολύ. "Εσύ στάθηκες δυνατός. "Εγώ ήμουν γυναίκα. Πήγα ύπηρέτρια, γελάστηκα στον έρωτα. "Επαιξα καταμόναχη στη ζωή, έφτασα έδω που έφτασα. Τι έπρεπε να κρεμαστο στο λαιμό σου; "Εκλαψα στην άρχή, συνήθισα κατόπιν, ξαφνιαστήκα τότε από το πέσιμο τόσο βαθειά μέσα στο βυθό. Τώρα νομίζω, πώς δέν είμαι μέσα στο βυθό.

Γιατί κλαίς, Πέτρο. Συγχώρησε τη ζωή μου, δέν είναι βολετό να έλπίσουμε σε τίποτε πιά.

—Στο βυθό, ναί, στο βυθό ψιθύρισεν ό Πέτρος κλαίγοντας. Πηγαίνεις στη σφαγή όπως τ' άρνι, που έχασε τη λευκότητα της άγνότητάς του.

Θά φύγω, Καίτη, θα φύγω. Σηκώθηκε και προχώρησε προς την πόρτα. "Επειτα γύρισε και πρόσθεσε:

—Συλλογίστηκα, Καίτη, να σκοτώσω τη μητέρα, που μάς γέννησε. Πολλές φορές το συλλογίστηκα. Τώρα περισσότερο που βλέπω τη ζωή σου. Αυτή φταίει για όλα, αυτή φταίει. Παλεύω μέσα σ' αντίθετες σκέψεις. Σκέπτομαι τι θα κερδίσαμε από μια άποτρόπαια πράξη. Πρέπει να πα-

ραδεχτής πώς είναι ή πιδ άποτρόπαιη σκέψη στόν κόσμο κι δποιος φτάσει στο σημείο να την κάνη, αυτή την σκέψη. Καίτη, πρέπει νάναι άφόρητα δυστυχισμένος, δυστυχισμένος σ' δλη του τη ζωή. Τώρα σηκώνου με τ'ό Σταυρό. Έσού δέν θελεις να πεισθής να σηκώσης τόν δικό σου στο πλευρό μου. Γιατί κι έσού ένα Σταυρό σηκώνεις. Σήμερα μπορεί να μή τ'ό καταλαβαίνης, θά τ'ό καταλάβης άργότερα και δέν θά σταθή δυνατόν να τόν βαστάξης χωρί; άπροσμέτρητον πόνο.

Έρθα από καθήκον. Δέν σε γνώρισα πολύ, δέν συνηθισαμε να ζουμε, μαζί χάσαμε ένα μέρος τής αγάπης, πού δημιουργεί ή συνήθεια. Δέν σ' αγαπώ, όπως θάπρεπε να σ' αγαπώ. Θαρρυσά, πώς ήσουν δυστυχισμένη, σε βρήκα χαρούμενη.

—Στάσου, άδερφέ. Είμαι ζαλισμένη. Που πάζ, τί σκέφτεσαι να κάνης; Είσαι

τρελλός. Πάρε χρήματα. δέν μπορεί κανείς να ζήση χωρίς χρήματα. Δέν θέλεις; Είσαι κι έσού κακός σάν τη μητέρα σου; Τά τελευταία λόγια τ'ά ειπε με κακία.

—Χαίρε, Καίτη, δέν θέλω τίποτε, όχι, Χαίρε.

Κατέβαινε άργά τ'ά σκαλοπάτια. Αυτή τόν παρακολουθούσε από τ'ό κεφαλόσκαλο σκεπτική· έκλεισε την πόρτα κάνοντας μι'ά απότομη κίνηση, του χεριού της.

Ό θόρυβος άκούστηκε μέσα στη σιγαλιά τής θερινής νύχτας. Πέρα μακριά άκουγότονε μουσική σε κάποιο κέντρο έξοχικό.

Από τ'ό παράθυρο κοίταζε κάτω τη ξαπλωμένη πολιτεία με τ'ά φώτα της σιωπηλή κι έπεσε στο κρεβάτι της σκοτωμένη από τη ζάλη και τη νύστα.

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι)

ΣΑΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Ήταν μι'ά μπλε γωνιούλα του ούρανοϋ
δ ήλιος μελένιος, καλοκαιρινός, μεγάλος,
έπαιζε ένα μικρούλι σύννεφο μονόχο,
κανείς δέν νοιάζονταν γιαυτό, στοϋ όρίζοντα την άκρια.

Έπαιζε, κύτταζε πού άνθίζανε τ'ά δάση,
τη θάλασσα του κόσμου—κύματα ζωή, κύματα θάνατος—
κύτταζε την παλιόροια τής χαράς, τής λύπης, κι' έλεγε:
Θέ μου, τι άγρια πούναι έτοϋτα σου τ'ά πλάσματα,
Θέ μου, τι πικραμένα πούναι έτοϋτα σου τ'ά πλάσματα...

Υστερι γύρισε έτσιδά, σ' ένα παράθυρο άνοιχτό,
ένα κορίτσι είδε δεκαοχτώ χρονώ.
Ένα κορίτσι, πού στολίζονταν κόκκινα κι' άσπρα χρώματα,
και τραγουδοϋσε λόγια τής αγάπης.

...Και χαμογέλασε, τ'ό μακρινό, μικρούλι σύννεφο:
Ό κόσμος είναι ακόμα ώραϊος, συλλογίστηκε.
Έχει καρδιά και νιάτα ακόμα δ κόσμος συλλογίστηκε.
Κι ευτυχισμένο, γλίστρησε, διαλύθηκε,
κανείς δέν τ'όνιωσε, μακριά,
στοϋ όρίζοντα την άκρια...

Αένα Πασιπᾶ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ο ΘΡΥΛΟΣ

Τὰ παιδιά πὸν εἶχαν γεννηθῆ τότε, μὲ ἓνα - δυὸ χρόνια θὰ πᾶνε στρατιῶτες. Καὶ ἐκεῖ—ἄνδρες πλέον—θὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ἀξιωματικοῦ γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῆς πατρίδος στὰ παλῆα καὶ τὰ πρόσφατα χρόνια, γιὰ τὸν ἥρωισμό τῆς φυλῆς, γιὰ τὸ θρύλο τοῦ 40. Θρύλος εἶναι ὁ Λόγος πὸν διηγεῖται μεγάλα γεγονότα, μεγάλα κατορθώματα, ἀγῶνες ἐπικούς, πὸν τοὺς πῆρε ἡ ἱστορία καὶ δὲν τοὺς χῶρεσε, πὸν τοὺς πῆρε τὸ τραγῦδι καὶ τοὺς ἔκαμε ρυθμὸ τῆς ζωῆς καὶ ὄραμα τῆς φαντασίας. Ἐνας τέτοιος θρύλος ἀρχίζει νὰ γίνεται ὁ ἀγῶνας τοῦ 40, καθὼς περνοῦν τὰ χρόνια—χωρὶς νὰ τὸ νιώσουμε—πὸν θὰ διηγῆται γιὰ τὸ ἔθνος πὸν δίδαξε στοὺς λαοὺς τὴν ἀξία τῆς Λευτεριάς καὶ πολέμησε γι' αὐτήν, ὅταν οἱ ἄλλοι λαοὶ γονάτιζαν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον μπροστὴ βάρβαρη Βία. Θὰ διηγῆται ὅτι ὁ λαός μας τότε—τὸ 1940—δὲν ὑπολόγισε τὴν τρομακτικὴ ὑπεροπλία τοῦ ἐχθροῦ, δὲ λογάρισε θυσίες, δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψη τὶς ἀπειλὲς του. Πολέμησε μὲ τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς του καὶ ράγισε μὲ τὴν ἀνδρεία του τὸν σιδερένιο θώρακα τοῦ γίγαντα. Καὶ τὰ ἔθνη—θὰ λέγῃ ὁ θρύλος—εἶδαν καὶ θαύμασαν. Καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ λαοῦ μας φύσηξε ἀπάνω στὶς σκλαβωμένες χῶρες σὰν πνοὴ ζωῆς καὶ λευτεριάς καὶ ἀνάστασης καὶ σκόρπισε τὰ σύννεφα τῆς ἀμφιβολίας καὶ θρόσισε τὶς πονεμένες καρδιές.

Κι' ὅταν ὁ θρύλος θὰ πάρῃ τὴ μορφή τοῦ παραμυθιοῦ στὴ διήγηση τοῦ γέρου καὶ στὴ φαντασία τοῦ παιδιοῦ, τότε θὰ βρεθῆ κι' ὁ Ποιητής, πὸν θὰ σμίξῃ ταιριαστὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ θρύλου, γιὰ νὰ πλάσῃ τὶς ραψωδίες του...

Τ. Σ.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΛΗΣΜΟΝΟΥΝ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ

Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ πρὸς τὶς ἱστορικὲς καὶ ἱστοριοδιφικὲς μελέτες τροπὴ πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Χαλκίδας, ὅπως αὐτὸ συμπεραίνεται ἀπὸ σημεῖωμα τοῦ Διευθυντῆ τῆς ἐκεῖ Δημοσίας Βιβλιοθήκης, Σπύρου Κ ο κ κ ἰ ν η.

Ἐκτὸς ἀπὸ δικῆς του, πολλῆς ἐργασίας, ὅσες στρέφονται γύρω ἀπὸ τὴν Παλιὰ Εὐβοία καὶ τὰ ἱστοριοδιφικὸ - λαογραφικὰ της, ἄλλοι τρεῖς Χαλκιδεοὶ: ὁ Θ ε ο χ ἄ ρ η ς, γνωσιότατος ἐκεῖ γιὰ τὴν πολυχρόνη ἀσχολία του γύρω ἀπὸ κάθε τι πὸν θὰ μπορούσε νὰ προβάλλῃ μὲ τὶς πολυποικίλες ἐκδηλώσεις του τὸν Εὐδοϊκὸ χῶρον ὁ Γ. Φ ο υ σ ἄ ρ α ς, γενικότερα καὶ εὐρύτερα γνωστὸς Εὐβοϊώτης λογοτέχνης ὁ Γιάννης Γ κ ἰ κ α ς, ἀπὸ τοὺς νεώτερον πνευματικὸς ἀνθρώπους τοῦ νησιοῦ, ὁ Μ σ σ τ ρ ο δ η μ ἠ τ ρ η ς, κ. ἄ, συναγωνίζονται μὲ τὶς ἐκδόσεις τους καὶ παραστέκουν τὴν ἀντίστοιχη προσπάθεια τῶν: «Ἀ ρ χ ε ἰ ὠ ν Ε ὕ β ο ἰ κ ὶ ὠ ν μ ε λ ε τ ῶ ν», πὸν, μὲ πολὺ μέγχο σῆμερα δράση, τὸ ἐπιμελεῖται ὁ Γ, Φ ο υ σ ἄ ρ α ς, καὶ τοῦ μηγαίου ἐκεῖ περιοδικοῦ «Ε ὕ β ο ἰ κ ὶ ὠ ν Λ ὀ γ ο ς» στὴν ἐπίμονη ἐρευνα κι' ἀξιοποίηση τοῦ κάθε τι πὸν θὰ μπορούσε νὰ χύσῃ φῶς σὶὸν ἱστορικὸ καὶ λαογραφικὸ πλοῦτο τοῦ νησιοῦ, πὸν τόσο μεγάλο ρόλο ἔπαιξε στοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ πεπρωμένα τοῦ Ἐθνους.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

Ἀπὸ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τῆς πρωτεύουσας ἡ Ἐπαρχία περιμένει πάντοτε, ἂν ὄχι ἄλλο τι, τοὐλάχιστο τὴν ἠθικὴ τους συμπαράσταση. Ἐμεῖς αὐτὴ τους τὴν ἐκδήλωση τῆ λογαριάσουμε καὶ σὰν ἓνα χ ρ ε ο ς τῶν ἴδιων πρὸς τὸ περιβάλλον πὸν τοὺς ἀνάστησε καὶ δημιουργῆσε τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν πρώτων τους ἐμπνεύσεων, γιατί οἱ περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἐπαρχία κατάγονται. Φαίνεται ὅμως πὼς πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὴ μετοίκησίν τους στὴν πρωτεύουσα, ἀποξενώθηκαν κι' ἀπὸ τὶς πρώτες ρίζες τῆς πνευματικῆς των ὑποστάσεως. Δὲν ἐξηγεῖται ἄλλοιῶς ἡ ἐνοχῆ σιωπὴ τους γύρω ἀπὸ τὰ ζητήματα πὸν ἀπασχολοῦν τὴν Ἐπαρχία σὶὸν πνευματικὸ καὶ ἐκπολιτιστικὸ τομέα. Κι' ἂν καμμιὰ φορὰ δημιουργοῦν, ἀπὸ τὶς στήλες τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, θύρσο γιὰ κάποια ἐκδήλωση τῆς Ἐπαρχίας, αὐτοὺς δὲν εἶναι παρὰ προπέτασμα καπνοῦ, πὸν σκοπὸς ἔχει νὰ ἀμβλύνη τὴν κατακραυγὴ τῆς Ἐπαρχίας γιὰ τὴ στάση τους. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ οἱ ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ δυστυχῶς αὐτὲς εἶναι πολὺ λίγες. Ἐτσι ἐμεῖς ἐδῶ στὰ Γιάνναινα παρασταθήκαμε μάρτυρες ἐνὸς φαινομένου πὸν δικαιολογεῖ πληρέστατα τοὺς παραπάνω ἰσχυρισμοὺς μας. Γνωστοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῶν Ἀθηνῶν, ἤρθαν στὴν πόλη μας, κάθησαν ἀρεκτὸ καιρὸ, δημοσιογράφησαν μάλιστα καὶ στὶς ἐγχώριες ἐφημερίδες γιὰ τὸ τι εἶδαν καὶ ἀκουσαν, ἀλλ' οὔτε

λέξη δὲν ἀνέφεραν γιὰ τὶς τόσες πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ τόπου μας. Ἦλθον, εἶδον καὶ ἀπῆλθον χωρὶς νὰ ἔλθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ κανένα πού ἔχει σχέση μὲ τὸν κύκλον τῶν ἀμέσων διαφερόντων αὐτῶν τῶν ἰδίων. Μπορεῖ ὅμως αὐριο νὰ τοὺς δοῦμε νὰ ξαφνιαζῶνται καὶ νὰ χύνουν ἄφθονη μελάνη σ' ἕνα ἄρθρο ἢ μιὰ ἐπιφυλλίδα, ὅταν τοὺς ὑποδείξουν ἄλλοι κάτι πού ἀξίζει τὸν κόπο νὰ δοῦν οἱ ἴδιοι ἐπισκεπτόμενοι τὰ Γιάννινα. Ἔτσι δυστυχῶς, παρακολουθεῖται ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐπαρχίας ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα.

I. N. N.

✱

«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» ΚΑΙ
«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Ὁ κ. Φαίδων Μπουμπουλίδης στὰ τόσο κατατοπιστικὰ βιβλιογραφικὰ του σημειώματα πού δημοσιεύονται στὸν «Παρθασό», κάνει ἕνα λάθος σχετικὰ μὲ τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια». Τὴν ἀναφέρει τὶς περισσότερες φορές σὰν «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ». Θὰ τὸν παρακαλοῦσαμε νὰ προσέξῃ τὴ λεπτομέρεια αὐτὴ, γιὰ τὸ περιοδικό μας, μπορεῖ νὰ συνεχίξῃ σὲ πολλοὺς τομεῖς τὴν παράδοση τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν», δὲν παύει ὅμως νὰ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη ἐκφραση τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἡπείρου καὶ ἐκδίδεται συνεχῶς ἐδῶ καὶ 8 χρόνια Ἀνάγκη ἐπίσης εἶναι νὰ γίνῃ καὶ ἐπανόρθωση τῆς ἀβλεψίας αὐτῆς γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ σύγχυση σ' ὅλους ἄσους ἀσχολοῦνται μ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ ζητήματα.

I. N. N.

✱

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»

Τὸ λαμπρὸ Σωματεῖο Φίλοι τῶν Ἰωαννίνων παρουσίασε τελευταῖα ἕναν ἀπολογισμό τοῦ ἔργου του. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι, αὐτὸς ὁ τόσο πλούσιος σὲ ἐπιτεύγματα ἀπολογισμὸς εἶναι, ἄλλο τόσο, πλούσιος σὲ συμπεράσματα. «Οἱ φίλοι τῶν Ἰωαννίνων» δὲν εἶναι σωματεῖο πού τὸ γέννησε κάποια ονομαστικὴ διάθεση. Δὲν ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴν αὐτοπροβολὴν κάποιων ἀνθρώπων, τὴν εὐχάριστη ἐκδρομὴν, τὴν τραπεζορρητοσίαν. Δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ δίνῃ τὴν ψευδαἰσθηση σὲ μερικοὺς ἀργοσχόλους ὅτι παίζουν κάποιο ρόλο στὸν χορὸν τοῦ κόσμου, ἀφοῦ τοὺς ὑποδέχονται καὶ τοὺς προσφανεοῦν. Τὸ καλὸ Σωματεῖο ἔταξε στὸν ἑαυτὸ του σκοποὺς καθαυτὸ πρακτικοὺς, γιὰ νὰ ὠφελήσῃ αὐτὴν τὴν ἀκραία περιοχὴ τῆς χώρας, πού τόσο τὴν πονᾷ, μὰ καὶ πού εἶναι τόσο ἀξία ἀγάπης. Γι' αὐτὸ, ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες τῆς οὐσαύτως του, ἔφριξε ὅλο τὸ βάρος σὲ καθαρῶς πρακτικὸ πεδίο, ἀδιαφορῶντας γιὰ ὑποδοχὰς καὶ αὐτοδιαφημισεῖς, γιὰ ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλέγμα φιλοφρονήσεων καὶ ὑποκλίσεων καὶ λογιδριῶν πού εἶναι στὴν ἐποχὴν μας ὁ ἀναπόφευκτος πρόλογος σὲ κάθε σημαντικὴ ἢ ὄχι ἐκδήλωση φιλαλληλίας. Καὶ γιὰ νὰ μὴ

ἔλθουμε σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν γνωστὴ μετριοφροσύνη τῶν μελῶν τοῦ Σωματεῖου θὰ προτιμήσουμε νὰ διώσουμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς εὐεργετικῆς δράσεώς του γιὰ νὰ κατατοπίσουμε τοὺς ἀναγνώστες μας στέκοντας σὲ καθαρῶς ρεαλιστικὴ βάση.

Ἰδρυσε καὶ ἐπλούτισε τὸ Μουσεῖο Νήσου.

Ἐξέδωκε τὸν ὑραιότατο ὁδηγὸ τῆς Νήσου.

Ἐνίσχυσε μὲ κάθε τρόπο τὸν Ναυτικὸ Ὀμιλο.

Προσέφερε 50 χιλ. δραχμὲς γιὰ τὶς προθήκες καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς βιβλιοθήκης.

Θὰ ἰδρῦση Πινακοθήκη στὸ πατρικὸ τοῦ κ. Βηλαρά πού ἔχει δωρηθῇ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ.

Γενικὰ σὲ κάθε νευραλγικὸ τομέα τῆς τοπικῆς ζωῆς ἐκδηλώνεται γόνιμο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν «Φίλων τῶν Ἰωαννίνων». Δὲν εἶναι φειδωλοὶ οὔτε σὲ ἐξοδα, οὔτε σὲ ἐνέργειες, οὔτε σὲ κόπους. Ἰδιαίτερη ὅμως μνεία πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὴν κ. Ἑλένη Κανελοπούλου καὶ τὸν κ. Βηλαρά, πού συνεχῶς μὰς ἐπισκέπτονται, συντονίζουν τὶς προσπάθειες καὶ κινοῦν συνεχῶς τὴν εὐεργετικὴν δραστηριότητα τοῦ Σωματεῖου πρὸς σκοποὺς γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἔστια, πού συνδέεται φιλικώτατα μαζί τους, τοὺς ἀπευθύνει, καθὼς καὶ σ' ὅλους ἐκείνους, πού τόσο πρόθυμα συνεργάζονται γιὰ τὸν κοινὸ σκοπὸ, τὶς δικῆς τῆς εὐχαριστίας, καθὼς καὶ τὶς εὐχαριστίας ὄλων, πού τιμᾷ καὶ ἀνεπιφύλακτα ἀναγνωρίζουν τοὺς κόπους τους καὶ τὰ ἐπιτεύγματά της.

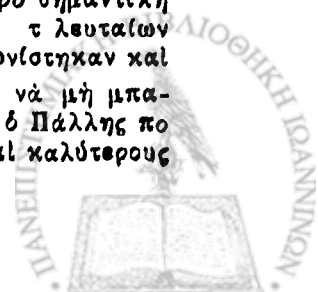
A. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ

✱

ΝΑ ΤΙΜΗΘΟΥΝ ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ

Ἡ Ἡπειρος μπορεῖ νὰ σεμνύνεται γιὰ ἀγωνιστὲς τοῦ λόγου, γιὰ ἀγωνιστὲς τῆς πίστεως, γιὰ ἀγωνιστὲς τοῦ σπαθιοῦ. Πρέπει ὅμως ἡ μνήμη τους νὰ πῆξῃ μπροστὰ στὰ μάτια συγχρόνων καὶ ἐπιγενεστέρων γιὰ νὰ φανῇ σὲ ὄλη του τὴ λάμψη τὸ ἔργο τους καὶ γιὰ νὰ δείξουν οἱ νεώτεροι ὅτι ἔβρουν τουλάχιστο νὰ τιμοῦν. Καὶ πρώτα - πρώτα εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑψωθῇ σ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἕνα ἐπιβλητικὸ μνημεῖο, ὅπου, σ' ἕνα τρίπτυχο θὰ ἐξαιρῶνται ὁ φλογερὸς καλόγερος Κοσμάς, ὁ Γεωργίος ὁ Νεομάρτυς καὶ ὁ μαρτυρικὸς ἀρχηγὸς τοῦ πρώτου ἐθνικοῦ ἀγῶνα ἀπελευθερώσεως, ὁ ἠρωϊκὸς Σκυλόσοφος. Εἶναι ντροπὴ τὸ νὰ μὴν ἔχουν ἀποτυπωθῇ ἀκόμη στὸ μάρμαρο ἢ τὸ μέταλλο οἱ μορφὲς ἀνθρώπων πού σπαταλήθηκαν, γιὰ τέτοια ὑψηλὴ ψυχικὴ ἔξαρση, γιὰ τὴν ἐθνικὴ κοινότητα καὶ πρὸ ἔρριξαν, σὰν γνήσιοι καὶ ἀμωμοὶ οἰκοδόμοι, τὰ θεμέλια τοῦ νέου μας ἐθνικοῦ βίου.

Μαζὶ ὅμως μ' αὐτοὺς πρέπει σὲ ἰδιαίτερον μνημεῖο ἀδελφικὰ νὰ τιμηθοῦν οἱ δύο μεγάλοι ἀγωνιστὲς τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ ὁ Πάλλης καὶ ὁ Βηλαράς. Δὲν εἶναι καθόλου λιγότερο σημαντικὴ μέσα στὴν ἱστορίαν ἡ παρουσία τῶν τελευταίων αὐτῶν. Γιατί, ἂν καὶ οἱ πρώτοι ἀγωνίστηκαν καὶ θυσίαστηκαν γιὰ νὰ μὴν ἐκφυλισθῇ, νὰ μὴ παφιάσῃ ὁ ἑλληνισμὸς, ὁ Βηλαράς καὶ ὁ Πάλλης πολεμήσαν μαζί μὲ τοὺς πρώτους καὶ καλύτερους

για να σφυρηλατήσουν το εκφραστικό μέσο της καρδιάς του, τη νέα του γλώσσα, θαυμαστό εργαλείο προόδου, παρά τον πόλεμο που τους έστησε ή κακοπιστία και ο σχολαστικισμός.

Άς γίνει λοιπόν το πρώτο θέμα για αυτήν την πόλη την τόσο ζωντανή ή ανέγερση των δύο μνημείων, που θα τιμούν προσωπικότητες σεβαστές και αγαπητές. Και όχι σε σκοτεινές παραλίμνιες κόγχες, αλλά σε μέρος περλοπτο, μέσα σε δένδρα, σε λουλούδια, μέσα στη βοή του πλήθους, όπως ταιριάζει στις γνήσιες λαϊκές τους ψυχές, για να τους βλέπουν όλοι, να τους χαίρονται όλοι, να τους κλείσουν όλοι στην καρδιά τους.

Γιατί μόνον όταν η Ήπειρος με περηφάνεια θά στήσει μπροστά στα μάτια του έλληνισμού, μέσα στην σκληρή πέτρα άποτυπωμένες, τις τιμημένες μνήμες των αγωνιστών της και των μαρτύρων της, θα έχει τη δύναμη να άπαιτήσει την θέση που της άνήκει μέσα στην έθνική μας κοινότητα.

Α. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Βασίλη Μοσκόβη: «Η αύλη της μητέρας μου» (Διηγήματα 1958).

Δέν πάει πολὺς καιρός, που σημείωνα κάπου άλλου, πώς ο Βασίλης Μοσκόβης άποτελεί μια στοχαστική και υπεύθυνη συνείδηση, ώριμη πια για ν' άντέξει στην άπαιτηση της άνθρωπιās. Σχεδόν τό περίμενα, πώς θα μάς χάριζε μια καινούριαν έπιβεβαίωση. Και ή έλπίδα μου δέν διαψεύστηκε. Τά 16 διηγήματα του νέου του τόμου, με την «Αύλη της μητέρας μου» έπικεφαλής, ήρθε να σά μια σίγουρη έπαλήθευση.

Ο Βασίλης Μοσκόβης καλλιεργει από χρόνια τό δύσκολο τότο λογοτεχνικό είδος, που συνηθίσαμε να λέμε διήγημα. Μπορούμε να πούμε πώς κατέχει άπόλυτα τά μυστικά του. Παράλληλα όμως έχει δοκιμάσει την άντοχή του και στο μυθιστόρημα. Οί καρποί των προσπαθειών του δέν στάθηκαν λιγότερο άτυχοι και σ' αυτόν τον τομέα. Φαίνεται πώς ο Πεζός Λόγος είναι από τά περρωμένα του συγγραφέα.

Δέν μπορώ, αυτή τη στιγμή, να αξιολογήσω «τί στοιχίζει κρείσσον», τό μυθιστόρημα ή τό διήγημα του κ. Μοσκόβη, άκριβώς γιατί θυμάμαι τις καθ' έκαστον είδος δυσχέρειες—και τις αντίστοιχες έπιτεύξεις του συγγραφέα. Τό μυθιστόρημα, έχει γράψει πριν έκατόν τόσα χρόνια ο Έντγκαρ Άλλαν Πόε, άπαιτεί, βέβαια, ό,τι συνηθίζουμε να λέμε «έντατική προσπάθεια». Και, αν είναι γραμμένο με γούστο, θ' άρέσει ίσως για μερικά του μόνο ξεχωριστά κεφάλαια, που δέν έχουν καμμιά σχέση μ' ολάκερο τό έργο ούτε και με τό γενικό πλάνο, που διάλεξε ο συγγραφέας. Στο διήγημα όμως, ή ένότητα του μύθου είναι ένα από τά πιο άπαραίτητα στοι-

χεία—και έτσι ένα π λ ά ν ο είναι πολύ πιο άπαραίτητο άπ' ό,τι είναι στο μυθιστόρημα. Δέν μπορώ λοιπόν να πώ, πώς ή τ ε χ ν ι κ ή και των δυο τούτων σημαντικών ειδών της Πεζογραφίας δέν έχει πια κερδηθί από τον κ. Μοσκόβη. Τό έπιμαρτυρούν «τό άλας της γής», ή «Κορυφή του Μόντε Σμίθ», οί «Μικροί και μεγάλοι», «Η αύλη της μητέρας μου». Κανένα τους δέν στοιχίζει κρείσσον του άλλου. Όλα άντιπροσωπεύουν σταθμούς στην εξέλιξη της πεζογραφικής μοίρας του Μοσκόβη.

Όφείλω όμως να πώ, από την άποψη πια της βιοθεωρίας που προβάλλει ο συγγραφέας, πώς «Η αύλη της μητέρας μου» περιέχει περισσότερο συστηματοποιημένο και λογοτεχνικότερα οργανωμένο τον άνθρωπισμό του συγγραφέα. Είναι ένας άνθρωπισμός άπόλυτος, άμεσος, ρομαντικός θα έλεγα, με την έννοια πώς εκτείνεται ως τά πιο άπίθανα όρια. Τούτο συμβαίνει π.χ. στο διήγημα «Η ιστορία της Λιλίκας» και σε μερικά άλλα (Θά γίνω καλά—Ο άδελφός μου που δέν τον ήξερα—Ο άνθρωπος που μ' αγάπησε κ.ά.), όπου ο συγγραφέας δείχνεται με τόσο πολὺ έκχειλίζουσα την καρδιά του από αγάπη, με τόσο πολὺ άπόθεμα καλοσύνης μέσα του, ώστε πια να τό έξαντλεί και να τό ξεδεύει, μοιράζοντάς το χριστιανικότερα στους τετράποδους «άδελφούς» του ανθρώπου και στους κατατρεγμένους ή στους άνάτηρους της ζωής.

Και τότο γίνεται, γιατί ο συγγραφέας έχει περίπου άντιλαμβάνεται την υπεύθυνη «θέση» του ανθρώπου: Στο όλοπρόθυμο ξόδεμα για τους άλλους. Για να κερδίσουν οί άλλοι άντλώντας άπ' τό δικό μας θησαυροφυλάκιο, λίγη χαρά, μιάν εύτυχία, έναν καλό λόγο, μιάν πράξη—παράδειγμα, μιάν ψυχικήν εύφορία και μιάν γενναιότητα, που τόσην άνάγκη την έχουν.

Ο κόσμος είναι σήμερα τόσο άπρόσωπος, θέλω να πώ τόσο άνεύθυνος, τόσο άσημάτιος ή άπροσημάτιος, που έμποιεί στ' άλήθεια έντύπωση αυτή άλύγιστη πίστη του συγγραφέα στην άνθρώπινη καλοσύνη και στη δύναμή της. Υπάρχει στην ίδια τούτη συλλογή του κ. Μοσκόβη, ένα άληθινά χαρκτηριστικό διήγημα—βίωμα, όπως πιστεύω—του συγγραφέα: «Ο κλειστός φάκελλος».

Και μαρτυρεί, πόσο σκοτεινή και κλειστή, πόσο ύπουλη είναι, κάποιες φορές, ή άνθρώπινη ψυχή. Μά τότο, βέβαια, δέν άνατρέπει τό ιδανικό μας, ή τό ιδανικό του συγγραφέα. Ίσα ίσα θαρρώ, που τό καθιστά έπιτακτικότερο και καθολικότερο. Άκριβώς έπειδή είναι κάποτε, ή για να μόν είναι ποτέ τέτοια ή άνθρώπινη ψυχή, έχει άνάγκη να γίνει «Η αύλη της μητέρας μου», αυτή ή χρυσή και άνεξάντλητη πηγή καλοσύνης, που σά Μάνα καλύπτει τους Δικαίους και τους Άδίκους της Γής.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΚΟΣ

*

Νικολάου Π. Δελιαλή, «Εφημερί-

δες έκδοθῆσαι ἐν Κοζάνῃ, Κοζάνη, 1959 (σχ. 160, σελ. 34).

Ἐνα κομψὸ καὶ καλοτυπωμένο βιβλιαράκι, οἱ Ἐφημερίδες—ὄσες ἐκδόθησαν στὴν Κοζάνη, τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης τῆς ὁποίας, Ἐφορὸς εἶναι ὁ συγγραφεὺς—ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν Ἐφημ. Δυτικῆ Μακεδονία. Ὁ βιβλιογράφος, ἀφοῦ προλογίσει μὲ γενικότερης μορφῆς πληροφορίες, παρακολουθεῖ τὶς Κοζανίτικες ἐφημερίδες ἀπὸ τὸ 1790 ἴσαμε καὶ τὸ 1958, καταγράφοντας τελικὰ καὶ τὴ Γαλλόφωνη τῆς Θεσσαλονίκης, πού τὴν ἔβγαζε ὁμως ὁ Κοζανίτης Χ. Η. Βιμβρακάς, *Tribune*, πού διαφώτιζε τοὺς ξένους γιὰ τὰ Ἑλλ. πράγματα καὶ διέλυε σκοπίμως καὶ δόλιες πλεκτῆνες ἀντίπαλων προπαγανδῶν. Καταλήγοντας, μνημονεύει καὶ τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν πρώτων (ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνα) τυπογράφων τῆς Κοζάνης.

Στὸ μικρὸ αὐτὸ, ὁμως πυκνοτυπωμένο βιβλιαράκι, παρέχονται, σύγχρονα μὲ τὴν ἀναγραφή τῶν ἐφημερίδων, καὶ πολύτιμα ἄλλα πληροφορικὰ στοιχεῖα, χρησιμότερα γιὰ τῆς Μακεδονίας τὸν Ἱστοριοδίφην.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

Ἰωάν. Κιτσαρά, Δρος Φιλοσοφίας, Καθηγητοῦ Παιδαγωγικῶν: «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Καιροῦ μας καὶ ἡ τοποθέτησις τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήναι 1958.

Ἡ ἐνεστῶσα ζωὴ ἑνὸς ἔθνους—καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς Ἑλλάδος—οὐδέποτε δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς γεγονός ἀυθύπαρκτον. Ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῶν κατοβολῶν τοῦ παρελθόντος, τῶν προθέσεων τὰς ὁποίας ὡς ἰδανικά τοῦ μέλλοντος προβάλλει καὶ τῶν ἐπιδράσεων τὰς ὁποίας δέχεται ὑπὸ τὴν τοποθέτησίν του εἰς τὸ ἐγγὺς καὶ εὐρύτερον περιβάλλον. Ἡ ἀγωγή, συνεπῶς, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς σκοποὺς τῆς, δέον ὅπως προσαρμοσθῆ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συνιστάμενης αὐτῆς. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ οὐσιαστικόν τῆς περιεχόμενον—καὶ τὴν εὐθύνην ἐν προκειμένῳ τὴν ἔχει τὸ Κράτος—εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πλαισιωθῆ ἐντὸς τοῦ περιγράμματος, τὸ ὁποῖον καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μέλλοντος, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον διαδραματίζει ἓνα ἔθνος εἰς τὸν χῶρον τὸν ὁποῖον εὐρίσκειται. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει πρωτίτως νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ σαφὴς ἢ γνωριμία μὲ τοὺς παράγοντας οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τὴν ἀγωγήν. Αὐτὴν τὴν ἀνάγκην ἐξυπηρετεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν κ. Ἰ. Κιτσαρά. Καὶ ὁμολογουμένως ἐπέτυχεν τοῦ σκοποῦ του καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν.

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὴν κατάλληλον στιγμήν. Καταβάλλεται τὸν τελευταῖον καιρὸν ὁσοβρα προσπάθεια διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς παιδείας μας. Ὑπάρχει ὁμως φόβος ἢ προσπάθεια αὐτὴ νὰ δημοσιογραφηθῇ μίαν κατάστασιν ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἐθνικὴν μας ὑπόστασιν, ἢν, ὑπὸ τὴν ἐπήρρειαν τῶν τελευταίων κατακτῆ-

σεων τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ἀνάγκην προσαρμογῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, παροραθῆ τὸ πρωταρχικὸν στοιχεῖον ἄνθρωπος καὶ εἰς τὴν περίπτωσίν μας ὁ Ἕλλην ἄνθρωπος. Ὁ κ. Κιτσαράς ἐπισημαίνει οὐτὸν τὸν κίνδυνον καὶ τοποθετεῖ τὸ πρόβλημα εἰς τὴν ὀρθὴν βάσιν του. Ἰδεῶδες τῆς Παιδείας μας τονίζει, πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἑλληνοχριστιανικὸν ἰδεῶδες. Καὶ ἐν συνεχείᾳ: «Ἡ ἐπιτυχία πρὸς μίαν ἀναγέννησιν τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ πρὸς μίαν σχολικὴν μεταρρύθμισιν προϋποθέτει μίαν ἑλληνοχριστιανικὴν παιδαγωγικὴν». Μὲ βάσιν αὐτὴν τὴν ἀπαιτήσιν δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ—τονίζει ὁ συγγραφεὺς—ἡ σχολικὴ μεταρρύθμισις καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῶν σχολείων. Ἄς μὴ νομισθῆ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζων τὴν ἀποψιν ὅπως ἡ ἀγωγή στηριχθῆ εἰς τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἰδεῶδες καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως δικαιολογεῖ τὴν κρατοῦσαν εἰς τὴν παιδείαν μας κατάστασιν. Ἀντιθέτως, ἀφοῦ δώσῃ τὸ γενικὸν περίγραμμα τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀπὸ σκοπιᾶς φιλοσοφικῆς, ἀφοῦ ἐντοπίσῃ ἐν συνεχείᾳ τὸ πρόβλημα εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον, χαράσσει ἐν τελεί—βάσει τῶν προϋποθέσεων τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν—τὸν ὀρθὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀκολουθηθῆ διὰ τὴν ριζικὴν καὶ ἀναγκαῖαν ἐπίλυσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας προβλήματος. Τὸ πόσον δίκαιον ἔχει ὁ κ. Κιτσαράς ὑπογραμμίζων τὴν ἀνάγκην πρωτίτως τῆς ἀνθρωπιστικῆς μορφώσεως, διὰ νὰ ἀποτελέσῃ αὕτη τὴν βάσιν πάσης ἄλλης μορφώσεως, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς ἀπόψεις τοῦ κορυφαίου Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Ζωρῆ Ντυαμέλ, τὰς ὁποίας προσφάτως ἀνέγνωσα εἰς περιοδικὸν καὶ νομίζω ὅτι ἔχουν ἐδῶ τὴν θέσιν των:

«Ἄν ἐρωτήσετε—τονίζει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Ντυαμέλ—τοὺς ὑποψηφίους φοιτητὰς τί θέλουν νὰ σπουδάσουν, οἱ ἐννεὰ εἰς τοὺς δέκα θὰ οἶον ἀναπτήσουν ὁμοφώνως: θέλουν νὰ γίνουν τεχνικοί. Οὔτε ἓνας εἰς τοὺς δέκα δὲν προορίζεται διὰ τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς, ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε κανεὶς ἐπιστήμων. Ἐσκήφθησαν ὁμως οἱ νέοι καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τοὺς συμβουλεύουν, διὲ χωρὶς τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς, δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ γίνῃ οὔτε καλὸς τεχνικός;» Καὶ κατωτέρω: «Αἱ ἀνθρωπιστικαὶ σπουδαὶ ἀποτελοῦν διὰ τὴν διάνοιαν ἓνα εἶδος ὑποδειγματικῆς γυμναστικῆς... Ὅπως διὰ νὰ διαπλάσσουν τὸ σῶμα οἱ νέοι εὐρίσκουν ἀναγκαῖαν τὴν γυμναστικὴν τῶν μυῶνων τους, οὕτως καθίσταται ἀναγκαῖα καὶ ἡ γυμναστικὴ τοῦ πνεύματος μὲ τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς. Ἐκεῖνος ποῦ βασιλεῖται εἰς τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προηγηθῆ κατὰ πολὺ ἑνὸς τεχνικοῦ συναδέλφου του ποῦ τὰς ἔχει περιφρονήσει. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὰς μεγάλας τεχνικὰς ἰδέας καὶ τὰς μεγάλας θετικὰς ἐφευρέσεις δὲν τὰς ἀνέλαβον καὶ δὲν τὰς ἐξετέλεσαν ἀπλῶς τεχνικοὶ ἀλλὰ θετικοὶ ἐπιστήμονες, ποῦ εἶχαν κάμει κυρίως ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς. Ὁ Παστέρ, ὁ

Κλώντ Μπερνάρ, ο Λουί ντε Μπρέύ και τόσοι άλλοι. Ο καλός Τεχνικός πρέπει να εμπνέεται από την φιλοσοφία της επιστήμης. Και την φιλοσοφία την δίδουν μόνον οι ανθρωπιστικά σπουδαί...».

Ἡ ὄλη διάρθρωσις τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Κιτσαρᾶ δεικνύει ἀρτίαν κατάρτισιν καὶ φιλοσοφικὴν συγκρότησιν ὄχι τυχοῦσαν. Αἱ ἐκτιθέμεναι ἀπόψεις οὐ μόνον τεκμηριοῦνται καὶ δικαιολογοῦνται ἐπαρκῶς ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν θαρραλέαν προβολὴν προσωπικῆς γνώμης, πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς ἔχουν συνηθίσει οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι. Εἶναι ἀξίος συγχαρητηρίων ὁ συγγραφεὺς διότι ἐπλούτισε τὴν παιδαγωγικὴν βιβλιογραφίαν μὲ ἓνα βιβλίον τόσοσιν χρήσιμον δι' ὅσους ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ ζητήματα τῆς παιδείας μας.

ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

*

Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Κ ι τ σ α ρ ᾶ: Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς (Φιλοσοφία καὶ ψυχολογία τοῦ ἐπαγγέλματος) Ἀθήναι 1959.

Ὡς συνέχεια, ἢ καλλίτερον ὡς εἰδικωτέρα ἐνασχόλησις μὲ θέματα τὰ ὁποῖα ὡς νύξεις εἰλον δοθῆ εἰς τὸ προηγούμενον βιβλίον του, δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ νέα ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ κ. Κιτσαρᾶ. Ἦτο ἀπαραίτητος μία ἐμπεριστατωμένη μελέτη ἐπὶ τοῦ προβλήματος τὸ ὁποῖον τότε οὐκ ἔξυπνητα παρουσιάζει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, εὐρίσκειται δὲ εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας. Συνεπῆς πρὸς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν διετύπωσεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ βιβλίον του «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Καιροῦ μας καὶ ἡ τοποθέτησις τῆς Ἑλλάδος», ἔρχεται τώρα, ὑπογραμμίζων ἐκ νέου τὴν στενὴν σχέσιν ἢ ὁποῖα ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ—προβλήματος, τῆς ἀνάγκης δηλαδὴ τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἀγωγῆς, ὑπὸ τὴν ἀναπροσηρμοσμένην μορφήν τοῦ ἐλληνοχριστιανισμοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς συνθήκας αἰτίνες εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἔχουν δημιουργηθῆ, καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, νὰ προσφέρῃ πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν προσπάθειαν, ἣτις καταβάλλεται νὰ βρηθῆθῃ ὁ Ἕλληνας νέος διὰ νὰ καταστῆ ἐργαζόμενος ὠφέλιμον μέλος τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ. Οὕτω διαπιστοῦται ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὅτι ἡ συγγραφικὴ προσφορὰ τοῦ κ. Κιτσαρᾶ ἔχει ἀκολουθίαν καὶ συνέπειαν. Αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθεῖσαι τρεῖς πραγματεῖαι του συνδέονται μεταξὺ τῶν ὀργανικῶς καὶ ἐπιτυχᾶν οὖν νὰ ἐξαντλήσουν τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἐξ ὑπαρχῆς ἐτέθη. Εἶναι τοῦτο μία μέθοδος ἐργασίας ἢ ὁποῖα διαγράφει σαφῆ περιθώρια ἠδὲ ἐξυμμένης εὐθύνης ἐκ μέρους τοῦ γράφοντος. Δι' ὃ καὶ υἱοθετοῦνται τὴν ὑποχρέωσιν ὁ κ. Κιτσαρᾶς νὰ προγραμματίσῃ διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον τὴν ἐκδοσιν νέας πραγματείας, περιεχοῦσης «τὴν στατιστικὴν τῶν ἐπαγγελμάτων τῆς χώρας μὲ συστηματικὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν ἀπὸ ἀποψεως ἀπαιτήσεων, προσφορᾶς καὶ ζητήσεως». Καθίσταται πράγματι ἀναγκασιότατον τὸ συμπλήρωμα αὐτό, διότι, ὅσον πλήρως ἀπὸ

θεωρητικῆς πλευρᾶς καὶ ἂν ἐξετάζεται τὸ θέμα, τὰ συμπεράσματα θὰ ἔχουν σχετικὴν ἀξίαν μόνον, ἂν δὲν ὑπάρχῃ σαφῆς προσανατολισμὸς διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν τοποθέτησιν τῶν νέων, βάσει τῶν δεδομένων τὰ ὁποῖα ὑφίστανται εἰς τὴν χώραν μας καὶ τῆς καταστάσεως, ἢ ὁποῖα ἐντὸς τῶν ἐθνικῶν μας πλαισίων διαγράφεται.

Ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ τὸν «Ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν» του εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς, φιλοσοφικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς. Ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ ἀναλύεται ἡ ψυχολογία τῆς νεολαίας τῆς ἐποχῆς μας—τῆς ὁποίας σαφῆς τάσις εἶναι νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὸν κόσμον ἐπὶ νέας κοσμοθεωρίας καὶ τάξεως καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν προσηγηθέντα καὶ διαπιστοῦνται οἱ ἐκ τῆς τάσεως αὐτῆς κίνδυνοι εἰς σπυρόσμιον καὶ ἐθνικὴν κλίμακα, ἵπογραμμίζεται ἐν συνεχείᾳ ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπιστικῆς μορφώσεως, μόνης ἰκανῆς νὰ ἐξανθρωπίσῃ καὶ τὴν Τεχνικὴν καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ φορέα δυνάμεως διὰ μίαν πολιτιστικὴν ἀνοδὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐξετάζεται καὶ ἀναλύεται κατόπιν κατὰ βυθὸς καὶ πλάτος ἡ ἐργασία ὡς κοινωνιολογικὸν πρόβλημα, ἢ σχέσις ἀνθρώπου καὶ ἐπαγγέλματος, καὶ δίδονται ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς αἱ κατευθύνσεις διὰ τὴν ὀρθὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀκολουθεῖ ἡ ἐξέτασις τοῦ προβλήματος τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ διαγράφεται ὁ ρόλος τῶν διαφόρων παραγόντων εἰς τὴν τοποθέτησιν τοῦ τελευταίου.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὁ συγγραφεὺς ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα ψυχολογικῶς καὶ πρακτικῶς καὶ ἐφοδιάζει ὅσους ἠθέλον ἀσχοληθῆ μὲ τὸ ζήτημα μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον του. Ἀντικείμενον τῆς ἐρεῦνης του εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι κυρίως ἡ προσωπικότης, διότι αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σκέλος τοῦ σχήματος ἀνθρώπου—ἐπάγγελμα. Ἡ προσωπικότης ἐξετάζεται καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν συναρτήσει μὲ τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν. Ἐν τέλει τὸ θέμα ἐντοπίζεται εἰς τὰ ἐθνικὰ πλαίσια, ἀναλύεται ὁ χαρακτῆρ τοῦ Νεοέλληρος, ἐπαναπροβάλλεται τὸ θέμα τῆς ἐλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταρρυθμίσεώς της καὶ δίδονται, ἐν κατακλείδι στοιχεῖα καὶ κατευθύνσεις εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν σύμβουλον διὰ τὴν πρακτικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι πρέπει «νὰ κινήται ἐντὸς τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος καὶ νὰ ἀντικρύξῃ τὰ ἐλληνικὰ δεδομένα».

Ἡ ὄλη πραγματεία κλείει μὲ τὴν παράθεσιν πλουσιωτάτης βιβλιογραφίας ἐλληνικῶν καὶ ξένων συγγραμμάτων, πρᾶγμα πού ἀποτελεῖ ἐπιπρόσθετον τεκμήριον τῆς εὐσυνειδησίας μὲ τὴν ὁποίαν ἐργάζεται ὁ συγγραφεὺς.

Δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ τὸν συγχαρῶμεν διὰ τὴν προσπάθειαν τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἐν προσπάθειαν ἣτις τὸν κατατάσσει εἰς τὴν πρῶ-

την σειράν τῶν ἀσχολουμένων μετ' τὴν ἐπιστημονικὴν παιδαγωγικὴν ἔρευναν, καὶ ἣτις δημιουργεῖ τὴν π(ι)σ(τ)ι(ν) διὰ τὴν πραγμάτων νέων ἐπιτευγμάτων ἐκ μέρους τοῦ συγγραφῆς εἰς τὸ ἔγγυός μέλλον.

ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

*

Γιῶργου Τσιοῦτη. Κορυδαλός (στίχοι)—Ἀθήνα 1959.

«Τοῦ πατέρα τίς τρισάγιες ρουτίδες· τῆς μητέρας τὸ ἀνεχίμητο χᾶδι· τὸ ζεστό τ' ἀδερφῶν χαμογέλιο, τραγουδῶ» ἐξαγγέλλει στὴν παρθενικὴ του Συλλογὴ Κορυδαλός, ὁ Γιῶργος Τσιοῦτης. Καὶ ξετυλίγοντας, σὲ μιὰ προλογικὴ του σύνθεση, τὸ λυρικό του πιστεύω, «τὴ γαλήνη—συμπληρώνει—στῶν γερόντων τὸ βλέμμα, τραγουδῶ· τίς καρδιές; ὅπου ἡ ἀγάπη φωλιάζει· τοῦ ξωμάχου τὰ τρισεύγενα μπράτσα, τῆς ὑγείας τὸ ἀθάνατο κλῆμα. Τὴν αὐγὴ πού τὸν ἥλιο σαλπίζει, τὰ λουλούδια, τὰ βουνά, τίς βροχές· τῆς ξωῆς τραγουδῶ—συνοψίζει—τὴν ἀγέρας τῆς ἀγάπης τ' ἀχνὰ ροῖα». Καὶ τελειώνοντας: «μιὰ φαμίλια, προσθέτει, πού κεντάει στὴ λάμπα, τῆς νυφούλας εἰρήνης τὸ λευκὸ νυφικό».

Αἰσιόδοξος κι' εἰρηνικός, γεμάτος ψυχικὴ ὑγεία κι' καλωσύνη, ποτισμένος μετ' τὸ ὄνειρο τῆς ἀγάπης πού φέρνει τὴ γαλήνη καὶ τὴν ἡρεμία, ὄνειρεύεται αὐτὴ τὴν εἰρήνη, σὰν καρπὸ τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης καὶ κατανόησης.

Ὅλη ἡ ζωὴ του,—ἡ ζωὴ μας—ὅσο κι' ἂν μᾶς δίνεται ταπεινὴ κι' αἰσιόδοξη, δὲν εἶναι μόνον εἰρηνικὴ ἔρχονται κάποτε καὶ ἐποχές, πού μένει μόνο του καὶ σκουριάζει, καὶ τ' ἀλέτρι καὶ τὸ δρεπάνι· ὅσο κι' ἂν σὸ ἄνι τ' ἀσημένιο, σὲ λίγο χῶμα, πού ἀπόμεινε ἐκεῖ προσκολλημένο ἀπ' τὸ χωράφι μας, δεῖλὰ φύτρωσε χορτάρι· κάποια μέρα, δεμένους μᾶς σέρνουν στὴ στράτα· κι'—ὅσο κι' ἂν ἀνθίσαν οἱ κερασιές—ἀκόμα δὲ γυρίζουμε.

«Κι' ἂν ἓνα βράδυ, δὲ γυρίσω... μὴν πικραθῆς, παρηγορεῖ ὁ ποιητὴς τὴν κυρούλα του Μίρκα. Τὴν πίστη σου, μὴ χάσης στὴ ζωὴ· στὸ κάστρο τῆς, ἀπ' αὐτὸ θᾶχη κτιστεῖ, πέτρα μικρούλα, ἡ καρδιά μου· μικρὴ, αὐτὴ, βοήθεια θᾶχει δώσει ν' ἀνεβῆ πιδ ψηλά, τοῦ κόσμου ἡ κορφὴ».

Κι' ἡ χλόη, μπορεῖ νὰ ξεραίνεται, μὰ δὲν πεθαίνει, συνεχίζει... θὰ ξεποστάση, μόνο, λίγο... Μόνο τῆς σάρκας τᾶχυρο στὸ θάνατο θ' ἀφήσουμε· τὸ πνεῦμα μας, καρπὸς μεστός.. ἄρτος θὰ γίνῃ ὀλόξεστος, τ' ἀδέρφια μας... νὰ τὸν γευτοῦνε.

Εἶναι βαθειὰ ἀνθρώπινο καὶ γεμάτο ἀγάπη γιὰ τὸ συνάνθρωπο τὸ μήνυμα πού μᾶς φέρει ὁ ποιητὴς: Ζητᾶς τὸν ἥλιο, κι' ἔχεις στραμμένη τὴ ματιὰ στὸν οὐρανό. Μὰ κεῖ, εἶναι ὁ θρόνος του μονάχα· τὸ φῶς κι' ἡ λάμψη του, στὴ γῆ: στὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων... στὸ μόχθο τοῦ ξωμάχου...

Κι' ἀποτεϊνόμενος στοὺς ἄλλους ποιητές.—Δὸς μου τὸ χέρι, σύντροφε, ἐπικαλεῖται, τοῦ στίχου τὸν ἀνήφορο νὰ πάρουμε... Ἐλάτε, ἀδέρφια, ποιητές· καθένας, καὶ χαμόγελο, χαμόγελο καὶ στίχο νὰ προσφέρῃ. Μιὰν ἄλυσίδα—σκάλα ἔμετὸς στίχους νὰ στεριώσουμε, σὰν ἄρραβῶνα φωτεινό. Ν' ἄρραβωνιάσουμε τὸν ἥλιο μετ' τὸ χῶμα. Μιὰν ἄλυσίδα τραγουδιῶν, ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό.

—Ἀδερφέ μου, γράφει σ' ἓνα τραγούδι τοῦ ἀφιερωμένο στὸ Νικ. Βρετιᾶκο, ἡ λύπη σου, εἶναι καὶ δική μου λύπη, ἀπὸ τὸ ὅτι· κάποτε θᾶρθῃ τὸ βράδυ μας: τὸ δικό σου... τὸ δικό μου... Καὶ λυπᾶσαι... καὶ λυπᾶμαι, ὄχι πὼς τῆς ζωῆς τὸν καρπὸ θᾶρθουν ἄλλοι ἀδερφοὶ νὰ τρυγήσουν μὰ γιὰ τὴν ἀνταρτικὴν ἐπανάστασιν θὰ πάψει τὸ γέλιο μας, ἀπὸ κείνους ποὺ γεύονται γιὰ προσφᾶϊ τὸν πόνο.

Καὶ στὸν ἴδιο τόνο, συνεχίζει ὁ ποιητὴς νὰ μεταδίνῃ τὸ αἰσιόδοξο καὶ ἡμεταδοτικὴ ἀγάπη μήνυμά του, πού φέρνει γαλήνη στὶς τυραννόμενες καὶ βυσαυσιζόμενες, τίς γεμάτες ἀγωνία καὶ ἀγχος ἀνθρώπινες ψυχές, σὲ μιὰ μετάληψη προσμονῆς καὶ πίστεως, στῆς ἀγάπης τὸ δρόμο, γιὰ μιὰ ζωὴ πού θὰ σβύσῃ τίς λαχτάρεις τοῦ κόσμου γιὰ περίσσιο ψωμί, γιὰ περίσσια λουλούδια.

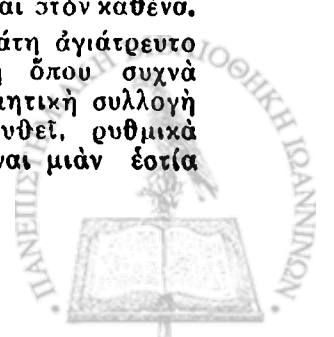
—Καλῶς νᾶρθης, διακηρύσσει ὁ ποιητὴς πρὸς τὴ γλυκειὰ του ἔμπνευση. Σέ καρτερῶ!.. Ν' ἀξιωθῶ. Λευίτης στὸ Ναὸ τῆς ποίησης κι' ἐγὼ, μιὰ ἀνθοδέσμη τραγουδιῶν.. μαζὺ καὶ τὴν καρδιά μου νὰ προσέρω. Ν' ἀξιωθῶ, τὰ σὰ ἐκ τῶν ὁσῶν, Ζωὴ—Θρησκεία μου νὰ ψάλλω.—Κύριε!.. Ἀγάπησα τ' ἀδέρφια μου πολὺ. Ὅμως... κι' ἂν βρισκεις φτωχὸ τὸ ἔργο μου, χίλιες ζωές ἂν μοῦδινες νὰ ξαναζήσω, πάλι φτωχὸς κι' ὀλόγυμνος, σὲ σένα θὰ γυρνοῦσα.

Γεμάτη ψυχικὴ ρώμη ἡ ποίηση τοῦ Γεώργου Τσοῦτη, πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀνθρωπιά καὶ αὐταπάνηση, ζυμωμένη μέσα στὴν πίστη τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τῆς δικαιοσύνης γιὰ τὸ συνάνθρωπο.

—Ποτὲ μὴν κλαῖς, γράφει ὁ ποιητὴς σ' ἓνα ἄλλο ποίημα του, τοὺς ποταμοὺς πού ζωντανοί, ὀδεύουν πρὸς τὸ χρέος, κι' ἡρεμα πεθαίνουν! Κλάψε τοὺς ξεροπόταμους πού θλιβεροί, νεκροί—θαρεῖς—γεννιῶνται καὶ στεγνοὶ σωπαίνουν!

—Τὸ ξεροβόρι; Ναί· δὲ λέω! Ἔρχεται πάντοτε στὴν ὥρα του νὰ γυμνώσῃ τὰ δένδρα, νὰ σαρώσῃ τὰ φύλλα, τοὺς χυμοὺς νὰ παγώσῃ. Ὅμως μὴν κλαῖς, Κυλή μου!, παρηγορεῖ ὁ ποιητὴς. Τὰ φύλλα, γαλούχισαν καρποὺς πρὶν μαραθῶν, πού δάσος θ' ἀναστήσουν μετ' τοὺς σπόρους τοὺς καθ' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς, κρύβει, ἐντὸς του, πυρκαγιές. Ἐνα ἡφαίστειο ζωῆς κοιμᾶται ἐπὶ καθένας.

Σὲ ἀντιπαράβολῃ μετ' τὴν γεμάτη ἀγιότρευτο ἀγχος νεώτερη, ἐρμητικὴ, ποίηση ὅπου συχνὰ κυριαρχεῖ καὶ ἡ ἐκζητήση, ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Γεώργου Τσοῦτη—πού ἀκολουθεῖ, ρυθμικὰ ὁμῶς τὴν καινούργια τεχνικὴ, εἶναι μιὰν ἐστία

άνθρωπιᾶς, ἓνα κήρυγμα ἀδερφοσύνης κι' ἓνα μήνυμα παρήγορο.

Ὁ συνθέτης τοῦ Κ ο ρ υ δ α λ ο ῦ, εἶναι ἓνας ἀληθινὸς ποιητὴς γεμάτος συναίσθημα, ἀνάταση καὶ στοχασμὸ.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

Δ η μ. Σ α λ α μ ά γ κ α: Τὰ ἰσνάφια καὶ τὰ Ἐπαγγέλματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας στὰ Γιάννινα, Γιάννινα 1959 (ἔκδοσις Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας).

I

Ἡ πρόσφατη αὐτὴ δημιουργία τοῦ Δημήτρη Σαλαμάγκα δὲν εἶναι σὰν τὰς προηγούμενες κτήσεις τοῦ καλάμου του.

Ἡ μελέτη του αὐτὴ εἶναι δεμένη μὲ τὴν φωνὴν τοῦ αἵματος τῶν προγόνων του καὶ ὁ ἐπιλογὸς τῆς συγγραφῆς του θυμίζει *Memoires intimes* σὰν τοῦ *Mauriac*.

Ὁ ἐπιλογὸς ὁμοίως τῆς ὡς ἄνω μελέτης του (σελ. 36—8) εἶναι τρόπον τινὰ καὶ μία πυξίς παιδαγωγικὴ γιὰ νὰ καθοδηγηθῆ τις γύρω ἀπὸ τὴν ὄλην ἀρχιτεκτονικὴν σύνθεσιν τῆς συγγραφῆς, εἰς τὴν ὅποισιν εἶναι ἀναμεμιγμένα ἡ παρθενικὴ μέθη τῆς Αὐγῆς καὶ ὁ θρηνώδης ἀναστεναγμὸς γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς πόλεως ἐκείνης εἰς τὴν ὅποισιν ὁ συγγραφεὺς πρωταντίκρουσε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς τύχας τῆς ὁποίας διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἤμεις οἱ ἄλλοι αἰσθανόμεθα ὑπερηφάνειαν μὲ τὰ λόγια του καὶ κλαίμε μὲ τὰ δάκρυά του.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη διαπίστωσις ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς τελευταίας προσφορᾶς τοῦ Σαλαμάγκα.

II

Ἡ δευτέρη διαπίστωσις ἀφορᾷ εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς συγγραφῆς ἡ ὅποια παρουσιάζει κι' αὐτὴ στὴν προκειμένη περίπτωσιν κάποιαν πρωτοτυπίαν.

Κατονομίζει δηλαδὴ ὁ συγγραφεὺς ἐν πρώτοις τὰς πηγὰς εἰς Ἱστορικὰς καὶ Ἀρχεαικὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀντλεῖ τὸ ὕλικόν τῆς ἔργασίας του καὶ ἐπὶ τῆ εἰσεῖς αὐτῶν—κατατοπίζων καὶ τὸν ἀναγνώστη—προχωρεῖ εἰς τὰς λεπτομερείας πού αὐτοὺν εἰδικὰ τὸ θέμα του.

Εὐχομαι ὅπως ἡ μέθοδος του αὐτὴ εὖρει καὶ ἄλλους μιμητὰς, γιὰτὶ δὲν ἐξαρτᾷ μόνον πειστικότητα ἀλλ' ἐγκλείει παράλληλα καὶ τὴν πλαστικότητα τῆς ἐκφραστικῆς ἐκείνης ἀποδοξίας πού ἐπιτρέπει σὶὸν ἀναγνώστη νὰ ἰδῆ τὸν ὄριζοντα τῆς θρυλικῆς πρωτευούσης τῆς Ἑπείρου περπολημένον διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀπὸ τοῦς:

Ταμπάκιδες καὶ τοῦς Τζοβιητζήδες, ἀπὸ τοῦς Κουντουρατζήδες καὶ τοῦς Μπακιτζήδες, ἀπὸ τοῦς Καζαντζήδες καὶ τοῦς Τζαρουχάδες, ἀπὸ τοῦς Πραγματευτὰδες καὶ τοῦς Γουναράδες, κι' ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν καταβαλλομένων ποσῶν ἀπὸ ὅλα τὰ Ἰσνάφια πρὸς τὸν Ἰψηλότατον Βεζύρ Ἀφέντην Ἀλῆν, νὰ προβάλλουν αἱ Μεγάλες Μορφῆς τῶν Ζωσιμάδων σὰν παρήγοροι

ἡλιοι γιὰ νὰ ξαναφιάσουν τὰ ἑσνάφια καὶ νὰ τὰ ἐπαναφέρουν στὴν παλιὰ τους δόξα, δταν πρὸς στιγμὴν ὑπέστησαν κλονισμὸν καὶ ὑπέβαλαν σὶὸν πολυχρονονένο Βεζύρ ἀρτζουάλια γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τοῦς Καψιμαλαραίους.

Καὶ ἔτσι προβάλλονται πάλιν οἱ Ζωσιμάδες—μέσα στὴν διαφωτιστικὴ ἔρευνα τοῦ Σαλαμάγκα—σὰν ἐκτοφλωτικὰς ἀχτίδες ἀστραπῆς μέσα στὴ ζοφερότητα τοῦ ὀρίζοντος τῆς Ἑπειρωτικῆς πρωτευούσης.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη διαπίστωσις τὴν ὅποισιν ἀποκομίζει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὴν περισπούδαστον μελέτην τοῦ ἀγαπητοῦ Σαλαμάγκα.

III

Ἐτελειώσαμε... χωρὶς δέβαια νὰ τελειώσομε ἀλλὰ γιὰτὶ θέλομε νὰ τελειώσομε μὲ τὴν κάτωθι παιδαγωγικὴ μας διαπίστωσιν.

Ἡ ὡς ἄνω μονογραφία τοῦ Δημ. Σαλαμάγκα ἐγκλείει τὰς πρῶτες συγκινήσεις τῆς παιδικῆς του ψυχῆς μὲ τοῦς περιπάτους του τοῦς ρεμβαστικούς στὰ μαγαζιά τῶν μπαρμπάδων του, μὲ τὰς θελκτικὰς συναντήσεις του καὶ μὲ τὸ κούνημα ἀπὸ τὰ τελετινένια τσαρούχια του, τὰ ὅποια ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἑλιανιώτικων Περιπάτων» φοροῦσε ὡς παιδί κατὰ τὴν μακρονήν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς παιδικῆς του ἡλικίας καὶ ἡ θύμνησις τῶν ὁποίων προβάλλει τώρα στὴν φαντασία του σὰν ἓνα ὄραμα μακρονόν, πού μεταμορφώνει σὲ σύμβολο μαγευτικὸ τὰς ἐπιζητήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ συγγραφέως.

Γενικὰ ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ ἀγαπητοῦ Σαλαμάγκα συμπληρώνει ἓνα κενὸν γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ἐκείνης εἰς τὴν ὅποισιν ὅταν τὸ Φεγγάρι προβάλλει πᾶνω ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἀπὸ τὸ Μεταίκελι, φωτίζει κι' αὐτὸ μελαγχολικὰ τὰς Σκιὰς τῶν 17 Κυράδων, πού τὰς ἐπνίξαν στὴν Ἑλιανιώτικη Δίμνη μαζὶ μὲ τὴν Κυρά Φροσῶνη.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

*

Ν ί κ ο υ Β λ, Σ φ υ ρ ό ε ρ α: Ἱστορίες τοῦ Νικολοῦ σειρά πρώτη, Ἀθήνα 1959, (ἔκδ. «Ναξιακοῦ Μέλλοντος», σχ. 80 μικρὸ, σελ. 80).

Πολὺ ἐνδιαφέρον λαογραφικὸ κείμενον εἶναι οἱ Ναξιώτικες—ἡ Ἀπέραδο (Ἀπειρανθο) τῆς Νάξου, εἶναι πατρίδα τοῦ συγγραφέως—«Ἱστορίες τοῦ Νικολοῦ», πού ἐπὶ δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια, δημοσιεύονταν καὶ διαβάζονται ἀκόμα στὴν ἐφημερίδα «Ναξιακὸν Μέλλον». Μία σειρά ἀπ' αὐτὰς, ἀναδημοσιεύονται τώρα σὶὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλιαράκι, μὲ τὸ σκοπὸ—γιὰ τὸν ὅποιο ἄλλως τε καὶ γραφτικῶν—νὰ ζωντανέψουν ὅτι πέθανε καὶ πεθαίνει σὶὸ χωριό: τὴν προγονικὴν του γλῶσσα, τὴν ἀτλή του ζωῆ, τὶς πολιὰς του συνήθειες, τοῦς ἀγνοῦς του ἀνθρώπους καὶ τ' ἄδοιο τὸ παιγνιδιάρικο, τὸ σπιριτόζικο, σὰν τὸ κρασί του πνεῦμα.

Ἀφηγήσεις ἀπὸ ἀληθινὰ περιστατικά, μνήμες καὶ νοσταλγικὰς ἀναδρομὰς, ἀλλὰ καὶ πλασματι-

κές ιστορίες—για τὸ συνταίριασμα Τέχνης καὶ ζωῆς—οἱ δέκα «ιστορίες» τοῦ βιβλίου, γραμμένες, ὁλόκληρες στὸ Νοξιώτικο γλωσσικὸ ἰδίωμα, διαβάζονται μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ μὲ εὐχαρίστηση, καὶ πλάθουν ἀνάγλυφο τὸν τύπο τοῦ «Νικολοῦ», μὲ τὴ βράκα καὶ μὲ τὸ φέσι του, πού τὸν ἀκούς σχεδόν, καθισμένο κἀπου στὸ μεσοχώρι (Πλάτσα) τοῦ χωριοῦ, νὰ διηγῆται τὶς πικάντικες καὶ σπιριτόζες ιστορίες του.

Τὸ βιβλίο, τὸ ζωντανεύουν ἀκόμα πὺ πολὺ καὶ ἰσάριθμα παραστατικὰ σκίτσα,—αὐτά, καὶ τὸ χαρακτηριστικότερο ἐξώφυλλο, τὰ φιλοτέχνησε, ὁ Ἀπεραθίτης κι' αὐτὸς ζωγράφος Νίκος Κατσουρός—εἶσι πού, ὁ ἀναγνώστης, ἔχει τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι κάθεται κι' ἀτὸς τοῦ μαζῆ μὲ τοὺς Ἀπειραθιώτες καὶ χαίρεται τὰ ἀφηγήματα τοῦ Νικολοῦ.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

Κ. Δ. Μέρτζιου, ἄ. μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: «Μία διαθήκη ἐκ Σίφνου, τοῦ 1662», ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν Ἐπιτηρίδα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τευχ. 8 (1958) καὶ «Νέαι ἐπίδησεις περὶ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου», ἐκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1959.

Συνεχίζοντας ὁ ἀκαταπόνητος συμπατριώτης μας Κων/νος Μέρτζιος, ἄ. μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὶς ἀρχαιοδικτικὰς του, στὰ ἀνεξάντλητα Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ἐργασίας, ἔφερε σὲ φῶς, καὶ τὶς δυὸ, στὸν πὺ πάνω τίτλο ἀναγραφόμενες ἐργασίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες: ἡ μιά, περιέχει ἐνδιαφέρουσες διατάξεις, σχετικὰ μὲ τὴν προίκισιν καὶ ἐν γένει τὴ διανομὴ τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου στὰ ἀνήλικα τέκνα του, πού ἦταν ὀρφανά, κι' ἀπὸ μητέρα' ἢ ἄλλη, πολλὰς καὶ διαφωτιστικὰς πληροφορίας, πού σὲ ὠρισμένα σημεία, διορθώνουν, τὰ ὅσα μέχρι σήμερον γράφτηκαν γιὰ τὸν περίφημο θαλασσομάχο Λάμπρο Κατσώνη, καθορίζουν ἡμερομηνίας περιστατικῶν περιγυρῶν, ἀγνωστές μέχρι σήμερον ἐπιχειρήσεις του, κ.τ.λ., ἀποκατασταίνεται δὲ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, σχετικὰ μὲ γεγονότα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσης τοῦ Ἀνδρούτσου, πού πρὶν εἶχαν τὴν μορφὴ θρύλων καὶ παραδόσεων, δημιουργημένων σφαλῆρὰ ἀπὸ τὴ λαϊκὴ φαντασία καὶ συμπληρώνονται σὲ πολλὰ σημεῖα, τὰ ἱστορικὰ κι' αὐτοῦ τοῦ πολεμάρχου. Ὁ περὶ Κατσώνη καὶ Ἀνδρούτσου τόμος, εἶναι πολυσέλιδος (σελ. 132 σχ. 40,) καὶ προσθέτεται στὴ σειρά ἄλλων σημαντικῶν ἐργασιῶν, ὅπως οἱ: «Θωμᾶς Φλαγγίνης καὶ ὁ μικρὸς Ἑλληνομνήμων» καὶ «Πατριαρχικά», (1556-1702), πού ἔχουν ἐκδοθῆ κι' αὐτὲς ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΑΣ

Ἀγαπητὴ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία»

Παρακαλῶ θερμὰ, νὰ φιλοξενήσῃτε στὶς στήλες σας τὰ ἐξῆς:

Ποτὲ δὲν ὑπέβαλα, καμμιά αἴτησή μου στὴν Ἐπιτροπὴ Κρατικῶν Βραβείων, γιὰ βράβευση, ὁποιασδήποτε ἐργασίας μου.

Τὸ βιβλίο μου «Τοπία καὶ Χρονικά», ἴσαμε τὴν ἡμέρα τῆς ἀπὸ τὰ Ἀθηναϊκὰ φύλλα ἀναγγελίας ὅτι προυτάθηκε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ αὐτὴ γιὰ βράβευση, ἦταν ἐκτὸς ἐμπορίου, καὶ δὲν κυκλοφόρησε, παρὰ μόνον μὲ ἀτομικὰς ἀφιερώσεις.

Ἀναγκαστικὰ λοιπόν, ἡ Ἐπιτροπὴ, θὰ ἔλαβε γνῶσιν του, ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, στὴν ὁποία κατὰ Νόμον ἀποστέλλονται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, ἀνὰ δυὸ ἀντίτυπα τῆς κάθε ἐργασίας τους.

Μέχρι σήμερον, τελικὰ, δὲν ἔχει ὁ ὑποφαινόμενος ἄλλη, ἐπίσημη γνῶσιν, οὔτε τῆς βράβευσής του «Τοπία καὶ Χρονικά», οὔτε—περισσότερο—τῆς ἀντίστοιχης πρότασης καὶ αἰτιολογικῆς ἐκθεσης τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐλπίζω ὅτι σύντομα θὰ ἔχω στὰ χέρια μου τὰ σχετικὰ στοιχεῖα.

Μ' ἐξαιρετὴ τιμὴ

28—10—1949 Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

Σημ. «Ἡπειρωτ. Ἑστίας».—Λόγω τοῦ ὅτι εἰχεν ὀλοκληρωθῆ τὸ παρὸν τεῦχος, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς ὅσα κατὰ τοῦ κ. Δ. Σαλαμάγκα ἔγραψεν ἢ «Ἐνδοχώρα». Εἰς τὸ τεῦχος Νοεμβρίου θὰ ἀσχοληθῶμεν διεξοδικῶς μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο.

ΒΙΒΛΙΑ

ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ: «Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ πόλεμος εἰς τὰ Βαλκάνια 1914—1918», σχ. 8ον, σελ. 376 (χαρτογραφία, ἐκτὸς κειμένου), Ἀθῆναι, 1959 (ἐκδόσεις Δ]νοις Ἱστορ. Στρατοῦ Γ.Ε.Σ.).

Θεόδ. Θεοχάρη: «Τὰ ἑκατοντάχρονα τοῦ Ἑδοῦκού Τύπου, (τεῦχος Α'). Σχ. 12ον, σελ. 22' Χαλκίδα, 1959.

- Φίλαρ. Βιτάλη:** «Ἡ ἀποστολή τοῦ Χριστιανοῦ στὴ σύγχρονη κοινωνία» (μελέτη) σχ. 12ον σελ. 32. Ἀθήναι 1958.
- Νίκου Τουτουνητζάκη:** «Ἡ πολιτεία τοῦ μόχθου» (ποιήματα), σχ. 8ον, μεγ. σελ. 96, Ἀθήναι, 1958.
- Σπύρου Στούπη:** «Οἱ «Ξένοι» ἐν Κερκύρα» σχ. 8ον, σελ. 196, Κέρκυρα, 1959
- Μιχαήλ Πανάγιου:** «Πῶς ζοῦν αἱ ψυχαι εἰς τὸ ὑπερπέραν». σχ. 8ον, μελ. σελ. 120. Ἀθήναι, 1959.
- Α. Περονάρη:** «Ἐλεγχοὶ καὶ Παϊάνες» (ποιήματα) σχ. 8ον μελ. σελ. 64. Κύπρος, 1959.
- Γιώργου Καφταντζή:** «Τὸ Πανηγύρι τῆς φωτιάς». (ποιήματα), σχ. 8ον μεγ. σελ. 44, Σέρρες, 1959.
- Κριτ. Ἀθανασούλη:** «Σελίδες ἀπ' τὸ προσωπικὸ μου ἡμερολόγιον (δοκίμιο), σχ. 8ον, σελ. 56, Ἀθήναι, 1959.
- Εὐαγγ. Δικίτη:** «Μήνομα Εἰρήνης» (δοκίμιο) σχ. 12ον, σελ. 16, Ἀθήναι, 1959.
- Δημ. Σαλαμάγκα:** «Στὴν Κατάρ» (ἐκδρομικὰ σημειώματα) σχ. 8ον, σελ. 32, Γιάννινα 1959.
- Θανάση Κωσταβάρα:** «Ρωμέϊκη σουίτα» (ποιήματα) σχ. 8ον, σελ. 88, Ἀθήναι 1959.
- Σπύρου Α. Κοκκίνη:** Σχεδ. διβλιογραφίας «Εὐβοϊκῆς Πτέρυγος Δημ. Βιβλιοθ. Χαλκίδας» σχ. 8ον, σελ. 40 Χαλκίδα, 1959.
- Τόσου Παπαποστόλου:** «Ποιήματα» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 40, Χαλκίδα 1959.
- Σωτ. Δάκαρη** (ἐκδοσις «Φίλοι τῶν Ἰωαννίνων»): «Ὀδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων», σχ. 8ον, σελ. 64, Ἀθήναι 1959.
- Γιάννη Γκίκα:** «Ἡ ἀλωση τῆς Χαλκίδας ἀπὸ τοῦ Τούρκου στὰ 1470», σχ. 8ον, σελ. 72, Ἀθήναι 1959.
- Φ. Ι. Παπαστεργίου—Δ. Ζ. Ἀνδριοπούλου:** «Παιδικὸι περίπατοι» (σχολικὸ), σχ. 8ον μεγ. σελ. 80, Ἀθήνα 1959.
- Ἐφης Κ. Αἰλιανού:** «Δώδεκα παραλλαγές στὸ γιοφύρι τῆς Ἄρτας», σχ. 8ον, σελ. 32, Ἀθήνα 1958.
- Χρ. Παπαχρυσόστομου:** «Ἄμμα καὶ πῦρ» (ποιήματα), σχ. 8ον μεγ. σελ. 56, Λευκωσία, 1959.
- Κώστα Σίμου:** «Σκληρὴ πορεία» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 56, Κάϊρον, 1959.
- Κωνστ. Γ. Μαχαιρᾶ:** «Ἡ Λευκὰς (1700—1854)» σχ. 8ον, σελ. 200, Ἀθήναι, 1958.
- Ἱερά Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης:** «Οἱ, κοδομή» (ἐκκλ. ἐπετηρίς), σχ. 8ον μεγ., σελ. 354, Κοζάνη, 1958.
- Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη:** «Τὸ θέμα τῆς κριτικῆς». (εἰ σύγχρονοι κριτικοὶ μας, δοκίμια), σχ. 8ον μεγ., σελ. 88, Θεσ/κη, 1959.
- Σοφ. Ἀντωνιάδου** (ἐκδοσις Ἑλλ. Ἰνστ. Βυζαντ. καὶ Μεταβυζαντ. Σπουδῶν Βενετία): «Μουσεῖον Ἱερῶν εἰκόνων», σχ. 16ον, σελ. 32, (8 εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου), Βενετία 1959.
- Βασ. Φανίτσιου:** «Τὸ βασικὸ ζήτημα» (περιοχὴ Ζαγορίου—Ἀγραφῶν), σχ. 8ον, σελ. 62, Ἀθήναι 1959.
- Κύπρου Χρυσάνθη:** «Κανάκης—ὁ Κυπριώτης κουρσάρος», (νουβέλλα), σχ. 8ον μεγ., σελ. 66 Λευκωσία, 1959.
- Νικολ. Β. Πατσέλη:** «Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἡπείρου», (ἀνάτυπον «Ἡπειρ. Ἑστίας»), σχ. 8ον μεγ. σελ. 160, Γιάννινα 1959.
- Θεοδ. Κ. Κωστούρου:** «Ἀνθρώπινα», (ποιήματα) σχ. 8ον μεγ., σελ. 32, Ἀνάπλι, 1959.
- Δημ. Σαλαμάγκα:** «Τὰ ἰονάφια καὶ τὰ ἐπαγγέλματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας στὰ Γιάννινα», (ἀνάτυπον «Ἡπειρ. Ἑστίας»), σχ. 8ον μεγ., σελ. 38, Γιάννινα, 1959.
- Κων. Δ. Μέρτζιου:** «Μία διαθήκη ἐκ Σίφου τοῦ 1662» (ἀνάτυπον ἐπετηρίδος Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), σχ. 8ον μεγ., σελ. 12, Ἀθήναι 1958.
- Μάνθου Οἰκονόμου:** «Μάνθος Οἰκονόμου» (ἀνάτυπον «Ἡπειρ. Ἑστίας»), σχ. 8ον μεγ. σελ. 16 Ἰωάννινα 1959.
- Σπύρου Κοκκίνη:** «Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Buchon» (μεταφρ. καὶ σχόλια), σχ. 8ον, σελ. 16, Χαλκίδα, 1959.
- Νίκου Καχτιτσῆ:** «Ποιοὶ οἱ φίλοι» (ἐκδοσις Διαγωνίου 1952) σχ. 8ον, σελ. 16, Θεσσαλονίκη, 1959.
- Κώστα Ἀγνάντη:** «Ματωμένη Ἀνάσταση» (μυθιστόρημα) σχ. 8ον, σελ. 156, Γιάννινα 1959.
- Λάμπη Χρονοπούλου:** «Ἑορτὴς πουλιὰ τοῦ Μάη.» (ποιήματα), σχ. 8ον μεγ., σελ. 152, Ἀθήνα, 1958.
- Ἑρμηνείας Α. Φωτιάδου:** «Στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας». (διηγήματα), σχ. 8ον, σελ. 72, Ἀθήναι, 1952.
- Σάνθου Δυσιώτη:** «Ὁδὸς τοῦ Νότου» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 45, Κύπρος, 1959.
- Παν. Τσίνα:** «Ἀσπροπόταμος», σχ. 8ον, σελ. 16, Ἀθήνα 1959.
- Ἰνστιτοῦτον Ἱατρ. Ψυχολογίας καὶ Ψυχ. Ὑγιεινῆς (Δρ. Α. Ἀσπιώτη):** «Τὸ παιδί καὶ ἡ θειαρχία», (39ον) σχ. 8ον, σελ. 148, Ἀθήναι, 1959.

—❦—

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Στὴ σελ. 824 στὸ ποίημα «Στὸ διάδα σου» νὰ διορθωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὸ ἑσφαλμένο —λόγω ἀποσπασίσεως τῶν τελευταίων γραμμάτων ἐκ τοῦ πιστοτηρίου.—Κώστα Ἐπιτα εἰς τὸ ὄρθον: Κώστα Ἐπ.ταλιώτη.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Νόμῳ

Ἐκδότης: Μιχαήλ Μάνος—Δημοσθ. Κόκκινος, Περιβολοῦ Ἀρχιμανδρείου ἀρ 16
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Σπυρίδων Σεινός, Ἀγίας Θεοδώρας ἀρ. 6

